

Uluslararası

Yıl 1 • Sayı 2 • 2020

maarif

Dergisi

YÖK Başkanı
Saraç:
“182 Ülkeden
200 Bin Uluslararası
Öğrencimiz Var”

Maarif Öğrenen
Profili

Prof. Dr. İsmail Kara:
“Hikmet Aşamasındaki
Bilgi Eğitimin Üst
Hedefi Olmalı”

Asya'nın Kalbi:
Afganistan

**Kişiselleştirilmiş
Eğitim**

184 ülkeden 72.000'i aşkın uluslararası şirket güven ve istikrar için **TÜRKİYE**'yi seçti

Son 18 yılda uluslararası yatırımcılar Türkiye'de **220 milyar doların** üzerinde doğrudan yatırım yapmıştır.

(TCMB, 2002-2020 Nisan)

Türkiye'de 200'ün üzerinde Ar-Ge merkezi uluslararası yatırımcılar tarafından işletilmekte

ve teknoloji transferi sağlamaktadır.
(Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Mayıs 2020)

Türkiye'nin en büyük 5 ihracatçı şirketi arasında 3 uluslararası sermayeli şirket bulunmaktadır.

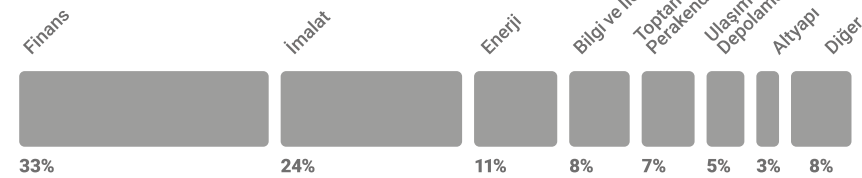
(Türkiye İhracatçılar Meclisi)

2001-2020 yılları arasında uluslararası şirketler, 4 binden fazla teşvik belgesi ile **320 Milyar TL yatırım** yaparak, 350 bin kişiye istihdam sağlamıştır.

(Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Mayıs 2020)

Birçok farklı sektöre yatırım yapan uluslararası yatırımcılar Türkiye'nin sektörel gelişimine ve çeşitliliğine katkı sağlamıştır.

Kaynak: TCMB

Türkiye'ye Gelen Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermayenin Sektörel Dağılımı ve Kırılımı (%) (2002-2019)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi, Türkiye'nin sunduğu yatırım fırsatlarını küresel iş dünyasına tanıtmaya ve yatırımcılara Türkiye'ye yapacakları yatırımın her aşamasında destek verme görevini üstlenmiş tek resmi kuruluştur.

EĞİTİME DEĞER

TÜRKİYE MAARİF VAKFI BAĞIŞLARINIZLA GÜÇ BULSUN

Türkiye Maarif Vakfı, tüm vatandaşlarımızdan gelen kişisel ve kurumsal bağışları kabul etmektedir. Türkiye Maarif Vakfı kamu yararına faaliyet gösteren bir vakıf olup, **VAKFİMIZA YAPILAN BAĞIŞLARIN % 100'Ü VERGİ İNDİRİMİNE TABİDİR**

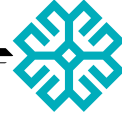
turkiyemaarif.org

6721 sayılı kuruluş kanununun 5. maddesine göre: "Türkiye Maarif Vakfına yapılacak bağış ve yardımlar, gelir ve kurumlar vergisi matrahından indirilir."

BAĞIŞ VE YARDIMLARINIZ İÇİN İLETİŞİM
Türkiye Maarif Vakfı Kaynak Geliştirme Daire Başkanlığı
Email: iletisim@turkiyemaarif.org | Tel.: +90 216 323 35 35

Uluslararası Maarif Dergisi'nin ikinci sayısında, ağırlıklı olarak **kişiselleştirilmiş eğitim ve eğitimin uluslararasılaşması** konuları, akademisyen ve uzman yazarlar tarafından bütün yönleriyle değerlendiriliyor.

İÇİNDEKİLER

Yıl: 1, Sayı: 2, 2020

GELECEĞİ TASARLAYAN KİTAPLAR

Eğitim, önümüzdeki günlerde gündemimizi daha çok meşgul edecek. Yayın dünyasında eğitim konulu çalışmaların yoğunluğu bunun işareti. **S. 14**

DOSYA

KİŞİSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM VE EĞİTİMİN GELECEĞİ

Dijital teknolojilerin eğitimde giderek artan bir yoğunlukta kullanılması, kişiselleştirilmiş eğitimde sınırsız imkanlar sunuyor.

23 / Dijitalleşme ve Bireyselleşme Çağında Eğitim Ulus Devletlerin Egemenlik Alanından Çıkıyor mu? **Prof. Dr. Semih Aktekin**

28 / Eğitim Neden Bireyselleştirilmeli? Farklılaştırılmış Eğitimin Pedagojik Temeli **Dr. Ömer Avcı**

32 / Eğitimde Gelecek Teknolojileri **Nedim Kaya**

35 / Matbaa'dan İnternete: Modern Teknoloji ve Eğitimde Bireyselleşme Üzerine Bazı Tespitler **Arş. Gör. Sebih Oruç**

44 / Akış Sistemleri: Yapay Zekâ ve Kişiselleştirilmiş Eğitime Bir Bakış **Dr. Ümit Güneş**

RÖPORTAJ **Prof. Dr. İsmail Kara**

“Hikmet Aşamasındaki Bilgi Eğitimin Üst Hedefi Olmalı”

Gelenek ve irfan alanının yeni bir eğitim felsefesi eşliğinde organize edilecek eğitim kurumları, eğitim müfredatı ve eğitim üslubuyla ihya edilmesi ve fonksiyonel hale getirilmesi lazım.

S. 16

SUNUŞ

04 / GELECEĞİN EĞİTİMİ EĞİTİMİN GELECEĞİ **Prof. Dr. Birol Akgün**

EĞİTİM GÜNDEMİ

- 05 /** 2021 Bütçesinde En Büyük Pay Eğitime
06 / MEB'den Yaşayan Okullar Projesi
07 / Bir Tıkla Türkçe Öğren
08 / Eve Kapanan Çocuklar Çatal Bıçak Kullanmayı Bile Unutabilirler
10 / Sanal Sınıf Ortamları Eğitimin Geleceği Olabilir mi?
11 / Fen Eğitimi Mikroskopsuz Olur mu?
12 / Pedagojik Alan Bilgisi Teknolojiyi de Kapsamalı

İNOGRAFIK

21 / 2019 TIMSS Türkiye Sonuçları Başarılı

DOSYA

39 / Kurumsal Dindarlıktan Bireysel Dindarlıklara: “Din Eğitimi Dindarlığımızın Taşıyıcısı Olarak Kalmaya Devam Edebilecek mi?” **Prof. Dr. Nurullah Altaş**

MAKALE

ABD Eğitim Sistemi Üzerine

ABD'de okul tercihi ve eğitime erişim, bölgesel, dini, felsefi ve sosyo-ekonomik açıdan oldukça farklılık gösteren Amerikan toplumu kadar çeşitlidir. **S. 48**

Pamela De'amato

50 / Eğitimde Geleceği Yakalamak **Ahmet Akça**

52 / Eğitime Dair Öngörüler **Dian Schaffhauser**

MAARİF ÖĞRENEN PROFİLİ

Bize bir İNSAN MEKTEBİ lazım. Bir mektep ki bizi kendi ruhumuza kavuştursun; her hareketimizin ahlaki değeri olduğunu tanıtsın; hayâya hayran gönüller, insanlığı seven temiz yürekler yetiştirsün. **Nurettin Topçu**

Prof. Dr. Aysen Gürcan
S. 54

EĞİTİM DÜNYASINDAN

109 / Öğrenme Sürecinde Bir Yenilik: Uyarlanabilir Öğrenme Algoritmaları

110 / Çocuk Gelişiminde Sporun Önemi

110 / Öğretmeyi Öğretmek: Çevrimiçi Dersler Nasıl Daha Etkili Hale Getirilebilir?

112 / Ebeveynler Daha Önce Hiç Olmadığı Kadar İzlüyor

112 / Eğitimde Yenilenebilir Enerji Projeleri

MAKALE

74 / Afetle Mücadele Eğitimi ve Japonya Örneği **Mehmet Arslan**

ÖZEL EĞİTİM

78 / Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) **Mehmet Nezir GÜL**

HAYAT BOYU ÖĞRENME

82 / Hayat Boyu Öğrenmede Türkiye'nin Örnek Kurumu: İSMEK **Dr. Muhammet Altıntaş**

ANALİZ

86 / Avrupa'da Bir Mektep Teşebbüsü: Medrese-i Şarkıyye **Dr. M. Ahmet Tokdemir**

EĞİTİM TARİHİ

90 / İslam Öncesi Dönemde Türklerde Eğitim **Prof. Dr. Ahmet Taşağıl**

KÜLTÜR SANAT

93 / Önce Müzik, Sonra M-Ü-Z-İ-K: Müzik Eğitimi Hakkında Kavramsal Bir Çerçeve **Yusuf İhsan Tökel**

96 / İnsana ve Eğitime Dair Bir Şaheser: Can Dostum (*Good Will Hunting*) **Şeyma Harmanyeri**

PORTRE

98 / Gönül Diplomalı İnsan: Bir Kültür Duayeni Haluk Dursun **Ahmet Yavuz**

ANALİZ

102 / Tarihi Seyir İçerisinde Türkiye'de Uluslararası Okullar **Dr. Kemal Şamlioğlu**

KURUMSAL

107 / Türkiye'nin Küresel Eğitim Markası: Maarif Vakfı **Metin Zamantöğlu**

RÖPORTAJ **YÖK Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç**

“182 Ülkeden 200 Bin Uluslararası Öğrencimiz Var”

Hedef odaklı uluslararasılaşma, açık bilim-açık erişim, dijital dönüşüm, kritik teknolojiler gibi kavramlar etrafında yeniden yapılandırılan, sistemi dönüştüren ve bu esnada eylem içinde kendisi de dönüşen bir YÖK var ve biz buna “Yeni YÖK” diyoruz.

ÜLKELER VE KÜLTÜRLER

Asya'nın Kalbi: Afganistan

Selçuklu'nun anavatanı, Oğuzların öz yurdu olan Bend-i Türkistan ya da Türkistan-ı Suğrayı da içinde barındıran Afganistan, kendimizden çok şey bulabileceğimiz eşsiz bir ülke. **S. 64**

72 / Afganistan'da Eğitim Maarifle Yükseliyor

Uluslararası
maarif
Dergisi

İmtiyaz Sahibi
Türkiye Maarif Vakfı Adına
Prof. Dr. Birol Akgün

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Cihad Demirli

Danışma Kurulu
Osman Nuri Kabaktepe
Zekeriya Akçam
Prof. Dr. Aşkın Asan
Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili
Selim Cerrah
Dr. Mustafa Gökku
Prof. Dr. Aysen Gürcan
Prof. Dr. Mahmut Özer
Prof. Dr. Semih Aktekin
Prof. Dr. M. Akif Kireççi
Prof. Dr. Zarife Seçer

Yayın Kurulu
Doç. Dr. Cahit Bağcı
Dr. Hasan Taşçı
Nedim Kaya
Mahmut Mustafa Özdil
Ahmet Türkben
Doç. Dr. Yusuf Alpaydın
Dr. Metin Çelik
Ali Çiçek
Sait Karahasan
Ahmet Yavuz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Bekir Bilgili
bbilgili@turkiyemaarif.org

Muhabir

Menekşe Olgun

Röportajlar

Esra Süzen

Fotoğraf

Zekeriya Güneş

Tasarım

Ahmet Said Çelik

Yönetim Adresi
Altunizade Mah.
Ord. Prof. Dr. Fahrettin
Kerim Gökay Cad.
Erdem Sk. No: 5
Üsküdar - İstanbul
0 216 323 35 35

www.maarifdergi.org

[instagram.com/maarifdergi](https://www.instagram.com/maarifdergi)

[facebook.com/maarifdergi](https://www.facebook.com/maarifdergi)

[twitter@maarifdergi](https://twitter.com/maarifdergi)

ISSN 2717-9222

Baskı ve Cilt

Kyocera Bilgitaş Turkey

Doküman Çözümleri A.Ş.

Prof. Fahrettin Kerim Gökay

Cad. No:45 Altunizade

Üsküdar / İstanbul

(216) 339 00 20

Sertifika No: 48612

Dergide yer verilen yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazıların yayın ve her türlü telif hakkı Uluslararası Maarif Dergisi'ne aittir. Makale gönderen yazarlar bu durumu baştan kabul etmiş sayılırlar. Dergide yayınlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

PROF. DR. BİROL AKGÜN
TÜRKİYE MAARİF VAKFI
MÜTEVELLİ HEYETİ BAŞKANI

GELECEĞİN EĞİTİMİ EĞİTİMİN GELECEĞİ

Hız çağında yaşıyoruz. Teknolojik gelişmeler kadar Covid-19 gibi salgınlar da tüm dünyada insanlığın dijital çağa uyumunu hızlandıran bir etki oluşturuyor. Küresel çapta insanları evlerine kapamak zorunda bırakan, toplumların ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkilerini sekteye uğratan salgın, eğitim alanında da geleceğe dair planları, öngörülerini yeniden düşünmemizi gerekli kılıyor. Bu iklimde devletler ve eğitim kurumları geleceğe hazırlanmaktan ziyade geleceği tasarlamak konusunda büyük bir sınamaya ile karşı karşıya bulunuyor.

Öyle görünüyor ki, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da dijital çağa uyum sağlamak bundan sonraki tartışmaların odağında yer alacak. Bu bağlamda, geleneksel kurumların, okulların yapısı ve gelecekte nasıl varlıklarını devam ettirecekleri, öğretmen ve öğrenenlerin eğitim sistemi içerisinde rollerinin ne olacağı, ebeveynlerin yeni döneme adaptasyon sorunları gibi daha onlarca soru akademik düzeyde ele alınması gereken hayati konular olarak karşımıza çıkıyor.

Küresel olarak en yaygın eğitim kurumlarından biri olan Türkiye Maarif Vakfı, dünyanın farklı bölgelerinde eğitim süreçlerinde yaşanan gelişmeleri yakından takip etmektedir. Vakfımız, ülkelerin soyo-ekonomik, sosyo-kültürel farklılıklarının, teknolojik altyapıya bağlı olarak ne tür sorunlara yol açabileceği konusunda yerinde gözlem yapabilme imkanına sahiptir. Örneğin teknoloji yetersizliği olan ülkelerde öğrenciler yeni döneme nasıl uyum sağlayabilecekler? *Teknolojik altyapı yetersizliğine bağlı olarak, küresel düzeyde eğitimde fırsat eşitsizliği derinleşirse dünyanın geleceği bundan nasıl etkilenir? Dijitalleşme, eğitimde ulus devletlerin etkisini kırar ve tıpkı sosyal medyada olduğu gibi küresel*

merkezlerin yönettiği, müfredatın tek tip bir dünya görüşüne göre şekillendiği ve bir merkezden üretildiği bir eğitim sisteminde bizi götürülebilir mi? Bunların hepsi bugünden tartışılması gereken hayati konulardır.

Uluslararası Maarif Dergisinin amacı, tüm dünyada eğitimin geleceğine dair teorik yaklaşımların, akademik çalışmaların, tahminlerin yoğunluk kazandığı bir dönemde uluslararası tecrübesi ve eğitimci kadrosuyla bu tartışmalara yeni açılımlar getirmektir.

Bu sayımızda *eğitimde kişiselleşme* bağlamında eğitimin geleceğinin tartışıldığı bir dosya ile okuyucularımızın karşısına çıkıyoruz. Alanında uzman çok değerli akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanan ve eğitimin geleceği adına çok önemli tespitleri içeren makalelerin bu alandaki entelektüel çabalara önemli bir katkı sunacağına inanıyorum.

Tartışmaya açtığımız bir diğer konuda, *"eğitimin uluslararasılaşması"*dır. Özellikle gelişmiş ülkeler uluslararası öğrenci hareketliliğini ülkelerine yönlendirmek için yoğun bir çaba sarf etmektedirler. Her ne kadar pandemi süreci bu hareketliliği sınırlandırmış olsa da dijitalleşme bu alanda da yeniliklere hazırlıklı olmamızı zorunlu kılıyor. Zira yeni dönemde Afrika'nın uzak bir ülkesinde yaşayan birinin bir Amerikan veya Türk üniversitesinden diploma alması artık çok uzak bir ihtimal değil. *YÖK Başkanı Sayın Yekta Saraç'ın*, eğitimin uluslararasılaşması konusunda dergimize yaptığı açıklamalar bu nedenle son derece önemlidir.

Dergimize okuyucularımızdan gelen olumlu mesajlar, yola çıkarken belirlediğimiz hedefler doğrultusunda gayretlerimizi pekiştiriyor. Bu vesileyle, dergimiz hakkında görüşlerini, iyi dileklerini, eleştirilerini bizlerle paylaşan tüm dostlarımıza teşekkür ediyorum.

%98

Türkiye'de 2019-2020 eğitim öğretim yılında kızlarda okullaşma oranı.

211.4

milyar TL
Türkiye'de 2021 yılında eğitime ayrılan toplam bütçe.

Öğretmene Daha Fazla Yatırım

63 Milyon öğretmen COVID-19 krizinden etkilendi. Dünya Öğretmenler Günü'nde UNESCO eğitimin iyileştirilmesi için öğretmenlere yatırımın artırılmasını istedi.

UNESCO İstatistik Enstitüsü, Öğretmenler için Uluslararası Görev Gücü ve *Küresel Eğitim İzleme Raporu*'nda yayınlanan son veriler, ilköğretim öğretmenlerinin %81'inin, orta öğretim öğretmenlerinin %86'sının bölgesel farklılıklarla birlikte gerekli asgari niteliklere sahip olduğunu;

bu durumun hastalıkla karşı karşıya kalındığında zorlukların üstesinden gelmek için öğretmenlerin hazırlıksız olduklarını ortaya koyuyor.

Rapora göre, Sahra altı Afrika'da, ilköğretim öğretmenlerinin sadece %65'i, orta öğretim öğretmenlerinin ise %51'i gerekli asgari niteliklere sahip. Bu oran Güney Asya'da %77'ye kadar düşüyor. 2030'da küresel eğitim hedefine ulaşmak için tahmini 69 milyon öğretmene ihtiyaç var.

Tüm bu verilere dikkat çeken UNESCO, Dünya Öğretmenler Günü'nde eğitimin iyileştirilmesi için öğretmenlere yatırımın artırılmasını istedi.

2021 Bütçesinde En Büyük Pay Eğitime

2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi, TBMM Başkanlığına sunuldu. 2021 yılı bütçesi, Program Bütçe esaslarına göre hazırlandı. Merkezi Yönetim Bütçesindeki ödenekler, 68 program arasında dağıtıldı. 2021 yılında bütçeden en fazla pay eğitim hizmetlerine ve bu hizmetleri yürüten kuruluşlara ayrıldı.

211.4 Milyar Lira Kaynak Bütçedeki program yapısı incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile eğitim hizmeti veren diğer kurum ve kuruluşlara 2021 yılında 19.1 milyar lirası yatırım olmak üzere toplamda 211.4 milyar lira kaynak ayrıldı. Bu kapsamda; yükseköğretim programına 52.2 milyar lira, orta öğretim programına 43 milyar lira, temel eğitim programına 82.2 milyar lira, engellilerin

toplumsal hayata katılımı ve özel eğitim programı içinde yer alan engelli eğitime 4.8 milyar lira, hayat boyu öğrenme programına 3 milyar lira, uluslararası eğitim işbirlikleri ve yurtdışı eğitim programına 1.9 milyar lira ayrıldı. Eğitime ayrılan kaynakta MEB'in yatırım ödeneğindeki artış dikkati çekti. 2020 yılı bütçesinde MEB'in yatırım ödeneği 5.8 milyar lirayken, bu rakam yüzde 94 artışla 11,3 milyar liraya çıkarıldı. Böylece, 2021 yılı bütçesinde en büyük pay eğitim hizmetlerine ve bu hizmetleri yürüten kuruluşlara ayrılmış oldu.

Dünyada Her Beş Çocuktan Biri Okula Gidemiyor

COVID-19 nedeniyle okulların kapatılmasından etkilenen okul çağındaki çocuk sayısının Kasım ayında yüzde 38 artması, dünya genelinde 90 milyon öğrencinin daha eğitimi ve iyi olma hali açısından ciddi sıkıntılar doğuruyor.

UNESCO tarafından toplanan verilere göre, dünya genelinde okul çağındaki beş çocuktan yaklaşık birinin, diğer bir deyişle yaklaşık 350 milyon çocuğun okulu 1 Aralık itibarıyla kapandı ve bu durum 1 Kasım itibarıyla okula gitmeyen çocuk sayısında (232 milyon) neredeyse 90 milyonluk bir artışa neden oldu.

Okullar kapandığında çocuklar eğitim, destek mekanizmaları, gıda vb. hizmetlerden uzak kalıyor ve güvenlikleri risk altına giriyor. Bu durumda en ağır bedeli ödeyenler de okulu tamamen bırakma olasılığı yüksek olan en dışlanmış çocuklar oluyor. Milyonlarca çocuk dokuz ayı aşkın bir süre okullarından uzak kaldı ve şimdi daha fazla sayıda çocuk bu süreci yeniden yaşıyor. UNICEF, çok sayıda okulun gereksiz yere kapanmasından ve okulları COVID-19'a karşı daha güvenli kılmak için gerekli adımların atılmasına yeterli derecede önem verilmediğinden endişe ediyor. *Kaynak: unicef.org*

MEB'den Yaşayan Okullar Projesi

Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, Sultanahmet Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesinde, Yaşayan Okullar Projesi'ni tanıttı.

Projeye, gönüllü olarak destek veren 15 mimarlık ofisi tarafından tasarlanan 23 proje; köy okullarından yoğun kent nüfusundaki okullara farklı ihtiyaçları göz önüne alarak hazırlanan bir örnek-lem oluşturuyor. Yaklaşık 150 bin metrekarelik proje alanı ve 450 derslik ile 15 bin öğrenciye erişmesi hedeflenen Yaşayan Okullar Projesiyle anaokulu, ilkokul, ortaokul,

lise, özel eğitim iş okullarının, buldukları bölgenin coğrafi özellikleri göz önünde bulundurularak yeniden yapımı ya da yenilenmesi sağlanacak. Hazır-

lanan tüm projelerde, okulların sadece öğrencileriyle değil çevreleriyle de sosyal etkileşimlerinin güçlendirilmesi hedefleniyor.

Türkiye'den 857 Akademisyen 'En Etkili Bilim İnsanları Listesi'nde

Stanford Üniversitesinin koordinasyonunda yürütülen çalışma sonucunda hazırlanan "En Etkili Bilim İnsanları Listesi"nde, Türkiye'den 857 akademisyen yer aldı.

ABD ve Hollanda'dan bilim insanlarının yer aldığı bir ekip tarafından yapılan "Updated science-wide author databases of standardized citation indicators"

başlıklı araştırma, kapsamlı bir bilimsel etki endeksi oluşturarak, dünyada araştırmalar yapan ve makaleler yayımlayan akademisyenleri sıraladı.

PLOS Biology isimli bilimsel dergide yer alan çalışmada, dünya çapında yayın yapan akademisyenlerin bilimsel makalelerinin adedi, etkisi, aldığı atıf sayısı ve oranı gibi bilimsel kriterlerden yola çıkılarak bir sıralama oluşturuldu.

Stanford Üniversitesinin ko-

ordinasyonunda yürütülen çalışma sonucunda hazırlanan listede 161 bin 442 bilim insanı sıralandı.

En etkili bilim insanları listesinde, Türkiye'de çalışmalarını yürüten toplam 857 bilim insanı yer aldı. İTÜ, 45 bilim insanı ile bu listede en fazla akademisyeni bulunan Türk üniversitesi oldu.

Listede en fazla akademisyenle yer alan 10 Türk üniversitesi şöyle sıralandı:

İTÜ.: 45
Fırat Ün.: 29
İstanbul Ün.: 29
Koç Ün.: 29
Hacettepe Ün.: 27
Gazi Ün.: 27
Bilkent Ün.: 24
Karadeniz Tek. Ün.: 23
ODTÜ: 22
Atatürk Ün.: 20

Uzay Kaşifinin Yazılımı Ödül Getirdi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Makina ve İnovasyon Topluluğu bünyesinde faaliyetlerini sürdüren farklı bölümlerden 25 öğrencinin yer aldığı METU Rover (İnsansız kara aracı) projesi, Avrupa'nın en prestijli uzay ve robotik yarışması olan European Rover Challenge 2020'de 'en iyi bilim insanları' özel ödülünü aldı.

Takımlar; Polonya'da Mars esas alınarak hazırlanmış bir yarışma alanında komite tarafından sağlanan bir keşif aracını kendi algoritmalarını geliştirip, yazılımlarını araca aktararak kontrol etti. METU Rover, 'en iyi bilim insanları' özel ödülünü almaya hak kazandı. Uluslararası 33 takımın finalde yer aldığı yarışmada ise genel sıralamada 4'üncü oldu.

'Aracı Uzaktan Kontrol Edebildik'

Takım Lideri Arda Özarslan, geliştirdikleri 'rover'in uzayda, gezegenlerde bilimsel araştırmalarda ve keşiflerde kullanılabilme özelliğine sahip insansız kara aracı olduğunu söyledi. Aracın Mars'ta şu anda çalışan Curiosity'yle benzer görevleri yapabilecek donanımda olduğunu belirten Özarslan, "Yarışmanın gerçekleştiği alanda çekilen fotoğraflar sayesinde belli araştırmalarda bulduk. Aynı Mars'ta gerçekleşen halinin bir simülasyonu oldu. Biz ülkemizi robotik ve uzay alanında bu tür gelişmelerle kendi araçlarımızı üreterek daha iyi yerlere getirmeyi hedefliyoruz" dedi.

Bir Tıkla Türkçe Öğren

Yunus Emre Enstitüsü'nün (YEE), tüm dünyayı etkileyen yeni tip koronavirüs (Covid-19) salgını döneminde, dijital ortamda sürdürdüğü kurslarla yüz binlerce öğrenci Türkçe öğrenmeye başladı.

Yunus Emre Enstitüsü'den (YEE) edinilen bilgiye göre, enstitünün, Covid-19 sebebiyle dijital ortamda devam ettiği Türkçe kurslarına salgın döneminde talep arttı ve yüz binlerce kişi Türkçe öğrenmeye başladı.

Yüz yüze Türkçe kurslarının yapılamadığı Covid-19 döneminde YEE, merkezlerinde ve kültür merkezlerinin bulunmadığı ülkelerde Türkçe öğrenmek isteyenlerin taleplerine karşılık verebilmek amacıyla çevrim içi Türkçe kurslarını hayata geçirdi.

Salgın döneminin başlarında teknoloji kanalıyla yapılan ilk Türkçe öğretimi faaliyeti, enstitünün YouTube kanalı aracılığıyla, uzman okutmanlar tarafından hazırlanan Türkçe öğretim videoları oldu.

BOĞAZIÇI, LIBYA'DAKİ ÜNİVERSİTELERİN GELİŞİMİNE DESTEK VERECEK

UNIMED'in 2003 yılından bu yana üyesi olan Boğaziçi Üniversitesi, birliğin 2020 yılı içinde başvuru yapıp kabul aldığı Erasmus+ Capacity Building projeleri içinde bulunan ve 11 Libya üniversitesinin araştırma ve inovasyon konularında gelişmesine yardımcı

olmayı hedefleyen İBTİKAR projesinde İtalya ve Portekiz'den üniversitelerle birlikte yer aldı. Projede, Libya üniversitelerindeki akademik ve idari personelin, özellikle çevre bilimleri alanlarında, bilimsel araştırma konularında daha aktif olabilmeleri için kapasitelerinin iyileştirilmesine yardımcı olmak taahhüt ediliyor.

Boğaziçi Üniversitesini ziyaret edecek Libya'daki akademik ve idari personelin,

laboratuvar aletlerinin etkin kullanımı konusunda eğitilmesi ve laboratuvar güvenliği hakkında bilgilendirmelerinin yanı sıra İstanbul'daki katı atık depolama sahaları, kompostlama tesisleri, su arıtma tesisleri, atıksu arıtma tesisleri gibi noktalara geziler düzenleme ve araştırma yöntemleri hakkında bilgilendirerek Akdeniz havzasında ve uluslararası düzeyde yeni ortaklıklar oluşturulmasına yardımcı olunması hedefleniyor.

Deprem Travması Oyunla Atlatılıyor

İzmir'de yaşanan deprem faciasının ardından çocuklarda travmaya bağlı stres bozuklukları oluşabileceğine dikkat çeken uzmanlar, ailelerin bu süreçte yapması gerekenleri sıraladı: Rutin yaşamınızı sürdürün, çocuğunuzu sarınlın, hareketli oyunlar oynayın.

Sabah Gazetesi'nden Ceyda Karaaslan'ın haberine göre, depremin ardından birçok bedensel ve psikolojik belirtiler görülebildiğini vurgulayan uzmanlar, "Depremin ardından bir ay içerisinde verilen tepkiler akut stres tepkileridir. Bu belirtiler 1 ay içerisinde birçok kişide görülebilir. Önemli olan ise 1 ay sonrasında bu belirtilerin devam edip etmediğidir" dedi. Çocuklarda deprem travmasının en iyi kaç-kovala gibi hareket oyunlarıyla aşılabileceğini söyleyen uzmanlar deprem travmasının belirtilerini şöyle sıraladı:

- Süreklilik gösteren korku, dehşet duyguları.
- Şok, tepkisizlik, ağlayamama.
- Depremle sıkıntı veren düşler görmek.
- Deprem yeniden oluyormuş gibi hissetmek.

43
Milyar Dolar
Dünya oyun pazarı

Türkiye Mobil Oyun Sektöründe Avrupa'yla Yarışıyor

Peak Games Strateji Direktörü Ömer İnönü, Türkiye'de mobil penetrasyonun çok hızlı büyüdüğünü, buna bağlı olarak mobil oyun alışkanlıklarının da hızlı şekilde arttığını belirterek, "Beklentimiz, yakın gelecekte Türkiye'deki oyun pazarının çok hızlı büyüerek ABD, Avrupa seviyelerine yaklaşması yönünde" dedi.

Dijital oyun pazarı en hızlı büyüyen eğlence sektörlerinin başında geliyor. Dünya genelinde 45 milyar dolarlık bir Pazar sözkonusu. Bu duruma dikkat çeken İnönü açıklamalarının devamında şunları söyledi:

"Yakın gelecekte Türkiye'deki oyun pazarının çok hızlı büyüerek ABD, Avrupa seviyelerine yaklaşması yönünde. Zynga ile yaptığımız devir anlaşması da bunun bir göstergesi. Anlaşma çerçevesinde geliştirdiğimiz Mobil Kart ve Okey oyunlarımızı 100 milyon dolar bedelle ABD'li Zynga'ya devrettik. Oyunları geliştiren stüdyomuz, Türkiye'de 'Zynga Türkiye' çatısı altında devam edecek. Peak Games olarak hedefimizi, dünyanın en büyük mobil oyun şirketi olmak üzerine kurduk. Buradan gelen tutarı bu hedef uğruna kullanmayı düşünüyoruz." **Kaynak: AA**

UNICEF'ten acil fon çağrısı

UNICEF, insani krizlerden ve COVID-19 salgınından etkilenen 190 milyonu aşkın çocuğa ulaşmak için **6,4 milyar dolarlık** rekor düzeyde acil fon çağrısında bulunuyor.

Eve Kapanan Çocuklar Çatal Bıçak Kullanmayı Bile Unutabilirler

İngiltere'de the Education Watchdog tarafından hazırlanan bir rapor, pandemi dolayısıyla eve kapanan çocuklarda önemli gerileme işaretlerinin görüldüğünü vurguluyor.

Rapor, bazı küçük çocukların çatal ve bıçak kullanmayı unuttukları veya tekrar bebek bezlerine döndükleri konusunda tespitlerde bulunuyor. İngiltere'de devlet okullarını, bazı özel okulları, yuvaları, anaokullarını ve child minderleri denetleme yetkisine sahip kurum olan

OFSTED (Office for Standards in Education), geçtiğimiz sonbaharda Covid-19 salgınının çocuklar üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla 900 okul ve belirli sayıda anaokula ziyaretler gerçekleştirerek bir rapor hazırladı.

Başmüfettiş Amanda Spielman, süreçte yaşananlarla ilgili şu bilgileri aktardı.

“Süreçten en çok etkilenenler küçük yaşta çocuklar. Bu çocuklar, okul dışında geçirilen zamanlardaki alışkanlıklarına geri dönüyorlar. Kelime kullanma, sayısal işlemlerde gerileme, lazımlık eğitimi almış çocuklar arasında tekrar bebek bezlerine dönüş, bıçak ve çatal kullanma gibi “temel becerileri” kaybetme gibi

semptomlar bu yaş grubunda çokça görülüyor.”

Ortadaki çocukların büyük çoğunluğu motor becerilerin gelişmesi konusunda sıkıntı yaşıyorlar. Raporla “*Öğrenme kaybı tartışılmaz; ancak şu aşamada değerlendirme yapmak zor*” tespitinde bulunuluyor.

Raporla eve kapanmayı olumlu bir deneyim olarak gören çocukların bulunduğu da dikkat çekilmiş. Bu çocukların ebeveynleriyle kaliteli zaman geçirme imkanına sahip olmaları en önemli etken olarak görülüyor.

OFSTED, daha büyük çocuklar arasında okula dönenlerin konsantrasyon kaybı yaşayacakları konusunda da uyarılarda bulunuyor ve eve kapanma sırasında sosyal medyada başlayan çevrimiçi tartışmaların sınıf ortamına taşınmasından endişe ediyor.

Okulda Şiddet ve Zorbalık Eğitimi Olumsuz Etkiliyor

Okullarda zorbalık, milyonlarca çocuğu ve genci temel eğitim haklarından mahrum ediyor. Geçtiğimiz günlerde yayınlanan UNESCO raporu, dünyadaki öğrencilerin %30'undan fazlasının zorbalığın kurbanı olduğunu ve akademik başarı, okulu bırakma ve fiziksel ve zihinsel sağlık üzerinde yıkıcı sonuçlara yol açtığını ortaya koydu.

Çalışmalar, okulda şiddete ve zorbalığa karşı etkili olan yöntemlerin kapsamlı olması ve politika ve müdahalelerin bir kombinasyonunu içermesi

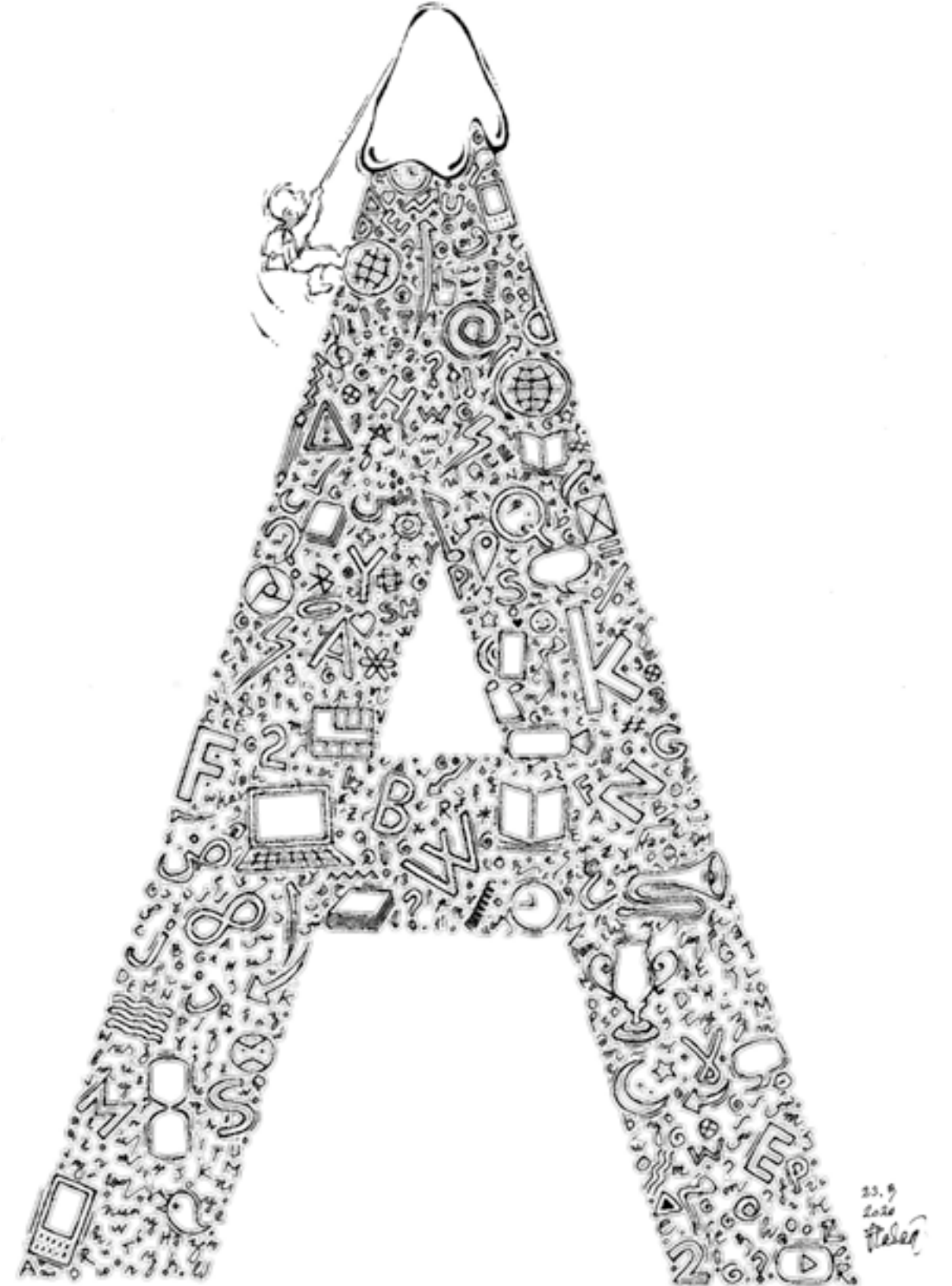

gerektiğini göstermektedir. Genellikle okul şiddetine ve zorbalığa verilen bu kapsamlı yanıt, tüm okul yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır ve 9 ana bileşen üzerine oturmaktadır:

- Okulda şiddet ve zorbalığa karşı güçlü siyasi liderlik ve sağlam yasal ve politik çerçeve

- Öğretmenlere okulda şiddet ve zorbalığın önlenmesi ve olumlu sınıf yönetimi konusunda eğitim ve destek
- Müfredat, öğrenme ve öğretme, şefkatli okul ortamını ve öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini teşvik etmek

- Güvenli bir psikolojik ve fiziksel okul ve sınıf ortamı
 - Destek ve yönlendirme hizmetleri ile birlikte okul şiddeti ve zorbalığından etkilenen öğrenciler için raporlama mekanizmaları
 - Ebeveynler de dahil olmak üzere tüm paydaşların katılımı
 - Öğrenci güçlendirme ve katılım
 - Eğitim sektörü ile çok çeşitli ortaklar (diğer devlet sektörleri, STK'lar, akademi) arasında iş birliği ve ortaklıklar
 - Okulda şiddet ve zorbalığın izlenmesi ve tepkilerin değerlendirilmesi.
- Kaynak: UNESCO

Sanal Sınıf Ortamları Eğitimin Geleceği Olabilir mi?

U Zekiye Utanç

Matematik öğretiminde bilişim teknolojileri, rutin işlemlerin karmaşıklığından kurtararak, asıl konuya odaklanmayı sağlar. Öğrenciler matematiği laboratuvar ortamında deneyimleyerek bir problemi irdeleyebilir, yorumlayabilir ve genellemeler yapabilir. Öğrenmenin anlamlı gerçekleşmesi ve kalıcı olma-

sında bilişim teknolojileri önemli bir rol oynamaktadır. Bu sayede öğrenciler, konu ve kavramları somutlaştırırken anlık geri dönütler de alabilmektedir. Bilişim teknolojilerini matematik öğretiminde üç başlık altında ele alabiliriz; matematik yapma, alıştırmaya yapma ve kavramsal öğrenme. Amaçlı ve stratejik kullanımları ile öğretim desteklenmekle beraber, işlemsel becerilerin kazanılmasının yanında kavramsal öğrenme sağlanır, öğrenenlerin problem çözme, akıl yürütme ve doğrulama becerileri artar. Ancak burada önemli olan, bu araçları kullanmak isteyen bir öğretmenin tasarlayacağı öğrenme ortamı, öğrencilerin belirlenen amaca/kazanıma ulaşmasına uygun olacak şekilde açık ve anlaşılır yönlendirmeler ile tasarlanması gerekmektedir. Bu ise alan yazında karşımıza Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi olarak çıkmaktadır. Bu mo-

Öğrencilerin sanal matematik nesnelere fiziksel olarak etkileşime girebilmeleri, artırılmış gerçekliğin eğitsel uygulamalarındaki en önemli özelliklerinden biridir.

dele göre, dersinde bu teknolojilerden faydalanmak isteyen bir öğretmen, o teknolojiyi çok iyi tanımalı, öğrencilere iletilmesi uygun olan öğretim yöntemlerini kullanmalı, konu hakkında teorik kısma hâkim olmalı ve uygun teknolojiyi öğretim ortamında en uygun öğretim yöntemi ile öğretebilmelidir. Dinamik geometri yazılımları genel olarak geometrik nesnelere görselleştirilmesini sağlar. Sahip olduğu altyapısı ile öğrencilerin, geometrik nesnelere etkileşimde bulunmalarını, teoremleri test etmelerini, problem durumunu araştırmalarını ve yeni durum oluşturmalarını sağlar.

Artırılmış gerçeklik teknolojisi ise nesnelere dinamik geometri yazılımlarındaki gibi sanal görüntüleri yerine gerçek dünya üzerinde görselleştirilmesine ve öğrencilerin fiziksel etkileşim ile değişimler yapabilmelerine olanak sağlayan yeni bir teknolojidir. Artırılmış gerçeklik, gerçek dünyayı sanalıyla değiştirmek yerine onu sanal nesnelere destekleyen bir teknolojidir. Öğrencilerin sanal matematik nesnelere öğrenme ortamında gerçekten varmış gibi görmeleri ve onlarla gerçek nesnelere etkileşime girencesine doğal yollarla ve fiziksel olarak etkileşime girebilmeleri, artırılmış gerçekliğin eğitsel uygulamalarındaki en önemli özelliklerinden biridir. Fakat bu teknolojiye farklı etkileşimler sağlamak için teknik kullanımlar gerekebilir ancak en temel hali ile öğrenciler, ellerinde tablet ve akıllı telefon ile sınıf ortamında gezinerek bile bu deneyimi yaşayabilirler. Ek olarak öğretmen gerektiği durumda öğrenciye kendi cihazı ile yardımda bulunabilmektedir.

Sonuç olarak artırılmış gerçeğin amacı, olan gerçeği ya da ortamı değiştirmekten ziyade, onu sahip olduğu özellikleri ile birlikte geliştirmek ve desteklemektir.

Fen Eğitimi Mikroskopsuz Olur mu?

U Saniye Yalçın

Bir öğrencinin bir deneyi tasarlaması, deneyi yapması veya mikroskop kullanma yeterliliğine sahip olması bilimsel araştırma becerilerini geliştirmesi açısından önemlidir.

Hırvatistan'da 73 ilkököl ve 30 ortaokulda mikroskop kullanımı ile ilgili bir araştırma yürütülmüştür. Yapılan bu araştırmaya göre, okulların %94'ünde tek okullu mikroskop bulunmaktadır ve fen eğitiminde mikroskop kullanımı çok önemlidir. Öğretmenlerin %43'ü mikroskop kullanırken demonstrasyon yönetimini uygularken, öğretmenlerin %37'si ise öğrencilere pratik uygulama yaptırmaktadır. Demonstrasyon dersinde en çok kullanılan örnekler hayvan ve bitki dokularından kesitler iken, uygulama derslerinde en çok kullanılan örnekler ise bitki hücreleri, protistalar ve üreme hücreleridir. Bir eğitim-öğretim yılı boyunca öğretmenlerden sadece %61'i nadiren mikroskop kullanmıştır. Öğretmenlerin %53'ü ise mikroskopu nadir

kullanmalarının nedenini, yeterli sayıda mikroskopun olmaması ile açıklamışlardır. Diğer nedenler arasında mekanın uygun olmaması, biyoloji müfredatının yoğun olması, öğretmenlerin mikroskop kullanımı konusunda yetersiz olması gibi etkenler sıralanmıştır. Maalesef, mikroskop kullanımı konusunda benzer problemler birçok ülkede yaşanmaktadır. Bu noktada, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurulmalıdır.

Mikroskop kullanımının, sadece biyoloji dersine özel bir durum olduğu ile ilgili genel bir yargı bulunmaktadır. Diğer yer bilimleri, fizik ve kimya derslerinde de mikroskop kullanılabilir. Biyoloji dersi öğretmeyen diğer öğretmenler mikroskop kullanımı konusunda çekingen davranabilmektedirler. Mikroskop kullanımı konusunda yeterli olmayan öğretmenlere eğitimler verilebilir. Bu eğitimlerden sonra gerek bilgi, gerek deney ve teknikler konusunda öğretmenler sınıf içinde uygulamalar yapabilir.

Mikroskopsuz bir Fen eğitimi mümkün görünmemektedir. Gerek öğretmen eğitimi, gerek sınıf içinde öğrencilerin yapacağı deney ve uygulamaların önemi göz ardı edilemez. Aktif bir öğrenmenin en temel gerekliliklerinden biri olan yaparak ve yaşayarak öğrenme Fen eğitiminin de vazgeçilmez bir özgedir.

Pedagojik Alan Bilgisi Teknolojiyi de Kapsamalı

Esra Süzen

Pandemi dönemiyle eğitimin teknoloji ile yürütüldüğü bir sürece şahitlik ettik. Sınıfın okul mekânından çıkıp sanal bir mekânda gerçekleşebildiğini tecrübe ettik. Bu tecrübe, teknolojinin eğitim sahasında etkili nasıl kullanılabileceğine ilişkin yanıtlanması gereken güncel sorular yarattı. Okul mekânından ayrı, dinamik mekânlara taşınan sınıflarda dersler en etkili şekilde nasıl verilebilir sorusu için Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPACK) kuramı gündemimize yerleşti. Mishra ve Koehler'in 2006 yılında geliştirdikleri kuram, farklı branşlardaki öğretmenlerin teknolojiyi kendi derslerinde kullanırken karşılaştıkları açmazları ortaya koyar.

TPACK kuramsal çerçevesine göre teknoloji bilgisi, pedagojik bilgi ve alan bilgisi, öğretmenlerin birlikte sahip olması gereken, birbirini ile bağlantılı temel bilgilerdir. Bu bilgilerden birinin dahi eksik olması belirlenen eğitim hedeflerine ulaşılması önünde engel teşkil edebilir. Peki nedir bir öğretmenin sahip olması gereken bu üç temel bilgi? TPACK'e göre alan bilgisi öğretmenin öğrettiği konu alanını, pedagoji bilgisi öğretme yöntemleri ve öğrencinin öğrenme süreçlerine ilişkin bilgiyi, teknoloji bilgisi de teknolojinin öğrenme ve öğretim sürecine nasıl dâhil edileceğini kapsar.

TPACK çerçevesi bu üç temel bilgiyi merkeze alacak şekilde yedi farklı bilgi kombinasyonunu açıklar. Bunlar; merkezdeki üç temel bilginin kombinasyonlarını içeren teknolojik alan bilgisi, pedagojik alan

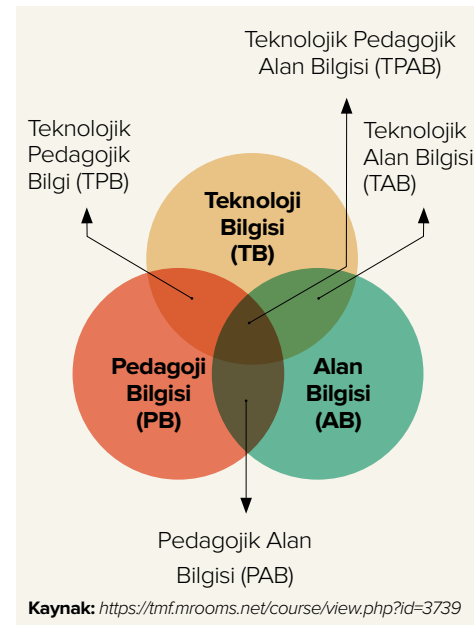
bilgisi, teknolojik pedagojik bilgi ve üç temel bilginin kesişiminde bulunan teknolojik pedagojik alan bilgisi şeklindedir.

TPACK çerçevesine göre öğretmenin hâkim olması gereken bilgiler şu şekilde sınıflandırılabilir:

Alan Bilgisi: Eğitimin verildiği alana ilişkin (matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler, vb.) öğrenme hedefleri içindeki bilgi, beceri, kavram, kural, kuram, düşünme çeşitliliği bilgisi.

Pedagojik Bilgi: Öğretmenlerin öğretme ve öğrenmeye ait süreçler ve pratikler ya da yöntemlere dair sahip oldukları bilgi.

Teknoloji Bilgisi: Teknolojinin ne olduğu, nasıl kullanıldığı, ne işe yaradığı,

Kaynak: <https://tmf.mrooms.net/course/view.php?id=3739>

kendi hedeflerimize uygun olarak nasıl kullanılabileceği bilgisi.

Üç temel bilginin kombinasyonları;

Pedagojik Alan Bilgisi: Belirli bir alanın bilgisinin pedagojik olarak nasıl öğretileceğine dair bilgidir. Örneğin; matematikte sayılar konusu bir alan bilgisi iken, öğrencinin yaşımı ve somut işlemler döneminde olduğu bilgisi pedagojik bilgidir. Bu iki bilginin birleşimi ise sayılar konusunun somut işlemler döneminde bulunan bir öğrenciye nasıl somutlaştırarak verilmesi bilgisidir.

Teknolojik Alan Bilgisi: Öğretmenin, alanının daha verimli olarak öğrenciye öğretiminde teknolojiyi nasıl kullanılabileceğinin bilgisidir.

Teknolojik Pedagojik Bilgi: Bu bilgi, belirli teknolojiler kullanıldığında öğrenme ve öğretim sürecinin nasıl etkilendiğinin anlaşılmasını içermektedir. Kullanılan teknolojilerin pedagojik açıdan ne gibi avantajlar sağladığı ya da sınırlılıklar getirdiğinin farkında olmaktır.

Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi: Alanına hâkim olan öğretmenin, alanın nasıl öğretilmesi gerektiğini bilmekle beraber hangi teknolojinin alan için ve pedagojik bilgi açısından daha uygun olacağına karar verip uygulayabilmesini mümkün kılan bilgidir. Salgın sürecinde tecrübe edildiği üzere kesişimdeki bu bilgi türü bizatihi gereklilik arz etmektedir. Çünkü, yüz yüze eğitimde oldukça başarılı olan bir öğretmen, uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanmak zorunda kaldığında bu başarısını sürdürmekte zorlanabilmektedir.

Sağlık Hizmetlerimiz 10 FARKLI MERKEZDE 4 Ülkeye ulaşıyor

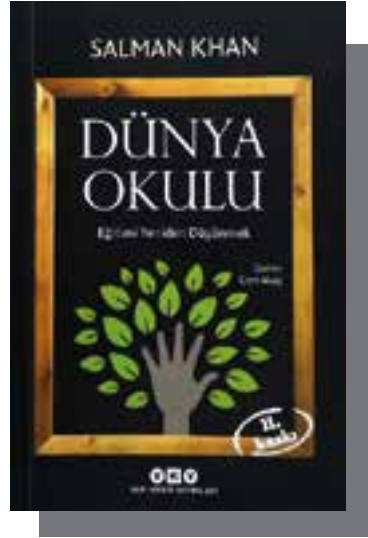
BATIGOZ
SAĞLIK GRUBU

444 23 24
f o t /batigoz.com

Geleceği Tasarlayan Kitaplar

Eğitim, önümüzdeki günlerde gündemimizi daha çok meşgul edecek. Yayın dünyasında eğitim konulu çalışmaların yoğunluğu bunun işareti.

Covid-19 sürecinde tüm dünyanın en çok tartıştığı konulardan biri eğitim ve eğitimin geleceği... Tüm dünyada akademiden tutunda günlük gazetelere kadar her ortamda bu konular üzerine kafa yoruluyor. Bu alanda, her gün yeni yayınlarla karşılaşmak mümkün. Dijitalleşmeye bağlı olarak eğitimde, klasik teorilerin sarsıldığı, bütün parametrelerin gözden geçirildiği, fütüristik yaklaşımların öne çıktığı bir süreç yaşanıyor. Geleceğe hazırlanmaktan ziyade geleceği tasarlamak, devletler ve kurumların önceliği haline geliyor. Bugünden geleceğe hazırlıklı olmak için yapılması gereken, eğitim alanında yeni yaklaşımları, teorileri takip etmek. Bu sayımızda eğitim dünyasında büyük yankı uyandırmış kitapları sizler için tanıtıyoruz.

DÜNYA OKULU

Yazar: Salman Khan

Kitabın özgün adı: The One World School House- Education Reimagined

Yayınevi: Yapı Kredi Yayınları

Khan Academy'nin kurucusu Salman Khan'ın akademinin hikâyesini ve hedeflerini ele aldığı kitabında, mevcut eğitim sistemine dair eleştirileri ile eğitimin geleceğine yönelik tahayyülüne ilişkin kayda değer detaylar yer alıyor.

Kitapta Khan, Akademi fikrinin ortaya çıkış hikâyesi, her bir bireyin tek tek kendi öğrenme hızı, öğrenme ihtiyacı ve öğrenme ortamının farklı olduğu varsayımını yansıtabilecek şekilde anlatıyor ve akademinin de bireyin farklı ihtiyaçlarını hesaba katmak suretiyle yola devam ettiği izah ediyor. Khan, bireylerin bireysel farklılıklarının önemini altını çizerek bireylere göre dizayn edilmiş bir eğitim sistemi idealini gerçekleştirmeye dair öneriler sunuyor. Eğitimde dijitalleşme, tüm bu farklı ihtiyaçların gözetilebileceği bir ortamı sağlama potansiyelinden dolayı olumlanıyor. Dijital ortamda herkesin ulaşabileceği içerikler hazırlayan akademi, bireyi doğrudan etkileyen sosyal, kültürel, ekonomik şartların yol açtığı avantaj veya dezavantajların önemini yitireceği; dijital ortamın sunduğu imkanlarla eşitsizliklerin aşılacağı tezini savunuyor.

Elbette okuyucu kitabı okurken fırsat eşitliğini hedefleyen içeriklerin tek bir kaynak eliyle geliştirilmesi noktasında akademinin özleştirilmesine dair de bir şeyler görmek isteyebilir. Ancak kitapta buna dair bir emareye rastlanmıyor.

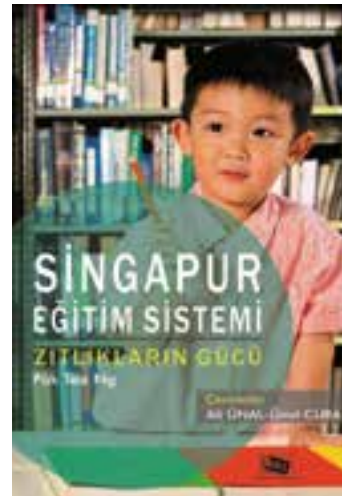
SİNGAPUR EĞİTİM SİSTEMİ: ZITLIKLARIN GÜCÜ

Yazar: Pak Tee Ng,

Çevirenler: Ali Ünal-Ümit Cura,

Yayınevi: Anı Yayıncılık

Singapur Eğitim Sistemi Kitabı'nda, bir uzak doğu ülkesi olan Singapur'un uluslararası eğitim alanındaki başarısı ele alınmaktadır. Singapur'un, uluslararası eğitim alanındaki çarpıcı başarısı ve bu başarının arka planındaki gerçeklikler, objektif bir şekilde anlatılmaktadır. Yazara göre, bu başarıya ulaşmak için atılan adımlar, reformlar sadece değişen yapılardan ibaret değildi. Kitabı okurken, eğitim reformunun sancılı ve zor bir süreç olduğunu, başka ülkelerin deneyimlerinin de önemli olduğunu anlıyoruz. Ayrıca, Singapur'daki merkezi bir örgütlenmeden, öğretmenlerin ve yöneticilerin özerkliğinden, bununla beraber birçok zıtlığı bir arada bulduran bir anlayışa tanıklık ediyoruz. Kitapta önemle üstünde durulan bu zıtlıklar arasında; değişenlerle beraber değişmeyenler, eşitlikçi meritokrasi, merkezileşmiş yerelleşme, öğretmeden ziyade öğrenme odaklı bir eğitim anlayışı gibi konular yer almaktadır. Bununla beraber, eğitimdeki bu başarıyı getiren diğer bazı faktörlerden de bahsedilmektedir. Yazar, eğitimci niteliği, ebeveyn rolü ve toplumsal kültürün etkileri gibi temel bazı faktörlere de dikkat çekmektedir. Singapur'un elde ettiği bu etkileyici başarıdan dersler çıkarabiliriz. Somut ve gerçek bir başarıyı anlatan bu kitap, başka ülkeler için de ilham verici olabilir.

DÜŞÜNMEK İÇİN EĞİTİM

Yazar: Deanna Kuhn

Yayınevi: Harvard University Press

Kitap, eğitim dünyasının en temel sorularından biri olan "eğitimin amacı nedir?" sorusuna cevapla başlamakta. "Düşünme için Eğitim" (Education for thinking) başlıklı 2005 yılında Harvard Üniversitesi Yayınları arasında çıkan kitabında Columbia Üniversitesi eğitim fakültesi profesörlerinden Deanna Kuhn bu soruya cevap vermektedir. Eğitimin öğrencilerin bilgi edinmelerini sağlamak olduğunu ileri süren anlayışın kısmi olarak doğruluğu olsa da özellikle bilginin inanılmaz hız ve miktarda üretildiği şu dönemde ne kadar ve hangi bilginin öğretilmesi sorusunun cevabı müphemliğini korumaktadır. Bilgi konusunda olduğu gibi, eğitime beceri edindirme odaklı bakan anlayış hangi becerilerin öğretilmesi gerektiği konusunda net değildir. Özellikle iş dünyasının kendi ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen becerilerin gerçek anlamda öğrencileri iş haricinde hayata hazırlayıp hazırlamadığı sorgulanmalıdır. Eğitimin belirli bilgi ve beceriye sahip insanları seçme işlevi eğitimin sınav odaklı olmasını doğurmaktadır. Yazar, bu tartışmalardan sonra kitabın tamamında eğitimin amacının öğrencilere düşünmeyi öğretmek olduğunu açıklamaktadır. Sorgulama ve akıl yürütme (argumentation) becerilerinin kazandırılmasının eğitimin en önemli amacı olduğunu belirten Kuhn, özellikle bu becerilerin okullarda gelişimsel olarak nasıl geliştiğini kendi çalışmalarından örnekler vererek açıklamaktadır. Eğitimle öğrencilerin sorgulama ve akıl yürütme becerilerini mevcut ve potansiyel bağlamlarında, okul sınırlarının ötesinde ve gerçek hayatta nasıl kullanmaları gerektiği edindirilmelidir. Yazar, bu düşünme becerilerinin sadece bireysel değil kolektif (sosyal) işbirliği içerisinde geliştiğini vurgulamaktadır.

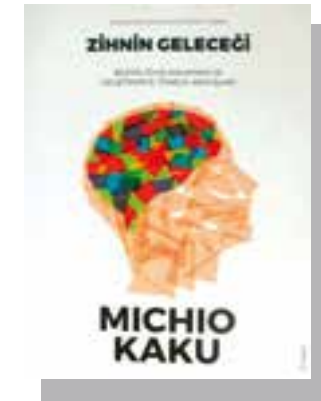
DÜNYAYI DEĞİŞTİREN BEŞ DENKLEM

Yazar: Michael Guillen

Yayınevi: TÜBİTAK

Michael Guillen kitabında, matematiğin sayılardan ibaret olmadığını, şiirsel bir ifade biçimi olduğunu öne sürüyor. Kitaptan alıntılanan şu cümle yazarın maksadını çok iyi özetliyor: "Eski Ahit'e göre, bir zamanlar dünyadaki bütün

İnsanın kara kutusu olan beyin ile ilgili neler biliyoruz? Davranışlarımız, duygularımız ve düşüncelerimizin kontrolünü sağlamak elimizde mi, beynimizde mi? Michio Kaku gelişen nörobilim çalışmaları ile yapay zekâ araştırmalarından faydalanarak zihnin dününü, bugününü ve yarınını ileri gelen laboratuvarlarda yapılan çalışmalara dayanarak okuyucuya aktarmaya çalışmıştır. Üç ana bölümden oluşan kitap, "Zihin ve Bilinç" başlıklı bölümle açılışı yapıyor; daha sonra "Maddeden Üstün Olan Zihin" ve "Değişen Bilinç" başlıkları ile beyin çalışmalarına ve şaşırtıcı sonuçlarına değiniyor. Beynin yapısı ve işleyişi, yapay zekaya ilham olduğu gibi bilim kurguya da ilham vermiştir. Bilinç ve zihnimiz ile yaptıklarımızdan, yapamadıklarımızdan ve yapma potansiyelimizden hareketle zihnin geleceğine dair ipuçları veren yazar, beyin ve bilinç ile ilgili bilimsel çalışmaları kitabında bir bilim kurgu edasıyla sunmaktadır.

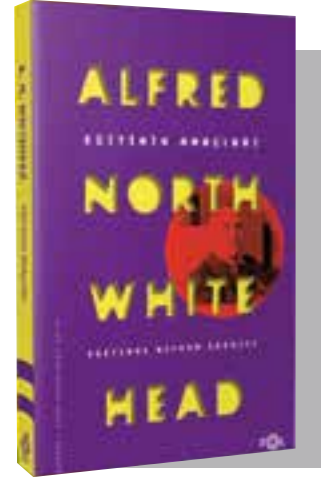
ZİHNİN GELECEĞİ

Yazar: Michio Kaku

Yayınevi: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık

Çeviren: Emre Kumral

insanların tek bir dil konuştuğu bir dönem vardı. Bu, insanları birleştirmiş ve iş birliğini öylesine kolaylaştırmıştı ki, imkansız gibi görünen bir şeyi gerçekleştirmek için ortak bir işe kalkışmışlardı: Babil kentinde o denli yüksek bir kule yapacaklardı ki, cennete bu kule yardımıyla erişmeleri mümkün olacaktı." Bu büyüklük taslama haline Tanrı gazabını gönderdi ve hayatları başışlansa bile dilleri başışlanmadı. İnsanlar ortak dillerini unuttular. Fakat matematik ile ilgili konuşmaya başladığımız zaman şimdide dek konuşulmuş en başarılı küresel dilden bahsediyoruz. Bu kitapta Newton, Bernoulli, Faraday, Clausius ve Einstein'ın denklemlerinden ve çıkış sürecinden bahsediliyor. Bu insanlar matematik dilinin geniş sözcük dağarcığını ve karşık gramer yapısını kullanmada ustalaşmış olağanüstü birer sanatçılardır. Kitap, bize bu sanatçıların matematikle ilişkilerinden kesitler sunarak, matematiğin sadece sayılardan ibaret olmadığını, sayılar ve formüllerin arkasındaki insanı gözardı etmememiz gerektiğini hatırlatıyor.

EĞİTİMİN AMAÇLARI: EĞİTİMDE REFORM ÇAĞRISI

Yazar: Alfred North Whitehead

Yayınevi: FOL KİTAP

Yayın yılı: 2020

Çeviren: Hasan Ünder, Raşit Çelik

Whitehead'a göre "İnsanlığa yol göstermiş her zihinsel devrim *durağan düşüncelere* karşı şiddetli bir protesto niteliğindedir." Bir çocuğa eğitim verilirken de sakinleşmesi gereken şeyin *durağan düşünceler* olduğunu savunan yazar, eğitimde ölü bilgilere ve hareketsiz düşüncelere yer olmadığını belirtir.

Yazara göre insan yetiştirmede temel hedef; kişinin hem kültürlü hem de özel bir alanda bilgi ve tecrübe ile donatılmasıdır. Böylece uzmanlık mahiyetindeki bilgiler kişiye bir bakış zemini sağlarken, kültürlü olmaları ise o kişilere felsefe ve sanat gibi yüksek mertebelerin yollarını göstermektedir.

Yazar bu kitabında "dinamizm ve sürecin" eğitimin merkezinde yer almasına vurgu yapar ve eğitimin bir "ritmi" olduğunu ifade eder. Faydalı hale getirilmeyen ya da tecrübe edilmeden zihne giren düşüncelerin öğrencilerin dimağını dolduran "durağan düşünceler" olduğunu belirtir. Bundan dolayıdır ki, eğitim tarihinin gösterdiği üzere bu şekilde bir eğitim programı takip edenler gelecek kuşaklara kuru programlar bıraktıklarını söyleyerek eğitimde reform girişiminin gerekliliğini savunur.

İsmail Kara: “Hikmet Aşamasındaki Bilgi Eğitimin Üst Hedefi Olmalı”

Gelenek ve irfan alanının yeni bir eğitim felsefesi eşliğinde organize edilecek eğitim kurumları, eğitim müfredatı ve eğitim üslubuyla ihya edilmesi ve fonksiyonel hale getirilmesi lazım. İşin bu tarafı bence hayli emek ve ter istiyor. Önce teorik yönü kurulacak sonra pratiğe geçecek, ayrıca gelişmeye, tadil ve tashihe açık olacak.

Röportaj: Bekir Bilgili

Türkiye’de gelenek üzerine düşünün ve bu konudaki bakış açımızı değiştiren ilim adamlarının başında kuşkusuz Prof. Dr. İsmail Kara geliyor. Eğitim tarihimiz açısından da çok önemli eserler veren İsmail Kara’nın özellikle medreseler ve modern eğitim kurumları bağlamında Osmanlıdan günümüze eğitim dünyamızda olan bitene dair de önemli tespitleri var. İsmail Kara ile, geleneksel eğitim kurumlarımız ve gelecekte eğitimin nasıl şekilleneceğine dair konuştuk.

Hocam sorularına geçmeden önce bu fırsatı verdiğiniz için Uluslararası Maarif Dergisi adına teşekkür ederim.

Özellikle İslamiyet sonrası eğitim tarihimize baktığımızda sizin de eserlerinizde vurguladığımız üzere uzunca bir süre eğitimin iki sacayağı üzerine oturduğunu görüyoruz. İlki medrese, diğeri

tekke... Bu iki kurum geleneksel eğitim anlayışımızı şekillendirmek açısından nasıl bir fonksiyon icra etmişlerdir?

İslâmiyetin ilk yıllarına çıkan kaynakları ve gelenekleri olmakla beraber bugün anladığımız manada medreseler ve tekkeler yaklaşık aynı dönemlerde teşekkül ediyor. İşte 10-12. asırlar... Elbette bu ikisine en yaygın eğitim kurumu olarak camiyi, mes-cidi ve ardı sıra belki esnaf loncalarını da ilave etmek lazım. Bildiğiniz üzere bugün bizim teknik ve mesleki eğitim dediğimiz eğitim-öğretim süreçlerinin önemli bir kısmı esnaf teşkilatı içinde usta-çırak münasebetleri içinde yapılıyor. Bir de cami etrafında teşekkül eden eski mahalle ve köy, hatta şehir yapısının ahlâk ve kültür alanına ciddi katkıları var.

Şunu söyleyebiliriz; eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüten bu yapıların arasında elbette usul ve muhteva farklılıkları var ve bu da normal. Fakat önemli

olan bunlar arasındaki geçişkenlikler ve birbirini besleyen süreçler. Bu geçişkenlikleri gösteren en belirgin kelime grubu, ‘şeyh-halife’ olmalıdır. Şeyh hem büyük ilim adamı ve müderris için -şeyhülislâm gibi- hem tarikat şeyhi hem de esnaf şeyhi için kullanılır. Halife de öyle, biliyorsunuz Türkçedeki kalfa kelimesi halifeden bozmadır.

Tam da bu noktada medrese ve ilmiyenin özelliklerinden bahsedebilir miyiz? Ulemanın toplumla ve devletle ilişkilerini de göz önüne alarak bir değerlendirme yapar mısınız?

İlim-irfan ayırımı yapacaksak eğer ilmi medreseye, ilmiye sınıfına, ulemaya ait bir alan kabul edebiliriz. Medrese ve ilmiye Müslüman toplumların âdeta denge mekanizması ve kurucu ve sürdürücü aklı olarak ortada, merkezde duran mühim bir konuma sahiptir. Naslarla ve

kaynaklarla Müslümanlar arasında ortada bir yerde durur; kaynakların anlamı ve ruhu müminlere, topluma ulema üzerinden, onların yorumları ile intikal eder. Devletle toplum arasında da ortada bir yerde durur; devletten halka adaleti, halktan devlete itaati sağlar. Hem adaletin hem de itaatin çerçevesi ulema tarafından çizilir ve pratikte işleme sağlanır. Müslüman toplumların geçmişi ile geleceği arasında da ulema ortada durur; hem geçmişi taşır hem de mevcut şartlara göre yeniden yorumlayarak geleceğe taşır, geleceğe dair işaret taşları döşer, yol açar, gelecek tasavvuru inşa eder.

Tekkeler sanki daha bağımsız yapılar gibi duruyor. Ancak bir geçişkenlik de söz konusu, Osmanlı’da ulema sınıfının aynı zamanda çoğunlukla mu-tasavvıf olduğunu görüyoruz. Yani bu anlamda tekke ve medrese iç içe gibi. Os-

manlı döneminde ulema sınıfı içerisinde tasavvuf neye tekabül ediyor.?

Medreselerle tekkelerin hemen aynı dönemlerde kurulduklarından bahsetmiştik. Bu aynı zamanda o dönemin ihtiyaçlarına ve arayışlarına da tekabül ediyor. Tasavvufun ilmi tarafı medreselere biraz daha yakın olmakla beraber kaynak anlayışları ve öncelikleri farklıdır. Tekkenin, tasavvufun hayat ve ahlâk anlayışı, yaşama üslubu ise medreseden biraz daha esnek, yer yer hissi manada derin ve etkilidir. Dini-mistik tecrübe bilgiden çoğunlukla öndedir veya bilgi de bu tecrübe ile sıkı sıkıya irtibatlıdır. “Tatmayan bilmez” kelâmı bunu ifade eder. Tekkenin dili de böyledir. Tekkelerin medreseye göre daha bağımsız yapılar olduğu bence biraz mübalağa taşıyor. Veya bu ifade ek açıklamalarla kullanılmalı diye düşünürüm. Kimden bağımsız acaba? Eğer böyle bir şey denecekse bu onun hal-ken her kesimine hitap etmesi, kapısının

Bilgi, anlayış ve yorum sadece kümülatif, üst üste yığılan ve biriken bir şey de değil, aynı zamanda bir genişleme ve yücelmedir; yetişmekte olan insanın kafasının, kalbinin, ruhunun genişlemesi ve yükselmesi.

kadın erkek ayırımı yapmadan herkese açık olması, akıldan ziyade gönüle hitap etmesi, musiki başta olmak üzere her düzeyde sanata yol vermesi, mahalliliği daha fazla kabul eder bir karakterde olması gibi yapısal özellikleri dolayısıyla.

Bugün bu farklılıklar biraz abartıldığı için tekrar etmek lazım; medresenin kapısı tekkeye, tekkenin kapısı medreseye kapalı değildir. Büyük külliyelerde bunlar yan yana yapılardır. Sizin de söylediğiniz gibi bazan aynı kişi medresede hoca, tekkede şeyh, camide vaiz olabilir. Usul farklılıkları ve söyleyiş-yazış tarzları itibariyle çatıştıkları, özellikle kriz ve geçiş dönemlerinde sürtüştükleri de olmuştur. Burada da şaşırtıcı bir şey yok bence.

Tanzimat’la birlikte modern eğitim kurumlarının Osmanlı coğrafyasında yayıldığını görüyoruz. O tarihten itibaren de geleneksel eğitim kurumlarının zamanla işlevsiz hale geldiğine dair bir algı var. Söz konusu modernleşme bir zorunluluk muydu? Sizce medreseler neden bu süreçte geride kaldı?

Medreselerin ve tekkelerin geride kaldığı veya geri kalışın sebebi olduğu hesabı verilmiş bir tevâtürden ibarettir. Fakat İslam dünyası etkili ve yayılmacı bir şekilde gelişen, askeri olarak yükselen Batı Avrupa’nın

ortaya çıkardığı modern eğitim, yeni kurumsallaşma ve anlayışları geleneksel eğitim kurumları olarak medrese ve tekke ile, Enderun'la, yeniçerilikle, esnaf loncalarıyla artık karşılayamayacağını anladığı andan itibaren yeni eğitim kurumları kurmayı zaruri gördü. Biliyorsunuz ilk modern okullaşma -ki batılı araştırmacılar buna haklı olarak laik okullaşma süreci de diyorlar- **askeri mühendishanelerle** başladı. 18. Yüzyılın son çeyreğindeyiz. Sonra özellikle 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren modern eğitim yaygınlaştı. Bu normaldi ve gerekli idi. Fakat bu süreçler eğitimin çatallaşması, ikili zihniyet yapılarının ortaya çıkması, dolayısıyla farklı anlayışlara sahip insanların yetişmesi, din-bilim çatışması gibi zor meseleler ortaya çıkardı. Bu meseleyi hâlâ çözebilmiş değiliz bana göre. Bazı bakımlardan problemin büyüdüğü, derinleştiği bile söylenebilir. Kolay da değil ayrıca. Bizde **Tevhid-i Tedrisat Kanunu**'nun bu ikiliği ortadan kaldırdığı söylenir, bir mânada doğru bu, fakat ikili yapıları uzlaştırarak, kanundaki ifade ile tevhit ederek, birleştirerek değil, bir tarafı budayarak, tamamen ortadan kaldırarak yaptı bunu. Bunun sıkıntılarını da hâlâ yaşıyoruz hep birlikte.

Sizin de işaret ettiğiniz gibi Türkiye Tanzimat'la başlayan ve Cumhuriyet'le devam eden süreçte kültürel anlamda bazı kopuşlar yaşadı. Bundan en çok da eğitim dünyamız etkilendi. Bu gelenekten kopuşun bireysel, toplumsal ve entelektüel anlamda nasıl sonuçları olmuştur?

Bu süreçler Batı Avrupa dahil başka toplumlarda da sancısız olmadı. Çünkü esas itibarıyla ana mantığını dinin kurduğu bir talim-terbiye sisteminden, bir bilgi-anlayış düzeninden; ana mantığını laik, dindışı anlayışın kurduğu bir eğitim-öğretim sistemine, insan-akıl-deney merkezli bir bilgi yapısına bir şekilde geçiyorsunuz. Burada çatışmaların, kopuşların, problemlerin olacağı açıktır. İslam dünyasının

daki ve bizdeki ilave zorluklardan biri, felsefi olarak laik olan modern okulları ve onların zihniyet dünyasını dini olanla uzlaştırma arayışı, hatta iddiasıdır. Dinle bilimi uzlaştırma gibi. Bu muhtemelen aynı zamanda bir imkândır veya farklılıktır fakat ciddi bir problemdir de. Bu imkân-problem karşıtlığı veya içiçeliği bugün de devam ediyor. Bana sorarsanız eğitimcilerimiz ve düşünce adamlarımız bu büyük meseleye problemin kendisiyle mütenasip seviyede eğilmiyorlar.

Bir konferansınızda 3 eğitim kademesinden söz ediyorsunuz. Hissiyat, düzenli bilgi ve felsefe-hikmet kademeleri. Bu kavramları biraz açar mısınız?

Bu üç kademeye sadeleştirmek için **ilk, orta ve yüksek tedrisat** diyelim. Eğitimin ilk aşamalarında çocuğa insan, tabiat ve aile, memleket, kahramanlar ve değerler hakkında hissi ve coşkulu şeyler öğretilir, öğretilmelidir. Lirik şiirler, göğüs kabartıcı ifadeler, sevgi ve bağlılığı artırıcı unutulmaz cümleler... Bunlar umumiyetle tek tiptir ve düşünmeden kabule, benimsemeye dayanır. Bu yüzden hissidir ama kıymetli bir bilgidir, şüphesiz.

İnsan sonsuzluğa, Allah'a doğru hareket ederek beşerlikten çıkıp insan olabilir. Bu hareketi ancak şahsi hırslarına, duygularına, cemiyetin, siyasi yapının ona dayattığı kabullere isyan ederek mümkün kılabilir. Mutlak itaate ulaşabilmek için bütün itaat kademelerinden geçmek de diyebiliriz buna.

Lise eğitiminde bunu reddetmeden, bunun üzerine mukayese ve muhakeme, doğru düşünme, akıl yürütme, kendi karar verme, hüküm çıkarma kabiliyetleri gelmeli ve geliştirilmelidir. Bu aşamadaki düzenli bilgi tek tip olmaz artık, en azından benzerlikleri ve farklılıkları ayırtmalıdır. Diyelim ki insan, vatan, millet, tarih burada da önemli başlıklardır ama artık birkaç kademe yukarıya yükselmiştir, hükümler, bilgiler çeşitlenmiş, eşitlikleri bozulmuştur.

Felsefe-hikmet düzeyine çıktığımızda artık soyutlama kapasiteleriyle, ilkelerle tanışacağız, daha geniş, değişkenleri daha fazla mukayeselerle, iç tenkit dahil değerlendirmeye ve tenkitlerle yol alacağız. **Bilgi, anlayış ve yorum sadece kümülatif, üst üste yığılan ve biriken bir şey de**

değil, aynı zamanda bir genişleme ve yücelmedir; yetişmekte olan insanın kafasının, kalbinin, ruhunun genişlemesi ve yükselmesi.

Diyelim ki ilkokulda iken Süleymaniye Camii'ni ziyaret eden ve büyük bir hissiyatla dolan bir çocuk, üniversiteye geldiği zaman gelişmiş bilgi ile, yorumla, sanatla, estetikle, zevkle desteklenmemiş bir şekilde, aynı hissiyat seviyesi ile camiye girer çıkarsa eğitim, okuma yazma hiçbir kademe gözetmiyor, hatta fonksiyon icra etmiyor diyebiliriz. Aynı şey ilkokulda Fatih Sultan Mehmet'i dünya çapında kılıcı keskin, büyük bir kahraman, ilim aşığı bir padişah olarak tanırsın. Hiçbir mahzuru yok. Hissi düzeyde harika. Ama lisede, üniversitede diğer padişahlarla, dönemin diğer devlet adamlarıyla mukayesesi

ni, kuvvet ve zaaflarını öğrenmeli, farklı fikirleri ve yorumları görmeli. Ben üniversitede tarih hocası olup da üst üste bilgileri artmış ama mukayese ve üst yorum kapasitesi gelişmemiş, Osmanlı tarihine, Sultan Fatih'e yahut Sultan Abdülhamit'e hissi düzeyde bakan insanlar tanıdım. Sizler de tanımışsınızdır.

Bu olmaz. Bence başarılı eğitim sistemi bu kademeleri öğrencilere hissettiren, öğreten, kademeler arası iniş çıkışları mümkün kılan sistemdir.

Modern eğitimin bilgiyi sadece fonksiyonel yararları bağlamında değerlendirdiğine dair yorumlar var. Bu da çok parçalı bir müfredat dayatıyor. Yeniden evrene ve insana ve belki de hepsinden önemlisi kendimize dair bü-

Modern eğitim sistemleri herhalde daha ziyade konformist, yahut üst kademe gözetmeyen egoist, anarşist temayülleri besliyor.

tünlüklü bir kavrayış geliştirmek noktasında gelenekten istifade etmenin imkanı var mıdır?

Modern eğitim sistemi kendisini, siyasi merkezi farkedecek, tercihler yapacak, sorgulayıp tenkit edecek, hesap soracak, entelektüel ve manevî olarak gelişecek bir insan mı yetiştirmek istiyor yoksa kolay idare edilebilir, yönlendirilebilir, anlayışı kıt, anlayış ve yücelik nedir bilmeyen birilerini mi imal etmek istiyor sorusu ciddi bir soru olarak dünyanın da bizim de önümüzdedir. Gelenekten istifade de tektip değil bence. Şunu söylemek istiyorum, bizim için gelenek sürekli yeniden üretilen bir şeydir ve bunu uysal, vurdumduymaz insan yetiştirmek için de kullanabilirsin. Nitekim kullanılıyor. Gelenek ve irfan slogan düzeyinde yahut sadece hissiyat kademesinde işliyor, işletiliyor. Onun için gelenek yahut irfan dediğimiz alanı ve bunun unsurlarını bugün aktif ve yapıcı, yüceltici unsurlar olarak devreye sokabilmek için onları lafız veya şekil olarak söylemek, slogan gibi tekrar etmek, göstermek yetmez, yeni bir eğitim felsefesi eşliğinde organize edilecek eğitim kurumları, eğitim müfredatı ve eğitim üslubuyla ihya edilmesi ve fonksiyonel hale getirilmesi lazım. İşin bu tarafı bence hayli emek ve ter istiyor. Önce teorik yönü kurulacak sonra pratiğe geçecek, ayrıca gelişmeye, **tadil ve tashihe** açık olacak.

Nurettin Topçu, maarif meselelerimiz söz konusu olduğunda sizin de özel önem atfettiğiniz bir mütefekkirimiz. Hatta onunla ilgili bir biyografi çalışmanız, araştırmalarınız da var, eserlerini yayına hazırladınız. Nurettin Topçu'yu eğitim felsefesi açısından önemli kılan unsurlar nelerdir?

Nurettin Topçu bir ahlak filozofu olduğu kadar bir muallim. Meslek olarak tam kırk yıl felsefe grubu hocalığı yapmış. Eğitim meseleleri üzerine eğilen ve metinler yazan ender mütefekkirleri-

mizden biri. Eğitim felsefesi, eğitim kurumları ve eğitim üslubu kademelerini kuvvetle hesaba katarak fikirlerini inşa etmiş, tenkitler ve teklifler geliştirmiş. Benim görebildiğim kadarıyla onun eğitim sistemi kendisinin geliştirdiği isyan ahlâkı düşüncesinin bir parçası, onunla paralel giden bir alan. İnsan sonsuzluğa, Allah'a doğru hareket ederek beşerlikten çıkıp insan olabilir. Bu hareketi ancak şahsi hırslarına, duygularına, cemiyetin, siyasi yapının ona dayattığı kabullere isyan ederek mümkün kılabilir. Mutlak itaate ulaşabilmek için bütün itaat kademelerinden geçmek de diyebiliriz buna. İnsan mesuliyetini ve hürriyetini de bu hareket sırasında farkeder ve kazanır, farketmediği kadar hür olur. Hürriyet verilen bir şey değil insanın hareket ve iradesi ölçüsünde kademe kademe kazandığı bir şeydir ve bu yüzden çok kıymetlidir. Bunun için de yetişmekte olan insan sırasıyla; his terbiyesi, akıl terbiyesi ve irade terbiyesinden geçmelidir.

İsyan ahlâkının karşısında konformizm vardır. Yani hareket ve iradeden vaz geçip uyumu, uyaroğlu olmayı, alt kademelere, cemaatin, cemiyetin, siyasi yapının değerlerine bağlanmayı tercih eden bir ahlâki benimsemek, bir tür esareti seçmek. Elle gelen düğün bayram yahut uydum kalabalığa demek, sürüye katılmak... Modern eğitim sistemleri herhalde daha ziyade konformist, yahut üst kademe gözetmeyen egoist, anarşist temayülleri besliyor.

Yaklaşık bir yıldır tüm dünyanın mücadele ettiği Covid 19 salgını nedeniyle, özellikle eğitim alanında hiç olmadığı kadar yoğun tartışmalar yaşanıyor. Büyük bir kırılma yaşanacağı muhakkak. Sizin pandemi sonrasında eğitimin alacağı biçime dair öngörüleriniz nelerdir? Eğitim meseleleriyle alakalı olarak beni en çok düşündürülen şey, insan-insan münasebetine dayalı eğitim sisteminden

insan-teknolojik alet ilişkisine doğru süratle hareket eden bir yola girilmesi. Biz buna çok hazırlıksız yakalandık ama takip edebildiğim kadarıyla teknoloji satan büyük ülkeler buna bir şekilde hazır ve akıllamaz büyüklükteki bir sahayı doldurmaya, kontrol etmeye, yönlendirmeye başladılar. Zaten bilgisayar ağları, cep telefonları, sosyal medya kanalları ile aklı-

Eğitim meseleleriyle alakalı olarak beni en çok düşündürülen şey insan-insan münasebetine dayalı eğitim sisteminden insan-teknolojik alet ilişkisine doğru süratle hareket eden bir yola girilmesi.

almaz bir yapı ve bağımlılık düzenekleri oluşturmuşlardı. Şimdi dünya daha fazla teknolojik çöplüğe dönüşecek, kirlenecek, çevre ülkeler ve insanlar daha fazla soyulacak, etkisiz ve pasif hale getirilecek. Yaptıkları şey sadece yeni tüketim kalemleri, kanalları açarak büyük bir piyasa oluşturmak veya mevcut kapitalist piyasayı derinleştirmek, vaz geçilmez biçimlerini de değiştirmek, dönüştürmek, her şeyi kontrol olacaktır.

Esas daimi pandemi bu bence. Esaretten esaret beğen... Bunları ümitsizliğe düşmek, şartlara teslim olmak manasına söyleyemiyorum, kesinlikle. Meselenin cesametini tahmin etmek ve bütün boyutlarını görmek, ne yapmak gerektiğini belirlemenin ön şartı olduğu için soğukkanlılıkla iyi bir fotoğraf çekmek, yerinde ve yeterli bir tasvir ve yorum yapmak lazım. Tam da bu noktada bilgi kademeleri ve felsefi-hikemi düzey, eğitim felsefesi, bizim eğitim düşüncemiz ne kadar önem kazanıyor değil mi?

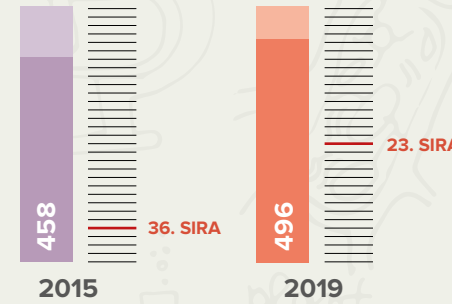
2019 TIMSS Türkiye Sonuçları Yüzleri Güldürdü

Türkiye TIMSS 2019 uygulamasında, şu ana kadar katıldığı tüm uygulamalara göre en yüksek performansı elde etti.

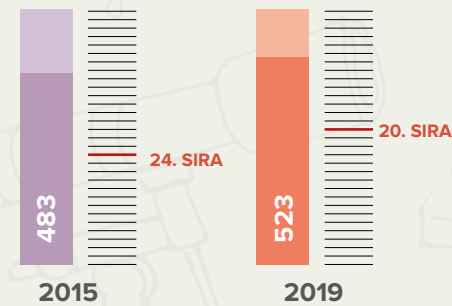
MATEMATİK

4. SINIF

Türkiye matematikte, 2015'te 49 ülke arasında 36'ncı sırada yer alırken 2019'da 58 ülke arasında 23'üncü sıraya yükseldi.

8. SINIF

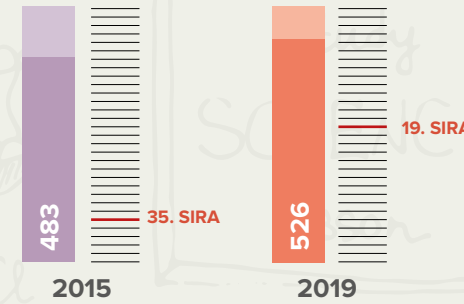

Türkiye 8'inci sınıfta matematik uygulamasında 2019'da 20'inci sıraya yükseldi.

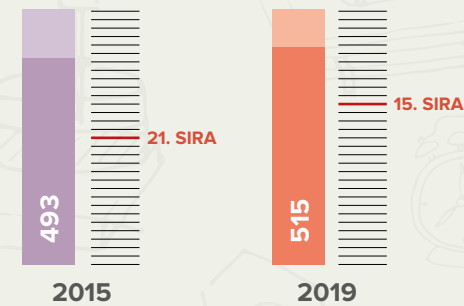
FEN BİLİMLERİ

4. SINIF

Türkiye matematikte, 2015'te 47 ülke arasında 35'inci sırada iken 2019'da 58 ülke arasında 19'uncu sıraya yükseldi.

8. SINIF

Türkiye Fen alanında 2015'te 21'inci sırada iken 2019'da 15'inci sıraya çıktı.

Türkiye'nin ulaştığı seviye ile ilgili değerlendirmelerde bulunan Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Mahmut Özer şunları söyledi: "Türkiye, puanlarında oldukça önemli artışlar sağladı.

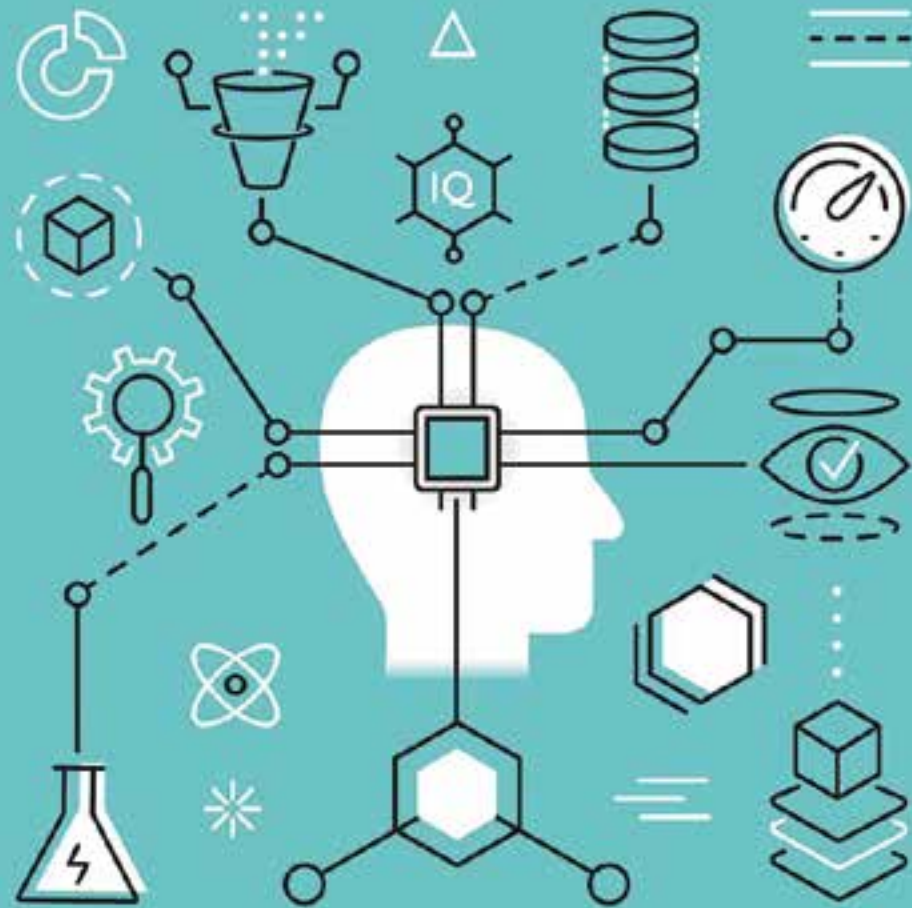
Türkiye 8. sınıf düzeyinde fen alanında ilk kez TIMSS uygulamalarında sabit başarı ölçüsü olarak kabul edilen ölçek orta noktanın (500 puan) üzerine çıkarken matematik alanında puanını artırarak orta nokta seviyesine ulaştı. Başka türlü söylersek, Türkiye, 2015 yılında 458 olan 8. sınıf matematik puanını 38 puanlık artışla 496'ya yükseltti. 2015 yılında 493 olan 8. sınıf fen puanını ise 22 puanlık artışla 515'e yükseltti. Bunlar çok önemli artışlar. Diğer taraftan Türkiye'nin 4.sınıf matematik alanında puanı 523, fen alanında ise 526 puan olarak gerçekleşti. Dolayısıyla, 4.sınıf düzeyinde ilk kez her iki alanda da 500 puanın üzerine çıktı."

Kaynak: <https://www.milgazetesi.com/haber/timss-2019-sonuclari-yuz-guldurdu-39/>

DOSYA

KİŞİSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM ve EĞİTİMİN GELECEĞİ

Dijital teknolojilerin eğitimde giderek artan bir yoğunlukta kullanılması, kişiselleştirilmiş eğitimde sınırsız imkanlar sunuyor. Aslında bugünden geleceği yaşıyoruz. Cevap verilmesi gereken soru, kurumların ve eğitim sisteminin kökten bir dönüşüm geçirdiği bugünlerde geleceğe ne kadar hazırlıklıyız?

Prof. Dr. Semih AKTEKİN
Nevşehir Hacıbektas Veli Üniversitesi
Rektörü

Dijitalleşme ve Bireyselleşme Çağında Eğitim Ulus Devletlerin Egemenlik Alanından Çıkıyor mu?

Teknolojik gelişmelere paralel olarak eğitimin bireyselleştirilmesi yönünde uygulanacak politikalar, eğitimi bireysel özgürleşmenin aracı kılabilceği gibi, kültürel hegemonyanın sürekliliğini daha da kalıcı hale getiren bir yapıya da dönüştürebilir.

Salman Khan'ın 2014 yılında Türkçe'ye çevrilen Dünya Okulu kitabı, 'standart sınıf modeli dijital çağda hala anlamlı mı?' sorusunu sorup, 19. Yüzyıl Prusya modeline dayalı, 'eski sınıf modeli değişen gereksinimlerimize artık uymuyor' yargısına varıyor. Kitapta alternatif eğitim modelinin nasıl olabileceği *Khan akademi* modelinin serüveni üzerinden tartışılıyor. Khan'a göre uzaktan eğitim imkanları günümüzde dünya çapında daha esnek, bireysel ihtiyaçlara daha uygun ve her yerde uygulanabilir bir model sunmaktadır. Salman Khan, geleneksel sınıf ortamının eskidiği ve dört duvar arasında yapılan standart eğitim yerine dijital imkanlar kullanılarak isteyene istediği zaman ve mekanda, kendi ilgi, yetenek ve öğrenme hızına göre verilecek eğitimin daha faydalı olacağına dair savundukları, 2020 yılında pandemi şartları dolayısıyla tüm dünyada zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmesi dolayısıyla pratikte kısmen test edilmiş oldu. Bugüne kadar resmi eğitimi devletlerin ideolojik aygıtı olarak görenler, okulsuz toplum modeline sıcak bakanlar, okulu bir kitle imha silahı olarak görenler, evde eğitim gibi alternatif modellere sıcak bakanlar dahil olmak üzere herkesin yeni süreçte uzaktan eğitim aracılığıyla okul ve sınıf dışı ortamlarda eğitimin nasıl olabileceğine dair fikir sahibi olma imkanı oldu. Ancak tüm dünyanın yaşadığı bu yeni deneyim, okul ve sınıf ortamındaki eğitim süresince yaşanan bazı sorunların uzaktan eğitim sırasında da yaşanabileceğini gösterdi. Eğitim dünyasında sosyal eşitsizlik ve adaletsizlikten kaynaklı sorunlar uzaktan eğitim esnasında daha da görünür hale geldi. Teknolojik imkanlardan yararlanma imkanı kısıtlı aileler için erişim sorunu eğitimde sosyal adaletin etkisini bir daha gözler önüne serdi. 'Okulsuz toplum' veya evde eğitim anlayışının bazı aile ve bireyler için gerçekten özgürlük anlamına gelip daha esnek bir eğitime kapı aralayabilecekken bazı birey ve gruplar için standart/minimum bir eğitim imkanından bile mahrum olmak anlamına gelebileceği görüldü.

Dijital imkanlara dayalı eğitimin sonuç ve etkilerine dair dergimizin önceki sayısında birçok şey söylendiği için bunları burada tekrara lüzum yok. Ancak dijital dönüşümün ulus devletlerin egemenlik alanında olduğu hep söylenegelen ve bu sebeple 'devletlerin ideolojik aygıtlarından biri' olduğu eleştirel bir biçimde vurgulanan eğitim kurumunun bundan sonra ulus devletler yerine uluslararası kuruluş veya güçlerin 'ideolojik kontrol aygıtları'na dönüşebileceği riski göz ardı edilmemelidir. Küreselleşme yeni bir olgu değil ve zaten uzun yıllardır dünyamız ekonomi, kültür, sanat, teknoloji gibi alanlarda küreselleşme olgusunu yaşıyor ve bu sürecin dışında kalabilen toplum ve birey yok gibi. Dünyanın her yerinde Coca Cola ve McDonald's tüketen, benzer bilgisayar oyunları oynayan, benzer filmleri izleyen ve benzer müzikleri dinleyen ve bu süreçte benzer şekilde düşünen ve hisseden bireylerin sayısı bize bu küresel süreç hakkında bilgi verebilir.

YEREL İLE EVRENSEL ARASINDA

Ancak, kadim medeniyetlere sahip ve zengin kültürel imkan ve kaynakları olan toplumların bu küresel salgına karşı kendi değer dünyasına dayalı üretimler yoluyla direnme ve var olma mücadelesinin en önemli aracının da eğitim kurumu olduğu bir gerçek. Kuşkusuz buradaki eğitim, sadece okulda olan eğitim ve öğretimi değil, aile kurumu ve sivil toplum kuruluşlarının da dahil olacağı daha bütüncül bir bakış açısına ve medeniyet bilincine sahip bir eğitim anlayışını ifade ediyor. Köklü bir medeniyet bakış açısıyla eğitimde küresel yönelimleri ve uluslararasılaşmayı avantaja çevirmek mümkünken, bu bilinç olmadan yapılacak çalışmalar ya bir uçta küresel akımlara kapılıp pasif bir nesne olmayı ya da öteki uçta dar ve sığ bir yerel anlayışa dayalı, işlevsel olmayan arkaik bir eğitim sistemini savunup sürdürme riskini barındırıyor.

Pink Floyd'un *Another Brick in the Wall* adlı parçasının klibinden bir sahne

Bir medeniyet perspektifiyle, eğitimde küresel yönelimleri ve uluslararasılaşmayı avantaja çevirmek mümkün. Aksi taktirde, küresel akımlara kapılıp pasif bir nesne olmak ya da dar ve sığ bir yerel anlayışa dayalı, işlevsel olmayan bir eğitim sistemini savunmak durumunda kalabiliriz.

Hem akademisyen hem bürokrat olarak uzun yıllar boyunca farklı ülke ve kültürlerin eğitim sistemlerini yerinde gözleme şansım oldu ve bu alanda birçok uluslararası toplantıya katıldım. Farklı ülkelerde gördüklerim ve yaşadıklarım, eğitimin ortak bir insanlık sorunu olduğu, birey ve top-

lumların bu alanda yaşadıkları deneyimlerin birbirine çok benzediği, bu alanda esas farklılık noktasının yöntem ve metodolojiden ziyade toplumların ekonomik, sosyal, kültürel ve değerler dünyasından kaynaklı faktörlere dayandığına dair kanaatlerimi pekiştirdi.

Eğitimle ilgili uluslararası ilk deneyimim MEB tarafından 1416 sayılı yasa kapsamında burs kazanarak gittiğim İngiltere'de oldu. Nottingham Üniversitesinde aldığım formasyon, yüksek lisans ve doktora eğitimi dışında, formasyon eğitiminin bir parçası olarak Nottingham'daki Carlton Le Willows Lisesinde bir dönem boyunca gözlemci olarak derslere katıldım. Yurtdışı eğitimimin bendeki ilk etkisi özgürlükçü ve zevkli bir eğitim ortamına düşüğüm olmuştu. 1999 yılında başladığım formasyon eğitiminde tamamı İngiliz olan sınıf arkadaşlarımla birlikte aldığımız derslerde Türkiye'deki üniversite ortamından farklı bir hava vardı. Öğretim üyesiyle karşılıklı sohbet havası, sınıftaki oturma düzeni, grup çalışmasına verilen önem, öğrencilerin sınıf dışı zamanlarda da kütüphanede

veya bireysel çalışmayla aktif öğrenmeye zorlanması ilk dikkatimi çeken unsurlardı. Uygulama ve gözlem için gitmiş olduğum ortaokul ve lisede de benzer atmosferi gözlemlemiştim. Okulun mimarisi, sınıf ve bahçe düzeni öğrencileri evlerindeymiş gibi hissettirecek ve sıkımayacak şekilde tasarlanmıştı. Nottingham'daki Carlton Le Willows okulunda gözlemci olarak bulunduğum derslerde öğretmenlerin derste öğrencilere kağıt, makas, boya, eski gazete ve dergi kupürleri, fotokopi malzemeler verip, tarihi bir konuyla ilgili, o olayın ertesi günü yayınlanmış bir gazete sayfası tasarlamalarını istediği bir derste, yıllar önce ortaokul yıllarımda yaşadığım bir tecrübemi hatırlayıp hüzünlüydüm. Ortaokul yıllarımda gazeteciliğe merak salmışım ve A4 kağıtlara çeşitli dergi ve gazetelerden derlediğim resim, karikatür vb. görsel ile kendimin ve arkadaşlarımla yazdığı şiir, fıkra, resim vb. ile bir dergi hazırlamış ve bunu sınıf arkadaşlarıma gösteriyordum. Çok sevdiğim Fen Bilgisi öğretmenimiz kendi hazırladığımız dergiyi elimde görünce biraz inceleyerek küçümseyici bir ifadeyle,

Eğitim dijitalleşmeyle birlikte küresel güçlerin ideolojik kontrol aygıtına dönüşebilir
Ulus devletlerin egemenlik alanında olduğu hep söylenegelen ve bu sebeple 'devletlerin ideolojik aygıtlarından biri olduğu eleştirel bir biçimde vurgulanan eğitim kurumunun, bundan sonra ulus devletler yerine uluslararası kuruluş veya güçlerin 'ideolojik kontrol aygıtlarına dönüşebileceği' riski göz ardı edilmemelidir.

“Senin gibi çalışkan bir öğrenci böyle boş işlerle uğraşmamalı, bunları boş ver derslerine çalış” demişti. Büyük bir hevesle ve özenerek günlerce çalışıp hazırladığım dergiyle ilgili öğretmenimin bu tepkisi beni çok üzmüştü. Benim çocukluk yıllarımda kendi çaba ve imkanlarımla yapmaya çalıştığım dergi hazırlama faaliyetinin İngiltere'de bir ortaokul tarih dersinde öğretmenler tarafından sınıfta etkinlik olarak yaptırılmasını, üstelik bu yöntemin formasyon derslerinde öğretmen adaylarına öğretilip uygulamasının teşvik edildiğini görünce kendi öğrenciliğim aklıma gelmiş ve üzülüyordum. İki ülke arasındaki farklar bunlarla sınırlı değildi kuşkusuz. Takviye amaçlı gittiğim İngiltere'de ders boyunca öğrencinin yazılı veya sözlü etkinlikler yoluyla sürekli aktif olmak zorunda kalması, Türkiye'deki dil kurslarına göre daha farklı bir yaklaşım sergiliyordu. Yüksek lisans ve doktora dersleri boyunca da öğreneni asıl sorumlu kılan sistemi çok beğenmişim. Ancak birlikte lisansüstü eğitime gönderdiğimiz bazı arkadaşlarımız İngiliz okullarını çok laçka bulmuş ve Türk okullarının daha disiplinli olduğunu vurgulamışlardı. Yaklaşık 5.5 yıl İngiltere'de yaşadıkdan sonra söz konusu eğitim sisteminin kökeni ve sonuçlarıyla ilgili başka gözlemlerim de oldu ve başka ülkelerden gelip eğitim alan kişilerle fikir alışverişinde buldum. 2004 yılında mecburi hizmetimi gerçekleştirmek için Türkiye'ye dönüp Karadeniz Teknik Üniversitesinde göreve başladığımda öğretmen adaylarına dönük formasyon dersleri vermekle sorumluydum.

MÜFREDAT VE İÇERİK KONUSUNDA TİTİZ OLMALIYIZ

Eğitim Fakültesi'nde derslerde kullanacağımız kitapları incelediğimizde İngiltere'de görüp beğendiğimiz sistemin Türkiye'de de yapılandırmacı yaklaşım adıyla uygulamaya geçirilmeye çalışıldığını, Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programlarının yapılandırmacı yaklaşım ve çoklu zeka

yaklaşımı doğrultusunda güncellendiğini, ders kitapları yanında öğrenci çalışma kitapları hazırlandığını ve bizim okullarda da etkinlik temelli eğitime geçildiğini görüp sevinmiştik. Ancak bizi o yıllarda heyecanlandıran bu değişim herkes tarafından kabul görmemişti. Olumlu tepkiler yanında, bu değişim çabaları, Avrupa Birliği ve küresel güçlerin dayatması olduğu gerekçesiyle çeşitli eleştiriler de alıyordu. Aynı kurumda çalıştığım bir öğretim üyesi, her ortamda Osmanlı'nın son yıllarından kalma bir Coğrafya ders kitabını göstererek, bizde önerilen etkinlik temelli ders örneklerinin Osmanlı ders kitaplarında da yansımaları bulduğunu söylüyor ve 'bizim kültür ve geleceğimizde' zaten var olduğu için bu tür Batı kaynaklı yeniliklerin gereksiz olduğunu savunuyordu. Hiç kuşkusuz Türk eğitim tarihi birçok özgün tecrübeye sahip ve bu topraklarda her alanda olduğu gibi eğitim alanında da birçok özgün fikir ve tecrübe üretilmiş. Bu üretim halen de devam ediyor. Ancak Türk Eğitim tarihine aşina olanlar, Osmanlı modernleşme döneminde yazılan müfredat ve ders kitaplarında zaman zaman Batıdan, özellikle Fransız eğitim sisteminden büyük oranda esinlendiğini görecektir. Nitekim söz konusu meslektaşımın gösterdiği örnek kitabın o yıllardaki Fransız ders kitaplarından uyarlandığını daha sonra öğrenecektim. Burada önemli olanın küresel akımları ne derece eleştirel gözle değerlendirip kendi ihtiyaçlarımıza göre uyarladığımız hususu olduğu unutulmamalı. Ülkemizde yıllarca *etkinlik temelli, öğrenci merkezli, çoklu zeka yaklaşımı, kapsayıcı yaklaşım* vb. adlar altında uygulanmaya çalışılan yaklaşımların sınıf içi pratikte birçok yanlış uygulamaları olduğunu, kazanımdan kopuk ve amacı net olmayan uygulamaların öğrenciye herhangi bir şey vermediğini ve bir süre sonra bu tür faaliyetlerin zaman kaybı olarak görüldüğünü tecrübe ettik. Öğretmen ve velilerimiz kendi öğrenciliklerinde alışkın oldukları eski usul ders anlatma ve çalışma biçimlerine

daha çok yatkınlık hissediyordu ve etkinlik temelli yaklaşım bizde abartılarak ve bağlamından kopartılarak uygulandığı için istenen sonucu vermiyordu. Yapılandırıcı yaklaşım ve çoklu zeka kuramına uygun dersler yapıldığı gerekçesiyle bazen geleneksel eğitimin avantajlı yönleri de ihmal ediliyordu. Başka ülke ve coğrafyalarda güzel uygulanabilen bir modelin bağlamından kopuk olarak farklı bir ülkede aynı etki ve sonucu vermeyebileceğini yıllar içinde somut olarak görmüş olduk.

Eğitimle ilgili farklı ülkelerdeki gözlem ve tecrübeler bu alanda dünya genelinde özü itibariyle benzer hedef, kaygı, sorun ve çözüm önerileri olduğunu gösteriyor. Eğitim tüm ülkelerde halen devletlerin toplulukları şekillendirme aracı. Eğitim aracılığıyla değer ve beceri kazandırma, bilgi aktarımı, vatandaşlık bilinci kazandırma gibi tüm amaçlar, tüm ülkelerde ortak nokta. Tüm dünyada veliler çocuklarına daha iyi bir gelecek kazandırma adına her tür fedakarlığı yapmaya hazır. Öğretmen niteliğiyle ilgili kaygılar ve çözüm önerileri neredeyse her ülkede birbirinin aynı. Devletler, eğitimi hem ulusal birliği korumanın ve ulusal kalkınmayı sağlamanın hem de uluslararası rekabete hazır hale gelmenin bir aracı olarak görüyorlar. Hemen her ülkede okuldaki eğitime aşırı bir anlam yüklenerek okul aracılığıyla bilgi, beceri, değer, estetik bilinci vb. kazandırılmaya çalışılıyor. TRT Belgesel kanalında da gösterilen 'En Tehlikeli Okul Yolları' belgeseli dünyanın farklı coğrafyalarında insanların resmi kurumlarda eğitim almak için ne büyük fedakarlıklar göze aldığını ve eğitimin halen tüm kültürlerde sosyal hareketlilik ve sınıf atlamının en büyük aracı olduğunu gösteriyor. Birçok toplum, evde ve okul dışı ortamlardaki eğitimin öneminin yeteri kadar farkında değil. Ders kitapları ve müfredatta yapılacak iyileştirmelerin kısa vadede eğitimin kalitesini artıracığı da varsayılıyor. Geniş aile yapısının çözülmüş olması, okulu ailenin alternatifi haline getiriyor ve

Küreselleşme eğilimi uzun vadede devlet ve toplumların bağımsızlığı önünde büyük bir tehdit oluşturuyor. Küresel eğitim şirketlerinin hazırladığı içerikler tüm evlere girerek çocukların beynini kontrol edebiliyor.

ailede kazandırılması gereken duygu, değer ve düşüncelerin okulda kazandırılması hedefleniyor. Ancak okul hiçbir zaman aileyle aynı etki ve sonuçları veremediği/veremeyeceği için öğrencide bu alanda gözlemlenen tüm eksiklikler okul ve öğretmenlerin başarısızlığı gibi algılanabiliyor. Resmi eğitime karşı aileyi güçlendirme talepleri bazı mahfillerde uzun yıllardır dillendirilirken, pandemi şartları dolayısıyla tüm dünyada zorunlu bir şekilde evde vakit geçirme ve okulların kapalı olması bu defa tersinden, aslında okulların ne kadar büyük bir nimet olduğu yönünde tartışmalar başladı. Bu

süreçte velilerin evde çocuklarıyla baş edemediği ve okulların vazgeçilemez kurumlar olduğu vurgulandı. Ancak bu süreçte, yıllar içinde aile kurumunun zayıflatılmış olduğu ve bazı çocukların okul dışı eğitim imkanlarından yararlanamamasının sosyal adaletsizlikten kaynaklı boyutlarının da olduğu yeterince tartışılmadı.

DIJİTALLEŞME DERS İÇERİKLERİNİ TEKİPLEŞTİRİYOR MU?

Dijital eğitimin gelişmesi uzun vadede ulus devletlerin eğitim üzerindeki etkisini azaltıp küresel güçlerin tek merkezden eğitimi yönlendirmesine yol açacak mı? Sınıf içinde veya dışında uygulanabilir hazır öğretim materyallerinin kullanımının yaygınlaşması, artık sadece Fen Bilgisi, Yabancı Dil ve Matematik gibi derslerde değil Tarih, Vatandaşlık, Felsefe gibi derslerde de dijital üretim yapan kurum/şirketlerin istediği içeriğin yaygın olarak öğretilmesini sağlayıp eğitimin kontrolünü bu şirket/kurumlara mı verecek? Okul aracılığıyla vatandaşlarını şekillendirme/eğitme tekeli elinde tutan ulus devletlerin bu etkisi ortadan kalkacak mı?

Yıllar önce İngiltere'de birlikte yüksek lisans yaptığımız Fijili bir arkadaşımın nişanlısı, ülkelerimizdeki eğitim hakkında konuşurken, ülkemizde ders kitaplarını

Eğitim içeriklerinin merkezileşmesinin etkileri

Tek merkezden üretilen içerikler, eğitimi bireysel özgürleşmenin bir aracı kılabilceği gibi, kültürel hegemonyanın sürekliliğini daha da kalıcı hale getiren ve zihinsel esareti kurumsallaştıran bir araca da dönüşebilir.

kendi dilimizde ve kendimizin yazdığını öğrenince, 'Niye bunca zahmet ve masrafa katlanıyorsunuz da ders kitaplarınızı İngiltere'den hazır olarak getirmiyorsunuz?' diye sormuştu, sömürge geçmişine olan küçük bir ada ülkesinin eğitimli bir vatandaşı için ders kitabı konusu bu basitlikte ele alınabilse de müfredat ve kitap konusunun eğitimin en hayati faktörlerinden olduğu ve konunun uzun vadede siyasi, kültürel ve zihni bağımsızlıkla ilişkili olduğu unutulmamalı.

YÖNTEM Mİ? İÇERİK Mİ?

Eğitim konusunu tartışırken yöntem kadar içeriğe de odaklanmak gerekiyor. Okullarda ne öğretileceğine karar veren eğitim aracılığıyla elde edilecek sonucu belirleyecek olan süreci de kontrol eder. Kültür, sanat, felsefe, tarih, din kültürü ve ahlak gibi konularda içeriği ve bu içeriğin aktarımının nasıl sağlanacağıyla ilgili politikaları kim belirleyecek? Eğitim insanlık ailesinin tümünü ilgilendiren bir konu olmakla birlikte yerel ve millî unsurların gözardı edilmemesi gereken, tüm kültürlerin birbirinden bir şey öğrenebileceği bir sektör. Bu alanda izlenecek politikalar ve mevcut imkan ve potansiyel, eğitimi bireysel özgürleşmenin bir aracı kılabilceği gibi, kültürel hegemonyanın sürekliliğini daha da kalıcı hale getiren ve zihinsel esareti kurumsallaştıran bir araca da dönüşebilir. Eğitimde dijitalleşme aracılığıyla daha da hızlanan küreselleşme eğilimi uzun vadede devlet ve toplumların bağımsızlığı önünde büyük bir tehdit oluşturma potansiyelini içeriyor. Küresel eğitim şirketlerinin hazırladığı içerikler tüm evlere girerek çocukların beynini kontrol edebilecek. Gerçi internet, TV, diziler, filmler vb. zaten bu potansiyeli barındırıyor ve bu konuda çok söz söylendi. Ancak mevcut yönelimler sonucu ulus devletlerin kontrolünde olduğu varsayılan eğitim de uzun vadede küresel güçlerin denetimine mi geçirecek? Ulus

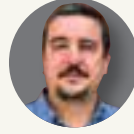
devletler okul aracılığıyla çocukların zihni kontrolünü aile kurumundan almaya çalışmıştı. Uzun vadede ulus devletler bu kontrol gücünü küresel güçler lehine kaybedecek mi?

TÜRKİYE'NİN TARİHİ TECRÜBESİ UYUM SÜRECİNİ KOLAYLAŞTIRILIR

Türkiye uzun yıllara dayalı birikimiyle eğitim alanında hem küresel eğilimleri takip edip bu alanda gerekli uyum çalışmalarını yürütme hem de kendi özgün tecrübesiyle uluslararası boyutta eğitim alanına katkıda bulunma potansiyel ve tecrübesine fazlasıyla sahip. Son yıllarda yükseköğretim alanında uluslararasılaşma çalışmaları ve dünyanın farklı ülkelerinden binlerce öğrencinin yükseköğretim amacıyla Türkiye'yi tercih etmesi bu alandaki birikim ve tecrübemizin dış dünyada da bilindiğinin somut göstergesi.

Maarif Vakfı aracılığıyla tüm dünyada kurulan ve işletilen okullar, Türkiye'nin kendi değerler dünyasından hareketle uluslararası imkanları kullanarak tüm dünyaya alternatif bir eğitim modeli sunma imkanı ve potansiyelini gözler önüne seriyor. Bu potansiyelin etkili kullanımı için iki temel kaynağın iyi bilinip bunları sentezleme başarısını göstermek gerekiyor: 1-Kendini bilmek, 2-Dünyayı bilmek. Uluslararası faaliyetlerden avantajlı olarak çıkmanın ve başka bir medeniyet ve kültür havzasına katkıda bulunmanın ön şartı alternatif bir medeniyet bilinci ve imkânına sahip olmaktır. Türkiye toplumu olarak bu bilinç ve imkana fazlasıyla sahip olduğumuza göre, uygun stratejilerle, uluslararasılaşma süreci uzun vadede Türkiye'nin dünyaya tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da yeni sözler söyleyebileceğini gösterecektir. Ancak aile, sivil toplum, aydınlar vb. unsurlar tarafından desteklenmeyen ve beslenmeyen bir uluslararasılaşma sürecinde her zaman için kültürel erozyon ve bilinç kayması riski olduğu unutulmamalıdır.

Pandemi sürecinin zorunlu kıldığı eğitimde dönüşüm süreci bu alanda imkân, potansiyel ve gücümüzü test etme imkânı sunuyor. Dijital dönüşüm sürecinde ulusal çapta geliştirebileceğimiz eğitim içerik ve modelleri uluslararası alanda yapabileceklerimize dair bir fikir verecektir. Unutmayalım ki, içeride bir şey üretemeyenler dış dünyaya da bir şey veremezler. Her alanda olduğu gibi eğitim alanında da özgün ürünler ortaya koyamayanlar, başkalarının ürettiklerinin pasif tüketicisi olmaya mahkumdurlar. Uzun vadede küresel şirketler tarafından üretilen bilgi içeriğinin eğitim aracılığıyla pasif nesnesi olmamak için, dijital alanda da geçerli ve dünyanın her yerinde kullanılmak üzere esnek bir yapıya sahip içerik ve yöntemler geliştirmek için tüm imkânları seferber etmek uzun vadede ulusal bağımsızlığın ön şartıdır. Büyük medeniyet kurmuş milletler başka milletlerden çok şey aldıkları gibi onlara çok şey de katmışlardır. Hepimiz bir yandan insanlık ailesinin ortak bir üyesiyiz ve 'İlim Çin'de de olsa gidip almakla' mükellef bir medeniyetin evlatlarıyız. Ama mensup olduğumuz aynı medeniyet bizlere doğru ve yanlış arasında seçim ve tercih yapma zorunluluğu da getiriyor. Doğru ve yanlış arasında tercih yapabilmek, bu konuda bilinç ve bilgi aktarımını da içeren bir eğitim sistemine sahip olmayı ve bu alanda tüm tedbirleri almayı zorunlu kılıyor. Pandemi sürecinde yaşadığımız tecrübe bizlere, okullar aracılığıyla kurulan ve ulus devlet ideolojilerini pekiştirmeyi amaçlayan okul kurumundan kurtulmanın her zaman özgürlük getirebileceğini, dijital dönüşümün uzun vadede ulusal bağımsızlığı da tehdit edecek, eğitim alanında da 'küresel hegemonya' ile sonuçlanacak bir 'dijital diktatörlük' riski barındığını gösterdi. Fiziksel anlamda olduğu gibi zihinsel anlamda da insan özgürlüğünü en büyük değer olarak kabul edenler, bu özgürlüğe kapı aralayacak eğitim sistemini ulusal çapta olduğu gibi küresel çapta da savunmak ve geliştirmek yükümlülüğüne sahiptirler.

Farklılaştırılmış Eğitim

Birbirinden farklı özelliklere sahip öğrencilerin bulunduğu heterojen sınıflarda öğrenmeyi sağlamak için, bireysel özellikleri dikkate alan pedagojik yaklaşıma, “farklılaştırılmış eğitim” denmektedir.

Eğitim Neden Bireyselleştirilmeli? Farklılaştırılmış Eğitimin Pedagojik Temeli

Eğitimde mekanistik bakış açısı terkedilmeli ve her sınıfta hazırbulunmuşlukları, ilgi ve motivasyonları, mevcut bilgi ve beceri düzeyleri, deneyimleri, sosyoekonomik seviyeleri ve kişilikleri çok farklı öğrencilerin bulunduğu kabul edilmelidir. Eğitimle ilgili bakış açımızın bu düşünceye evrilmesi, adaletli bir toplum olmanın da gereğidir.

Çocuk sahibi olan anne babalar, ya da çocuklarla yakından çalışma fırsatı bulan hemen herkes, her bir çocuğun ne kadar farklı olduğunu dile getirecektir. Aynı ailede yetiştirilmiş olmalarına rağmen kardeşlerin zekâ, yetenek, kapasite, kişilik gibi konularda birbirlerinden ne kadar da farklı olduklarını sıklıkla işitmişizdir. Bu farklılık, insan gelişimi alanındaki çalışmalar tarafından da teyit edilmektedir. Araştırmacılara göre, gelişimin en önemli ilkelerinden biri bireysel farklılıkların öğrenmeye etkisidir. İnsanlar gelişimin hızı ve niteliği açısından birbirlerinden farklıdır. Dolayısıyla birçok değişken (yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, aile vb.) açısından benzer özellikleri haiz olsalar da öğrenme konusunda insanların son derece “eşsiz” oldukları belirtilmektedir.

İnsan gelişimini açıklarken, araştırmacılar dört interaktif faktörü göz önünde bulundururlar:

Biyolojik faktörler: Genetik, kalıtsal ve sağlıkla ilgili tüm değişkenler insanı etkilemektedir.

Psikolojik faktörler: Algı, algının anlamlandırılması, bilişsel, duyuşsal ve kişilikle ilgili özellikler, psikolojik faktörler kategorisinde yer alır.

Sosyokültürel faktörler: İnsanın içinde yaşadığı toplum ve kültür, ait olduğu etnik grup, kişilerarası ilişkiler gibi faktörler gelişime etki eden sosyokültürel faktörlere örnektir.

Hayat-döngüsü faktörleri: Yaşam boyunca kilometre taşı sayılabilecek olayların farklı dönem (yaş) ve şartlar altında insanları farklı etkilediği görülmektedir. Örneğin, kişinin ebeveyninden birini (ya da ikisini) kaybetmesi, bu travmayı yaşadığı yaşa göre gelişimine farklı bir şekilde etki edecektir (Kail ve Cavanaugh, 2010). Bebeklikte ya da erken çocuklukta böylesi bir kaybı yaşamakla elli yaşında yaşamının kişi üzerinde bıraktığı etki farklı olacaktır.

Biyopsikososyal bir varlık olarak adlandırılan insanın gelişimine etki eden ve yukarıda zikredilen temel faktörlere ilaveten, ebeveynlik tarzı ve aile yapısı (geniş, çekirdek, anne-baba birlikte ya da ayrı vb.), sosyo-ekonomik durumlar, çocuk bakım uygulamaları, doğum sırası, kardeş sayısı, zeka, öz-denetimle ilgili inanç, algı, tutum ve davranışlar; cinsiyet, bağ-

İnsan gelişiminin zamanlaması şaşmaz ve herkes için benzer şekilde işleyen bir mekanizması bulunmamaktadır. Günümüz okullarının takvim yaşı gibi somut birkaç değişken haricinde homojen olduğunu ileri sürmek pek olası değildir.

lanma stilleri ve özel eğitime muhtaç olma durumları (Bacanlı, 2012) gibi daha bir çok değişken, eğitim söz konusu olduğunda göz önünde bulundurulmalıdır. Unutulmamalıdır ki, karşılıklı olarak birbirlerini etkilediğinden, insanın tüm bu faktörlerin eşsiz bir amalgamından oluştuğunu söyleyebiliriz.

Okullaşmanın tarihi ve nedenleriyle ilgili farklı görüşler olsa da modern anlamda okullaşma, sanayi devrinin bir ürünüdür. Kitlelerin yeni üretim araç ve sistemlerine ayak uydurmalarına ve daha önce hiç olmadığı kadar temel eğitime duyulan (eğitilmiş insan ihtiyacı) ihtiyaç nedeniyle daha sistematik bir şekilde eğitim vermeye başlandı. Kısa zaman içinde çok sayıda insanın belirlenen hedeflere ulaştırılmaları için genç bireyler yaş kriterine göre aynı sınıflarda eğitime başlandı. Takvim yaşının sınıf belirlemede temel kriter olması, bir açıdan kolaylık sağlamaktadır. Bir noktaya kadar da aynı yaştaki çocukların gelişim düzeylerinin de birbirlerine yakın olacağı ön kabulü çok da yanlış değildir. Ne ki,

yukarıda da değinildiği gibi, insan gelişiminin zamanlaması şaşmaz ve herkes için benzer şekilde işleyen bir mekanizması bulunmamaktadır. Günümüz okullarının takvim yaşı gibi somut birkaç değişken haricinde homojen olduğunu ileri sürmek pek olası değildir.

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ VE FARKLILAŞTIRILMIŞ EĞİTİM

Eğitimde her öğrencinin aynı olduğu ve tek tip olarak görüldüğü mekanistik bakış açısının terkedilmesi gerektiği ortadadır. Böylesi bir anlayıştan her sınıfta hazırbulunmuşlukları, ilgi ve motivasyonları, mevcut bilgi ve beceri düzeyleri, deneyimleri, sosyo-ekonomik seviyeleri ve kişilikleri çok farklı öğrencilerin bulunduğu anlayışına doğru düşüncenin evrilmesi adaletli bir toplum olmanın da gereğidir (Valiandes, 2015). Yukarıda bahsedilen noktalarda heterojenleşen sınıflarda bulunan öğrencilerin etkili bir şekilde öğrenmeleri için ortaya atılan pedagojik yaklaşıma “farklılaştırılmış eğitim” denmektedir.

Yazımızda, bireyselleştirilmiş eğitim kavramı ile farklılaştırılmış eğitim kastedilmektedir. Ancak akademik literatürde bu iki kavramın farklı olduğu belirtilmektedir. Eğitimin bireyselleşmesi kavramı özellikle özel eğitim bağlamında kullanılmaktadır. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görürlerken, özel ihtiyaçlarından dolayı akranlarıyla aynı eğitim hedeflerine ulaşmasının önünde engeller bulunmaktadır. Bu yüzden bu öğrenciler için eğitim hedefleri ihtiyaçları doğrultusunda yeniden belirlenir ve bireysel durumlarına göre eğitim verilir. Hatta sınıflarında özel eğitime muhtaç öğrenciler bulunan öğretmenlerden bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) yapmaları beklenir. Farklılaştırılmış eğitim ise özel eğitim kapsamında değerlendirilmeyen öğrencilerin öğrenme hızları, hazırbu-

lunmuşlukları, ilgi ve motivasyonları gibi özellikleri dikkate alınarak eğitimlerin bu farklılıklara göre verilmesidir.

Bireyselleştirilmiş eğitimle yalnızca yaş veya cinsiyet gibi değişkenler açısından homojenleşen sınıflarda öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının farklılaştığı kabul edilmektedir. Bireyselleştirilmiş eğitim, öğrencilerin aynı yaş grubunda dahi olsalar öğrenme ihtiyaçlarının farklı olabileceğini varsayarak hâkim pedagojik yaklaşımlardan biri olan ideal, ortalamaya öğrenci anlayışını reddeder (Koutselini ve Agathangelou, 2009).

FARKLILAŞTIRILMIŞ EĞİTİMİN TEORİK ALTYAPISI: YAKINSAK GELİŞİM ALANI

Eğitim bilimleri alanının önemli isimlerinden biri olan Lev Vygotsky, öğrenmenin özellikle sosyokültürel bağlamına ve dile vurgu yaparken, öğrenme ortamında herkesin birbirinin aynı olamayacağını ileri sürmektedir. “Bağımsız problem çözme ile belirlenen gerçek gelişimsel düzey ile yetişkin ya da kendisinden daha becerikli akranı ile iş birliğiyle problem çözmenin belirlediği potansiyel gelişim arasındaki uzaklık” (Vygotsky, 1978, s. 86) olarak tanımladığı “Yakınsak Gelişim Alanı” (Zone of Proximal Development) kavramı, öğrenmeyi üç temel alana ayırmaktadır. Birinci alan halihazırda gelişimin gerçekleştiği bölgedir. Öğrencinin bağımsız olarak performans sergileyebildiği alandır. Bu bölgede tekrardan bir eğitim vermeye çalışıldığında, öğrenen kişi sıkılacaktır, zira zaten gelişmiş ve öğrenmiştir.

Vygotsky Yakınsak Gelişim Alanını; “Bağımsız problem çözme ile belirlenen gerçek gelişimsel düzey ile yetişkin ya da kendisinden daha becerikli akranı ile iş birliğiyle problem çözmenin belirlediği potansiyel gelişim arasındaki uzaklık” olarak tanımlamaktadır.

Lev Vygotsky

Lev Vygotsky, öğrenmenin özellikle sosyokültürel bağlamına ve dile vurgu yaparken, öğrenme ortamında herkesin birbirinin aynısı olamayacağını ileri sürmektedir.

Örnek olarak ilkokul birinci sınıfa okuma yazma bilerek gelen bir çocuğu alalım. Bu çocuk birinci sınıf öncesinde kalem tutmayı öğrenmiş, ince motor kasları yazmaya alışmış, harfleri ve sesleri tanımıştır. Ancak birinci sınıfta akranları okuma-yazma bilmediklerinden kalem tutma ve çizgi çizme çalışmaları yapmaktadır. Bu çocuktan akranlarının yaptığı çalışmaların aynısını yapmasını istemek, onu geliştirmeyecek, aksine belki de sıkılıp okuldan soğumasına sebep olacaktır. İkinci alan ise hali hazırda henüz gelişim göstermemiş, ancak bireyin kendisinden daha yetkin birinin yardımıyla öğrenebilecek durumda olduğu bölgedir. Birinci sınıfa okuma yazma bilerek gelen öğrenci örneğine devam edecek olursak, bu çocuğun öğrenme ihtiyacı okuma-yazmaya hazırlık değil, okumasını ve yazmasını geliştirmektir. Akranları belki de bu çalışmaları yaparken, bu öğrenci için eğitim bireyselleştirilerek, yaşına ve gelişim düzeyine uygun daha ileri okuma-yazma çalışmaları yapılabilir. Üçüncü alan ise öğrencinin

gelişim alanının çok üstünde, yardımcı bile gelişim gösteremeyeceği bölgedir. Okuma yazmayı biliyor diye birinci sınıf çocuğuna üniversite seviyesinde bir okuma programı uygulamak, onun gelişimine bir yarar sağlamaz.

Sınıf içinde öğrencilerin gelişim gösterebileceği alanı, yani yakınsak gelişim alanını belirleyerek eğitimin bireyselleştirilmesi gerekmektedir. Bu alanda yapılan eğitim ile öğrencilerden beklenen ve hedeflenen öğrenme kazanımları ortaya çıkacaktır. Aksi halde, potansiyel gelişim alanının altında eğitim verildiğinde öğrenciler sıkılacak, üstünde verildiğinde de ne yapılsa yapılsın öğrenme gerçekleşmeyecektir. Bu yüzden yukarıdaki farklılaştırılmış eğitim kuramında olduğu gibi, öğrencilerin yakınsak gelişim alanlarını belirlemek ve eğitimi buna göre tasarlamak eğitimin farklılaştırılmasında ve dolayısıyla da öğrenmenin gerçekleşmesinde önemlidir.

FARKLIlaştırILMIŞ EĞİTİM NASIL UYGULANIR?

Etkili bir bireyselleştirilmiş eğitimin temelinde yapılandırmacı bir bakış açısı mevcuttur. Geleneksel olarak öğrenme,

bilgili birinin, bilmeyenin zihnine bilgiyi iletmesi olarak algılanmaktadır. Diğer bir ifadeyle “bilgi” somut bir nesne gibi bir yerden bir yere transfer edilebilir olarak görülmektedir. Ne ki, yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme, öğrenenlerin aktif olarak fiziksel ve sosyal çevreleriyle etkileşimi sonucunda gerçekleşen yorumlayıcı ve yaratıcı süreç olarak görülmektedir. Öğrenme, bilginin somut bir nesne olarak değil de öğrenenin çevresiyle, nesnelere etkileşime geçip öğrenme nesnelere deneyimleyerek kendi bilgisini inşa sürecidir. Bu durumda her öğrencinin kendi potansiyel gelişim alanı olan yakınsak gelişim alanında yaparak, yaşayarak, yani tecrübe ederek öğrenmesi gerçekleşir. Yazının başında belirtilen değişkenler de bu deneyimlemelerin anlamlandırılmasında rol oynamaktadır.

Bir sınıf içindeki öğrencilerin farklı seviyelerde olduklarını hemen her öğretmen söyleyecektir. Bu kadar farklılıkların olduğu ortamlarda her bir öğrenciye göre eğitimin bireyselleştirilmesi nasıl gerçekleştirilebilir? Her öğrencinin yakınsak gelişim alanı belirlendiğinde bu hedef gerçekleştirilebilir. Yakınsak gelişim alanı belirlenen öğrenciler için;

- Öğrenmenin planlı bir şekilde hiyerarşik (örnek, kolaydan zora) ilerlemesi gerekmektedir. Yakınsak gelişim alanına uygun olarak konular planlanmalı, örnekler, öğrenme görevleri buna göre seçilmelidir.
- Öğrencilerin derse aktif katılımı sağlanmalıdır. Yalnızca öğretmenin aktif olduğu ve doğrudan eğitimin yapıldığı eğitim ortamları yapılandırmacı eğitimin ruhuna aykırıdır. Gerektiğinde, zaman zaman doğrudan anlatım yolu uygulanmasında belki sakınca yoktur, ancak bu öğretim tarzının öğrencileri edilgen bir duruma sokacağını unutmamak gerekir.
- Öğretmenlerin konuşmalarını azaltıp, öğrencilerin konuşmalarının artırılması ile öğrencilerin ne ve nasıl dü-

şündükleri daha iyi anlaşılacaktır. Bu sayede öğrencilere geri bildirim nasıl ve ne zaman verilmesi gerektiğine karar verilebilir. Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerinin bir diğer katkısı da aktif olarak öğrenme süreçlerine katılmaları ile öğrenmenin kalıcılığının sağlanmasıdır.

● Eğitimde kullanılan etkinlikler öğrencilerin ihtiyaç ve özelliklerine göre yapılmalıdır. Öğrencilerin ilgi alanları ve hazırlanmış olduklarına göre aktivitelerin tasarlanması ve örneklerin seçilmesi öğrencilerin öğrenmeye yönelik ilgi ve alakalarını artıracaktır.

● Öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında çalışmalarına izin verilmelidir. Öğrenme hızında öğrencilerin farklı olduğu muhakkaktır. Farklılaştırılmış eğitim anlayışı öğrencilerin bir makine olarak görülmesi anlayışına karşı çıkar. Bazı öğrenciler akranlarından daha yavaş ilerleyebilirler. Bu onların zekâ açısından geride oldukları anlamına gelmez. Yalnızca çalışma alışkanlıkları ve diğer açılardan bireysel farklılıkları onların eğitilmesinde farklılıklar olması gerektiğini vazedir.

● Öğrencilere bireysel geribildirimde bulunulmalıdır. Yapıcı ve açıklayıcı ge-

Bireysel farklılıkları dikkate almayan bir eğitim anlayışı çocuğu dersten soğutabilir. İlgileri akranlarından farklı olan bir çocuktan diğer çocukların yaptığı çalışmaların aynısını yapmasını istemek, onu geliştirmeyecek, aksine belki de sıkılıp okuldan soğumasına sebep olacaktır.

ribildirimler öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Yalnızca “Doğru”, “Yanlış” ya da “Olmuş”, “Olmamış” gibi tek kelimelik geribildirimlerle öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunmak pek olası değildir. Öğrencilerin hatalarının düzeltilmesinde, hataya neden olan etkenleri ortaya koyan ve nasıl düşünceleri gerektiğini içeren yönlendirici geribildirimler son derece önemlidir.

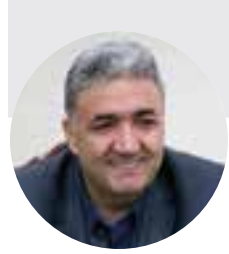
● Öğrenme sürekli olarak ölçülüp değerlendirilmelidir (Valiandes, 2015). Ölçme ve değerlendirme eğitimin en önemli bileşenlerindedir. Ancak öğrenme yalnızca testler, quizler ya da sınavlarla yapılmaz. Proje, gözlem gibi başka ölçme ve değerlendirme araçları kullanılmalıdır.

SONUÇ

En değerli varlıklarımız olan çocukların eğitiminde, onları bir robot olarak görmeyen bakış açısıyla ihtiyaçları doğrultusunda eğitim verilmesi anlamına gelen farklılaştırılmış eğitim, etkili bir eğitimin vazgeçilmez unsurlarındandır. Müfredatın yetiştirilmesi kaygısıyla yıllık plandaki tüm konu başlıklarının sınıf içerisinde işlenmiş olması öğrenme hedeflerine ulaşıldığı anlamına gelmez. Tek bir beden ölçüsünün herkese uyacağını ileri sürme kolaylığından vaz geçilip öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre eğitim verildiğinde, birçok öğrencinin eğitim çatlakları arasından kayıp gitmesinin önüne geçilecektir.

KAYNAKÇA

- Bacanlı, H. (2012). Eğitim psikolojisi. Ankara: Pegem Akademi.
- Kail, R. V., & Cavanaugh, J. C. (2010). Human development: A lifespan view (5th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
- Koutselini, M. & Agathangelou, S. (2009) Human rights and teaching: equity as praxis in mixed ability classrooms. In P. Cunningham (Ed.), Proceedings of the eleventh Conference of the Children's Identity and Citizenship in Europe(CICE) Thematic Network: Human Rights and Citizenship Education, 237-244, (CD-ROM). London: CiCe Publication.
- Stavroula Valiandes, S. (2015). Evaluating the impact of differentiated instruction on literacy and reading in mixed ability classrooms: Quality and equity dimensions of education effectiveness, Studies in Educational Evaluation, Volume 45, 17-26.
- Vygotsky, L. S. (1978). Socio-cultural theory. In Mind in society. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Nedim Kaya
Türkiye Maarif Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

Eğitimde Gelecek Teknolojileri

“Hayat bir sınıfta oturmaktan ibaret olsaydı, sınıfta oturarak eğitim, onun için mükemmel bir hazırlık olurdu.”

Richard Needham

Başım alıp giden teknolojik gelişmeler, yakın gelecekte eğitimde kendine nasıl bir alan bulacak sorusunun cevabını iş geliştirme kaygısı olan her eğitimci merak eder. Yazılım şirketleri, hazırladıkları yazılımların hitap ettiği kitlelere ne kadar ve nasıl etki edeceğini test etmek için çeşitli kurgusal karakterler oluştururlar. Onların kullanıcı profilini doldurur ve buna persona derler. Muhtemelen bu şirketler geleceğin eğitim vasıtalarını, hedefledikleri kitlelere ulaştırmak için yazılım laboratuvarlarında yüzlerce farklı persona oluşturuyorlardır. İşimizi kolaylaştırmak için yüzlercesini oluşturabileceğimiz öğrenci personalarından ortak noktaları temsil eden bir tane oluşturup bunun üzerinden eğitimde gelecek teknolojilerini ve dijital dönüşümü hayal etmeye çalışalım.

Personamız, 2025 yılında yaşıyor olsun. Adı Ahmet, 10 yaşında, kendisi Z kuşağını da geçmiş, muhtemelen Alfa kuşağı. Persona kartında yer alan bilgilere göre; 24 saat internet bağlantısına sahip, mobil cihaz, dizüstü bilgisayar ve tablet kullanıyor. Evde büyük ekran televizyonu var, öğrenci olduğu okulda akıllı tahta var ve internete bağlı, VR (Virtual Reality) gözlüğü var, cep telefonunda AR (Augmented Reality) ölçüm özelliği var, ezber sevmiyor, araştırmaya meraklı, okumak yerine izleme ve dinlemeye meyilli, amacını bilmediği bilgileri benimsemekte güçlük çekiyor.

Ahmet’in okulu son model “school administration system/okul yönetim yazılımı”nı devreye sokmuş durumda. Yazılım, öğrenci servisinin eve yaklaştığını Ahmet’e, annesine ve babasına bildiriyor. Sabah kalkınca ilk iş cep telefonunu uçak modundan çıkarıyor ve okul yönetim sisteminin gönderdiği “günlük ders programı” ekranına bildirim olarak düşüyor. Bildirimde adı geçen derslerle ilgili dün verilen ödev ve araştırmalar için hem yazılı hem görsel hem de sesli linkler mevcut. Ahmet serviste giderken bir taraftan uyuklarken bir taraftan da coğrafya dersinde Güneydoğu Anadolu bölgesinde yeni keşfedilen arke-

olojik yapıların insanlık tarihine etkileri konusunu dinlemeyi tercih ediyor. Okula inince önünden geçtiği yapay zekâ, bugün ateşinin normal ölçüler içinde olup olmadığını, yüz taramasından üzgün, endişeli veya korkmuş olup olmadığını ölçüyor.

Coğrafya öğretmeni ders için gönderdiği linklerden, Ahmet’in sesli olanına tıkladığını ve bunu sık sık tekrarladığını, yazılımın istatistiğe dayalı raporundan öğreniyor ve not alıyor. Bu bilgiyi not alan bir başka yapı daha var, o da yapay zekaya dayalı okul yönetim sistemi yazılımı. “Bugün konumuz Göbeklitepe” diyor öğretmen. Ahmet ve arkadaşları resimde tam olarak boyutlarını tahayyül edemedikleri T şeklindeki kayaların ölçülerini merak ediyorlar. Öğretmen sınıftaki akıllı tahtadan Göbeklitepe’nin MUVE (Multi-User Virtual Environment) yani çok kullanıcı sanal ortamına bağlanıyor ve çocuklar U-öğrenme (Ubiquitous Learning) sistemi sayesinde cihazdan cihaza atlayarak bağlanabildikleri sanal ortamda var olan avatarlarıyla Göbeklitepe’de beliriyor, kendi boylarıyla kayaları karşılaştırma imkânı buluyorlar. AR (Augmented Reality) artırılmış gerçeklik araçlarını kullanarak kayanın boyunu tam olarak ölçüyorlar. Merkez sütundaki yılan başı ile dairesel sütundaki

Çok Kullanıcı Sanal Ortamlar (MUVE)
Öğrenmeyi desteklemek için kullanılır. Teknolojiye dayalı bir eğitim deneyimi birkaç unsurdan oluşur: içerik, ders programı, roller, faaliyetler dizisi, ödevler, değerlendirme prosedürleri vb.

olmadığını, U-öğrenme ortamı (Ubiquitous Learning) sayesinde bağlandığı tablet üzerinden takip ediyor. Böylece akıllı tahtada bıraktığı bilgilere yolda cep telefonundan, evde tabletinden erişebilmiş oluyor. Ahmet, öğretmenin verdiği biyoloji ödevini tek başına değil yapay zekâ (AI Learning) eseri sanal öğretmenin katkısıyla çalışmaya karar veriyor. Yapay zekâ öğretmeni, Ahmet’e okuması için herhangi bir metin vermiyor; zira geçmiş günlerde verdiği bu tür metinleri Ahmet’in okumakta zorlandığını, gözbebeklerinin küçüldüğünü ve uykusuzluk emareleri gösterdiğini tespit etmişti. Oysa aynı bilgileri video ortamında görsellerle birlikte verdiğinde Ahmet’in rakamlar dahil bilgileri kavradığını ders sonundaki testte yüksek oranda doğru cevap verdiğini fark etmişti. O yüzden bugün de coğrafya dersinde aynısını yapıyor. Oysa Ahmet matematik dersini yazılı kaynaklardan çalışmayı tercih ediyor. Gerçi kendisine tuhaf gelen formüllerin ne işe yaradığına dair köşeye ilştirilmiş linklerin hemen hepsine tıkladığı ve bu formüllerin

İdeal olan, öğrencinin en etkili şekilde öğrenmesini sağlayacak araçları ve imkanları ona sunmak, onun ilgi yetenek ve fitratına hitap etmektir. Çok yakın bir gelecekte eğitimde teknoloji kullanımı tahminlerin ötesinde bir boyuta ulaşabilir. Bu teknolojileri nasıl verimli kullanabileceğimiz konusunda düşünmek, karşı çıkmaktan daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır.

yılan başlarının farklı boyutlarda olduğunu fark ediyorlar ve karşılaştırma yapıyorlar. Tıpkı geçen hafta biyoloji dersinde gerçek boyutlu kadavrayı sanal mikroskopla inceledikleri zamanki gibi dersten heyecanla ayrılıyorlar. Tarih dersinde öğretmen Ahmet ve arkadaşlarının cep telefonlarına yüklenmiş linklerdeki alternatiflerden birini tercih ederek Preveze Deniz Muharebesi’ni izlemek, okumak ya da dinlemek arasında seçim yapabileceklerinin bilgisini veriyor. Ahmet bu konudaki videoyu izlemeyi tercih ediyor, çünkü deniz zaferiyle ilgili güzel görseller bulabileceğini umuyor. Videonun girişinde Ahmet’e hangi bilgileri öğrenmenin talep edildiği, sonunda ise bu bilgileri öğrenip öğrenmediği soruluyor.

Öğle yemeği arasında Ahmet dijital kartını okutarak tabldotu uzattığında çok sevdiği böğürtlenli kekin kendisine ikram edilmeyeceğini, zira alerjisi olduğu fıstık ezmesinden eser miktarda bu üründe kullanıldığının sistem tarafından servis elemanına bildirildiğini fark ediyor. Öğleden sonra Ahmet servisle eve dönerken annesinin cep telefonuna servisin konumu ve tahmini eve varış süresi bildiriliyor. Evde bir süre dinlendikten sonra bugünkü derslerden kendisine gönderilen ödevler olup

ne işe yaradığı konusunda fikir sahibi olmaya çalıştığı açıkça görülüyor. Ahmet yapay zekâ öğretmeniyle okuldaki öğretmenini kıyaslamıyor; zira onu bir öğretmen olarak değil okulun yazılım sisteminin bir parçası, içinde yaşadığı dünyanın bir unsuru olarak görüyor; buna karşılık okuldaki öğretmenlerini birbirleriyle karşılaştırma ihtiyacı hissediyor. Öğretmenlerin kimi iyi, kimi zayıf; kimi şefkatli, kimi agresif; kimi konusuna hâkim, kimi acemi; kimi gülümsüyor, kimi somurtuyor. Olumsuz sıfatlara sahip öğretmenlerin Ahmet’in eğitim hayatını mahvetmemesi için en iyi sigorta, bağlanabildiği ve bilgiye erişebildiği diğer kaynaklar. Ahmet’in en çok hoşuna giden şey ise, proje bazlı öğrenme (Project Based Learning). Öğretmenler Ahmet’e başka öğrencilerle beraber belli bir konuda derin bilgi sahibi olabilmeleri ve araştırmaları için gerçek hayatta karşılığı olan bir görev veriyor ve onların ellerindeki bütün fiziki ve dijital imkanları kullanarak üstesinden gelmelerini istiyor. Bağlı buldukları eğitim yazılımı dataya çok kolay erişmelerini sağlıyor (data interpretation in education) ve bu imkan işlerini oldukça kolaylaştırıyor.

Ahmet’e kendinden bir nesil önceki öğrencilerin ulaşamadığı bu imkanları veren yazılımcılar aslında bir şeyi amaçlamışlardı: Var olan tüm imkanları kullanarak öğrenimi doğru anlamda kişiselleştirmek. Ahmet personasının yerine Elif, Umud, Ayda, çok farklı personalar yerleştirecek de sonuç değişmeyecektir. İdeal olan, öğrencinin etkili şekilde öğrenmesini sağlayacak araçları ve imkanları ona sunmak ve ilgi yetenek ve fitratına hitap etmektir. Yukarıda bahsi geçen imkanlar ve teknolojiler, farklı eğitimciler tarafından farklı yönleriyle faydalı veya zararlı olarak değerlendirileceklerdir; ancak hayatımıza girmelerinin Covid-19 salgınının da etkisiyle çok daha yakın bir gelecekte olacağı kesin.

Bugün sözü geçen teknolojilerin hepsi prototip olarak mevcuttur; ancak hayata geçmesi için bazı engellerle karşı karşı-

yadır. Bunlardan ilki, yeni çıkan teknolojileri ilk kullanan ve motorun dönmesini sağlayan erken kuşların (early bird) bu alana yatırım yapmakta çekingen davranmalarıdır. Yanı sıra çok kârlı bir sektör olmayan eğitim alanında bu yatırımların kamu tarafından yapılması beklenmektedir. MUVE (Çok Kullanıcı Sanal Ortam) yazılımları video oyunları sayesinde bugün hemen hemen her genç tarafından eğlence amaçlı kullanılmaktadır; fakat bu yazılımlar eğitimin emrine verilmemiştir. Mobil öğrenme için cihaz sorunu, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde neredeyse aşılmıştır. Bu cihazlar çoğunlukla AR (arttırılmış gerçeklik) ve VR (sanal gerçeklik) teknolojilerini emekleme aşamasında da olsa kullanılmaktadırlar. Apple ve Samsung son 2 yılda çıkardıkları modellerde bu özellikleri şah pazarlama unsuru olarak kullanmışlardır. Aslında kullanıcının çok fazla işini görmese de gelecek gördükleri bu teknolojinin oturması için onu ısrarla pazarlamaktadırlar. Akıllı tahtalar en az bir bilgisayar kadar akıllı olmakla -ki aslında tahta özelliği olan bir bilgisayar niteliğindedirler- zaten bahsettiğimiz teknolojilere ev sahipliği yapmaya hazır durumdadırlar. Görüldüğü gibi teknoloji şirketleri, üzerlerine düşeni yaparak farklı mecralarda kullanılabilecek bu teknolojileri geliştirmişlerdir. Eğlence, spor, askeri amaçlı kullanıcılar bu imkanlardan fazlasıyla yararlandı da, iş dünyası, özellikle de eğitim camiası henüz bunları çalışmalarına hakkıyla uyarlayabilmiş değildir.

Bahsedilen teknolojilerin hayata geçirilmesinde karşılaşılan ikinci bir engel, kurum kültürlerini dönüştürme konusunda oldukça çekingen davranılmasıdır. Bunun ana sebeplerinden biri teknolojik değişimin yeni, yöneticilerin de geleneksel olmasıdır. Üçüncü önemli sorun bu teknolojiyi kullanacak insanların teknolojiye ve değişime karşı mesafeli bir yaklaşımının olması ya da bu konudaki yetersizlikleridir.

MUVE (Çok Kullanıcı Sanal Ortam) yazılımları video oyunları sayesinde bugün hemen hemen her genç tarafından eğlence amaçlı kullanılmaktadır; fakat bu yazılımlar eğitimin emrine henüz tam anlamıyla verilmemiştir.

Avrupa Birliği Komisyonu raporuna göre Avrupa Birliği nüfusunun %44'ü, çalışan kesimin ise %37'si işlerinin gerektirdiği dijital kapasitenin altındadır. Ayrıca iş yerlerinin yarısından çoğu çalışanlarını donanımlı hale getirmek için herhangi bir çalışma yürütmemektedir. Dünya'nın diğer bölgelerinde sorunun Avrupa Birliğine nispetle çok daha ağır olduğunu tahmin etmek zor olmayacaktır.

Dördüncü önemli sorun, *siber güvenlik* sorunudur. Buna dair pek çok soru cevap beklenmektedir:

Bütün çocukların erişebildiği bir MUVE platformuna yanlış yönlendirici bilgiler enjekte edilmek üzere sızılırsa ne olacak?

Sisteme gizlice sızan korsanlar çocuklarla birebir ilişki kurar ve onları yanlış yönlendirirse bunun için yeterli önlem alınacak mıdır?

Çocuklar gerçek hayatta da var olan zorbalık, kavga, sanal suçları buraya taşırlarsa bu nasıl engellenecektir?

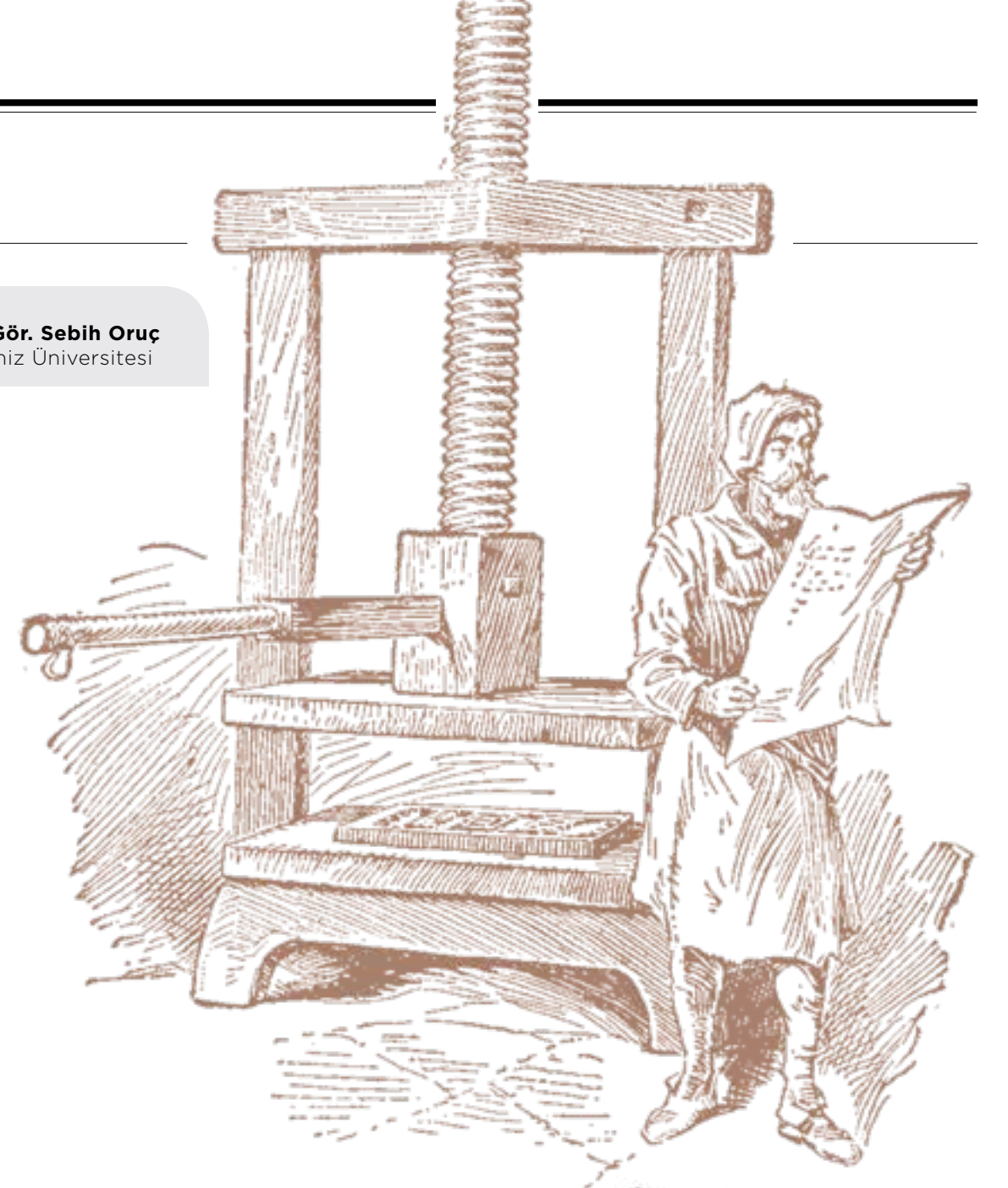
Devletler siber güvenlik yasaları konusunda birbirleriyle iş birliği içinde olacaklar mıdır?

Bu sorunların çözümünden belki daha önemli olan; bu ortamlara bilgi yükleyecek ülke ve kurum sayısı oldukça sınırlıdır. Özellikle teknolojiye ve ekonomide istenen ilerleme seviyesine ulaşamamış ülkeler, haliyle dijital ortama müfredat yüklemeye konusunda da aktif olmayacaklardır. Bu durumda dijital müfredat konusunda tekeller oluşabilecek, bu da tekdüze dünya görüşünün dayatılmasına vasıta olabilecektir.

Eğitimde dijital dönüşüm artırımlarıyla eksileriyle tartışılmalıdır ancak öğrenimi kişiselleştirme ve dijitalleşme kaçınılmaz olarak hayatımızın bir parçası olacaktır. Televizyonu reddedip zaman içinde televizyon kanalı açan, radyoyu reddedip radyo kanalları zinciri kuran kurumların tecrübeleri bolca önümüzdeyken bu konuda reddeden değil doğruya yönlendiren ve doğru şekilde uygulayan olmak için trenin ilk vagonunda yerimizi almamızın doğru olacağı aşikârdır.

Arş. Gör. Sebih Oruç
Akdeniz Üniversitesi

Matbaa'dan İnternete: Modern Teknoloji ve Eğitimde Bireyselleşme Üzerine Bazı Tespitler

İnternetle birlikte bilginin kolayca kitleselleşmesi karşısında duyulan "endişe", esasında "yeni" değildir. Benzer durum yazının icadından matbaaya birçok teknolojik gelişmede yaşanmıştır.

İçinde yaşadığımız dünya, teknolojinin toplumu ve insanı önemli ölçüde şekillendirdiği bir dünyadır. Batıda başlayan modernleşme sürecinin küresel bir mahiyet kazanmasında etkin bir güç olan modern teknoloji, hayatın her alanında dönüştürücü etkisiyle sosyal bilimcilerin de önemli konularından biri olmuştur. 20. yy boyunca teknolojinin anlamı ve etkileri üzerine farklı disiplinlerden düşünürler incelemelerde bulunmuşlar, teoriler geliştirmişlerdir. Günümüzde bu tartışmalar çok boyutlu bir şekilde yürütülmektedir; zira, teknoloji hem bireysel hem de toplumsal alanda etkinliğini giderek artırmaktadır.

Bütün metodolojik ve paradigmatik farklılıklarına rağmen hemen bütün düşünürlerin üzerinde durduğu ortak nokta, teknoloji ve etkilerini hesaba katmadan, teknolojiyi sorunsallaştırmadan modern toplumu da modern insanı da anlamamanın mümkün olmadığıdır. Bir kısım düşünürler teknolojinin insan ruhu ve bilinci üzerindeki etkilerine; bazıları (özellikle Marksistler) sosyo-ekonomik etkilerine odaklanmışlardır (Poe, 2011, s. 3 ve 18). Jack Goody, Walter Ong ve Eric Havelock gibi düşünürler teknolojinin' insanın düşünme biçimi ve ruhu üzerindeki etkileri bağlamında teknolojiye sahip olan toplumlarla olmayan toplumlardaki bireylerin ruhsal ve bilişsel farklılıklarına yoğunlaşmışlardır. Harold Innis, T. Adorno, Marshall McLuhan, Herbert Marcuse gibi isimlerse teknolojinin sosyal ve ekonomik etkilerine odaklanmışlar, bu konuda önemli teoriler inşa etmişlerdir.

Bu yazıda teknolojiyle ilişkisini kısaca ele alacağımız eğitim ve bireyselleşme konusu esasında bu etkilerin ikisini de hesaba katmayı gerektirmektedir. Eğitim faaliyeti, bireyin zihin ve ruhunu şekillendirme (İngilizce bilgi anlamındaki "information" kelimesinin Latince'de zihne form verme anlamına geldiği hatırlanmalıdır) anlamında son derece bilişsel bir faaliyettir ve ilk anda bu yönü akla gelmektedir. Ancak bu eğitimin mahiyetinin, içeriğinin ve yapısının politik, ekonomik ve sosyal boyutları olduğu da gözden irak tutulmamalıdır.

TEKNOLOJİNİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ ETKİSİ

Buradaki ilk boyut, yani bilişsel etkiler kesinlikle daha önemlidir. Bunun birinci sebebi, teknolojinin bilişsel etkilerinin, zamanla bireyin bütün alemi ve varlığı idrak ediş biçimini dönüştürmesidir. Toplumsal ve politik etkilerin belirlenmesi ve değiştirilmesi, onlara karşı önlem alınması daha kolaydır veya en azından "mümkündür". Ancak, teknolojik bir ürün belirli bir insan topluluğunun aleme, varlığa, benliğe dair tasavvurunu değiştirmişse, bunun pratikte de geri döndürülemez yansımaları olacaktır. Ayrıca bireylerin söz konusu dönüşümün farkında olmadığı, bu türden etkilerin hemen tamamen bilinç dışı düzeyde olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. (McLuhan, 2011, s. 347) Bu durum özellikle bir teknolojinin doğallaştığı (fonetik alfabeyle yazı gibi) bir ortama doğan bireyler için geçerlidir.

Sözgelimi, basılı kitabın temel bilgi edinme aracı olması ve okumanın çok erken yaşlarda öğrenilmesiyle, şeylerin belirli bir düzen içinde birbirini izlediği soyut bir mekanda idrak edilmesi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Öğrenmenin görsel bir öğe olan fonetik alfabe üzerinden vuku bulma-

sıyla şeylerin nesneleştirilmesi ve birey tarafından dışsal olarak idrak edilmesiyle bireyin soyutlama kabiliyetinin artması arasında da doğrudan bir ilişki vardır. Bireyler, öğrenmenin temel ve neredeyse tek aracının duymak olduğu sözlü toplumlarda daha somut ve toplumsal olana yönelirler. Zaman ve mekan yazılı toplumların aksine nesneleştirilmez ve hep bir "şimdi ve buradalık" hakimdir. Burada kişiyi yaşadığı toplumun "kişisellikten uzak kolektivitelerinin otomatizmine" dahil eden "büyülü ses", yazılı kültür yayıldıkça toplumsallaştırıcı etkisini, bireyi topluluğa dahil etme işlevini kaybeder (McLuhan, 2011, s. 30-33). Bu açıdan birey-toplum dualitesinin modern matbaa toplumuyla derinleşmesi tesadüf değildir. Sözlü toplumda bireyin uyum sağladığı genel bütünü oluşturan toplum, yazılı kültür yayıldıkça kendisini soyutlamış bireyin karşısında konumlandırılır.

Modernleşmenin sembol icatlarından matbaanın yaygınlaşması bilgiyi kitlelere açmış, eğitim ve öğrenme bireysel olarak da gerçekleştirilebilecek bir alan haline gelmiştir. Bireysel okuma geleneksel topluma o kadar yabancıdır ve hatta tehlikelidir ki, 16. yy sonlarında Venedik'te insanlar tek başlarına kitap okudukları için engizisyona bile şikayet edilmişler, özellikle kadınların ve sıradan insanların kitap okuması ciddi tepki çekmiştir. (Briggs ve Burke, 2005, s. 51) Kısaca matbaa, öğrenmede bireyselleşmeyi mümkün kılmasıyla bilgi tekelini elinde bulduran kiliseyi tehdit etmekle kalmamış, geleneksel toplumun değerlerini de "tehdit" eden bir icat olarak algılanmıştır.

TEKNOLOJİ VE BİREY: BİR TÜR TAVUK YUMURTA İLİŞKİSİ MİDİR?

Yine de belirli bir teknolojiye ilişkin tavrı belirleyen şey, sadece o teknolojik ürünün sağladıkları değildir. Teknolojik ürüne yüklenen anlam da burada belirleyicidir. Örneğin matbaanın icadından çok sonra bile özellikle aristokrat sınıf bazı özel eserleri elle çoğalttırmaya devam etmiş, hatta özellikle

hediye edilecek kitaplarda bu yöntem tercih edilmiştir. Benzer durum internet için de geçerlidir. İnternetin başta eğitim olmak üzere bütün sektörlerde yoğun kullanımı, eğitimde geleneksel bütün formların tamamen ortadan kalkacağı anlamına gelmez.

Öte yandan teknoloji ve sosyal değişim arasında bir çeşit "tavuk mu yumurtadan yumurta mı tavuktan" ilişkisi aramak da anlamsızdır. Söz gelimi, "matbaa ve bireysel okuma mı Habermas'ın reform sürecinin "özeleştirici etkisi" dediği daha bireysel, tanrıyla direkt ilişkiye dayanan bir din anlayışını geliştirdi, yoksa tam tersi böyle bir din anlayışı mı daha çok bireysel okuma faaliyetine götürdü?" şeklindeki bir soru anlamsızdır ve bütünüyle spekülatif kalmaya mahkumdur. Benzer şekilde, "internet mi bizi öğrenme konusunda bireyci yapıyor yoksa bireysel yaşamı tercih ettiğimiz için mi internete yöneliyoruz?" sorusunu sormak yerine, bu bireyci yönelimin sebep ve sonuçlarına yönelmek ve teknolojiyle insan arasında daha sağlıklı bir ilişkinin yollarını aramak daha anlamlıdır.

Konuyu aynı zamanda internetin beraberinde getirdiği ve özellikle "dijital yerli" denen neslin farkında bile olmadan içselleştirdiği değerleri de göz önünde bulundurarak ele almak gerekmektedir. Bu

"İnternet mi bizi öğrenme konusunda bireyci yapıyor yoksa bireysel yaşamı tercih ettiğimiz için mi internete yöneliyoruz?" sorusunu sormak yerine, bu bireyci yönelimin sebep ve sonuçlarına yönelmek ve teknolojiyle insan arasında daha sağlıklı bir ilişkinin yollarını aramak daha anlamlıdır.

açıdan, eğitimle doğrudan alakalı olmasa bile herhangi bir dijital içeriği (film veya videodan bir yazıya kadar) bireylere kendi tercihlerine göre alımlama ve hatta şekillendirip yeniden üretme imkânı tanınmasıyla internet, insanlık tarihinde çok farklı bir yerde durmaktadır. Ayrıca, tüm teknolojiler gibi internet de ortaya çıktığı toplumsal durumun mevcut değerlerine göre şekillenmiştir. İçine doğduğu toplumsal durum ve kendi için özellikleri birlikte göz önünde bulundurulduğunda; eşitlik, özgürlük,

duygusallık, hedonizm, müzakere, çoğulculuk, sekülerlik, bireycilik gibi sosyal değerlerin internetle birlikte daha çok ön plana çıktığı iddia edilmektedir. (Poe, 2011, s.250) Bütün bu değerlerin gerçekten ön plana çıkıp çıkmadığı ciddi şekilde tartışılmaktaysa da, internetle birlikte bireyselleşmenin en azından bir imkan olarak fazlasıyla öne çıktığı bir kültürel ortamın oluştuğu ortadadır.

Tek bir duyuyu (göz veya kulağı) ön plana çıkararak matbaa ve radyo gibi teknolojiler, mevcut idrak ve öğrenme biçimini ya göz/ görme/ görsellik ya da kulak/duyuma/lehine değiştirirler ve bir anlamda duyuların alışılmış etkileşimini bozarak bir "den-gesizlik" durumuna sebep olurlar. Ancak bu yeni durum genelde nüfusun tamamı, en azından önemli bir kısmı için ayırdır ve dolayısıyla birlikte bir toplumsallaşma ya da bir bireyselleşme görülebilir. İnterneti bireyler bireysel ilgi ve meraklarına göre farklı amaçlar için kullandığından, bu kullanımın sonuçları hakkında matbaadaki gibi genel değerlendirmeler yapmak zordur. Ancak internet, bilgiye her durumda ulaşmayı mümkün kılmakla insanlık tarihinin en bireyselleştirici teknolojisidir.

İnternet ve eğitime dair en temel soru ise daha ontolojik ve epistemolojik temelli olan, eğitimin mahiyetine odaklanan sorudur: Eğitimi/öğrenmeyi insanın bilgi nesnelere ilişkisi bedenden arındırılmış bir seyircinin kendisine mutlak anlamda dışsal bir nötr nesneye yönelimi şeklinde mi, yoksa içerisinde bedenimizin dünya ile birlikte var olabildiği genel bir sahnede vuku bulan ve bizim bedensel faillüğümüzü de içeren, nesneyle anlamlı bir mesafeden anlamlı bir ilişkiye dayanan bir süreç olarak mı ele almak daha doğrudur? Kartezyen felsefe ilk formülü modern eğitimin ve bilimin merkezine koymuştur ve bu hala birçok anlamda eğitim felsefesinin temelinde yer almaktadır. Kartezyen felsefeyi eleştiren pragmatizmin ve fenomenolojinin temsilcileri ise bedeni ve nesneye yönelimi yeniden gündeme getirmiş ve ikinci formü-

lasyonu benimsemişlerdir (Dreyfus, 2016, s.67-69). Ancak eğitimin öğrencinin evinde oturup video izleyerek de yürüteceği bir süreç olduğunu iddia etmek ve interneti bunu sağlayacak bir “nimet” olarak görüp eğitimin merkezine koymak, insanın eğitim/bilgi sürecini bedensiz zihnin bir fonksiyonuna indirgeyen Kartezyen felsefede ısrar anlamına gelecektir. Bu da çok fazla enformasyona maruz kalan ama hakikatle irtibat kurabilme yetisini kaybetmiş insan modeline kapı açan bir eğitim olacaktır.

ENFORMASYON YIĞINININ BİREYSEL VE TOPLUMSAL MALİYETİ

İnternet ve eğitime dair geleceğin en önemli sorunuysa kuşkusuz online ortamdaki “enformasyon yığını” ve bunun sebep olduğu post-truth durumudur². Online ortamın temel bilgi kaynağı olduğu durumlarda neredeyse kaçınılmaz olarak ortaya çıkan ve kısaca kamuoyunun oluşmasında kitlesel tepkilerin ve medyatik hikayelerin hakikatten, mantıktan, verilerden (facts) ve bilimden daha belirleyici olması şeklinde tanımlayabileceğimiz post-truth durumunda eğitimcinin, öğrenci üzerindeki etkisi önemli ölçüde azalır. Eğitimi, öğrencinin ulaşabileceği birçok bilgi kaynağından sadece biri konumuna düşmüş olur. Söz gelimi, post-truth durumun “doğal sonucu” olarak, tarihi olaylar ve kişiler hakkında birbirine tamamen zıt birçok anlatı, online ortamda eşit ağırlığa sahiptir ve derste tarih hocasından bir konuyu dinleyen öğrenci, online ortama baktığında aynı olay veya kişi hakkında birçok farklı anlatı bulabilir. Bu durum öğrencinin zihninde bir karmaşa oluşturabilir. Hatta online ortamda görsellerin, canlandırmaların kullanılması alternatif anlatıyı daha inandırıcı bile kılabilir. Bu noktada McLuhan’ın “televizyon çocuğu” hakkındaki değerlendirmesini “internet çocuğu” için uyarlayabiliriz:

“Günümüzün televizyon çocuğu, en güncel “yetişkin” haberlerine (enflasyon, isyan, savaş, vergiler, suç) uyum sağla-

Rogier van der Weyden:
The Magdalen Reading

Matbaanın icadıyla yaygınlık kazanan bireysel okuma geleneksel topluma o kadar yabancıdır ki, 16. yy sonlarında Venedik’te insanlar tek başlarına kitap okudukları için engizisyona bile şikayet edilmişler özellikle kadınların ve sıradan insanların kitap okuması ciddi tepki çekmiştir.

miş ve hala eğitim kurumunu karakterize eden, bilginin kıt olduğu; ancak parçalanmış, sınıflandırılmış örüntüler, konular ve programlarla düzenlendiği ve yapılandırıldığı yerler olan on dokuzuncu yüzyıl ortamına (OKULA) girdiğinde şaşkına dönüyor.”

McLuhan, teknolojilerin beraberinde getirdikleri değişimler üzerinde “kafa yor-mamızın” onların doğaları ve sonuçları üzerinde insanları “hakim” kılacağını iddia

etmiştir. (McLuhan, 2011, s. 14-15). Teknoloji üzerine teemmülün bizi onun sonuçlarına hakim kılacağını iddia etmek naif bir tutumdur, ancak bu konuda derinleşmenin bizi söz konusu teknolojiyle “daha sağlıklı” bir etkileşime götüreceği de inkar edilemez.

İnternetle birlikte bilginin kolayca kitleselleşmesi karşısında duyulan “endişe” esasında “yeni” değildir ve benzer durum yazının icadından matbaaya birçok teknolojiye yaşanmıştır. Özellikle hafızanın ortadan kaldırılacağı hem yazıda hem de matbaada en çok dile getirilen endişelerdendir. Bunun gibi internetin ortaya çıkışının eğitimde “iyi” veya “kötü” olacağına dair endişeler ve/veya umutlar büyük oranda klasik eğitimle yetişmiş nesillerin korkularıyla ve psikolojileriyle ilişkilidir, -kuşkusuz büsbütün yersiz de değildir- Bizim interneti konumlandırış şeklimiz, eğitimi onunla birlikte yeniden organize ederken nelere dikkat etmemiz gerektiğini de belirleyecektir.

¹ Bu yazıda doğru anlaşılabilmesi için teknolojiyle insanın biyolojik olarak sahip olmadığı ve doğada hazır bulmadığı her şeyin kastedildiği belirtilmelidir. Buna göre, örneğin yazı ve alfabede bir teknolojidir.

² Michael A. Peters’in Post-Truth, Fake News Viral Modernity & Higher Education kitabı iyi bir derlemedir. Ayrıca Paul Woodford’un “Music Education in an Age of Virtuality and Post-Truth” ve Derek R. Ford’un “Politics And Pedagogy In The “Post-Truth” Era: Insurgent Philosophy And Praxis

KAYNAKÇA

McLuhan, M. (2007) Gutenberg Galaksisi : Tipografik İnsanın Oluşumu / (Çev. Gül Çağalı Güven) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

McLuhan, M. Ve Quentin Fiore (2005). The Medium Is The Massage. Canada: Gingko Press

Briggs, Asa ve Burke, Peter. (2005) Social History of the Media: From Gutenberg to the Internet. UK: Polity Press

Poe, M. T. (2010). A History Of Communications: Media And Society From The Evolution Of Speech To The Internet. UK: Cambridge University Press.

Dreyfus, Hubert L. (2016) İnternet Üzerine (Çev. Metin Demir). İstanbul: Küre yayınları

Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ
Marmara Üniversitesi

Kurumsal Dindarlıktan Bireysel Dindarlıklara: “Din Eğitimi Dindarlığımızın Taşıyıcısı Olarak Kalmaya Devam Edebilecek mi?”

Eğitim bilimi, bireyleri tüm konu alanlarında sormaya, aramaya ve bulmaya teşvik ederken din eğitiminin aynı yolda olmaması düşünülemez. Din eğitimi de eğitimin tüm alanlarında olduğu gibi bireyleri insan tecrübelerinin dinî yönünü keşfetmeye yönlendirmek durumundadır.

Din eğitimi, tarihi süreçte ilgili dönemlerin etkileyici unsurlarından ala ala günümüze gelmiştir. Göçebe toplumlar da birlikte hareket etme yeteneğine duyulan ihtiyaç ve büyük ailenin korunması hedefi, tarım toplumundaki üreticilik becerileri ve nispeten küçük ailenin merkeze alınması, şehir ve sanayi toplumunda devlet ve çekirdek ailenin önemszenmesi ilk hatırıma gelen bu tür eğitim hedefleridir. Bu hedefler, dönemlerinin gereği eğitimin anlam çerçevesi içine dahil olmasına rağmen günümüz anlayışında da izlerini kısmen devam ettirir.

Günümüz toplumu hızlı değişimlere sahne oluyor. Sanayi toplumunun sınırsız üretme ve tüketme zinciri içinde ciddi sıçramalar birbiri üstüne geldi. *Bilgi toplumu, dijital çağ, küresel toplum* gibi kavramlar üzerinden yoğun üretimler en azından benim akademisyenlik hayatımda çokça göz önündeydi. Bunların her biri toplumla ilişkili anlama çabaları içerdiğinden, doğal olarak dini anlamayı ve yaşamayı da etkilediler. Din, vahyin ilk indiği andan itibaren

ren hitap ettiği toplumun anlam kurgusu içinde yorumlanarak hayata geçti ve halen de bu şekilde var olmaya devam ediyor. Burada kastettiğim *yaşanan dinle literal din* arasındaki mesafe değildir. Yorum bizatihi literal olanda gerçekleşiyor ve bu yorum bir kez de toplum tarafından hayata geçirilirken karşımıza çıkıyor.

Son on yılların bu bağlamda en dikkat çekici kavramsallaştırma ürünü "*küreselleşme*"dir. Din ve din eğitimi etkileyen yeni tartışmalar, alan araştırmalarına dayalı bir şekilde bu kavram altında gerçekleşti. Küreselleşme sürecindeki gelişmelerin toplumun birçok kurumunu ve beraberinde dini ve din eğitimi uygulamalarını da etkilediği iddia edildi. Bu konudaki farklı görüşleri karşılaştırıp tartışmayacağım. Sadece "etkileme" iddiasını esas alarak bu iddianın dayanaklarından hareketle bizi nasıl bir din eğitime doğru iteklediğini ortaya koymaya çalışacağım. İtekleme kavramını kullanıyorum çünkü, din eğitiminin gerek teorisyenleri gerekse de uygulamacıları bu değişimden hoşnut değildir ve alışageldikleri muhteva ve yöntemlerde ısrar etmeyi daha pratik bulmaktadır.

KÜRESELLEŞME SELİNİN GETİRDİĞİ "BİREYCI DINDARLIK"

Küreselleşme konusundaki kapsamlı araştırmalarıyla tanınan *Berger*, küreselleşme sürecinin dinler üzerindeki en önemli etkisini Protestan etiğini ön plana çıkaran bir din anlayışına evrilme olarak görmekte ve bu etkinin dinleri farklı etik dışındaki alanlarda da etkilediğini iddia etmektedir. *Berger*'e göre Protestanlığın dünyadaki tüm dini yapıları etkileyen biçimi Anglosakson kökenlidir ama girdiği her yerde başarılı bir şekilde yerleşmiştir.¹ *Berger*, her ne kadar bu yerleşmeyi *Protestan anlayışın yerleşmesi* anlamında kullanıyorsa da aslında küreselleşme sürecinde yayılan Protestan anlayışı, Hıristiyanlık dışındaki dinler üzerinde

de anlama biçimlerinden ritüellerine ve örgütlenme modellerine varıncaya kadar etkili olmaktadır.

Batıda bireyselliğin ve buna bağlı olarak özgürlüğün gelişmesi gücün dağılımı ve çeşitlenmesiyle de izah edilmektedir. *Eric Hoffer*'a göre kutsal güç-seküler güç ayrımı giderek siyasi, ekonomik ve entelektüel ilave güç kategorileri ortaya çıkarmıştır.² *Erich Fromm*, Protestanlık öğretilerinin kendi içinde orta çağ toplum sisteminin çöküşü ve kapitalizmin başlangıcı tarafından oluşturulan ruhsal ihtiyaçlara bir cevap verdiğini söyler. Ancak O'na göre, orta çağ toplumunun geleneksel bağları içinde kazanılan özgürlüğün bireye yeni bir bağımsızlık duygusu vermesine karşın, aynı zamanda da kendisini yalnız ve yalıtılmış hissetmesine yol açmakta ve bireyi yeni boyun eğmelere, baskıcı ve akıldışı etkinliklere sürüklemektedir.³

Özellikle bireysel olarak kendini ifade etme ve eşitlikçiliğe vurgu yapan söylemlerin girdikleri kültürün içindeki dini anlayışları etkilemesi dikkate alınmalıdır. Bu konuya ilişkin *Berger* yönetiminde çeşitli ülkelerde yapılan alan araştırmalarındaki bulgular ilginç yorumlara kaynaklık eder. Örneğin Tayvan'daki Budacı hareketler, kesinlikle Amerikan ya da Batılı olmayan dinsel bir mesajı yaymak için Amerikan Protestanlığının pek çok örgütlenme biçimini benimsemiştir.⁴ Aynı araştırma bize kültürel küreselleşmenin değişik kesimler arasında elit ve halk düzeyinde hem gerilimler hem de yakınlaşmalar oluşturduğunu söyler. *Berger*'in bu araştırmasının en dikkat çekici bulgularından birisi de küreselleşmenin farklı ülkelerde dikkat çekici şekilde bireyleşmenin önünü açmasıdır.

Berger'e göre yükselen küresel kültür tüm kesimlerde bireyin gelenek ve cemaat karşısındaki bağımsızlığını artırmaktadır.⁵ Burada kullanılan bireyleşme ideolojisi niteliğine sahip olan bireycilikten ayrı düşünülmektedir. Çözümlenen bireyleşme, insanların davranışlarında ve bilinç-

lerinde gözlemlenen ampirik bir olgudan ibarettir. *Bireyleşme ile birlikte kamu alanında ve siyasette dinsel düşünme, semboller, pratikler ve kurumlar sosyal önemini yitirir ve din giderek kişilerin özel meselesi haline gelir.* Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yapılan araştırmalarda Tanrı'ya inanan insanların oranının oldukça yüksek çıkmasına rağmen Kiliseye bağlılık ve güven oranının düşük çıktığı görülmektedir.

Ülkemizde de kurumsal güven araştırmalarında dini temsil iddiasındaki kurumlara güvenin giderek düştüğüne ilişkin veriler okuyoruz. Öte tarafta da hem kendi yaptığımız alan çalışmalarında hem de literatürdeki dindarlık araştırmalarında inanç düzeylerindeki yüksek değerlere rağmen kurumsal bağlılıkların ibadethane dahil olmak üzere düşük değerlerle karşımıza çıktığını görüyoruz. Bulgular ülkemiz dışındaki alan araştırmalarıyla benzerlik-

Özellikle bireysel olarak kendini ifade etme ve eşitlikçiliğe vurgu yapan söylemlerin girdikleri kültürün içindeki dini anlayışları etkilemesi dikkate alınmalıdır.

ler sergiliyor. Türkiye örneğinde diyanet, cami ve sivil dini cemaatler üzerinde yapılan, Batdakilerine benzer yeterli alan araştırması bulunmadığından, küreselleşmenin cemaat disiplinlerinde çözülmeye etkisi üzerine genelleyici nitelikte çok fazla söz söyleme imkânımız yok belki. Ama dini kimliğin oluşturulmasında bireyselleşme sürecinin yaygınlaştığı yargısına ulaşabilmemize yardımcı olacak bulgular da ortaya çıkmaya başladı.

Buna benzer bulgulara sahip araştırmaları değerlendiren sosyologlar, sanayi toplumlarında rastlanılan dünyevileşmenin yanında dinde de bireyleşme sürecinin başlamış bulunduğu vurgu yapmaktadırlar. *Thomas Luckmann* dindarlığını, inanç ve davranışın ayrılmış alanlarına bağlayan ve dinin küresel iddiasına sarılan bir toplum üyesi için dini ve dini olmayan şeyleri yerine getirmenin bir problem olduğunu söyler. Özellikle günümüz gençlerinin karşı karşıya olduğu bir durumla ilgili çözümleme yapar burada *Luckmann*.

Birey, böyle bir karşılaşmada üç türlü çözüm geliştirme imkanına sahiptir. Bunlardan birincisi olumlu bir tutumdur. Kurumsal olarak aile veya dini kurum üzerinden gelen dindarlık kalıbı, inanç ve ritüeller bağlamında aynen alınır, bunlar üzerinde bireysel öğrenme süreçleri eleştirel bir şekilde işletilir ve iman sığraması

dediğimiz olay gerçekleşir. Bu olay tam da İslam geleneğinde taklidi imandan tahkiki imana yapılan sıçramadır.

Ama bu sıçrama her birey için geçerli değildir. İkinci durum kurumsal olanın aklileştirilememesi durumunda akıl dışı inanç ve uygulamalara geçiş olarak karşımıza çıkar. Bu durum geleneksel dini kurumlarla bağı zayıf seyreden bireylerde veya bu kurumlarla bağı sonradan ko-partanlarda sıklıkla karşımıza çıkar.

Üçüncü durum ise açıkça birey tarafından başından itibaren seküler bir değerler sistemi inşa edilmesidir. *Luckmann*'a göre böylece dini roller, oportünistik nedenlerden dolayı hem icra edilir hem de terk edilir.⁶

Bugün birçok sosyolog, küreselleşmenin dine iki önemli etkisinden bahsetmektedirler. Onlara göre küreselleşme dini hem özelleştirmekte ve hem de dinin "öteki"sini belirsizleştirmektedir. *Dinin özelleşmesi*, geleneksel dinlerin toplumsal alanda etkisini kaybetmesi anlamına gelmekte, bunu bir kısım sosyologlar dinin bireyleşmesi, diğer bazıları cemaat ruhunu kaybetmesi ve bir kısmı da dinlerin ahlakî birliği temin etmede başarısız olması tarzında algılamaktadırlar. *Aslında dinin özelleşmesi demek, geleneksel dinî formların bir bütün olarak toplumu tayin etmede etkili olamaması demektir.*

Modernite ve küreselleşmenin etkisiyle geleneksel dinî ilgilerin azaldığı, dinî sembol ve mesleklerin ciddi itibar kaybına uğradığı açıktır. Özellikle alan araştırmalarının bulguları bize küreselleşme süreci ile birlikte gelenek ve cemaat otoritesinin giderek artan bir şekilde sarsıldığını, ister istemez bireyi daha çok kendine güvenir hale getirdiğini söylemektedir. Bu bir özgülleşmedir, ama büyük bir yük biçiminde de yaşanabilmektedir.

İster modernleşmeyi tercih edin isterseniz küreselleşmeyi, benim açımdan çok önemli değil. İlle de üst kavramlarla olup biteni anlatacak tek bir kavramsal

laştırma yapmak zorunda değiliz. *Kanaatime göre önemli olan, olmakta olanın bana getirdiklerini tehdit ve imkanlar anlamında ortaya koyabilmektedir.* Zaman zaman kavramsallaştırmalarda kendi inanç ve yorumlarımızın etkisini göz ardı edemiyor, bunun sonucu olarak da olgu ve olayların anlaşılmasını zorlaştırıyoruz. Kavramları kendileriyle cihat edilmesi gereken düşmanlara dönüştürüyoruz.

O ZAMAN NASIL BİR DİN EĞİTİMİ?

Olup bitenler içinde bir şey belirginleşti sanırım. Dindarlığın oluşumunda kurumların etkisi karşısında artık bireylerin etkisi giderek daha fazla artıyor. Bunun en önemli nedeni de *karşılaşmaların getirdiği deneyim zenginliğinin ortaya çıkardığı anlam sorgulamalarıdır.* İnsanın varoluşsal sorulara farklı dinlerin vermiş olduğu cevapları ister onaylayın ister onaylamayın bu ilginin evrenselliğini, esaslılığını ve cevap verme çabalarının her birinin önemini kabul etmek zorundasınız. Şayet öğrenci hayatın bu ruhsal boyutu üzerinde hiçbir fikir sahibi olamazsa varlığın merkezinde yer alan hayati soruları da görmezden gelir. Bu da beraberinde kaçınılmaz bir şekilde seküler formülasyonları motive eder.

Dinlerin, ruhsalın (teolojik konular, ritüeller veya varoluşsal sorunlar) anlamı hakkında söylediklerini dikkate almadan dini özgürlüğü ve dinin toplum üzerindeki etkisini anlamak zor bir çaba olacaktır. Şayet öğrenciler Hz. Peygamber'in vefatının ardından ortaya çıkan yönetim kavgalarını bilmezlerse Şiiliği veya Aleviliği nasıl anlayabileceklerdir. Eğer öğrenciler ruh hakkında dine dayalı görüşleri anlayamazsa kürtaj sorununu nasıl anlayacaklardır? Eğer öğrenciler İslam kültürünün kutsal olanla kutsal olmayana sosyal hayat içinde nasıl kaynaştırdığını anlayamaz ise Ortadoğu'daki olayları nasıl yorumlayacaklardır? Öğ-

rencilerin, sosyal hayat içindeki tüm bu sorunlu alanlarda kavrayış geliştirebilmeleri standart duruşları olan kurumsal çerçevenin verdiği hazır cevaplardan ziyade din öğretiminden alacakları yardıma bağlıdır.

Din eğitimi bir anlamıyla yetişkinlerle yetişmekte olanlar arasında gerçekleşen bir konuşmadır. Bu konuşma aynı zamanda toplumun geleceğine nasıl dokunulacağı üzerinde birlikte düşünme sürecidir. Düşünme sürecine yetişmekte olan bireyleri de dahil etmek, din eğitiminin sorumluluğundadır. Böylece bireyleri, içinde yaşayacakları dini anlayışın kurulmasına katkıda bulunmaya dahil etmiş oluruz. Bu şekilde içine girdikleri dini tecrübeyi bizzat anlamlandırarak hayatlarında görünür hale getirebileceklerdir.

Eğitim bilimi, bireyleri tüm konu alanlarında sormaya, aramaya ve bulmaya teşvik ederken din eğitiminin aynı yolda olmaması düşünülemez. Din eğitimi de eğitimin tüm alanlarında olduğu gibi bireyleri insan tecrübelerinin dinî yönünü keşfetmeye yönlendirmek durumundadır. İslam geleneği de bu anlamda bu keşfin süreci içinde öğrencinin laboratuvarıdır. Din eğitimi İslam geleneğinden hareket ederek yetişmekte olan nesillere ihtiyaç duyduğu bir çerçeve sunmak zorundadır. Çocuklar keşif sürecinde, yaşadıkları hayatın İslami bir yorumuna dayalı açıklamaları savunmakla birlikte, bu yorumların hayatın içinde ortaya çıkan tecrübelerin bizi ulaştırdığı sonuçlar olarak ortaya çıktığını da görme imkânı bulacaklardır.

Burada birçoğunuzun aklına gelen önemli bir önerme ile karşı karşıyayız. Bir öğrencinin yaşamı boyunca kendisine rehberlik edecek bir inanca sahip olması hem gerekli ve hem de dini geleneğin arzu ettiği bir durumdur. Burada iki ayrı görüş ortaya çıkabilir. Birincisi, eğer "iman" kelimesi, "hayatın bizzat kendisi

veya hayat felsefesi" kavramları ile eş anlamlı olarak kullanılırsa, o zaman bir kere daha çocuğa bir tek dinî durumdan ziyade en geniş mümkün olabilir düşünceler zincirine rastlamasını sağlamak ve ona keşfetme imkanları sunmak için din eğitime de bir fırsat vermeyi kesin bir ihtiyaç olarak görürüz.

Eğer "iman" kelimesi daha spesifik bir anlamda sadece İslam dinine ait bir inançla eşitlenirse, o zaman biz çocuğu sade tek bir dünya görüşüyle karşı karşıya bırakıp o imanın gerekliliklerine hapsediyoruz demektir. Böyle bir yönlendirme eğitim bilimi açısından çok da istenen bir durum değildir. Öte yandan eğitim, davranışları üzerinden gözlemlenen çocuğun toplam gelişimiyle ilgili bir kavramdır. Bu anlamı itibarıyla herhangi bir inançtan yana tavır koyması, o inanca

sahip olmasının üstünlüklerine vurgu yapıp yapıp eğitsel süreçlerin düzenlenmesi, bireysel gelişimin önüne engeller koymak olarak da değerlendirilebilir.

SONUÇ YERİNE...

Din eğitiminin görevi, sadece çocuğun hayatı anlamlandırmanın bir biçimi olarak "dini anlayış" hakkında kendi yolunu bulmasına ve böylece onun farklı açılardan da hayata bakabilmesine yardım etmek değil, aynı zamanda birey eğer dinî bir pozisyon takınacaksa gelenekten yararlanabilmesini sağlayacak bir zemin hazırlamaktır. Öğretmen tutumları ve okullardaki anlayışlar açısından yaklaştığımızda bu sorumluluğun uygulamalarda çok da dikkate alındığını gözlemlemek mümkün değildir. Halbuki

Din eğitimi bir anlamıyla yetişkinlerle yetişmekte olanlar arasında gerçekleşen bir konuşmadır. Bu konuşma aynı zamanda toplumun geleceğine nasıl dokunulacağı üzerinde birlikte düşünme sürecidir.

ihtiyaç duyduğu malı alabilmesini sağlayacak becerilerin oluşmasına katkı sağlama görevi göz ardı edilemez.

Sonuç olarak din eğitiminin ana görevi, kurumlarla tevarüs edilen dindarlığa sahip bireyler biçimlendirmek değildir. Bunun aksine bireylere kendi dindarlıklarını oluşturabilmelerine yardım edecek bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Bu anlamda hedefin bilgi ve beceri anlamında iki boyutu karşımıza çıkar:

1. Din eğitiminin amacı, bireysel tecrübeleri açıklayan bir yöntem olarak bizzat dinin doğası üzerine bir anlayış geliştirmelerini sağlamaktır.

2. Din eğitiminin amacı, öğrencilerde din hakkında düşüncelerini sağlayacak ve anlayış geliştirmelerine yardım edici nitelikte bilişsel bir temel oluşturmaktır.

Nasıl ki matematik ve tarih öğretiminin öğrencilerin matematiksel ve tarihsel olarak düşünmesine yardım etmesini bekliyorsak din eğitiminin de öğrencilere dini düşünme becerilerine yardımcı olmasını hedeflemek zorundayız.

Bu hedefleri gerçekleştirebildiği ölçüde din eğitimi, bireylerin gelişimlerine katkı sunacak ve dinin yaşanan hayatta görünür olmasını sağlayacak. Bu suretle de dinin yaşanan hayata dokunmasının önünü açacaktır. Bunun alternatifi uygulamalar ise dinin folklorik bir öge olarak toplum hayatında var olmasını sağlamakla birlikte insanların ve toplumun hayatına dokunmasını engelleyecektir.

DİPNOTLAR

- 1 Berger, *Küreselleşmenin Kültürel Dinamikleri*, 17.
- 2 Eric Hoffer, *Değişim Sonrası*, Çev. İhsan Durdu, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2000, 86.
- 3 Erich Fromm, *Özgürlükten Kaçış*, Çev. Selçuk Budak, Öteki Yayınevi, Ankara 1993, 99.
- 4 Berger, *Bir Küre Bin bir Küreselleşme*, 28-55; 56-75; 76-98.
- 5 Berger, *Bir Küre Bin bir Küreselleşme*, 17.
- 6 Thomas Luckmann, *Görünmeyen Din*, Çev. Ali Coşkun-Fuat Aydın, Rağbet Yayınları, İstanbul 2003, 80-81).

Dr. Ümit Güneş
Yıldız Teknik Üniversitesi

Akış Sistemleri: Yapay Zekâ ve Kişiselleştirilmiş Eğitime Bir Bakış

Hayatımız zamanla değişmekte ve bu değişim tabiattaki akış sistemleriyle benzer prensiplere sahiptir. Yapay zekânın hayat akışımıza yaptığı ya da yapacağı etki tam olarak bu yöndedir.

Hayatımızı çepeçevre saran akış olgusu tüm bilimsel çalışmaların özünü oluşturması cihetiyle yaşamımızda çok önemli bir yere sahiptir. Akışı, zaman içerisinde bir şeyin yer değiştirmesi, hareket etmesi ve dönüşmesi olarak tanımlamamız mümkündür. Çevreye, tabiata ve hayata baktığımızda yaşayan her şeyin akış hâlinde olması, akış ve hareketin hem yaşamımız hem de bilimsel çalışmalar için merkezi bir öneme sahip olduğuna işaret etmektedir. Zaman içinde akmayan (hareket etmeyen, dönüşmeyen) şey ölmüş demektir. Her durumu bu akış perspektifinden incelemek mümkündür.

Hayatımızda ve çevremizde akış sistemlerine her yerde şahit oluruz; nehrin akışında, yıldırımda, toplumsal hareketlilikte, paranın el değiştirmesi gibi pek çok olayda görebiliriz. Hatta duygularımızın bile zaman içerisinde değişip dönüşmesi akıştır. Geçmişte olanları, günümüzde yaşananları ve gelecekte olacakları anlamamız, anlamlandırabilmemiz, açıklayabilmemiz ve tahmin edebilmemiz için akış sisteminin yapısını ve prensiplerini çok iyi teşhis, tespit ve tahlil etmemiz gerekmektedir. Eğer bu prensipleri çok iyi anlayabilirsek gelecekte bizleri nelerin beklediğine dair daha sağlıklı öngörülere sahip olabiliriz.

Tabiattaki işleyiş de bu akış sistemlerine dayanmaktadır. **Şekil 1**'de İstanbul'da gerçekleşen bir yıldırım düşmesi olayı görülmektedir. Bu olay, gökyüzü ile

Şekil 1. İstanbul'da Yıldırım

yeryüzü arasında oluşan potansiyel farktan dolayı meydana gelirken yıldırım, akışı gerçekleştirmek için karşılaştığı en az dirençli yolu bulur. Aslında bu durum tüm hayatımız için geçerlidir. Örneğin; trafiğin olduğu yoldan gitmemeye çalışırız ya da ulaşmak istediğimiz bir yere aradaki engeller (zaman, mesafe, kişiler) kalktıktan sonra erişebiliriz.

Peki bir şey nasıl akar? Akış türü ne olursa olsun bir şeyin akması için iki durum arasında bir farkın (potansiyel fark) oluşması veya mevcut olması gerekir. Potansiyel farkın oluşmadığı yerde hiçbir şey hareket edemez. Suyu barajdan akıtan yükseklik farkı, elektriği hareket ettiren potansiyel fark ve ısının transfer olmasını sağlayan ise sıcaklık farkıdır. Benzer şekilde hava yolu trafik akışına (**Şekil 2a**) ve dünyanın gece ışıklandırma haritasına (**Şekil 2b**) baktığımızda aynı şeyi görürüz. Akış, bir cazibe ya da ticaret merkezinden diğerine doğru olmaktadır.

TEKNOLOJİK GELİŞMELER VE AKIŞ SİSTEMLERİ

Acaba teknolojik gelişmeler de hayatımızın içinde bulunduğu akış hâliyle yakından ilgili midir? Bu sorunun cevabı yine akışın özelliği ve yapısıyla ilgilidir. Teknolojik gelişmelerin yapısını incelediğimizde üç önemli özellikte karşılaşırız.

Bunların ilki, özgürlüktür. Özgürlüğün olmadığı yer, o şeyin dirençle karşılaştığı ve yoluna devam edemeyeceği anlamına gelir. İkincisi ise meraktır. İnsanlık tarihini merak kelimesiyle özetleyebiliriz; yeni fikirler, yeni keşifler, yeni yollar, yeni kanallar bulma çabası... Merak yoksa ne yeni bir kanal oluşturabiliriz ne de Mars'a gidebiliriz. Üçüncüsü ise yeni fikirlerdir. Bunu da akış sistemi içerisinde akışın kendisine yeni yollar bulması olarak değerlendirebiliriz. Her yeni fikir, akış sisteminde yeni bir kanal oluşturur ve belki de zamanla bu yeni yol, ana akış sisteminin aktığı ana kanal hâline gelir.

Şekil 2a. Uçuş Trafiği Haritası

Şekil 2b. Aydınlanma Haritası

Yapay zekâ çalışmalarının artması hem bu konuyla ilgili daha fazla çalışmanın yapılmaya başlamasıyla hem de aslında yapay zekânın girdisi olan verinin artmasıyla mümkün olmaktadır.

Bugün teknoloji dendiğinde yapay zekâ ilk akla gelen teknolojik gelişmelerdendir. Acaba yapay zekâ çalışmalarında da yukarıda bahsedildiği şekilde bir akış sistemi mevcut mudur? **Şekil 3a**'da Sibirya'daki Lena Nehri bulunmaktadır. Şekilde bir ana kol ve bu kolu denizle birleştiren dallı yapı görülmektedir. Aslında tabiattaki ve mühendislikteki tüm tasarımlarda bu dallı yapıları nereye baksak fark edebiliriz. Çünkü akışın bir noktadan bir alana taşınması için gerekli olan tasarım türü bu dallı yapıdır. Aynı tasarımı, yapay zekâ çalışmalarında önemli bir yeri olan yapay sinir ağlarında (**Şekil 3b**) da görmek mümkündür. Çok sayıda kol birleşerek en uygun sonuç olan çıktıya dönüşmektedir. İlk etapta yapay sinir ağlarında gözle görülür bir akış görülmese de aslında durum tam olarak öyle değildir. Yapay sinir ağlarında bilginin akışı, bilginin bir yerden başka bir yere akması ve bu akış sırasında problemin en uygun

sonuç için kendine en uygun yolu bulması prensibine göre çalışmaktadır.

YAPAY ZEKA HAYATIMIZI NASIL ETKİLER?

Yukarıda bahsedilen akış sistemi, yapay zekânın sadece işleyişinde değil bundan sonra ifade edeceğimiz üzere yayılımında ve hayatımızda yaptığı değişim ve dönüşümde de geçerlidir. Hayatımız zaman ilerledikçe değişmekte ve bu değişim de tıpkı tabiattaki akış sistemlerindeki gibi olmaktadır. Yapay zekânın hayat akışımıza yaptığı ya da yapacağı etki tam olarak böyledir. Belki işlerimizi kolaylaştıracak, bazı akışların daha iyi gerçekleşmesini sağlayacak, bazılarını ise zorlaştıracak. Nasıl olursa olsun hayatımızda yapacağı etki bu akış prensibine göre olacaktır.

Yapay zekâ çalışmalarının artması hem bu konuyla ilgili daha fazla çalışmanın yapılmaya başlamasıyla hem de aslında yapay zekânın girdisi olan verinin artmasıyla mümkün olmaktadır. Çünkü yapay zekâ, elimizdeki verilerle öğrenilebilmektedir. Veri miktarı arttıkça yapay zekâ çalışmalarında bulunacak sonuçlar da o kadar doğru olacaktır.

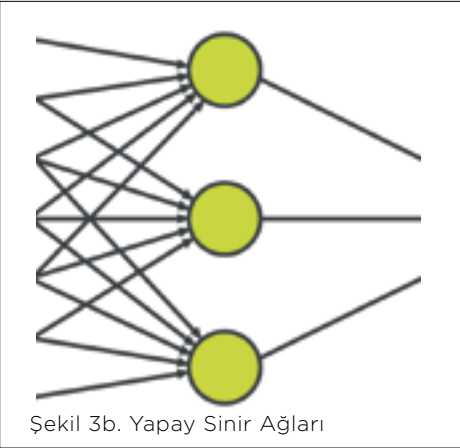
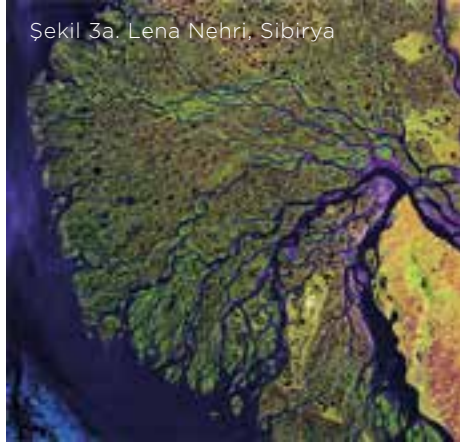
Yapay zekâ çalışmalarının artmasıyla birlikte insanın insan ile olan iletişimi ve etkileşimi de değişmiştir. Örneğin; müşteri hizmetleri ile canlı görüşüğümüzü düşünsek de artık onların yerini yapay zekâ modülleri almaktadır. Müşteri destek modüllerinde sıklıkla kullandığımız ama genelde farkında olmadığımız ChatBot'ların gerçekte robot olduğunun çoğumuz farkında bile değiliz.

Covid-19 sürecinde özellikle teknolojik eğitim araçlarının gelişiminde de benzer bir yapıyı görebiliriz. Öncesinde fiziksel olarak sürdürülen birçok olay (akış) artık fiziksel mekândaki direnç (sokağa çıkmama ve kısıtlama) ile kendisine yeni bir alan olarak çevrim içi dersleri buldu. Bu kanaldaki direnç ise fiziki olana göre daha az olduğundan tüm eğitim akışı artık yeni kanalı kullanmaya başladı. Gelecekte de yeni ve daha az dirençli kanallar çıktığında bu akışın nereye doğru evrileceğini hep beraber göreceğiz.

Mevcut durumda bu şekilde hayatımızda olan yapay zekâ, gelecekte bizleri nerelere sürükleyecek? Bilim insanlarının mevcut durumu çok iyi tahlil etmesi temelde yeterli değildir. Buna ek olarak mevcut durumdaki verilerden yola çıkarak gelecek hakkında öngörülerde ve tahminlerde de bulunmamız gerekmektedir. Çünkü veri, geleceğe dair tahminlerde bulunduğumuz, bunlar için strateji ürettiğimiz zaman daha kıymetli olacaktır.

Örneğin; yazar Arthur C. Clarke'ın 1964 yılında interneti ve devamında gelecek gelişmeleri tahmin ettiği gibi:

“Peki, yarından sonranın, örneğin 2000 yılının şehri nasıl olacak? Bugünden tamamen farklı olacağını düşünüyorum, aslında belki hiç olmayabilir bile. Atom bombası ya da bir sonraki Taş Devri'nden bahsetmiyorum. Özellikle ve en önemlisi haberleşme uyduları gibi gelişmeler ve iletişim araçları tarafından mümkün hâle gelen olağanüstü ilerlemelerden bahsediyorum. Bunlar birbirimizle anlık iletişime geçebileceğimiz bir dünyayı mümkün hâle getirecek. Nerede olursak olalım dünyanın herhangi bir yerindeki arkadaşlarımızla mevcut fiziksel yerlerini bilmesek bile iletişim kurabileceğiz. O vakitte, belki bundan 50 yıl sonra, bir insanın işini Haiti ya da Bali'den Londra'dan yapabileceği gibi yürütmesi mümkün olacak. Doğrusu, buna değer bulunursa, neredeyse tüm yönetsel vasıflar, tüm idari vasıflar, hatta birçok fiziksel yetenek me-

safeden bağımsız hâle getirilebilir. Bir gün Edinburg'da bulunurken Yeni Zelanda'daki hastaları ameliyat eden beyin cerrahlarımız olabileceğini söylerken tamamen ciddiyyim. O vakit geldiğinde bütün dünya bir nokta kadar küçülecek ve şehrin insanlar için toplanma yeri olarak geleneksel rolü bir anlam ifade etmeyi bırakacak. Aslına bakarsak insanlar artık yer değiştirmeyecekler, iletişim kuracaklar. Bundan sonra işleri için seyahat etmek zorunda olmayacak, sadece zevk için seyahat edecekler. Ne var ki, o gün geldiğinde ve şehir ortadan kalktığında tüm dünyanın dev bir banliyöye dönmemesini umuyorum.”

Yapay zekâ çalışmaları ile insanın insan ile olan yüz yüze münasebeti ve iletişimi azalmaya başladı ve daha da azalabilir. Bunun en büyük nedeni ise eskiden insan-

ların ihtiyaçlarını kendi aralarında temin ederken artık bunları yapay zekâ ile temin etmeye başlamalarıdır. Belki içerisinde yaşadığımız için çok fark etmiyoruz ama teknoloji-insan ilişkisinin artmasından dolayı her geçen gün yalnızlaşıyoruz ve daha da yalnızlaşacağız. Artık insan ile yüz yüze vakit geçirmek yerine onunla yazışıyor, gönderdiği emojilerinden ruh hâlini anlıyor, sesi ve görüntüsü ile yani onun dijital sureti ile muhatap oluyoruz.

Artık kimseye adres sormuyoruz, genelde bir mağazaya gidip elbise, bir kitapçıya giderek kitap almıyoruz. Ya da dinlediğimiz müzikler, arkadaş çevremizin bize tavsiye ettiklerinden ziyade yapay zekânın dinlediklerimize benzer olarak bize sunduğu müziklerden oluşuyor.

Burada bilim kurgu konusuna değinmek yerinde olacaktır ki o, gelecekte bizleri nasıl bir dünyanın beklediği konusunda en etkili bakış açısını sunan alanlardandır. Onun üretimlerinden tezahür eden diziler ve filmler, insanoğlunun neleri hayal edebildiğine ve gelecekte nelerin gerçekleşebileceğine dair ciddi göstergeler içerir. Bu yapımların en etkileyicilerinden ve güncel örneklerinden olan Black Mirror ve Westworld dizisi zikredilmeye değerdir.

YAPAY ZEKÂ TAM DA HAYATIMIZIN İÇİNDE

Yapay zekâ ile hayatımıza gireceğini düşündüğümüz birçok yeni durum aslında şu an bile bizimle. Örneğin; arttırılmış gerçeklik teknolojisiyle artık koltuğumuzda otururken istediğimiz yeri sanki fiziksel olarak oradaymışçasına gezebileceğiz. Sadece gezmekle kalmayacağız oranın kokusunu duyup gerçekmişçesine dokunma hissini yaşayabileceğiz. Tat duygusu şu an taşınmaya başladı bile. Buraya kadar olan kısmı çok sorunlu gibi gelmesede aslında olay bu aşamadan sonra başlayacak. Örneğin; o sanal dünyada kendimize bir kişi (eş, arkadaş) oluşturacağız ve onunla yaşamak isteyeceğiz. Yapay zekâ,

ona beğendiğimiz şekilde davranmasını, beğendiğimiz şekilde konuşmasını öğretecek. Ve işin sonunda biz: “Aradığım kişi tam olarak bu!” diyebileceğiz. Burası da oldukça güzel. Peki ya sonrası? Kötülükler ne olacak? Hissettiğimiz, yaptığımız, söylediğimiz “sanal” davranışların sorumluluğu ve hükmü ne olacak? Hukuk sistemleri yapay zekânın getirdiği bu sanal yaşantılar için nasıl cevaplar üretecek ve hükümler koyacak?

İnsanın istediği, sevdiği kişiyi oluşturacağı böylesi bir ortam mümkün olunca kişinin gerçek insan ile münasebeti, insanların birbirine olan ihtiyacı ve birbirleriyle paylaşımı nasıl olacak? İnsanlar kendi oluşturdukları bu “sanal dünya”da yaşamayı mı yoksa onlara yapay hissettireceği için tekrar geleneksel ilişki biçimlerini mi tercih edecekler?

Gelecekte bizi çok farklı bir dünyanın beklediğini de devamlı aklımızda tutmamız ve bu değişimde pasif değil aktif rol almamız gerekiyor. Yoksa sadece tüketen ve pasif insanlar olarak kalacağız. Bu değişime ayak uydurmamız ve buna dair aktif bir şekilde yeni şeyler söylememiz, üretmemiz gerekiyor. Aksi takdirde bu akışa yön veren özneler değil akışa kapılmış nesnelere hâline geleceğiz.

PEKİ YA EĞİTİM?

Özellikle eğitim alanı da bu değişimden nasibini yoğun bir biçimde alacak. Mevcut eğitim alışkanlığımız geleneksel olup fiziksel sınıfların ve eğitim imkânlarının olduğu bir modele dayalıyken gelecek için bu fiziksel kısıt ortadan kalkacak. Fiziksel binalar yerine hiçbir yerde fiziksel bir varlığı olmayan şirketler ve eğitim kurumlarıyla yaşayacağız. Eğitimde fiziksel mekânların yerini çevrim içi platformlar alacak. Bir dersi bir hocadan almaya mecbur olan öğrenciler artık istediği dersi istediği hocadan alma imkânına sahip olacak. Bu ise eğitimi ciddi anlamda dönüştürecek ve daha fazla rekabet ortamı oluşturacak.

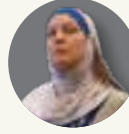

Öğrenciler ve eğitimciler artık fiziksel tahtanın karşısında ders anlatmak yerine beyin sinyalleri ile iletişime geçme imkânı bulacaktır. Ama burada gözden kaçırmamız gereken en önemli husus, bu imkânlar ve gelişmelerin kara ya da beyaz tahtada olduğu gibi eğitim için sadece birer araç olmayı sürdürecektir olmasıdır.

Yapay zekâ çalışmaları gelecekte her alanı olduğu gibi eğitim alanını da çok hızlı dönüştürecek. Yakın zamanda Elon Musk tarafından geliştirilen Neuralink projesinin sağlamaya çalıştığı beyin sinyallerinin akıllı cihazlarla iletişime geçmesi devrimi de bu alana büyük katkı sağlayacaktır. Öğrenciler ve eğitimciler artık fiziksel tahtanın karşısında ders anlatmak yerine beyin sinyalleri ile iletişime geçme imkânı bulacaktır. Ama burada gözden kaçırmamız gereken en önemli husus, bu imkânlar ve gelişmelerin kara ya da beyaz tahtada olduğu gibi eğitim için sadece birer araç olmayı sürdürecektir olmasıdır.

Yazımı Albert Einstein'ın tüm çalışmalarımızın özünü oluşturması gereken insan ve gelecek vurgusunu içeren harika bir değerlendirmesiyle tamamlıyorum:

“Neden işten tasarruf ettiren ve hayatı kolaylaştıran bu muazzam uygulamalı bilimlere bize bu kadar az mutluluk getiriyor? Bunun çok basit bir cevabı var: Çünkü henüz onları akıllıca kullanmanın yolunu öğrenemedik. Savaş zamanında sayelerinde birbirimizi zehirleyebiliyor ve sakatlayabiliyoruz. Barış zamanında ise hayatlarımızı koşturmaya ve belirsizlikle dolduruyorlar. Bizi ruhsal olarak yorucu işlerden büyük oranda kurtarabilecekken insanları makinelerin köleleri kıldılar - büyük bir kısmı sıkıcı gündelik işlerini tiksinti duygusuyla tamamlayan ve kazandıkları iki kuruşu kaybetmekten ödü kopan köleler. Uygulamalı bilimlerden anlıyor olmanız çalışmalarımızın insanlara bir hayrı dokunacağı anlamına gelmez. Tüm teknik uğraşların asıl meselesi öncelikle insan ve kaderi olmalıdır; [...] hala çözülememiş büyük problemler - işgücünün örgütlenmesi ve gelir dağılımı problemleri her zaman önceliğimiz olmalıdır ki zihnimizin eserleri insan oğlunun laneti değil nimeti olsun. Diyagramlarınıza ve denklemlerinize gömülmüş çalışırken asla bunu unutmayın.”

ABD Eğitim Sistemi Üzerine

ABD'de okul tercihi ve eğitime erişim, bölgesel, dini, felsefi ve sosyo-ekonomik açıdan oldukça farklılık gösteren Amerikan toplumu kadar çeşitlidir.

Maarif Okulu, Eylül 2017'de ABD'de açıldığında, Kuzey Amerika'da köklü bir eğitim geleneğinin de parçası oldu. ABD'de açılan ilk okul Boston'un seçkinlerine hizmet veren *Boston Latin*, Massachusetts kolonisinde 1635 yılında eğitime başladı. O tarihten bugüne, yaklaşık 400 yılda eğitime erişim koşulları, eğitim felsefesi ve eğitim maliyeti açısından ABD'de çok şey değişti.

ABD'de 50 eyaletin her biri kendi eğitim standartlarını belirlemek konusunda bağımsızdır. Federal hükümet okullar için küçük bir destek sağlar ve eyaletler kendi farklı sistemlerini oluşturur. Hawaii gibi bazı eyaletlerin kamu eğitimi finansmanı neredeyse tamamen (%90) eyalet gelirlerinden sağlanırken, New Hampshire gibi eyaletler, her kasaba veya okul bölgesinden toplanan *yerel vergilerle* bu eğitimi finanse eder.

Bazı federal fonlar, özel ve dini okullara giderken; eğitime ayrılan kaynağın büyük kısmı her eyaletteki devlet okullarına ve sözleşmeli okullara gitmektedir. Ortalama olarak, ülke çapındaki **K-12 okullarında öğrenci başına eğitim maliyeti 12.000 doların biraz üzerindedir.**

Okulların çalışma yöntemi ve öğrencilere uyguladıkları müfredat farklılık göstermektedir. Ebeveynler ve veliler, çocuklarının eğitimi için, kamu (vergi mükellefleri tarafından finanse edilen okullar) özel veya dini okulları tercih etme hakkına sahiptir. Birçok aile, bölgedeki okulların durumuna göre yaşayacakları muhiti belirlemektedir.

Tüm eyaletlerde 6 ila 16 yaşları arasındaki öğrencilerin okula gitmeleri zorunludur. Öğrenciler genellikle birinci sınıftan

12. sınıfa kadar 12-13 yıl eğitim alırlar. Elli eyaletin otuz dokuzu, 5 yaşındaki çocuklar için yarım veya tam gün, okul öncesi eğitim desteği sağlar. On bir eyalet ve Columbia Bölgesi zorunlu eğitim için anaokulu desteği sağlar. Bazı ebeveynler, çocuklarını 3 veya 4 yaşından itibaren okul öncesi programlara göndermeyi tercih ederler.

Ülke genelinde ilköğretim düzeyi 1 ve 5. Sınıf arasındadır. Bu beş yıl boyunca, çocuklara matematik hesaplama, okuma, yazma, dilbilgisi, tarih ve bilimin temellerini öğretmek üzerine odaklanan bir müfredat uygulanır. Öğrenciler matematik ve İngilizce gibi temel konularda başarısız olurlarsa, yaz döneminde konuları tekrar öğrenme imkânına sahiptirler. Bir çocuk yaz derslerini almazsa veya alır ama yine başarısız olursa, genellikle o yıl tekrar ettirilir.

Ortaokul (6. - 8. sınıflar), seçmeli derslerin yanı sıra zorunlu dersler sunar. Bu dönem, bazı öğrencilerin, genellikle standartlaştırılmış test puanlarına dayanan daha zorlu sınıflara yerleştirildiği dönemdir. Ulusal düzeyde kurallara bağlanmış olan bu testler, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki aynı yaşta bütün öğrencilerin yeteneklerini karşılaştırır. Okullar, öğrencileri lise-deki üniversiteye hazırlık süreçlerine veya işyeri hazırlık programlarına yerleştirmek üzere izleme amacıyla standartlaştırılmış test puanları kullanır.

Lise, 9-12. Yıllarını kapsar. Kolej hazırlıklarına odaklanan liseler eğitimin bu aşamasında, cebir, ön muhasebe, diferansiyel ve integral dahil üzere yüksek düzeyde matematik; biyoloji, fizik, kimya derslerini ihtiva eden fen bilimleri öğretmektedir. Ayrıca öğrencileri *SAT (Scholastic Aptitude Test) (Akademik Yeterlilik Testi)* ve *ACT (American College Test) sınavların* hazırlamak için çalışırlar. Bu sınavlardan alınan puanlar teamül gereği kolej başvuru sürecinde kullanılır. Bununla birlikte, son yıllarda, birçok üst düzey okul, bu standartlaştırılmış testlerden alınan puanların, üniversiteye hazırlık olmayı veya gelecekteki akademik başarıyı kesin olarak belirlemediği tespitinde bulunmuştur.

Ek olarak, çeşitli çalışmalar, bu testlerdeki başarının, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, yoksul öğrencilere nazaran nitelikli eğitmen ve zenginleştirilmiş programlara erişim imkânı bulan öğrencilerin başarısının, sosyo-ekonomik statülerinin bir sonucu olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, bir çok

New Jersey Maarif Okulunda Cumhuriyet Bayramı kutlamaları.

kolej ve üniversite bu testlerin sonuçlarına itibar edip etmeyeceklerine kendileri karar vermektedirler.

Tercih edilen okullara bazen bölge dışından öğrencileri kabul etmek için bir çekiliş sistemi işletilse de çoğu devlet okulu, ikametgahı dikkate alarak öğrenci kabul etmektedir. Diğer bazı rağbet gören rekabetçi devlet okulları ise eğitim ücreti karşılığında kayıt yapabilmektedirler.

Devlet okulları, faaliyet gösterdikleri alanların demografik özelliklerine göre büyük ölçüde farklılık gösterirler. ABD'deki birçok okul emlak vergileriyle finanse edildiğinden, daha zengin bölgelerin etüdler, zengin müfredat, SAT, ACT, İleri Yerleştirme ve diğer sınavlar için testler, hazırlık sınıfları gibi nitelikler bakımından daha kaliteli devlet okullarına sahip olmaları için tabiatı gereğidir.

Mezun olmadan ayrılan veya "okulu bırakan" öğrenciler, kolejler, ticaret okulları ve ordu dahil çoğu kuruluş tarafından kabul edilen Genel Denklik Derecesi (GED, General Equivalency Degree) adı verilen bir sınavı girebilirler. Lise diploması ve GED'i olmayan gençler için iş imkanları ve gelecekteki kazançları ciddi şekilde riske girer. Bir ABD nüfus raporu, lise diplomasına sahip kişilerin yılda ortalama 30.000\$, lise diploması olmayanların ise yaklaşık 20.000\$ kazandığını ortaya koymaktadır.

ABD'deki ebeveynler ve veliler, çocuklarını ikamet ettikleri bölgedeki devlet okullarına ücretsiz (vergilerle finanse edilir) gönderebildikleri gibi, özel veya bağımsız

okullara gönderme seçeneğine de sahiptirler. Öğrencilerin yaklaşık %10'unun özel okullara gittiği tahmin edilmektedir. Bu okullardaki ücretler ve harçlar önemli oranda farklılık gösterir. *Bazı dini okullar, yıllık 4,000\$ gibi düşük bir ücret talep ederken, ortalama özel okul ücreti yılda 11,000\$ düzeyindedir.*

Bazı özel okullar oldukça pahalıdır. Örneğin öğrencilerin bireysel öğrenme yeteneklerine göre eğitim konusunda uzmanlaşmış, *Connecticut, Litchfield'daki* Forman Okulu 78.000\$ harç ücreti almaktadır. Açıkçası, çok çeşitli öğrenim yöntemlerine, sunulan imkanlara, tesisler ve uygulanan programlara göre okul ücretleri de büyük oranda farklılık göstermektedir.

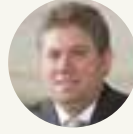
Bazı ebeveynlerin tercih ettiği bir başka yöntem de evde eğitimidir. Ev okulu düzenlemeleri ve kanunları 50 eyalette ve hatta yerel okul bölgeleri arasında büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Amerika'da iki milyondan fazla kişinin (kabaca öğrencilerin %3,4'ünün) evde eğitim gördüğü tahmin edilmektedir. Bu uygulama ABD'de yaygın olarak kabul görmekte ve aileler için çevrimiçi kurslar ve materyaller sağlama konusunda uzmanlaşmış birçok şirket faaliyet yürütmektedir. İnternet, ailelerin sosyalleşme ve dersler için benzer fikirlere sahip gruplarla buluşmasını sağlamaktadır. Üniversiteler, daha verimli hazırlandıklarını fark ettikleri için evde eğitim gören öğrencilere erişim imkanlarını arttırmışlardır.

2020 baharında ABD'de ve başka pek çok yerde yaşamı değiştiren küresel Covid

19 salgını, ülke çapında eğitim üzerinde de büyük bir etki yaratmıştır. Pek çok okul bahar dönemi için kapılarını kapatırken (48 eyalet ve Columbia Bölgesi okulların kapatılmasını zorunlu kalmış veya okulların kapatılmasını tavsiye etmiştir), birçok okul 2020 sonbaharında uzaktan veya hibrit bir modelle eğitime başlamıştır. Bu, hem internet hizmetinde hem de teknolojiye erişimde büyük boşluklar ortaya çıkarmıştır. Pek çok okul, dizüstü bilgisayarı veya başka cihazları olmayan öğrencilerine uzaktan eğitime katılmalarını sağlamak için teknolojik destek sağlamak amacıyla Federal teknoloji hibelerini kullanmıştır. Ek olarak, ABD'deki okul bölgeleri, öğrenciler için senkronize ve asenkron sınıflardan ve çalışma sayfası paketlerinden oluşan bir yama geliştirmiştir. Virüs devam ederken, küçük yaşta veya öğrenme farklılıkları olan öğrenciler akademik başarı açısından büyük kayıplar yaşadılar. Önemli bir diğer sorun da okulların en azından kısmen uzaktan eğitim vermesinden dolayı devam durumunu tespit edecek standart bir uygulamanın olmasıdır.

Uzunca bir süre akademisyenlerin ve eğitimcilerin salgının eğitim üzerindeki etkisini araştırmalarına konu edinecekleri ve bu alanda değerlendirmelerde bulunacakları kesin görünmektedir.

Görüldüğü üzere ABD'de okul tercihi ve eğitime erişim, bölgesel, dini, felsefi ve sosyo-ekonomik açıdan oldukça farklılık gösteren Amerikan toplumu kadar çeşitlidir.

Eğitimde Geleceği Yakalamak

Okullarımızın mevcut yapılarının dünyanın değişim hızına ayak uydurabilmeleri ancak okul kültürü ve karakteristiğinin yeniden tasarlanması ile mümkün olacaktır.

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından yıllık olarak hazırlanan "Future of Jobs" çalışmasının 2020 yılı raporu 20 Ekim 2020 tarihinde yayımlandı. Rapor, iş dünyasında yapay zekâ, insansı olmayan robotlar ve şifreleme alanlarında artan iş gücü ihtiyacına dikkat çekiyor. 2025 yılında insanların ve makinelerin işyerlerinde mevcut görevler için harcadıkları sürelerin eşitlenmesiyle genel olarak iş gücü ihtiyacının %15,4'ten %9'a düşmesi, yeni meslek alanlarında istihdamın %7,8'den %13,5'e çıkması öngörülmüyor.

Bireysel becerilerin önem kazandığı bir dünyaya doğru hızla yol alıyoruz. Dördüncü Sanayi devrimi ile birlikte değer kazanan ikiz güçler (hibrid ve uzaktan çalışma), uzaktan çalışma ve e-ticarete yönelik büyük ölçekli sıçrama ve özellikle COVID-19 salgınının etkisiyle iş paketlerinin dijitalleşmesi de yeni döneme uygun becerilerin kazanımını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, "Future of Jobs" tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları da göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu beceri alanlarının kazanımı ve gelişimi üzerine okul kültürü ve okul karakteristiğini inşa edemeyen eğitim sistemlerinde yer

alan çocukların, 2025 sonrasında dünyada kendilerine bir yer edinebilmelerinin pek muhtemel görünmediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Şirketlerin çalışanlarına yönelik taleplerinin ele alındığı 2018 ve 2020 tarihli çalışma sonuçlarının da bu görüşü desteklediği belirtilmelidir. 2018 yılında yapılan çalışmada şirketlerin çalışanlardan yeni beceriler öğrenmelerini talep etme oranı %64 olarak belirlenirken, 2020 yılında yapılan çalışmada bu oranın %94'e çıkmış olduğu gözlenmektedir. Bu durum, gelecekte çalışanların yeni öğrenmelere açık olmalarının bir zorunluluk olduğunun bir kez daha altını çizmektedir. Bireysel dönüşüme yönelik olan bu beklenti, eğitim sistemlerindeki değişimin de gerekliliğini bize göstermektedir.

İŞ PİYASASINDA ARANAN NİTELİKLER DEĞİŞİYOR

Covid 19 önlemleri doğrultusunda eğitim alanında da önemli bir ihtiyaç haline gelen uzaktan eğitim ve dijital eğitim ortamlarının kullanımı uzaktan eğitim ve çevrimiçi öğrenme sürecinin sınanması bakımından etkili olmuştur. Bu süreçte faaliyetlerine dijital platformda devam etmek durumunda kalan eğitim sektörü, radikal bir dönüşümün gerekliliği gerçekliğiyle yeniden yüzleşmiştir. Bu bağlamda beklentilere cevap verecek bir iş gücüne olan ihtiyacın gelecek yıllarda daha da artacağı öngörülebilir.

Yükselen meslekler olarak baktığımızda veri analistleri ve bilim insanları, makine öğrenim uzmanı, büyük veri uzmanı, dijital pazarlama ve strateji uzmanı, süreç otomasyon uzmanı, iş geliştirme uzmanı, dijital dönüşüm uzmanı, bilgi güvenliği analisti, yazılım ve uygulama geliştiricisi, nesnelere interneti uzmanı, proje yöneticisi, veri tabanı ve ağ uzmanları, robotik mühendislik, sosyal mühendislik gibi alanların olduğunu görmekteyiz. Beklentiler bize, mevcut iş gücünün yakın gelecekte becerilerini test eden güncel kriterli değerlendirmelerden geçmek için eğitim desteği

alması; en az yarısının gelecek yıllarda "yeniden sınıflandırılması" gerektiğini ortaya koymaktadır. Aksi takdirde, istenen becerilere sahip olmayan bireylerin yerlerini yeni ve daha donanımlı iş gücüne bırakması kaçınılmaz olacaktır.

Dünyada son yıllarda yaşanmakta olan yüksek ivmeli değişim dalgasının yavaşlamasının artık mümkün olmadığı da bir gerçektir. Bu nedenle, "Okullarımız bu ortamda ne yapmaktadır?", "Ne yapmalıdır?" ve "Öğretim sistemleri bu bilgi, beceri, tutum ve değerleri etkili bir şekilde nasıl geliştirebilir?" sorularının derin bir öz eleştiriyi sorulması ve bu sorulara cevap aranması gerekmektedir. Buna karşılık, tarihsel olarak baktığımızda eğitim sistemlerinin toplumdaki değişikliklere genellikle yavaş tepki verdiği dikkat çekmektedir. 19. ve 20. yüzyıllarda yaşanan toplumsal değişimler karşısında eğitim sistemleri bazen hızlı tepkilerle reformlara yönelse de çoğu zaman müfredat yapılarının ve sunumların genellikle bu hıza ayak uydurmakta tereddüt gösterdiği görülmektedir. Fabrika modeli eğitiminin temel alındığı bu dönemlerde öğrencilerin genellikle sınıflar

Öğretmenlerin kitaplarda yazılı bilgileri pasif dinleyici konumundaki öğrencilere aktardığı bir eğitim anlayışı sürdürülemez.

da pasif katılımcılar olmasının beklendiği eğitim uzmanları tarafından da belirtilmektedir. Şimdi, dünyamızı dönüştüren ve birçok sektörde kurumsal statükoyu bozan derin ve yaygın değişiklikler karşısında, eğitimin hedeflerini ve öğrencilerin gelişmek için ihtiyaç duydukları yeterlilikleri yeniden düşünme ihtiyacının giderek arttığı görülmektedir. Dijitalleşme, yapay zekanın kullanım alanlarının yaygınlaşması gibi büyük dönüşümler, eğitimin hem hedefleri hem de yöntemleri konusunda yeni sorunları beraberinde getirmektedir.

İHTİYAÇLARIMIZI ÖNCELEYEN BİR MÜFREDAT VE KURUMSALLIK

Okullarımızın mevcut yapılarının dünyanın değişim hızına ayak uydurabilmeleri ancak okul kültürü ve karakteristiğinin yeniden tasarlanması ile mümkün olacaktır. Aksi takdirde, mevcut eğitim sistemini yürütmeyi direten okullarımızdan yetişen öğrencilerin G20 ülkelerindeki yaşlıları ile rekabet edebilmeleri, dünya iş gücü piyasasında yer edinebilmeleri mümkün olmayacaktır. Geleceğin dünyasında ülkemizin ekonomik ve kültürel varlığının da rekabette elde edilecek bu başarıya bağlı olduğu unutulmamalıdır.

Eğitimde ihtiyaç duyulan dönüşüm için atılacak ilk adımlardan birinin okullarımızın esnek müfredat ve program anlayışına geçmeleri olduğunu düşünüyorum. Bugün hazırladığımız bir müfredatın 3 yıl sonra o günün ihtiyaçlarına karşılık veremediğini görüyoruz. Sabit bir müfredatın ve programın süreklilik göstermesi ancak sürekli bir yenilenme ve gelişme ile mümkün olabilir. Bugün ülkemizde "tasarım-beceri atölyeleri" veya "dene-yap atölyeleri" gibi çalışmalar devam etmektedir. Ancak bunlar henüz okullarımızın eğitim programlarında ehemmiyeti oranında yer bulabilmiş değildir. Dene-yap atölyeleri sadece zeki(!) etiketi verilen öğrencilere hizmet ederken, tasarım-beceri atölyeleri ne içerik olarak ne de uygulama olarak yeterince yaygınlaşmamıştır. Okullarımızın daha ziyade beceri temelli, uygulamayı öne çıkaran bir sisteme geçmeleri hayati önemdedir. Öğretmenlerin kitaplarda yazılı bilgileri pasif dinleyici konumundaki öğrencilere aktardığı bir okul anlayışının yeni dünyada sürdürülebilir olma ihtimali kalmamıştır.

Alışkın olduğumuz okul modeli fabrikaların modellenmesi ve ihtiyacına göre kurgulanmış görevini de çok iyi yapan bir okul modelidir. Kuruluş amaçlarını fazlasıyla yerine getirmektedirler. Ancak bu okullardan analitik düşünen, problem çözme becerisine sahip, stres toleransı ve direnç becerisi yüksek çocukların yetiştirmelerini beklemek büyük haksızlık olur. Bu noktada, eğitim anlayışını dönüştürmenin ve geliştirmenin yöntemlerine bakmak gerekir. Öncelikle okulu; çocuklar başta olmak üzere tüm paydaşların becerilerini geliştirecek ve onlara temel değerleri kazandıracak sosyal öğrenme ortamları olarak tanımlamalıyız. Sonrasında buradan hareketle esnek müfredat ve esnek program uygulamaları ile deneyimi önceleyen bir öğrenme ortamı kurgulamalıyız. Öğrenme sürecinde hiçbir şekilde sorumluluk vermediğimiz zil ile derse alıp, zil ile dersten çıkardığımız, oyunun tüm kurallarının başkaları tarafından

yazıldığı bir ortamda başarı beklediğimiz çocuklarımızın eleştirel düşünme ve analiz becerilerini geliştirmesinin mümkün olmayacağını kabullenerek dönüşüm adına ilk adımları atmaya başlamalıyız. Geliştirmek istediğimiz bütün beceriler ve değerler için okulun tüm normlarını yeniden belirlemek ve bütün dersleri etkinlik bazlı olarak tasarlayıp öğretmenlerimizi buna göre yeniden yetiştirmek zorundayız.

Girdilerin, ortamların, süreçlerin ve sonuçların değerlendirilmesini içeren kaliteli öğrenmenin değerlendirilmesine yönelik sistemler ve uygulamalar kurulması veya geliştirilmesi için projelendirmelerin yapılması, eyleme geçilmesi gerekmektedir. Yetişkinler dahil tüm yaş gruplarının öğrenme ve öğrenmeye devam etme fırsatları olmalıdır. Doğumdan başlayarak, tüm ortamlarda ve tüm eğitim seviyelerinde herkes için yaşam boyu öğrenme, kurumsal stratejiler ve politikalar, yeterli kaynaklara sahip programlar ve yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde güçlü ortaklıklar yoluyla eğitim sistemlerine yerleştirilmelidir. Her yaşta ve tüm eğitim düzeylerinde çoklu ve esnek öğrenme yollarının sağlanması, resmi ve resmi olmayan yapılar arasında güçlendirilmiş bağların ve edinilen bilgi, beceri ve yetkinliklerin tanınması, onaylanması ve akreditasyonunun sağlanması, planlamalar dahilinde yer bulmalıdır. Yaşam boyu öğrenme aynı zamanda, ilgili kalite güvencesinin sağlandığı, kaliteli teknik ve mesleki eğitim, yüksek öğrenim ve araştırmaya yönelik eşit ve artırılmış erişimi kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. Nihai olarak gerçekleştirilecek reformlar sonucunda varılacak kaliteli eğitim anlayışı ile bireylerin sağlıklı ve tatmin edici bir yaşam sürmesini, bilinçli kararlar almasını, yerel ve küresel zorluklara yanıt vermesini sağlayan becerilerin, değerlerin, tutumların ve bilgilerin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Ancak, bu anlayış çerçevesinde kurgulanacak yeni bir eğitim anlayışı ile geleceğin eğitimini sağlamak ve eğitimin geleceğine yön vermek mümkün olacaktır.

Eğitime Dair Öngörüler

Ocak 2020'de *The Journal* dergisinde eğitim yazarı Dian Schaffhauser tarafından kaleme alınan makalede 2020 ve sonrası dönemde eğitimle ilgili öngörülerini içeren çarpıcı bir analiz yayınlandı. Dian Schaffhauser makalesinde, çeşitli kurumlarda görev yapan yönetici ve araştırmacılar tarafından ortaya atılan geleceğe dair 12 senaryoya yer veriyor.

1. YIL SONU TESTLERİ SONA ERECEK

Northwest Ölçme ve Değerlendirme Kurumu NWEA (Northwest Evaluation Association) CEO'su Chris Minnich'e göre, eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında sürekli bir değişim beklenmektedir. Minnich aşırı test konusundaki endişelerin artması ile birlikte okullarının ihtiyaçlarını daha iyi karşılayan, daha yenilikçi yaklaşımların kullanılacağını ifade etmiştir. Minnich'e göre ebeveynler ve eğitimciler, bir öğrencinin akademik başarısının büyük resmini ve bir okulun genel performansının tam bir görünümünü sağlayan bir çözüm oluşturmak için ölçme değerlendirme ve müfredatı birleştiren entegre bir sistem arayışında olacaklardır.

2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME GELENEKSEL AKADEMİK KONULARIN ÖTESİNE GEÇECEK

Chris Minnich sosyal-duygusal öğrenmenin (Social-Emotional Learning - SEL) öğrenciyi değerlendirme sürecinin bir parçası olacağını düşünmektedir. Minnich'e göre çocukları eğitmenin önemi hakkındaki bilgimiz arttıkça, eğitimin geleneksel akademik konuların ötesine geçtiği görülecektir ve bir çocuğun genel başarısında yer alan sosyal-duygusal öğrenme ve yetişkinlik çağına hazır olma gibi diğer faktörlere önem verilecektir.

3. ESSA PROFESYONEL ÖĞRENMEDE DEĞİŞİKLİKLERİ YÖNLENDİRECEK

NWEA'daki profesyonel öğrenme başkan yardımcısı Jacob Bruno, Her Öğrenci Başarır Yasası'nın (Every Student Succeeds Act - ESSA) K-12 mesleki gelişimi için en büyük değişimin itici gücü olacağını söylemiştir. Bruno eğitimcilerin özellikle tüm öğrenciler için sınıf düzeyinde yeterliliğe ve akademik gelişmeye odaklanan profesyonel öğrenime daha fazla ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Profesyonel öğrenmede bir diğer önemli nokta yeterlilik ve büyümeyi göstermenin önemli bir yolu olarak veri kullanımı olacaktır.

4. TEKNOLOJİ YENİLİKLERİ BÜYÜMEYE DEVAM EDECEK

NWEA'nın Ürün İnovasyon Merkezi kıdemli yöneticisi Mike Nesterak, eğitimde ileri teknolojilerin kullanımında birçok heyecan verici gelişme göreceğimizi öngörmektedir. Alexa ve Siri gibi avatar-

ların kullanımı, öğrencilerin daha karmaşık problemleri çözmede sorular sorarak ve cevaplayarak daha Sokratik bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımıştır. Ayrıca, öğrencilere geleneksel testlerde ölçülmesi zor kavramlar hakkındaki bilgileri gösterme fırsatı sağlamak için artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) kullanımına daha fazla olanak sağlanmıştır. Nesterak ayrıca oyun tasarımının ve mobil uygulamaların kullanımının giderek artacağını ve bunların öğrencileri bir eğitim öğretim süreci sırasında değerlendirmek için kullanılacağını ifade etmiştir.

5. ÖĞRENCİ VERİLERİNİN GİZLİLİĞİ YASAL OLARAK DÜZENLENMEYE DEVAM EDECEK

LearnPlatform Kurucu ortağı ve CEO'su Karl Rectanus, öğrenci veri gizliliğinin eyalet ve bölge seviyelerinde hâkim olmaya devam etmesini beklediğini söylemiştir. Geniş bant erişimi ve çeşitli cihazların neredeyse her yerde bulunur hale gelmesiyle; siber saldırılar, veri madenciliği ve gizlilik ihlali de daha yaygın hale gelecektir.

6. SİBER GÜVENLİK EĞİTİMİ DAHA PRATİK OLACAK

Flatiron School'da siber güvenlik eğitimi yöneten Bret Fund, siber saldırıların çoğalmasına ayak uydurmak için müfredatı bilgisayar laboratuvarlarında pratik eğitimlerin ekleneceğini öne sürmüştür. Konferans tabanlı eğitim veren geleneksel güvenlik uygulamalarının etkisiz olduğunu ifade eden Fund, daha iyi bir alternatif olarak okulların öğretmenler ve öğrencilere, kritik siber güvenlik becerilerini kazandırabilmek için farklı laboratuvar modelleri oluşturacağını veya farklı ajanslarla ortaklık kurmaya çalışacaklarını söylemiştir.

7. TEKNOLOJİ SATIN ALMA İŞLEMİNDE DAHA FAZLA KULLANICI ETKİSİ OLACAK

Instructure's Canvas şirketinde K-12 stratejisinin başkan yardımcısı Hilary Scharton, eğitimde teknoloji satın alma işlemlerinde öğretmen ve öğrenci deneyiminin BT veya yönetici deneyimine göre daha etkili olacağına inandığını söylemiştir. Scharton'a göre eğitim teknolojileri alanındaki yöneticilerin, öğretmeni sınıf yönetiminde, öğrenmeyi ve değerlendirmeyi geliştirmede nasıl destekleyebileceğine odaklanacağını; ayrıca açık eğitim kaynaklarının ilerleyen süreçte daha da fazla benimseneceğini ifade etmişlerdir.

8. YAPAY ZEKÂ VE AKRAN ÖĞRENMESİ EĞİTİM-ÖĞRETİMİ GÜNCELLEYECEK

Brainly Şirketi'nin CEO'su ve kurucu ortağı Michał Borkowski, kişiselleştirilebilir ayarlara sahip yapay zekâ sistemlerinin, öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerine göre öğrenmelerine izin vereceğini ve aynı zamanda öğretmenlerin her bir öğrencinin neye ihtiyacı olduğunu anlamalarına yardımcı olacağını ifade ederek yapay zekânın öğrenmede daha fazla rol oynayacağını bildirmiştir. Borkowski akran öğrenmesinin de benzer şekilde arkadaşların kendi aralarında bilgiyi elde etmelerine yardımcı olacağı için gelecekte daha fazla ilgi göreceğini söylemiştir.

9. SINIF DIŞINDA DAHA YENİLİKÇİ TEKNOLOJİLER ARANACAK

Instructure's Canvas şirketinden Scharton, gelecek 12 ay boyunca eğitim teknoloji önceliklerinin artırılmış gerçeklik (AR), sanal gerçeklik (VR) ve robotik gibi teknolojilerin toplanarak "yenilikçi oluşumları" yansıtabileceğini öne sürmüştür. Yenilikçi teknolojinin getirdiği inovasyon ile verileri depolama, makine öğrenmesi, siber zorbalık, öğrencilerin hem çevrimdışı hem de çevrimiçi güvenlik risklerinin belirlenmesi ve önlenmesi konularında en yeni ürünler keşfedilecektir.

10. KARIYER YOLLARI MOBİL UYGULAMALAR ÜZERİNDEN BELİRLENECEK

American Student Assistance'ın başkanı ve CEO'su Jean Eddy, öğrencilerin artık sınıfta oturup kariyer gününü beklemek yerine, kendi bilgilerini almak için akıllı

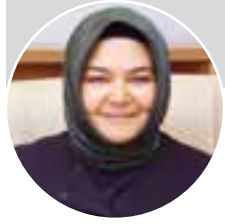
telefonları kullandıklarını ve eğitimcilerin dijital ve sosyal medya platformlarını sıkça kullandıklarını ifade etmiştir. Eddy'e göre 2020 ve sonrasında, eğitimcilerin mobil cihazlarında öğrencilerin öğrenme süreçlerini, özellikle meslek ve üniversite planlamasında öğrencileri güçlendirmek için daha fazla meşgul olduklarını göreceğimizi ifade etmiştir.

11. SAHNEDEKİ BİLGE GİDECEK, İŞBİRLİĞİ GELECEK

Epson Amerika'nın ürün müdürü Jason Meyer, öğretmenlerin "sahnedeki bilge" modelinden uzaklaşacağını, öğrenci iş birliği ve katılımın ön plana çıkacağını ifade etmiştir. Meyer'e göre örneğin etkileşimli projektörler herhangi bir düz yüzeyi büyük bir dijital beyaz tahtaya dönüştürebilir, bu sayede öğrencilerin ve öğretmenlerin parmaklarını veya etkileşimli kalemleri kullanarak içeriği kontrol etmelerine olanak tanınabilir.

12. BİLGİSAYAR BİLİMİ KODLAMANIN ÖTESİNE GEÇECEK

Bilgisayar bilimi müfredatı üreticisi Codelicious'un CEO'su Christine McDonnell, teknoloji kariyerlerin sadece kodlamadan daha fazlasını gerektireceğini söylemiştir. McDonnell'a göre 2020'de CS derslerinin duygu yönetimi, hedef belirleme ve eleştirel düşünme gibi daha fazla sosyal duygusal gelişim yetkinliğini vurgulayacaklardır. Ayrıca bilgisayar bilimi öğrencilerin STEM öğrenimi, birbirleriyle bağlantı kurması ve sosyal duygusal gelişim için gerekli becerileri kazanmasına yardımcı olacaktır.

Prof. Dr. Ayşen Gürcan
Türkiye Maarif Vakfı
Mütevelli Heyeti Üyesi

Maarif Öğrenen Profili

Bize bir İNSAN MEKTEBİ lazım. Bir mektep ki bizi kendi ruhumuza kavuştursun; her hareketimizin ahlâki değeri olduğunu tanıtsın; hayâya hayran gönülleri, insanlığı seven temiz yürekler yetiştirsin.

Nurettin Topçu

Türkiye Maarif Vakfı 2016'dan bu yana, toplumlar arasındaki kültürel etkileşim ve kaynaşmayı "ortak iyi" ye ulaşmada önemli bir destekleyici güç olarak gören perspektifiyle uluslararası alanda çalışmalar yürütmektedir. Eğitimi uluslararasılaş-tırma yolundaki çabalarıyla nadide bir kuruluş olan Türkiye Maarif Vakfı, esasında eğitimin temel ve evrensel gayeleri uğrun-da çalışmaktadır.

Kâr amacı gütmeyen ve kamu yararına çalışan Vakıf; okul öncesinden yükseköğ-retim kadar geniş bir yelpazede çalışan

yetkin kurumlarıyla 42 farklı ülkede aktif olarak faaliyet göstermektedir. İlmini ve irfanını insanlığın barış ve huzuru için kullanan; kendisine, ülkesine ve dünyaya faydalı bireyler yetiştirmeyi vizyon olarak belirlemiş, bu alanda öncü bir eğitim kurumu olmayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda Vakfın temel misyonunun, insanlığın ortak birikimini ve Anadolu'nun kadim irfan geleneğini esas alarak, dünyanın çeşitli bölgelerinde eğitimin neredeyse tüm aşamalarını kapsayan geniş bir alanda nitelikli bir eğitim faaliyeti yürütmek olduğunu söyleyebiliriz.

HER OKUL BİR EKOLDÜR; MAARİF OKULLARI DA BİR DÜNYA EKOLÜ OLMA YOLUNDA İLERLEMEDİR...

Ekol; bir alanda başlatılmış ve başarıyla sürdürülebilmüş özel bir yöntem, diğer alternatif yöntemlerden belirgin özellikleriyle ayrılmayı başarmış tarz, usul, yol veya akım olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda kendi ekolünü oluşturmayı arzulayan eğitim kurumları, öğrencisine kazandırmayı hedeflediği bilgi, davranış veya metot gibi kendi eğitim çıktılarının diğer alternatif sistemlerin sunduğu çıktılardan farkını ortaya koymaya çalışır. Öte yandan, son yüzyıldaki teknolojik gelişmeler ile en köklü gelişim ve değişimin eğitim sektöründe yaşanması, eğitim alanındaki pek çok kavram ve ekolün güncel şartlara göre yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. *BM Sürdürülebilirlik Raporu*'nun (2020) eğitimi ele aldığı bölümünde yaygın bakış açısından farklı olarak

öğrenci sade bir alıcıdan ziyade eleştirel bir müşteri ve içerik üreticisi olarak tanımlanmıştır. Daha öncesinde edilgen bir nesne gibi algılanan öğrenen, günümüzde çok daha aktif, kendi geleceğini inşa etmede karar verici ve bu anlamda gerekli içeriğin üretilmesinde bizzat yer alan *aktör* konumuna gelmiştir.

Eğitimin bir nevi ürünü olan öğrencinin sürecin sonunda hangi noktada olması gerektiği sorusu tarihin başlangıcından beri sorulmuş, bu soru doğrultusunda içerik ve metot hakkında yoğun tartışmalar süregelmiştir. Geldiğimiz noktada görüyoruz ki, insan gibi ancak çok boyutlu bir perspektifle anlaşılacak kadar karmaşık ama aynı zamanda işlenmeye hazır sayısız donanıma sahip muhteşem bir varlığın gelişimiyle ilgilenirken; eğitimin kalitesi ve değerlendirilmesine yönelik bu gibi temel sorulara ne yazık ki oldukça sınırlı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Eğitimin çıktısını belirlemede uzunca bir süre yalnızca bilgi paylaşımı

ve kazanımına odaklı bir müfredat sistemi ile yetinilmiştir. Bu kısıtlı bakış açısı üzerinden sunulan eğitim, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve bilgiye sahip olma ayrıcalığının büyük oranda ortadan kalması ile ciddi şekilde sorgulanmaya başlamış, değişim kaçınılmaz hale gelmiştir. Bilgi artık herkesin her an ulaşabileceği bir araç konumuna gelirken, insan için eğitim sadece bir zaman diliminde, örneğin meslek sahibi olmayı sağlayacak beceriyi kazanana kadar, sürdürülen bir faaliyet olmaktan çıkmış; *yaşam boyu öğrenme (lifelong learning)* durumuna evrilmiştir. Bilginin elde edildiği yegane kurum özelliğinin kaybolması okulları yenilikçi düşünmeye ve eğitime dair anlayışlarını daha geniş bir çerçeveye yeniden gözden geçirmeye yöneltmiştir. Artık eğitimde öğrenene bilgi sunma hizmetinin değeri düşerken; bilgiyi edinme yöntemlerinin yanı sıra "*öğrenmeyi öğrenme*" becerileri kazandırma daha kritik bir amaç olarak ön plana çıkmıştır.

Nitelikli bir eğitim hizmetiyle diğer kurumlardan ayrılarak kendisine ait bir ekol geliştirme amacını taşıyan okullar için, eğitim faaliyeti neticesinde "öğrenen"de görmeyi dilediği davranış ve bilgi düzeyi değişimini tanımlamak hayati önem taşımaktadır. Bu doğrultuda uluslararası bazı organizasyonlar öne çıkmış, diğer eğitim kurumları için örnek teşkil edecek öğrenen standartları geliştirmişlerdir. Literatürde "*öğrenen profili*" (*learner profile*) olarak adlandırılan bu standartlar bir yandan eğitimi uluslararası bir şekilde uygulamanın metodunu geliştirmeye çalışırken, öte yandan yeni çağın gerekliliklerine uygun bireyler yetiştirmenin nasıl mümkün olacağı sorusuna cevap sunmaya çalışmıştır.

ÖĞRENEN PROFİLİ KAVRAMI

Öğrenen Profili (ÖP) kavramı, akademik kazanımların çok ötesinde, öğrencide olması beklenen kapasite, beceri ve sorumluluk-

Türkiye Maarif Vakfı, kültür ve medeniyet etkileşimini insanlığı Ortak İyiye ulaştıracak bir yol olarak gören bakış açısıyla Türkiye'nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı konumundadır...

Bir dünya kimliği oluşturma

Türkiye Maarif Vakfı eğitimi bir yandan bölgelerin özel ihtiyaçlarına göre yerelleştirmeyi, **bir dünya kimliği oluşturma** açısından ise eğitimi uluslararasılaştırmayı hedeflemektedir.

Türkiye Maarif Vakfı Öğrenen Profili Belirleme Çalışmaları

Türkiye Maarif Vakfı'nın ÖP'nin merkezinde yer alacak temel sıfat ve nitelikler ve buna bağlı sorumlulukların tayini, vakıf içinde yer alan tüm aktörlerin katkısı ve tanımlamaları ile ortaya konmuştur.

Bu konuda oluşturulmuş bir komisyon eşliğinde yapılan araştırmalar ve çalışmalar neticesinde *Maarif Öğrenen Profili* dört temel öğrenen karakteristiği üzerine yapılandırılmıştır. Bunlar; **Akıllı, İradeli, Vicdanlı ve Aktif** şeklinde sıralanabilir. Bu dört ana özellik daha net tanımlayabilmek adına her birini kendi içerisinde tanımlayan dörder nitelik ile zenginleştirilmiştir. **4x4 ÖP sistemi** olarak adlandırdığımız bu yaklaşım ile dört ana karakteristik ve her birinin altında dörder tanımlayıcı nitelik ile toplamda 16 hedeflenen profil özelliği oluşturulmuştur. (Bkz. Tablo-1)

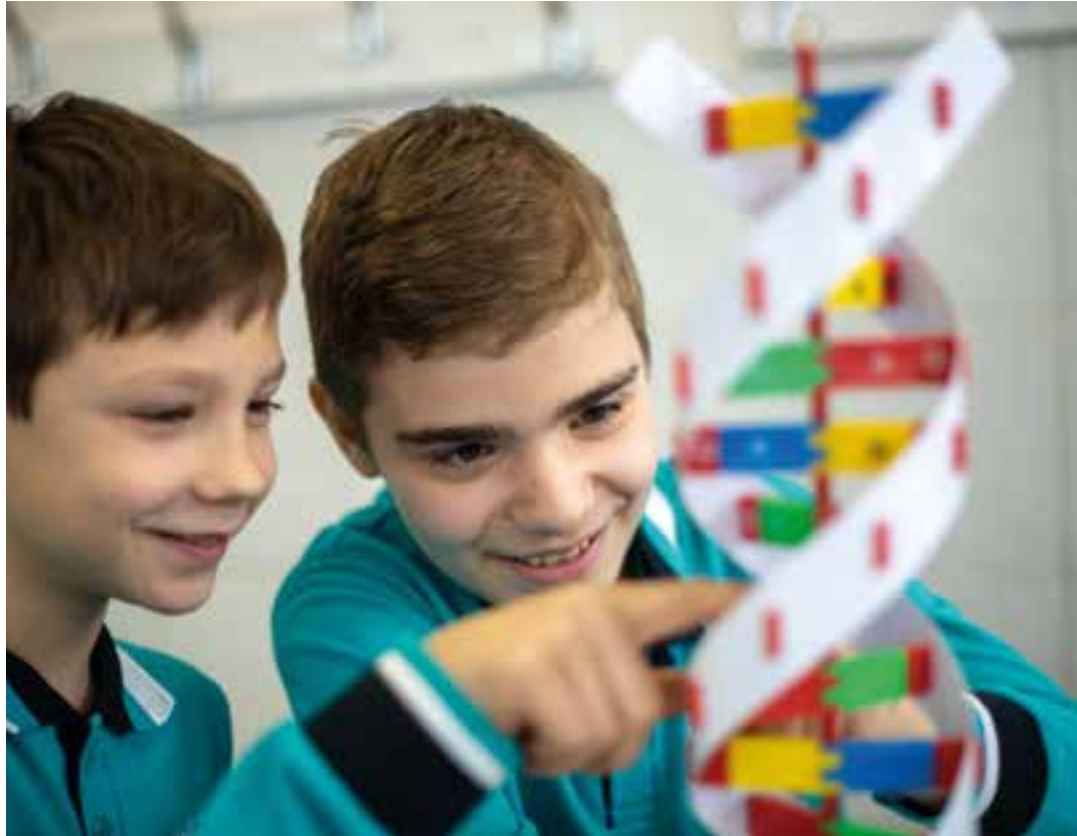
Akıllı Öğrenen

Akıllı öğrenen; kendisinin, varlığın, olayların ve olguların hakikatini kavrayıp anlamlandıran kişi olarak tanımlanabilir. Doğru bilgiye ulaşmak için eleştirel bakış açısıyla sürekli olarak araştıran, analiz eden ve hayat boyu öğrenme bilinciyle hareket eden kişidir. Bu gücü oluşturan dört temel sıfat ise; **Bilinçli, Kritik Analitik Düşünen, Araştırmacı ve Öğrenen tanımlamalarıdır.**

Bu karakteristiktir;

- Varlığın farkında olan ve onu anlamlandırma noktasında **BİLİNÇLİ**,
- Olay ve olguları tüm boyutları ile muhakeme edebilen ve eleştirel yaklaşabilen olarak **KRİTİK ANALİTİK DÜŞÜNEN**,
- Sorgulayan, fikir üreten ve problem çözen olarak **ARAŞTIRMACI**,
- Hayat boyu öğrenme isteğiyle daimi bir merak duyan, bunun neticesinde de hayal kuran ve keşfeden kişi olarak **ÖĞRENMEYİ ÖĞRENMiŞ**,

özelliklerine sahip olan bir profili tanımlar.

İradeli Öğrenen

İradeli öğrenen; kendi duygu, bilinç ve davranışını insani ilkeler doğrultusunda yönetebilen; bireysel ve toplumsal faydayı gözeterek, hedeflerine ulaşmada istekli ve kararlı bir şekilde sorumluluklarını yerine getirmeyi başaran kişiyi tanımlar. **İlkeli, Kararlı, İstekli ve Sorumluluk Sahibi olmak** İRADELİ öğrenen karakteristiğini oluşturan dört temel sıfattır.

İradeli Öğrenen;

- İnançları doğrultusunda tutarlı ve disiplinli bir şekilde iradesini ortaya koyabilen olarak **İLKELİ**;
- Amaçlarını gerçekleştirmek için azimli, sebatkar ve istikrarlı bir şekilde iradesini ortaya koyabilen olarak **KARARLI**;
- Hedeflerine ulaşmak için zorlayarak değil, içinden gelerek ve hevesli bir şekilde irade gösterebilen olarak **İSTEKLİ**;
- Sorumlu olduğu tüm alanlarda inisiyatif olarak harekete geçen, sonuçlarıyla ilgili hesap verebilen, öz denetimli bir irade ortaya koyabilen olarak **SORUMLULUK SAHİBİ**

özelliklerine sahip olan profili tanımlar.

Vicdanlı Öğrenen

Vicdanlı öğrenen, duygu ve bilinç boyutunda varlığa ve ekolojiye sorumluluk ile yaklaşan, iletişim kurduğu herkesin kendisinden emin olduğu, çevresine güven telkin eden ve ilişkilerinde samimi olup tüm varlığa karşı duyarlılık ve merhametle hareket edendir. **VİCDANLI** olma niteliğini oluşturan dört temel sıfat ise; **Güvenilir, Duyarlı, Merhametli ve Samimi** tanımlamalarıdır.

Vicdanlı Öğrenen;

- Adaleti ve dürüstlüğü ilke edinen, kendinden emin olunan olarak **GÜVENİLİR**;

- Duygu düşünce ve davranışlarında edepli, anlayışlı ve diğergam olan olarak **DUYARLI**;
- Varlığa karşı şefkatli, affedici ve yardımsever olan olarak **MERHAMETLİ**;
- İçten, beklentisiz ve şeffaf olan olarak **SAMİMİ** özelliklere sahip olan bir profili tanımlar.

Aktif Öğrenen

Tüm duygu, bilinç ve davranışıyla iyiliğin yayılması ve kötülüğün engellenmesi için cesurca hareket eden, çevresiyle etkili bir şekilde iletişim kuran, farklı durumlarda gerektiğinde uzlaşan ve sahip olduğu maddi-manevi kaynaklarını paylaşandır. **AKTİF** olma niteliğini oluşturan dört temel sıfat ise; **Cesur, Uzlaştırıcı, İletişim Kuran ve Paylaşımçı** tanımlamalarıdır.

Tablo-1

MAARİF ÖĞRENEN PROFİLİ

Öğrenen Türü	Sıfat	Tanım
AKILLI Öğrenen	Bilinçli,	Varlığın farkında olan ve onu anlamlandırandır.
	Kritik Analitik Düşünen,	Olay ve olguları tüm boyutları ile muhakeme eden ve eleştirel düşünenidir.
	Araştırmacı	Sorgulayan, fikir üreten ve problem çözendir.
	Öğrenen	Hayat boyu öğrenme bilinciyle merak ve hayal edip keşfeden, öğrenmeyi öğrenendir.
İRADELİ Öğrenen	İlkeli	İnançları doğrultusunda tutarlı ve disiplinli bir şekilde irade ortaya koyandır.
	Kararlı	Amaçlarını gerçekleştirmek için azimli, sebatkâr ve istikrarlı olarak iradesini ortaya koyandır.
	İstekli	Hedeflerine ulaşmak için hevesli ve içten gelerek irade ortaya koyandır.
	Sorumluluk Sahibi	Sorumlu olduğu tüm alanlarda inisiyatif olarak, sonuçlarıyla ilgili hesap verebilen, öz denetimli olarak irade ortaya koyandır.
VICDANLI Öğrenen	Güvenilir	Adaleti, dürüstlüğü ilke edinen, kendinden emin olunandır.
	Duyarlı	Duygu, düşünce ve davranışlarında edepli, anlayışlı ve diğergâm olandır.
	Merhametli	Varlığa karşı şefkatli, affedici ve yardımsever olandır.
	Samimi	İçten, beklentisiz ve şeffaf olandır.
AKTİF Öğrenen	Cesur	Deneyimlerini özgüvenle ve risk alarak girişime dönüştürendir.
	Uzlaştırıcı	Çatışma durumlarında dengeli, uyumlu ve barışçıl hareket edendir.
	İletişim Kuran	Etkin sosyal etkileşimde bulunandır.
	Paylaşımçı	Sahip olduklarını cömertçe üleşendir.

Maarif öğrenen profilinin geliştirilmesi amacıyla dört temel değer in altında yapılandırılmış **16 profil** nitelikleri için **56 değerlendirme** kriteri oluşturulmuştur.

Aktif Öğrenen;

- Deneyimlerini özgüvenle ve risk alarak girişime dönüştüren olarak **CESUR**;
- Çatışma durumlarında dengeli, uyumlu ve barışçıl hareket eden olarak **UZLAŞTIRICI**;
- Etkin sosyal etkileşimde bulunan olarak **İLETİŞİM KURAN**;
- Sahip olduklarını cömertçe üleşen olarak **PAYLAŞIMCI** özelliklere sahip olan bir profili tanımlar.

Türkiye Maarif Vakfı; tüm dünya coğrafyasında evrensel “iyi insan” yetiştirme gayesiyle eğitim hizmeti sunmaktadır. Kıtalararası uzanan eğitim kurumlarıyla eğitimi bölgelerin özel ihtiyaçlarına göre yerelleştirmeyi, bir dünya kimliği oluşturma açısından ise eğitimi uluslararasılaştırmayı

hedeflemektedir. Bir sistemin farklı coğrafyalarda bu hedefi yerine getirebilmesi için standartize edilmiş ortak bir yaklaşımı ve hedef noktasında ortak bir anlayışı geliştirmesi nerdeyse zorunludur. Bu açıdan Türkiye Maarif Vakfı kurulduğu yıldan itibaren

kurumsal standartlaşma ve kaliteyi artırmaya yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmaların başlangıcı, tüm okullarda uygulanabilecek, net ve anlaşılır bir Öğrenen Profilinin geliştirilmesi olmuştur. Bu amaçla, belirlenen dört temel değer in altında yapılandırılmış 16 profil nitelikleri için 56 değerlendirme kriteri oluşturulmuştur. (bkz. Tablo-2) Değerlendirme kriterlerinin anlaşılabilmesi

için her biri en az 2 gösterge olarak somutlaştırılmıştır. Böylece 16 niteliğin 56 değerlendirme kriterinin altında 161 örneklendirilmiş somut gösterge hazırlanmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, Maarif Vakfı'nın “dünyanın neresinde olursa olsun aynı insani değerleri ilke edinmiş, ortak iyi uğruna çalışan ve bu noktada gerekli becerilerle donatılmış bir insan hayali nasıl olmalıdır?” sorusuna cevap vermek üzere yazıldı. Öğrenen Profili hedefleri ile Türkiye Maarif Vakfı, küresel dünyanın getirdiği yeni imkan ve avantajlar eşliğinde geleneksel eğitim anlayışını başka bir boyuta taşıma arzusu duymaktadır. Temel motivasyonumuz insanın kendisine ve özüne olan inancıdır. Doğduğu coğrafya, ten rengi, dil, din, ırk fark etmeksizin Maarif okullarının kucaklayıcı çatısı altında ortak değerler ile yetişmiş küresel bir aile olmayı hayal ediyoruz ve inanıyoruz ki bu ailenin fertleri dünyanın dört bir yanında insanlığın iyiliği için canla başla çalışacaktır. Türkiye Maarif Vakfı bu noktada dünyanın her bölgesine nitelikli eğitim hizmeti taşımak, böylesi geniş bir aileye ev sahipliği yapmak ve küreselleşen dünyamızda farklılıkların içerisinde ortak değerleri öne çıkararak yetiştireceği öğrenciler aracılığıyla insanlığın barış ve huzuruna hizmet etmek görevini üstlenmiştir.

TÜM ŞİGORTA ŞİRKETLERİ TEK BİR ÇATI ALTINDA

sigorta çözüm ortağınız

S Sigorta Center
"sektorün lideri"

YÖK BAŞKANI SARAÇ: “182 ÜLKEDEN 200 BİN ULUSLARARASI ÖĞRENCİMİZ VAR”

Yükseköğretimi hedef odaklı uluslararasılaşma, açık bilim-açık erişim, dijital dönüşüm, kritik teknolojiler gibi kavramlar etrafında yeniden yapılandırılan, sistemi dönüştüren ve bu esnada eylem içinde kendisi de dönüşen bir YÖK var; biz buna “Yeni YÖK” diyoruz.

Esra Süzen

Yüksek Öğretim Kurumu, son yıllarda eğitimin niteliğini arttıracak çok önemli reformlara imza atıyor. Prof. Dr. Yekta Saraç'ın YÖK başkanlığı görevine gelmesinin ardından gerçekleştirilen, bir çoğu yapısal düzenlemeleri içeren atılımlar şimdiden meyvelerini vermiş gibi görünüyor. Yeni dönem Saraç tarafından “Yeni YÖK” olarak adlandırılıyor. Özellikle Türk üniversitelerinin dünyayla rekabet edebilmesi için gerekli olan niteliksel dönüşüm projelerini YÖK Başkanımızla konuştuk.

Yükseköğretim Kurulu göreve geldiğiniz andan itibaren bazı değişikliklere sahne oldu. Siz bu dönemi “Yeni YÖK” olarak adlandırıyorsunuz. “Yeni YÖK” yükseköğretimde ne tür düzenlemeler getiriyor? Bu düzenlemelerin eğitimin niteliği açısından getireceği yararlar nelerdir?

YÖK Başkanı olarak atandığım 2014 Kasımından bu yana bir kısmı yapısal değişiklik niteliğinde olmak üzere birçok önemli pro-

jeyi hayata geçirirken kaliteye özel önem verdik. Bu süreçte ilk yaptıklarımızdan biri, YÖK'ten idari ve mali açıdan bağımsız bir *Yükseköğretim Kalite Kurulu*'nun kurulması oldu. Yükseköğretim tarihimizde bir ilk olan bu hamleyle kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri kurumsallaşmaya başladı.

Yeni süreçte, başka konularda da ilk defa köklü düzenlemeler getirildi. Yenilikçi icraatıyla yükseköğretim politikaları yapan ve uygulayan, bilim hayatımızı çeşitlilik, misyon farklılaşması, ihtisaslaşma, öncelikli alanlar, *hedef odaklı uluslararasılaşma*, açık bilim-açık erişim, dijital dönüşüm, kritik teknolojiler gibi kavramlar etrafında yeniden yapılandırılan, sistemi dönüştüren ve bu esnada eylem içinde kendisi de dönüşen bir YÖK var ve biz buna *Yeni YÖK* diyoruz. Yeni YÖK olarak birçok proje hayata geçirildi. Çeşitlilik, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma (*araştırma üniversiteleri, bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler, tematik ve mesleki eğitime dayalı üniversiteler*) temel hedefler olarak belirlendi. *YÖK 100/2000 Doktora*

Projesi, Hedef Odaklı Uluslararasılaşma, Yükseköğretim Kalite Kurulu, Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm, YÖK-Gelecek Projesi, YÖK Sanal Laboratuvar Projesi ile YÖK-Anadolu Projesi bu hedeflere yönelik atılan adımlardan bazılarıdır.

100 ÖNCELİKLİ ALANDA 2000 DOKTORALI GENÇ

İlk defa YÖK tarafından Türkiye'nin bilim hayatının öncelikleri tespit edildi. 100 öncelikli alanda 2000 doktoralı genç yetiştirme projesimiz olan *YÖK 100/2000 Doktora Projesi*, Yeni YÖK'ün en yenilikçi girişimlerinden biridir. Dünyada yaşanan gelişmeler de dikkate alınarak her yıl güncellenen öncelikli alanlarımızda YÖK bursu ile doktora yapmakta olan gençlerimizin sayısı 5000'e yaklaştı. YÖK 100/2000 ilk mezunlarını bu yıl vermeye başladı ve mezunlarımız, Türkiye'miz için öncelikli alanlarda ya üniversitelerimizde veya araştırma kurumlarında istihdam edilmek suretiyle ülke kalkınmasına katkı vermeye başladılar, tam da projeden beklediğimiz gibi.

YÖK Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç

YÖK 100/2000 Doktora Projesi, Yeni YÖK'ün en yenilikçi girişimlerinden biridir. Dünyada yaşanan gelişmeler de dikkate alınarak her yıl güncellenen öncelikli alanlarımızda YÖK bursu ile doktora yapmakta olan gençlerimizin sayısı 5000'e yaklaştı. Nitelikli bilgi üretimi için nitelikli insan gücüne sahip olmamız şart. Bu projede öncelenen “kişiler” değil, “öncelikli alanlar”dır.

TEK TİP ÜNİVERSİTEDEN, TEMATİK ÜNİVERSİTELERE

Diğer yandan üniversitelerimiz ilk defa bu dönemde çeşitlenmeye başladı. Göreve geldiğimizde tek tip, birbirinin hemen hemen kopyası niteliğindeki üniversitelerden oluşan Türk yükseköğretim sistemi, bugün Araştırma Üniversiteleri, Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyonuyla İhtisaslaşan Üniversiteler, Mesleki Uygulama Üniversiteleri, Tematik Üniversiteler gibi niteliği itibarıyla farklı misyonlar üstlenmiş üniversitelere sahiptir. Üniversitelerimiz bu çeşitlenme sayesinde daha dinamik bir yapıya evrildi. Mesela bugün itibarıyla sistemimizde 11 asıl araştırma üniversitesi, 5 de aday araştırma üniversitesi bulunmaktadır.

Araştırma Üniversiteleri bu niteliklerini muhafaza edebilmek, aday araştırma üniversiteleri de ileri gidebilmek için yoğun bir faaliyet içerisinde.

Bölgesel kalkınma odaklı bir misyon yüklenmiş üniversitelerimiz de, bölgenin potansiyelini harekete geçirmek ve bölgesine ekonomik katkı sağlayıcı projeleri hayata geçirmek noktasında büyük ilerleme kaydettiler.

YÜKSEKÖĞRETİMDE ULUSLARARASI LAŞMA DÜNYA TECRÜBESİNİ BULUŞTURUYOR

Bu arada Yeni YÖK, yükseköğretimde uluslararasılaşmaya büyük bir önem verdi. Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın pek çok yararı bulunmaktadır. Bunlardan biri de yükseköğretimin kalitesine sağladığı katkıdır. Zira nitelikli yabancı akademisyen istihdamıyla, başka ülkelerin iyi uygulamalarını kendi sisteminize taşımış oluyorsunuz ve bu arada uluslararası işbirliği kapasitenizi de artırmış oluyorsunuz.

ÜSTÜN BAŞARI SINIFLARI

YÖK bu dönemde ülkemizin bilimsel geleceği açısından fevkalade önem taşıyan temel bilimler alanına, yani Fizik, Kimya, Biyoloji ve Matematik alanına özel bir önem

attetti ve temel bilimlerden herhangi birine ilk üç sırada yerleşmiş olan öğrencilerin en iyileri için İstanbul Üniversitesi bünyesinde *Üstün Başarı Sınıfları* oluşturdu. Bu öğrencilere, sadece İstanbul Üniversitesi hocaları değil, başka üniversitelerin kadrolarındaki alanın önde gelen hocaları da dersler vermektedir.

Biz YÖK olarak bu öğrencileri alanında dünyanın en iyi eğitimini almış gençler olarak geleceğe hazırlıyoruz ve bu gençlerimize öğrenimleri boyunca burs veriyoruz. YÖK bu dönemde ayrıca suya ve toprağa da dokundu; ziraat ve su ürünleri gibi alanların yanı sıra bu ülke için stratejik öneme sahip diğer bazı alanları tercih eden başarılı öğrencileri de öğrenimleri süresince yılda 12 ay boyunca burslandırmaya başladı. YÖK'ün bu uygulamaları sonunda temel bilimlerde doluluk oranları %100'e yaklaştı; desteklediğimiz diğer alanlarda da doluluk oranları büyük bir iyileşme kaydetti. Bütün bunlar, yeni YÖK'ün eseridir.

Yeni YÖK'ü yükseköğretim politikaları belirleyen ve uygulayan bir kurum haline getirmeye çalışırken, *“Yetki devri”* vizyonunu ile de YÖK'ün yetkilerini üniversitelere,

Yükseköğretim Kalite Kuruluna, kontenjanlar için kurulan kurullara devrederek yükseköğretim sisteminin dinamik ve kalite odaklı olmasını, kendi kendini denetleyebilir bir hale ulaşmasını hedefliyoruz.

DİJİTALLEŞME VE DEĞİŞİM İÇİN ÖNCELİKLİ ALANLAR

“YÖK-GELECEK” Projesi bu bağlamda önem verdiğiniz bir proje. YÖK-GELECEK projesiyle nasıl bir projeksiyon hedefleniyor?

Nitelikli bilgi üretimi için nitelikli insan gücüne sahip olmamız şart. Bu projede **öncelenen “kişiler” değil, “öncelikli alanlar”**dır. Daha özel alanlarda ihtisaslaşmış, uzman insan gücüne ihtiyaç duyulduğunu da hesaba katmak durumundayız. Üniversitelerimizin bilimsel faaliyetlerini ülkemizin kalkınma yolundaki öncelikleri ile uygun hale getirmeye çalışıyoruz.

Tüm dünyada dijitalleşme ile birlikte yükseköğretim anlayışı da değişiyor. Pek çok sektör bundan etkileniyor. *Yapay zekâ, büyük veri, nesnelerin interneti, bulut bilişim, güneş enerjisi, motor teknolojileri, tarım ve hayvan biyoteknolojisi vb.* alanlar örnek ola-

rak verebileceğim birkaç öncelikli alan. Bu alanlara ilişkin olarak üniversitelerin yetkinlik haritaları çıkarılıyor ve bu konuda sektörlerle de işbirliği yapılıyor.

ÖNCELİKLİ ALANLAR ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ

Yakın zamanda kamuoyu ile paylaştığımız **YÖK-GELECEK** Projesi kapsamında ilk aşamada, ülkemizin ihtiyaç duyduğu, disiplinler arası öncelikli alanlardaki nitelikli insan gücünü karşılayabilmek amacıyla *“Öncelikli Alanlar Araştırma Görevlisi”* kadrosu kapsamında üniversitelere 2020 yılı için “ek atama izinleri” verdik.

YÖK-GELECEK Projesinin ikinci aşaması ülkemizin kalkınma yolundaki öncelikli alan ve dünyada da az önce ifade ettiğim alanlar gibi **“Kritik Teknolojiler”** olarak adlandırılan alanlarda öğretim üyesi atamaları yapıldı. Üniversitelerimizin bu alanlarda öne çıkan bölümlerine tahsis edilecek olan ek öğretim üyesi kadro ilanları ile “başarılı bölümler” daha da güçlendirilmek suretiyle ödüllendiriliyor.

Kritik Teknoloji alanlarımız arasında; bilgi güvenliği, biyomedikal ekipman,

5.000
YÖK burslu doktora öğrenci sayısı

%100
Temel bilimlerde doluluk oranı

Şunu belirtmeliyim ki; YÖK-GELECEK projesi şeffaflık, liyakat ve fırsat eşitliğinin gözetildiği bir projedir. Kişilerin değil alanların öncelendiği, üniversitelerimizin bilimsel faaliyetlerinin ve misyonlarının ülkemizin kalkınma yolundaki tercihleri ve öncelikleri ile uygun bir şekilde ilişkilendirildiği, daha özel alanlarda, öncelikli alanlarda ihtisaslaşmış uzman insan gücüne olan ihtiyacın sağlanmasının ve öncelikli alanlarda geleceğin bilim insanlarının yetiştirilmesinin hedeflendiği bir projedir.

biyoteknolojik ilaç teknolojileri, bulut bilişim, büyük veri ve veri analitiği, enerji depolama, genişbant teknolojileri, güneş enerjisi, ileri fonksiyonel malzeme ve enerji malzeme teknolojileri, kuantum teknolojileri, mikro-nano-optik elektromekanik sistemler, modelleme ve simülasyon teknolojileri, motor teknolojileri, nesnelerin interneti, robotik, mekatronik ve otomasyon, rüzgar enerjisi, tarım ve hayvan biyoteknolojisi, yapay zeka ve makine öğrenmesi yer alıyor.

18 KRİTİK TEKNOLOJİ ALANINDA 750 EK ÖĞRETİM ÜYESİ

77 üniversiteye 18 kritik teknoloji alanında 750 ek öğretim üyesi kadrosu verildi. Yani üniversiteler mevcut kadroları izinlerine ek olarak, toplamda 750 öğretim üyesi

daha alabilecek. Bu aşama ile YÖK kurulduğu tarihten itibaren ilk defa başarılı bölümlerin, merkezi olarak YÖK tarafından görülmesi ve bunlara kadro takviyesi yapılması söz konusu oluyor. Böylece üniversitelere verilecek bu kadro izinleri ile ülkemizin kritik teknolojilerde hızlı atılım yapması sağlanmış oluyor.

Projemizdeki bu iki aşama birbirinden farklı gibi görünse de birbirlerini tamamlayıcı şekilde kurgulanmıştır. Proje kapsamında yapılacak atamaların tamamıyla **“liyakat”** çerçevesinde olması için, belli bir üniversitenin havuzundan değil, Türkiye'nin havuzundan yararlanılarak gerçekleştirilecek olması, bu önemli adımı daha da değerli kılmaktadır.

YÖK-GELECEK Projesinin üçüncü ayağı olan ve üniversite akademik personel istihdamına yeni bir vizyon kazandıracak **“YÖK Akademik Liyakat-Kariyer Platformunu”** da yine yakın zamanda hayata geçiriyoruz. Liyakat sahibi nitelikli doktoralı gençlerimiz ile üniversitelerimizi ülkemizde ilk defa uygulanacak bir kurgu ile bir platformda eşleştirmeyi hedefliyoruz.

YÖK Gelecek Projesi de tıpkı YÖK 100/2000 Projesi gibi aslında bir Türkiye projesidir. Ülkemizin bilim hayatına yön verecek ve değer üretecek bir proje olmasını bekliyoruz.

Eğitimin uluslararasılaşması, öğrenci hareketliliğinden, bilgi paylaşımına, akademik iş birliklerine kadar geniş bir alanı kapsıyor. YÖK'ün bu konuda uluslararası faaliyetlerinden bahsedebilir misiniz?

Uluslararasılaşma, yükseköğretim kurumlarının kültürlerarası diyalog, müzakere ve etkileşimlerini artırmak, araştırma ve bilgiyi paylaşmak suretiyle dışa açılmalarını sağlamak amacıyla kullandıkları etkin araçlardan biridir. YÖK Başkanlığı görevine gelir gelmez uluslararasılaşma meselesini öncelikli hedeflerimizden biri olarak gündemimize aldık ve hemen çalışmaya başladık.

182 ÜLKEDEN 200 BİN ULUSLARARASI ÖĞRENCİMİZ VAR

YÖK bünyesinde ilk kez Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı ihdas ettik. Yine YÖK tarihinde ilk kez 2018-2022 yılları için beş yıllık bir Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi yayımladık ve bunu kamuoyuyla paylaştık. Uluslararasılaşmada kendimize hedefler koyduk ve bu hedeflere ulaşabilmek için çeşitli stratejiler belirledik. Sistemimizdeki uluslararası öğrenci sayısı bağlamında bundan dört yıl önce 2022 yılında ulaşmak üzere ilan etmiş olduğumuz hedeflere, uyguladığımız stratejiler ve aldığımız çeşitli kararlar neticesinde bugün itibarıyla ulaşmış olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bundan beş yıl önce sistemimizdeki uluslararası öğrenci sayısı 40 binli rakamlarda iken, bugün itibarıyla bu sayı 200 bini aşmıştır.

DOST VE KARDEŞ ÜLKELERE AKADEMİK KADRO

Yükseköğretim Kurulu olarak, hedef odaklı bir uluslararasılaşma stratejisi izlemeyi benimsedik. Bu bağlamda Yeni YÖK olarak biz, dost ve kardeş ülkelerin üniversitelerinin ihtiyaç duyduğu akademik kadroları yetiştirmenin gururunu yaşıyoruz. Bundan beş yıl önce başlattığımız ve ilgili ülkenin yükseköğretimden sorumlu bakanlığı ile yürüttüğümüz **YÖK Bursları projesi**, bursiyerlerin mecburi hizmet yükümlülüklerini mezuniyetleri sonrasında adına geldikleri üniversite veya kurumda, öğrenimlerinin en az iki katı süre çalışarak yerine getirme esasına dayalıdır. Bu proje kapsamında yükseköğretim alanında iş birliği anlaşması veya mutabakat zaptı imzaladığımız ülkelerin Ortak Komisyon marifetiyle belirlediğimiz öğrencilerine YÖK bursu veriyoruz. Bu şekilde **Arnavutluk, Bangladeş, Etiyopya, Filipinler, Filistin, Gambiya, Kosova, Makedonya, Pakistan-Keşmir, Ruanda, Sudan ve Uganda gibi ülkelerin üniversitelerinin ihtiyaç duydukları elemanları yetiştiriyoruz.** Bu program ilk mezunlarını önümüzdeki yıldan itibaren vermeye

başlayacak. Bugün biz, bu öğrencilerin mezun olduktan sonra nerede ve ne kadar süre görev yapacaklarını önceden biliyoruz.

YÖK TÜRKOLOJİ BURSLARI

Ayrıca yurt dışındaki bazı üniversitelerin Türkoloji programlarına nitelikli öğrenci akışını sağlayabilmek ve bu programlara olan ilgiyi artırarak programların ayakta kalmasına katkı yapabilmek amacıyla da **YÖK Türkoloji Bursları** adı altında bir başka burs programı daha başlattık.

Bilindiği üzere Avrupa Yükseköğretim Alanının bir parçası olan Türk Yükseköğretimi, **Erasmus Değişim Programının** en etkin ve aktif uygulayıcılarından biridir. Öğrenci, öğretim elemanı, staj ve idari personel hareketliliğinin gerçekleştirildiği Erasmus Değişim Programı kapsamında 2008 yılından bu yana 170.000'i aşkın öğrenci yurtdışındaki okullarda eğitim görmüş; 60.000'i aşkın öğrenci ise ülkemize gelmiştir.

MEVLÂNA DEĞİŞİM PROGRAMI

Diğer taraftan, **Mevlâna Değişim Programımız** başladığı 2013 yılından bu yana uluslararasılaşmada önemli bir araç olmuştur. 2013 yılından bu yana 82 farklı ülkeden yükseköğretim kurumları ile 3000'e yakın protokol imzalanmıştır. İmzalanan bu protokoller çerçevesinde 5.000'den fazla öğrenci,

Avrupa'da en yüksek öğrenci sayısı YÖK'te

Türkiye Yükseköğretim Alanı artık uluslararası bir marka haline gelmiştir. Ülkemiz Avrupa'da Yükseköğretim Alanında **öğrenci sayısı en fazla** olan ülkedir.

3.000'e yakın öğretim elemanı, finansmanı kurulumuzca sağlanmak suretiyle değişime dahil olmuştur.

Çeşitli ülkelerin yetkili mercileri ile anlaşma ve mutabakat zabitleri imzalamak suretiyle öğrenci ve öğretim üyesi dolaşımına zemin hazırlamaktayız. Yine bu amaçla ziyaret ve görüşmeler gerçekleştirmekteyiz. Son 6 yılda 37 ülke ile yükseköğretim alanında iş birliğine yönelik toplam 52 adet protokol imzalanmıştır. Bu anlaşmalar ile uzak coğrafyaları yakın kılarak Balkanlardan Afrika'ya, Uzakdoğu'dan Avrupa'ya uzanan geniş çaplı bir uluslararasılaşma faaliyeti sürdürmekteyiz.

Dünya genelinde, özellikle eğitim altyapısı güçlü ülkelerde uluslararası öğrenci hareketliliği son yıllarda oldukça hız kazanmış durumda, uluslararası öğrenci hareketliliği açısından Türkiye hangi noktada?

Sayısı 207'yi bulan yükseköğretim kurumumuz, 8 milyonu aşan öğrencimiz, 175 bini aşkın öğretim elemanımız ile günden güne büyüyen Türkiye Yükseköğretim Alanı artık uluslararası bir marka haline gelmiştir. Ülkemiz Avrupa Yükseköğretim Alanında öğrenci sayısı en fazla olan ülkedir. Ülkemiz giderek yükseköğretimde uluslararası bir çekim merkezi haline gelmektedir.

Yükseköğretim sistemimiz; Avrupa Yükseköğretim Alanına dâhil olarak, Avrupa Komisyonu'nun eğitim programlarına tam katılım kabiliyeti göstererek, değişim programlarından farklı düzeylerde faydalananak, ortak araştırma projeleri ve ortak diploma programlarını teşvik ederek ve her yıl uluslararası öğrenci ve öğretim elemanları sayılarını önemli oranda artırarak bugüne kadar uluslararasılaşma kapsamında olumlu bir tecrübe biriktirmiştir.

COVID'E RAĞMEN ULUSLARARASI ÖĞRENCİMİZ ARTIYOR

Bugün sistemimizde 182 ülkeden gelen 200 bini aşkın öğrenci, ülkemizde çeşitli düzey-

lerde eğitim görmekte. Geçen yıl 180 bin idi. Amerika ve Avrupa'daki pek çok ülke yükseköğretimlerinde COVID-19 küresel salgın dolayısıyla uluslararası öğrenci kaybı yaşarken, bizim böyle bir artış sağlamış olmamız büyük bir başarıdır. Geçtiğimiz yılki rakamdan en az 20-25 bin öğrencinin mezuniyet sebebiyle ayrılmış olduğunu düşünecek olursak, bu seneki yeni öğrenci girişinin 40 binli rakamlarda olduğu görülecektir. Pandemi koşullarına rağmen bu büyük bir başarıdır.

Yakın zamanda aldığımız bir kararlar hem devlet hem de vakıf üniversitelerimizde uluslararası öğrenci alımında kaliteden taviz vermeden kontenjan sınırlamasını kaldırdık. Mevcut program sayısını küresel gelişmeler çerçevesinde artırarak ülkemizin yükseköğretim sisteminin ana unsuru olan çeşitliliği teşvik ettik. Bu desteğimiz, çeşitli düzeylerde 60.000'e yakın farklı program barındıran yükseköğretim kurumlarımızı her yıl daha fazla yabancı öğrencinin tercih etmesinde kritik bir rol oynamıştır.

Uluslararası öğrencilerin üniversitemizi tercih etmeleri için ne tür faaliyetler yapılıyor. Diğer ülkelerle yapılan eğitim iş birliği anlaşmalarının sizin döneminizde hız kazandığını biliyoruz. Bu ikili anlaşmaları uzun vadede yüksek öğretimimizde, sizce ne tür sonuçlara yol açacak?

Uluslararasılaşmanın en önemli göstergelerinden biri olan uluslararası öğrenciler, ülkemizin uluslararası görünürlüğü ve etkinliğine katkı sağlamakta, ekonomik yararları bir yana yükseköğretimin standartlarını da yükselten bir etki oluşturmaktadırlar. Bu maksatla **"hedef odaklı uluslararasılaşma"** projesi kapsamında

Study in Turkey YÖK Virtual Fair 2020

20-22 Temmuz 2020 tarihlerinde Study in Turkey YÖK Virtual Fair 2020 adıyla düzenlenen sanal yükseköğretim fuarı **16'dan fazla ülkede 39 bin kişi** tarafından ziyaret edildi.

uluslararası öğrenci ve akademisyenlerin de yükseköğretim sistemimizin gelişimine olumlu katkılar sağlayacağını umuyoruz.

HEDEF YÜKSEKÖĞRETİMDE İLK 10

Yükseköğretimde uluslararasılaşma da ön plana çıkan ülkeleri göz önüne aldığımızda Türkiye gerek niceliksel gerekse niteliksel büyümesi ile yakın gelecekte ilk 10 ülke arasındaki yerini sağlamlaştırarak ve hatta orta vadede ilk 7 ülke arasına girecektir.

Yükseköğretime öğrenci seçiminde ve öğrencilerin yönlendirilmesinde YÖK'ün herhangi bir faaliyeti var mı? Varsa nelerdir?

"Geleceğin Meslekleri" kavramı önem kazanmıştır. Kurulumuz, üniversite ve bölüm tercihi yapacak adaylarımızın daha bilinçli karar vermesini sağlamak amacıyla 2016 yılında Yükseköğretim Program Atlası yani **YÖK Atlas'ı** hayata geçirmiştir. Paylaşımaya açıldığı günden bu yana YÖK Atlas hem adaylar hem aileleri tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak "Study in Turkey" markamızı "Study in Turkey: Discover Your Potential" sloganıyla olgunlaştırarak 2019 yılında "studyinturkey.gov.tr" uzantısıyla paylaşımaya açılan internet sitemizle hem ulusal hem uluslararası paydaşlarımıza, ülkemize, üniversitelerimize, programlarımıza yönelik ayrıntılı bilgilendirme sağlamaktayız. Aynı zamanda farklı sosyal medya platformlarında da varlık göstererek paydaşlarımızla iletişimimizi pekiştirmekteyiz.

Bu yıl pandemi sürecinde uluslararası öğrenciler için düzenlediğimiz sanal fuarın bir benzerini, üniversitelerimizi içerideki kendi üniversite adaylarımız ve onların velilerinin ayağına götürmek için de düzenledik. 4-7 Ağustos 2020 tarihlerinde **Üniversiteni Keşfet YÖK Sanal Fuarı-2020** adıyla düzenlediğimiz ve 190 üniversitemizin katıldığı fuarı 158 binden fazla kayıtlı kişi toplamda yaklaşık 250 bin kez ziyaret etti.

Asya'nın Kalbi: AFGANİSTAN

📍 Şakir Voyvot

Türkiye Maarif Vakfı Afganistan Ülke Temsilcisi

*Selçuklu'nun anavatanı,
Oğuzların öz yurdu olan
Bend-i Türkistan ya
da Türkistan-ı Suğrayı
da içinde barındıran
Afganistan, kendimizden
çok şey bulabileceğimiz
eşsiz bir ülke.*

HORASAN ismi eski Farsça'da hur (güneş) ve âsân (gelen, doğan) kelimelerinden meydana gelmiştir ve "güneşin doğduğu yer, güneş ülkesi, doğu bölgesi" anlamını taşımaktadır. Horasan dört bölgeden oluşur; Nişabur, Merv, Herat ve Belh. Bu dört bölgenin ikisi şu an Afganistan sınırları içerisindedir.

Mevlana'nın, Türkçe'nin muhafızı diye bildiğimiz Ali Şir Nevai'nin doğduğu; kültür, sanat ve devlet adamı Hüseyin Baykara'nın, büyük komutanların, şairlerin, bilim insanlarının yetiştiği, Muhammed İkbâl'in "Asya'nın kalbi" dediği bu topraklar her şeye rağmen geleceğe umutla bakmayı bilen insanların ülkesidir. Türkiye'ye dair her şeyin karşılıksız sevildiği bu ülkede, daha adınızı attığınız anda kendinizden çok şey bulabilirsiniz.

YORGUN BİR ÜLKE VE MUTLULUĞUN RESMİNİ ÇİZMEYE ÇALIŞAN İNSANLAR

40 yılı aşkın süren savaşlar nedeniyle Afganistan dünyadaki en yorgun ve yoksul ülkelerden biri durumundadır. Ülkede devlet okullarında teknolojik imkanlar son derece sınırlıdır; hatta, sıra ve tahta gibi en temel

eğitim araç gereçlerine sahip olmayan birçok okul bulunmaktadır. 25.000'den fazla sınıflar ve bir o kadar da açık hava sınıfları olan ülkede eğitim, özellikle kırsal kesimlerde çok zor şartlarda gerçekleşmektedir. Her şeye rağmen Afgan halkı eğitime oldukça önem verir ve saygı duyar. Birçok Afgan'ın iki dil bildiğini, özellikle Türkçe'nin yaygın olarak konuşulduğunu duymak bu ülkeye ilk kez gelenler için şaşırtıcı olabilir. Afganistan'da, sözelimi bir fırıncıdan ekmeğin alırken, satıcı sizin Türk olduğunuzu anladığı anda hemen Türkçe konuşmaya başlar: "Sıcak mı? Soğuk mu?..." Bir lokantada yemek yerken "Misafirimiz ol" teklifiyle karşılaşmanız son derece olağan bir durumdur.

Afganistan, Kabil'de Hindukuş dağlarının eteklerinde yaşayan insanlarıyla, Herat'ta tarihi kalenin etrafında koşan çocuklarıyla, Belh'te Mevlana'nın doğduğu yerde Kâbe'ye yönelen gençleriyle, Şibirgan'da Türk camisinde namaz kılan dedeleriyle, Kandahar dağlarında sabah namazında okunan şiirleriyle, Celalabad'da yamalı elbiseleriyle tarlada çapa yapan anneleriyle Anadolu topraklarının Asya'daki izdüşümü gibi kalbinizin orta yerinde duran bir coğrafyadır.

Afganistan İslam Cumhuriyeti
Başkent: Kâbil
Resmî diller: Darice, Peştuca, Özbekçe
Yönetim şekli: Başkanlık Tipi Cumhuriyet

Devlet başkanı: Eşref Gani Ahmedzai
Yüzölçümü: 652.864 km²
Nüfus: 37,170,000 (2018)
Para birimi: Afgani

KARŞILIKSIZ BİR SEVGİNİN TEZAHÜRÜ: TÜRK-AFGAN KARDEŞLİĞİ

Gönülden gönüle bir yol vardır....

Bir yolculuğa çıkmaya ya da yeni bir işe başlamaya niyetlenen insan önce aklını değil gönlünü hazırlar. Çünkü gönlün gidebildiği yere akıl ve beden de gidebilir. Gönlünüz bir yere düşmediyse, ruhunuz yeni bir işe hazırlanmadıysa adım atamaz yola çıkamazsınız.

Afganistan, Türk insanına her zaman muhabbetle bakmış, onlara gönlünü hep açık tutmuştur. Selçuklu'nun anavatanı, Oğuzların öz yurdu olan **Bend-i Türkistan** ya da Türkistan-ı Suğra'yı da içinde barındıran bu ülkede asla yabancılık çekmez, ata topraklarının manevi iklimini her nefeste hissedersiniz.

TARİHİ BAĞLAR

Tarihin muhabbetle ve aşkla dolu sayfaları arasında 1919'lu yıllarda bağımsızlık mücadelesine başlayan ve kısa sürede bağımsızlığını ilan eden iki ülkenin kadri ve kardeşliği hep bir yerlerde kesişmiştir. Çanakkale cephesinde savaşan Afgan kardeşlerimizden, kulağındaki küpeden, kolundaki bileziğe Türk bağımsızlık mücadelesinde kullanılsın diye yollayan Afgan anneye kadar kalben hemhal olmuş bir coğrafyanın insanlarıdır bu iki ülkenin vatandaşları. Afganistan 1923'te Sovyetler Birliği'nden sonra Türkiye Cumhuriyeti'ni

Medine Müdafii
Fahrettin
Türkkan Paşa
ve Emanullah
Han iki ülkenin
bayraklarına
sarınmış halde

tanıyan ikinci ülkedir.. Medine müdafii Fahrettin Türkkan Paşa, Afganistan'a atanmış ilk büyükelçimizdir. Böylesine büyük bir kahraman komutanın Afganistan'a Büyükelçi olarak gönderilmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin Afganistan'a yüklediği anlam ve önemin de bir işaretidir.

AFGANİSTAN-TÜRKİYE EĞİTİM İŞ BİRLİĞİ

Türkiye ile Afganistan arasında, her iki devletin kurulduğu 20. yüzyılın ilk çeyreğinden bu yana güçlü ve sağlam ilişkiler bulunmaktadır. Hatta ilk resmî ilişkiler 1921 yılında TBMM ile Afganistan devleti arasında imzalanan Türkiye-Afganistan İttifak Muahednamesiyle tesis edilmiştir. Yine Kabil'de açılan ilk diplomatik yapı Türkiye'nin Kabil Büyükelçiliği olmuş, Afganistan da TBMM'yi tanıyan ikinci ülke olarak kayıtlara geçmiştir. İki ülke arasında ortak inanç, kültür ve tarih bağlarının da etkisiyle

Mustafa
Kemal
Atatürk ve
Amanullah
Han

Gevher Şah Medresesi

İSTATİSTİKLERLE AFGANİSTAN'A GENEL BAKIŞ

2019 verilerine göre ilk okula başlayan her **100 çocuktan sadece 17'si** liseden mezun olabilmekte.

2011'de tüm okullar içinde özel okulların oranı %3.5 iken bu oran **2019'da %8** seviyesine çıkmıştır.

0-4 yaş aralığında erkek çocuk oranı kız çocuklara nispetle %1.5 fazla olmasına rağmen 20-29 yaş aralığında kadın nüfusu erkek nüfusunu geçerek %5.18 oranında bir fark ortaya koymaktadır.

Ortalama insan ömrü **59 yıl** olarak tespit edilmiştir.

Afganistanlılar, uluslararası kuruluşlarca yapılan dünya mutluluk anketlerinde yaşanan iç çatışmalar ve belirsizlikler nedeniyle kendini mutsuz hissederek ülke vatandaşları içinde listede **ilk 10'da** yer almaktadır.

le kurulan bu yakın ilişki, küresel aktörlerin Afganistan üzerinde yıllardır devam eden acımasız politikalarına rağmen güçlü bir şekilde devam etmektedir.

BİR EĞİTİM KAHRAMANI-KAMİL RIFKI URGA

Afganistan'la ilişkiler eğitim alanında da daha Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren güçlü bir şekilde tesis edilmiştir. Atatürk ve Amanullah Han arasındaki karşılıklı dostluk, bu işbirliğine giden yolu açmıştır. Bu güçlü ilişkilere binaen Afgan halkının ve kralının Kabil Sefaretimiz aracılığıyla Türkiye'den özel bir tabip talep etmesi ilişkilerde önemli bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Atatürk'ün bizzat görevlendirdiği, 1927 yılında albay rütbesinde iken askerlikten istifa eden **Kâmil Rifki Urga** ve beraberinde **Dr. İbrahim Rebi Barkın** ve **Dr. Fuat Togar**'dan oluşan ekip bu isteği karşılamak amacıyla Afganistan'a gelir. Kâmil Bey bu ülkede 17 yıl kalır ve Kabil Üniversitesi Tıp Fakültesinin kurulmasında büyük rol oynar. Aynı zamanda Afganistan'da kurulan ve halen aktif olarak çalışan Atatürk Çocuk Hastanesini Afgan halkının hizmetine sunar. Afganistan'ın siyasi olarak çalkantılı günlerinde Amanullah Han'ın görevinden ayrılarak İngiltere'ye gitmesiyle Kâmil Bey, 1928 yılında Ankara'ya döner ancak kısa süre sonra iktidara geçip iç karışıklığa son veren Muhammed Nadir Şah'ın davetiyle 1930 yılında tekrar Kabil'e gelir ve 1944 yılına kadar görev yapar. Afganistan sevgisini içinde çok güçlü bir şekilde yaşatan Kâmil Bey Ankara'da yaşadığı apartmanın ismini de "Kabil" koyar.

Rus işgali ve ardından yaşanan iç karışıklarla dolayısıyla büyük acılar yaşasa da Afganistan halkı geleceğe dair umutlarını hep diri tutabilmiş hep yarınların bugünlerden iyi olacağına dair bir inanca sahip olmuştur. Savaşlardan arta kalan çocuklarını, savaşlardan arta kalan güçleriyle eğitmek için büyük bir çaba içerisine girmiş, Afganistan'ı yeniden inşa etmek için bütün güç-

lerini ortaya koymuşlardır. Üstelik de bunu Hababam Sınıfı'nın meşhur repliğine hayat verir gibi eğitim alabilmek için dört duvarın olmasını da beklemeden insanüstü bir gayretle yapmışlardır. Kimi zaman çadırlarda kimi zaman derme çatma da olsa önünde okul yazan binalarda yılmadan eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmektedirler. Savaş şartlarına rağmen çocuklarının iyi bir okulda okuyabilmesi için her veli büyük fedakarlıklara katlanmıştır.

Bu süreçte Afganistan'ın en iyi okulları olan **Afgan-Türk Maarif Okulları**, Afganistan'ın yarınlarına daha güçlü hazırlanabilmesi için üzerine düşeni yerine getirmektedir. Bu okullar ebediyete kadar sürecek olan Afgan-Türk dostluğunun nişanesi, M. Kemal Atatürk ve Afgan Kralı Amanullah Han'la başlayan dostluğun günümüzde hayat bulmuş halidir.

AFGAN-TÜRK DOSTLUK ANLAŞMASI'NIN 100. YILI

Türkiye-Afganistan dostluk (ittifak) anlaşması, 1 Mart 1921 tarihinde Moskova'da imzalanmıştır. TBMM'yi temsilen Ekonomik İşler Bakanı Yusuf Kemal Tengirşenk ve Eğitim İşleri Bakanı Dr. Rıza Nur; Afganistan Devleti'ni temsilen Muhammed Veli Han sözleşmeyi imzalamıştır.

İki ülke arasında askeri, siyasi, kültürel ve ekonomik anlamda her iki ülkenin menfaatine önemli taahhütler içeren Dostluk Anlaşması'nın 100. yılı münasebetiyle 2021 yılında iki ülke tarafından ortak programlar icra edilecektir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100 yıl önce vadettiği "Afganistan'a öğretmen gönderme" taahhüdünü Türkiye Maarif Vakfı, Afganistan'a gönderdiği onlarca öğretmeni ile günümüzde yerine getirmektedir.

AFGAN PİLAVI

Pirinç, Afganlar için hayli önemli bir besin kaynağıdır. **Afgan pilavı** da pirinçle yapılan, içine et ve çeşitli otlar eklenen yöresel bir lezzet. Şekerle rengi biraz kahverengiye döndürülerek yapılan bu yemeğin Yahni Pilav, Zamarod Pilav ve Şebet Pilav gibi onlarca farklı versiyonu var.

AFGAN YEMEKLERİ

Pilav, luby (barbunda), bamya Afganistan'ın genelinde en çok tüketilen üç yemektir. Damak zevkleri birbirinden farklı olsa da Türkler Afganistanlıların, Afganistanlılar Türklerin yemeklerini zevkle yiyebilmektedirler.

KISA KISA AFGAN FOLKLORÜ

FİRÜZE (TURKUAZ) TAŞI

Maarif Vakfının logosunun temel rengi olan turkuaz rengi, burada bolca çıkarılan firuze ile süslenmiş cami kubbeleri ve parmaklara takılmış yüzükler, kolyeler, broşlarla o kadar hayatın içinde ki, ismini aldığı Türkiye'de bile buradaki kadar yaygın değil.

SAFRAN

80 bin çiçekten ancak yarım kilo elde edilebilen ve kendi ağırlığının 100 bin katı suyu sarı renge boyayabilen dünyanın en kaliteli safranını Afganistan topraklarında yetiştirmektedir.

AFGAN HALISI

Doğal boyalar kullanılarak el tezgahlarında üretilen dünyaca ünlü Afgan halıları, "pesti merinos" denilen özelliği sayesinde bakılan açığa göre renk değiştirebilmekte ve çok uzun yıllar aslı renklerini ve dokusunu yitirmeden kalabilmektedir. İpekten yapılan halılar ise yine doğal renkler kullanılmakla birlikte her bir metre kare halı için 1 milyon ilmek atılmaktadır.

AYRICALIKLI VE ÖZEL BİR İLİŞKİ: AFGANİSTAN

Afganistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin dokusunu iyi anlayabilmek bakımından, tarihte kısa bir yolculuk yapmakta fayda görüyorum.

Afganistan'daki ilk Türklerin izleri, MÖ II. yy'da Saka Türklerine (İskitler) uzanmaktadır. Bunu, V. yüzyılda imparatorluklarını kuran ve şimdi Belh, Tahar, Kabil, Gazne, Zabel ve Kandahar olarak adlandırılan bölgelere yayılan Ak Hunlar (Eftalitler) takip etmiştir. Afganistan, X, XI ve XII.

yüzyıllarda sırasıyla Gazneliler, Selçuklular ve Harzemşahlr döneminde Türkler için önemli yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Moğolların XIII. yüzyıldaki istilasının ardından Türkler, XVI. ve XVII. yüzyıllarda bu coğrafyaya bu kez Babür Şah komutasında yerleşmeyi sürdürmüşlerdir. Belh doğumlu Mevlâna, dokuz yaşındayken ailesiyle beraber XIII. yüzyılda Anadolu'ya göç etmiştir. Çağatay Türklerinden büyük şair Ali Şir Nevai, XV. yy'da Herat'ta doğup, büyümüş ve vefat etmiştir.

Türkler ve Afganlar arasındaki etkileşim XVIII. yüzyılda Afganistan'ın ilk kurucusu Ahmed Şah Durrani'nin Osmanlı Padişahı III. Mustafa'yla mektuplaşmasıyla ve XIX. yüzyılın sonlarında Sultan Abdülhamid'in Afganistan'a diplomatik heyet göndermesiyle devam etmiştir. Habibullah Han, Mahmud Tarzi'nin tavsiyesi üzerine XX. yüzyılın başlarında Afganistan'a Türk danışmanlar davet etmiş; Afganistan'daki ilk devlet hastanesi 1913 yılında bu danışmanlarca kurulmuştur.

Anadolu'da 1910'ların sonlarında üniversitelerde öğretim gören Afgan öğrenciler, Kurtuluş Savaşı'na katılarak şehitlik mertebesine erişmişler; Afgan kadınları, ziyet eşyalarını Türkiye'nin bağımsızlık davasına bağışlayarak, çok anlamlı bir dayanışma sergilemişlerdir. Gazi Mustafa Kemal, Türk Kurtuluş Savaşı devam ederken 1921'de Afganistan Kralı Emanullah Han'dan gelen askeri eğitim alanında yardım talebini geri çevirmemiş; II. Dünya

Savaşına kadar Afganistan'a doktor, subay ve öğretmenlerden oluşan pek çok heyet gelip gitmiştir.

İki ülke arasındaki bağın kuvveti ve yakınlığı hakkında fikir vermesi bakımından, son 100 yıldan bazı örnekler vermek isterim.

Ankara Hükümeti, 1920 yılında ikinci yurtdışı temsilciliğini Bakü'den sonra Kabil'de açmıştır. Afgan asıllı Türk subay Abdurrahman

OĞUZHAN ERTUĞRUL
T.C. Kabil Büyükelçisi

Samadani, 1920'de Afganistan'a temsilci olarak atanmıştır. Kabil'deki ilk diplomatik misyon olan Büyükelçiliğimizin yerleşkesi, Gazi Amanullah Han'ın Atatürk'e bir armağanıdır. Afganistan, 1921'de "Ankara Hükümeti"ni tanıyarak, siyasi anlaşma imzalayan ilk ülke olmuştur. Atatürk, 10 Haziran 1921'de Ankara'daki Afganistan Büyükelçiliğinin açılışında Afgan bayrağını direğe bizzat çekmiştir.

Gazi Amanullah Han, 1923 Lozan Barış Antlaşması'ndan dolayı Atatürk'ü tebrik eden yegâne yabancı devlet adamıdır. Afganistan, 1923'te Sovyetler Birliği'nden sonra Türkiye Cumhuriyeti'ni tanıyan ikinci ülkedir. Amanullah Han'ın Mayıs 1928'deki ziyareti, yabancı bir Devlet Başkanı'nın Türkiye'ye yaptığı ilk resmi ziyaretidir. Türkiye, ilk Teknik İş Birliği Anlaşması'nı bu ziyarette Afganistan'la imzalamıştır.

Afgan-İran sınırının orta bölümü, 1934-35 yıllarında bir Türk komitesi tarafından çizilmiştir. Atatürk'ün vefatında bir haftalık yas ilan ederek, bayrağını yarıya indiren yegâne ülke Afganistan'dır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye, Afganistan'da modern devlet yapılarının ve kamu kurumlarının tesisinde önemli bir rol oynamış ve 1960'lara kadar öğretmen, doktor, subay ve uzman göndermeye devam etmiştir. Merhum Başbakan Adnan Menderes 26-30 Temmuz 1956 tarihleri arasında Kabil'i; Kral Zahir Şah 26 Ağustos-8 Eylül 1957 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Üçüncü Cumhurbaşkanımız Celal Bayar, 12-22 Eylül

1958 tarihleri arasında Kabil, Kandahar, Helmand, Kunduz ve Baglan'ı kapsayan 10 günlük devlet ziyaretinde bulunmuştur.

Son 19 yıldır NATO kapsamında Kabil için çerçeve ülke rolü üstlenmekte; asker konuşlandırmakta ve Afgan askerine ve polisine eğitim vermekteyiz. Bugüne kadar yaklaşık 3.500 Afgan askerine ve 10 bin polisine eğitim vermiş bulunuyoruz.

Türkiye, tarihinin en kapsamlı kalkınma yardımını 2002'den bu yana Afganistan'a yapmaktadır. Ekseriyeti eğitim, altyapı ve sağlık alanında olmak üzere, tamamladığımız proje sayısı 1.100'ü geçmiştir. TİKA'nın yurtdışında birden fazla ofisle faaliyet gösterdiği yegâne ülke Afganistan'dır.

Mezar-ı Şerif'in ardından ikinci Başkonsolosluğumuzu 2020 Haziran ayında Herat'ta açtık. Üçüncü Başkonsolosluğumuzu 2021'de Kandahar'da açmak için hazırlıklarımızı sürdürmekteyiz.

Türkiye Maarif Vakfı olarak işlettiğimiz okulların sayısını 28'e çıkarma taahhüdümüz bakidir. Türkiye bursları için en fazla başvuru, yılda yaklaşık 20 bin başvuruya Afganistan'dan alınmakta olup, en çok bursu Afganlara tahsis etmekteyiz. Kabil'de Türk-Afgan Kız Üniversitesi açmayı planlamaktayız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kabil Büyükelçisi sıfatıyla, gücünü iki milletin derin dostluk ve samimi kardeşlik bağlarından alan bu özel ilişkiyi ileriye taşıma yolunda hizmet etmekten gurur ve büyük mutluluk duyuyorum.

Son 40 yıldır çatışma ortamında bulunan Afganistan, tek bir ülkenin kapasitesini aşan büyük zorluklarla yüzleşmeye devam etmektedir. Büyük acılar çeken Afgan halkı, geciken barış ziyadesiyle hak etmektedir. Toplumun tüm kesimlerinin endişe ve beklentilerini karşılayacak ve bölgesel desteğe sahip olacak kalıcı bir barışın gelmesi en büyük temennimizdir.

Türkiye, Afgan kardeşlerimiz talep ettiği müddetçe onların yanında olmayı sürdürecektir.

Türkçe'nin eşsiz şairi: Ali Şir Nevai

Türkçe'nin büyük şairi **Muhâkemetü'l-lugateyn**'in yazarı, Ali Şir Nevai, XV. yy'da Herat'ta doğmuş, **Afganistan'ın ilim ve kültürün beşiği olduğu çağlarda** eserlerini burada vermiş ve yine Herat'ta vefat etmiştir.

Afganistan'da Eğitim Maarifle Yükseliyor

Afgan-Türk Maarif Okulları yedi vilayette 20'nin üzerinde okulu, 6.000 öğrencisiyle Afganistan'ın en büyük özel eğitim kurumudur.

Covid-19 sürecinde Afganistan Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan ders içerikleri Afganistan'daki bütün öğrencilerin istifadesine sunulmuştur.

Türkiye ile Afganistan arasında eğitim iş birliğinin tarihi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzansa da 2016 yılından sonra bu iş birliği farklı bir boyut kazanmıştır. 15 Temmuz 2016'dan sonra çalışmalarına hız veren Türkiye Maarif Vakfı, Afganistan'da kurumsal organizasyonunu kısa sürede tamamlamış, eğitim faaliyetleri için gereken altyapı oluşturulmuştur.

Afganistan ve Türkiye arasında 26 Şubat 2018 tarihinde imzalanan ve Birleşmiş Milletler (BM) Sekreteryası tarafından tescil edilen Uluslararası mutabakat zaptı ile Afganistan Eğitim Bakanlığına bağlı 12 okulun Türkiye Maarif Vakfına devri gerçekleşmiş ve böylelikle Türkiye Maarif Vakfı Afganistan'da eğitim-öğretime başlamıştır. Halen Türkiye Maarif Vakfı, Afganistan'daki eğitim faaliyetlerini "Afgan-Türk Maarif Okulları" adı altında sürdürmektedir. Şu anda bünyesinde bulunan ilkokul, ortaokul, lise ve dershanelerle Afgan-Türk Maarif Okulları Afganistan'ın en büyük özel eğitim kurumu durumundadır. 7 vilayette 20'nin üzerinde okul, 1000'den fazla çalışan ve 6000'den fazla öğrenci ile Afgan halkına hizmet veren okullarımız, Afgan

halkı ve devleti ile Türk halkı ve devletimiz arasındaki en büyük kardeşlik ve dostluk köprüsüdür.

AFGAN TÜRK MAARİF OKULLARI

Okulların Türkiye Maarif Vakfına devrinden sonra Türkiye'nin söz verdiği yatırımlar hızla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin eğitim alanındaki tecrübeleri Afganistan'daki okullarımıza aktarılmış, Afganistan'da yeni bir eğitim anlayışının inşası başlamıştır. Tüm okullarımızın fiziksel eksiklikleri kısa bir sürede tamamlanmış; fizik, kimya ve biyoloji laboratuvarlarımız faal hale getirilmiş; okullarımızın teknolojik

Afganistan Eğitim Bakanlığı ile imzalanan protokol ile 3000 adet ders videosu okullarımızın teknik imkânları ve profesyonel kadrosuyla çekilmiş ve bakanlığa teslim edilmiştir.

altyapıları tamamlanarak modern eğitimin tüm imkanları öğrencilerimizin istifadesine sunulmuştur. Yaşayan okullar projesi kapsamında tüm okul bahçelerimizin peyzaj düzenlemesi yeniden yapılmıştır.

Afgan-Türk Maarif Okullarında okuyan bir çocuk; sanat atölyelerinden, robotik kodlama sınıflarına, okçuluk ve binicilik gibi sporlardan, bilim şenliklerine kadar çok geniş bir yelpazede kendini geliştirme imkânına sahip olmaktadır.. Her yıl düzenlenen uluslararası olimpiyatlarda kazanılan madalyalar Afgan ve Türk milleti için iftihar kaynağıdır.

Covid-19 pandemisi ile okullara verilen arada, Afganistan Eğitim Bakanlığı ile Afgan-Türk Maarif Okulları arasında imzalanan protokol ile 3000 adet ders videosu okullarımızın teknik imkânları ve profesyonel kadrosuyla çekilmiş ve bakanlığa teslim edilmiştir. Televizyon ile tüm Afganistan'ın istifadesine sunulan bu videolar ile Afganistan'ın uzaktan eğitim altyapısının oluşturulmasında okullarımız çok önemli bir görev almıştır.

YTB ve YÖS sınavlarıyla sadece 2020 eğitim-öğretim yılında Afganistan'ın geleceği olan 400'den fazla öğrencimizin Türkiye üniversitelerini kazanmasına ve hayalleri-

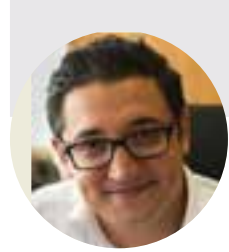

ni gerçekleştirmelerine vesile olan Türkiye Maarif Vakfı Afgan gençlerinin gelecek umudu haline gelmiştir.

"MAARİFLİ OLMAK" HER ÇOCUĞUN RÜYASIDIR

Afganistan'da her çocuğun rüyasında Afgan-Türk Maarif Okullarında okumak vardır. Her yıl düzenli olarak yapılan MAGİS sınavı, taşradan, köylerden, kasabalardan binlerce çocuğun bu sınava katılmasına vesile olur. İçlerinde; yetim, şehit çocuğu bazen de kardeşleri tarafından kuyuya atılan Yusuf'lar vardır. İşte bu noktada Türkiye Maarif Vakfı devreye girer ve onlara Mısır Sarayı'nın kapılarını aralar ve gönül coğrafyamızın kanayan yaralarını tımar edecek doktorları seçip yetiştir. Kargalarının tarumar ettiği bu topraklarda İbn-i Sînâ'ların, Molla Camî'lerin ayak izlerini sürer, asrın bülbülü olacak Hafız'ları arar Horasan köylerinde.

Kentlerde, kasabalarda MAGİS çalışması için giden öğretmenlerimiz oralarda adeta devlet protokolü ile karşılanır, ağırlanır, misafir edilir. Yerel televizyon ve radyoların bazıları okullarımızın ücretsiz reklamını yapar. Türkiye'nin onca güzel hizmetine bir teşekkürdür bu. Çünkü bu çocuklar için Maarif okulunda okumak iyi bir eğitim, sağlam bir gelecek ve umut demektir. Mezun öğrencilerimiz Türkiye'nin muhtelif üniversitelerinde yükseköğrenimlerini tamamlama fırsatı da yakalamaktadır. Bu sebeple okullarımız ayrıca cazibe merkezidir. Zaten yollarda binlerce araçta Türk bayrağını gördüğünüz bir ülkede başka bir ihtimal de düşünülemez!

Mehmet Arslan
Eğitimci-Yazar

Afetle Mücadele Eğitimi ve

JAPONYA Örneği

Ülkemiz son yıllarda afetle mücadele konusunda çok önemli mesafe katetti. Başta AFAD olmak üzere birçok kurumumuz, afet esnasındaki çabalarının dışında eğitim projeleriyle de insanlarımızı bilgilendirmeye çalışıyor. Kısa süre önce yaşanan İzmir Depremi, doğal afetler konusunda toplumsal bilincin önemini bize bir kez daha hatırlattı. Tarih boyunca çok büyük doğal afetler yaşamış olan Japonya'nın bu konuya yaklaşımı tüm dünya için örnek olabilecek düzeyde.

Japonya (Resmî adı: Nihon-koku ya da Nippon-koku), Doğu Asya'da 6.800'den fazla adadan oluşan bir ada ülkesidir. Bu adaların en büyükleri olan Honshu, Hokkaido, Kyushu ve Shikoku ülkenin %97'sini oluşturur. Japonya'nın adını oluşturan Kanji karakterler "güneş" ve "köken" anlamına gelir. Bu nedenle Japonya "Doğan Güneşin Ülkesi" olarak da bilinir.

Dünyadaki büyük depremlerin yaklaşık yüzde 80'inin gerçekleştiği "ateş çemberi" olarak da adlandırılan Pasifik Deprem Kuşağı'nda yer alan Japonya; coğrafi, topoğrafik ve meteorolojik koşullarından dolayı deprem ve tsunaminin yanı sıra tayfun ve şiddetli yağmurlar gibi çeşitli doğa olaylarından da sıklıkla etkilenmektedir.

Dünyada afetler denildiğinde pek çokları için akla gelen ilk ülke olan Japonya, tarih boyunca çok sayıda yıkıcı afet yaşamıştır. Son yüz yılda yaşanan ve büyük miktarda kayba neden olan afetlere birkaç örnek vermek gerekirse; 1923 yılında ger-

çekleşen 7.9 büyüklüğündeki **Büyük Kanto depremi**, yıkıcı etkisi bakımından tarihin en büyük depremlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Bu depremde yaklaşık 100 bin insan yaşamını yitirmiş 40 bin insan da kaybolmuştur. Dört dakika süren depremin ardından birçok yerleşim yeri nerdeyse haritadan silinmiştir.

1959 yılında meydana gelen ve 5000'den fazla can kaybına neden olan Ise-Bay Tayfunu ise dünyada yaşanan en yıkıcı iklim kökenli afetlerden biri olarak kabul edilmektedir. Yakın dönemde ülkenin yaşadığı afetlerden biri de 1995 yılında gerçekleşen 7.3 büyüklüğündeki Hanshin-Awaji depremidir. Bu depremde 6.434 kişi yaşamını yitirmiş ve 100 milyar doların üzerinde maddi zarar meydana gelmiştir. Henüz bu depremin derin izleri Japon toplumu üzerindeki etkisini yitirmemişken 2011 yılında 9.1 büyüklüğü ile tarihin en büyük beş depreminden biri olan Büyük Doğu Japonya depremi ülkeyi bir kez daha sarsmıştır. Bu depremin ardından ortaya çıkan dev tsunami dalgaları 18.579 kişinin yaşamını yi-

tirmesine neden olmuş ayrıca Fukushima nükleer santraline de zarar vererek çevre için büyük bir risk ortaya çıkarmıştır.

Yakın tarihte yaşanan tüm bu afetlere ve yıkımlara karşın Japonya her seferinde bunlardan ders çıkarmasını bilmiş ve böylece günümüzde afetlere karşı çok daha dirençli bir toplum haline gelmiştir. Öyle ki bugün dünyanın geri kalanı için oldukça yıkıcı olabilecek doğal olaylar artık Japonya için önemli bir risk unsuru olarak değerlendirilmemektedir.

Japonya afetler konusundaki talihsiz geçmişine rağmen yaşadığı her kötü anıdan dersler çıkarmış ve dahası bunlardan güç alarak afetlere karşı birbirine sıkıca kenetlenmiş bir ülkedir.

Günümüzde Japonya dünyada afetle mücadelede geliştirdiği üstün teknolojiler, erken uyarı sistemleri ve çok büyük depremlerle bile başa çıkabilen gelişmiş mühendisliğiyle bilinmektedir. Ancak Japonya'nın ülkeyi ziyaret edenlerin çok daha somut biçimde deneyimleyebileceği güçlü bir afetle mücadele enstrümanı daha var-

dır. Bu, günlük yaşamın her yerine sinmiş olan afetle mücadele kültürüdür. Tsunami dalgalarına set olacak karayollarından halkı bilgilendiren sokak tabelalarına, afet sonrasında yemek pişirme ünitesi olabilen banklardan evlerin afetlere önlem olarak tasarlanmış pencerelerine ya da afet sırasında yaşlı insanların taşınması için dizayn edilen market arabalarına varıncaya dek günlük yaşamın içinde bir konudur afetle mücadele. Söz konusu anlayış özellikle yaşanan afetlerden ders alabilme ve olası tüm detayları dikkate alarak tedbirler geliştirme yaklaşımıyla da yakından ilişkilidir.

Afetle mücadele kültürü, genel bir afet bilincinin yanı sıra gönüllülük, dayanışma, iş birliği ve sorumluluk kavramlarıyla da yakından ilişkilidir. Her ne kadar teknik boyutu önemli olsa da halk için afetlerle yaşamak, teknik bir mesele değil bireyin kendisine ve Japon toplumuna karşı temel bir sorumluluğudur. Bu bakımdan bir tutum ve değerler bütünüdür afete karşı toplumunun alamet-i farikası budur.

Kansai'de bulunan "**Büyük Hanshin-Awaji Deprem Müzesi**", aynı zamanda interaktif eğitim materyallerinin bulunduğu etkin bir afet eğitim merkezidir.

Japonya'da toplumun bu yüksek duyarlılığını ve bilincini anlamak için yine yaşanan afet deneyimlerine ve sonrasındaki uygulamalara bakmak gerekmektedir. 1995 yılında gerçekleşen **Hanshin-Awaji** depreminden önce yaklaşık olarak yarım yüzyıl boyunca büyük bir deprem yaşamamış olan Japon toplumu, bu depreme hazırlıksız yakalanmıştır. Depremde yıkılan binaların yanı sıra deprem sonrasında özellikle ahşap evlerde ortaya çıkan büyük yangınlar, yetersiz kurtarma çalışmaları ve toplumun yeterince organize olmaması nedeniyle kayıplar önemli ölçüde artmıştır. Depremde yaşam kayıplarının yaklaşık %80'i, eski ahşap evlerin yıkılması ve depremi takip eden büyük yangınlar sonucunda ortaya çıkmıştır. Ayrıca iletişim sistemleri kullanılamaz hale gelmiş, katlı otobanlar çökmüş, demir yolları ve limanlar da büyük zarar görmüştür'. Deprem yaklaşık 250 bin binanın enkaza dönüşmesine ve 10 trilyon Yen maddi zarara neden olmuştur.

Bu yıkıcı depremin sonrasında özellikle şehir toplumunun potansiyel sorunları ön plan çıkmıştır. Kara yolları, tren yolları ve diğer altyapı sorunlarının yanı sıra insan ilişkilerinin zayıflığı, savunmasız, yalnız veya yaşlı insanların yaşadığı mahallelerde koordinasyon eksikliği gibi çeşitli sosyal sorunlar yaşanmıştır. Hyogo Eğitim Komisyonundan N. Fujimoto, Hanshin-Awaji depreminin ardından alınan en büyük derslerin; gönüllülük, yardımlaşma ve yaşamın paha biçilmezliği olduğunu vurgulamaktadır². Özetle bu deprem sonrasında toplumsal yaşam ve afet bilincinin geliştirilmesi yönünde gerçek bir uyanışın ortaya çıktığı söylenebilir.

Afetlerle mücadele konusunda bu depremin ardından ülkede gerek teknolojik gerekse afet yönetimi süreçleri bakımından oldukça önemli adımlar atılmıştır. Ancak 2011 yılına gelindiğinde Japonya'nın bir başka bölgesinde o güne kadar yeterince hesaba katılmamış olan ve halkın yete-

rince farkındalığa sahip olmadığı bir başka afetle yüzleşilmek zorunda kalmıştır: Tsunami... 9.1 büyüklüğüyle tarih boyunca kaydedilen en büyük depremlerden olan Büyük Doğu Japonya depremi sonrasında boyları 14 metreyi, tırmanma yüksekliği 40 metreyi bulan dev tsunami dalgaları Japonya'nın kuzey doğu kıyısında büyük hasara yol açmış, Taro, Miyako, Yamada, Kamaishi, Rikuzentakata, Kesenuma ve Ofunato'da, sular tsunami duvarlarını aşarak alçak kıyı yerleşim bölgelerinde önemli ölçüde hasar yaratmıştır. Bu felakette de halkı derinden etkileyen oldukça trajik olaylar gerçekleşmiştir. Örneğin Miyagi bölgesindeki Ishinomaki şehrinde bulunan ve sahilden 4 km uzaklıkta yer alan Okawa İlkokulunda tsunami uyarısı yapılmış olmasına rağmen öğretmenler tsunaminin büyüklüğünü öngöremeyip, öğrencilerin hızlı şekilde ve doğru yönde tahliye edilmesini sağlayamadığından 74 öğrenci ve 10 öğretmen dramatik şekilde hayatını kaybetmiştir. Bu trajik olay, kolaylıkla önlenilecek nitelikte olmasına karşın üzücü kayıpların ortaya çıktığı yüzlerce vakadan biridir. Bu ve benzeri olaylar, afetlerde yaşanan can ve mal kayıplarının önemli bir bölümünün afet anında nasıl davranılacağına ilişkin bilgi eksikliğinden kaynaklandığını göstermiştir.

Yaşanan bu felaketler afet önleme konusunda eğitimin en önemli mücadele araçlarından biri olduğunu ortaya koymuş ve eğitim sisteminde büyük çaplı dönüşümlerin gerçekleştirilmesini sağlamıştır.

Örneğin Japonya'nın pek çok bölgesinde olduğu gibi Hyogo'da da afetler sonrasında müfredat bütünüyle yeniden ele alınmış, çeşitli kaynak kitaplar oluşturularak tüm derslerin içerisine afetten korunma ile ilgili konular yerleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilere afet konusundaki bilgiler oyun/etkinlik temelli olarak verilmeye başlanmıştır. Öte yandan öğretmenlerin bu hususta yetiştirilmesine de büyük önem verilmiştir.

Okawa İlkokulu

2011 yılındaki 9.1 şiddetindeki depremin ardından meydana gelen tsunamide 74 öğrencisi ve 10 öğretmenini kaybeden Okawa ilkokulu, tsunami sonrası haliyle müze olarak kullanılıyor. Okul bahçesinde her yıl anma törenleri düzenleniyor.

Hyogo eyaletindeki özgün uygulamaların biri 2000 yılında Hyogo Okul Personeli Acil Durum ve Kurtarma Ekibi'nin (EARTH) kurulmasıdır. Katılımın gönüllü olduğu ve çoğunlukla öğretmenlerden oluşan topluluk, afet öncesinde okullar başta olmak üzere tüm toplumu bilinçlendirici çalışmalar, tatbikatlar ve eğitim uygulamaları yapmakta, afet durumlarında da olaya etkin şekilde müdahale etmektedir. Benzer şekilde 1995 yılındaki depremden en çok etkilenen yerlerden olan Kobe şehrinde, toplumda afeti önlemeye yönelik olarak gönüllü bir organizasyon kurulması kararlaştırılmıştır. Kobe şehrinde kurulan bu toplum temelli afet önleme organizasyonları "Bosai Fukushi Komyuniti" olarak isimlendirilmekte ve kısaca BOKOMİ olarak bilinmektedir. BOKOMİ,

Kobe'de tüm mahallelerde (191 mahalle) örgütlenmiştir. Gerek EARTH gerekse BOKOMİ çoğunlukla okullar temelinde kurularak faaliyet göstermektedir. Bu durumun temel nedeni; yine Japonya'nın afet konusundaki deneyimlerine dayanmaktadır. 1995 yılındaki büyük afetin ardından Hyogo'da 180.000 insan okulları toplanma ve geçici barınma alanı olarak kullanmış, bu durum okulların afet sonrasında kullanımı ile ilgili önemli bir tecrübe ortaya çıkarmıştır. Yaşanan bu tecrübeden sonra ülke çapında okullar bu misyona uygun şekilde birer toplanma alanı olarak tasarlanmaya başlamıştır. Ayrıca okulların hepsinde yardımlaşma organizasyonlarının bulunması ve veliler başta olmak üzere yakın çevre ile sıkı bir ilişkinin söz konusu olması, Japonya'da okulları stratejik bir konuma taşımıştır.

Bu kuruluşlar yerel halk tarafından da önemli ölçüde desteklenmektedir. Öyle ki genellikle okullarda yapılan afet tatbikatları yalnızca öğrenci ve veliler değil mahalle sakinlerinin de yüksek derecede katılım gösterdiği ve hatta sorumluluk üstlendiği bir panayı havasında gerçekleşmekte, afet sonrasında ortaya çıkabilecek olası zorluklara karşı hep birlikte çözümler üretilmektedir. Tatbikatlarda birlikte yemek pişirme ve dağıtmadan, geleneksel kâğıt katlama sanatı (Origami) kullanılarak

Birleşmiş Milletler çatısı altında afetle mücadelede etkin bir rol alan Japonya, **dünyada afetle mücadele ve afet risklerinin azaltılması** konusunda gündemi belirleyen ülkelerden biridir.

sında ise "Hyogo Çerçeve Eylem Planı" kabul edilmiştir. 2005 yılından 2014 yılına kadar dünyada afet riskinin azaltılmasına yönelik temel yol haritası Japonya'nın öncülüğünde imzalanan Hyogo Çerçeve Eylem Planı olmuştur. Bu planın süresinin tamamlanmasıyla birlikte 2015 yılında yine Japonya'nın öncülüğünde ve ev sahipliğinde Sendai şehrinde düzenlenen 3. Dünya Konferansında tüm dünyada 2015 yılından 2030 yılına kadar afet riskinin azaltılması konusunda temel eylemleri içeren "Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi" kabul edilmiştir. Bu belge; bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşım ile mevcut afet riskinin azaltılmasını, yeni risklerin önlenmesini ve afetlere karşı direncin artırılmasını amaçlamaktadır.

Japonya, uluslararası gündemin yanında Japan International Cooperation Center (JICE), Japan International Cooperation Agency (JICA), Asian Disaster Reduction Center (ADRC), Disaster Reduction Learning Center (DRLC), Seeds Asia gibi kurumlarıyla afetler konusunda yüksek riske sahip pek çok ülkeye eğitim desteği ve teknik destek sunmakta ayrıca bu ülkelerle çeşitli alanlarda iş birliği yürütmektedir.

Sonuç olarak afetlere karşı olası risklerin azaltılması ve toplumların daha dirençli kılınması konusundaki çabalarıyla dünyaya ilham kaynağı olan Japonya, yalnızca geliştirdiği yüksek teknolojiyle ve mühendislikle değil, toplumsal sorumluluk bilinci, hatalardan ders çıkarma yaklaşımı, işbirliği ve dayanışma kültürüyle de dikkatle incelenmesi ve takip edilmesi gereken bir ülkedir.

DİPNOTLAR

- Shiozaki, Nishikawa, Deguchi (2006). Büyük Hanshin Depremi'nden Alınan Dersler. İstanbul: İBB Basımevi
- Fujimoto, N.(2017). Japan International Cooperation Agency, International Disaster Risk Reduction Training Program Notes
- http://sendai311-memorial.jp/

Mehmet Nezir GÜL

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü

Özel Eğitimde Ülkemizin Yüz Akı Olan Bir Proje:

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlamak amacıyla BEP planlaması zorunlu olarak yapılmaktadır.

Özel eğitim alanının gelişimine yönelik tarihsel süreç incelendiğinde, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin genellikle toplumdan uzaklaştırıldığı; semavi dinlerin ortaya çıkmasıyla birlikte özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik tutumların değişmeye başladığı ve bu bireylere karşı acıma ve koruma yaklaşımının benimsendiği görülmektedir. İslamiyet'in gelişi ile engelliler toplumun içinde var olmuş, görev almış, sorumluluklar üstlenmiş ve her şeyin ötesinde kabullenilmiş ve bu anlayış geniş İslam coğrafyasına yayılmıştır.

Evvelce bir sağlık hizmeti olarak görülen özel eğitim, eğitimde fırsat eşitliği ve insan hakları konusunda gelişmelere paralel bireysel bir hak olarak kabul edilmiş ve bu konuda düzenlemeler yapılmıştır.

Engellilerin akranları ile aynı sınıflarda öğrenim görmeleri yönünde bir anlayış modern eğitimin bir gereği olarak kabul edilmiş, onların da çağdaş eğitim imkânlarından yararlanarak eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanma hakları Anayasamız ve ilgili diğer mevzuatla güvence altına alınmıştır.

ÖZEL EĞİTİM İHTİYACI OLAN ÖĞRENCİLER

Bireysel ve gelişimsel özellikleri ile eğitsel yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireyler, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerdir. Bu özel çocuklar, kendileri için hazırlanmış özel programlar, özel yetiştirilmiş personel ve eğitimciler ile özel olarak hazırlanmış sınıf, atölye ve okul ortamlarında eğitim görürler.

Bu bağlamda;

Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar her tür ve kademedeki eğitimlerini akranlarıyla birlikte *kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla* aynı sınıfta veya özel eğitim sınıflarında sürdürülebilmektedirler.

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları ve yetersizlik türlerine (görme, işitme, bedensel yetersizlik, zihinsel yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu) uygun olarak tasarlanmış özel eğitim okullarında eğitime erişimleri sağlanmaktadır. Söz konusu özel eğitim okulları, *okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise* kademesinde hizmet vermektedir.

Zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sağlık problemi nedeniyle örgün eğitim kurumlarından yararlanamayan öğrencilere *evde eğitim hizmeti* sağlanmaktadır. Ayrıca örgün eğitim çağında olup sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören öğrenciler için de *hastanede eğitim hizmeti* verilmektedir.

Bununla birlikte olağanüstü durum olarak değerlendirilen dönemlerde de özel eğitimin kesintisiz devam etmesi için tedbirler alınmaktadır. Bu kapsamda Covid-19 salgını dolayısıyla yüzyüze eğitim imkanının kısıtlı olması nedeniyle, engellilerin eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlamak amacıyla içerikler hazırlanmakta ve zenginleştirilmektedir. Yaygın olarak kullanılan EBA dışında da değişik sistemler üzerinden çevrimiçi dersler verilmekte, mobil uygulamalar hizmete girmektedir.

ÖZEL EĞİTİM İMKÂN LARI...

Türkiye’de özel eğitim okulları, özel eğitim sınıfları, destek eğitim odaları, 252 Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM), 182 Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM), genel eğitim okullarında tanınan kaynaştırma/bütünleştirme imkânları ile özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler sınırsız bir eğitim imkânından yararlanmaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ayda 8 ders saati bireysel, 4 ders saati grup eğitimi olmak üzere 12 ders saati destek eğitim hizmeti, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere ücretsiz olarak sunulmaktadır.

Resmî özel eğitim okullarında öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler, velinin yazılı başvurusu ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda *Tamamlayıcı eğitim faaliyetlerinden* yararlanmaktadır. Tamamlayıcı eğitim faaliyetleri örgün eğitim saatleri dışında hafta içi veya hafta sonu her bir öğrenci için haftalık 2 ders saati olacak şekilde planlanmaktadır. Tamamlayıcı eğitim faaliyeti, öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve eğitim ihtiyaçları ile akademik yeterlikleri doğrultusunda yürütülmektedir.

Örgün eğitimlerini tamamlamış özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin mesleki, teknik, sosyal veya kültürel alanlarda bilgi ve becerilerle donatılması, onların hayata kazandırılması, üretken bireyler hâline getirilmesi amacıyla da bu bireylere *yaygın eğitim hizmetleri* sunulmaktadır.

Merkezî sınavlarda öğrencilerin yeterlilik türü, gelişim özellikleri ve eğitim performansları doğrultusunda süre, ortam, yöntem, cihaz ve materyallerde düzenlemeler yapılarak özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere yönelik *sınav tedbirleri* alınmaktadır.

Ayrıca özel eğitim okullarına ve özel eğitim sınıflarına devam eden tüm öğrencilere ücretsiz taşıma ve özel eğitim okullarında devam eden öğrencilere ücretsiz öğle yemeği hizmeti sunulmaktadır.

ÖZEL EĞİTİM MATERYALLERİ

Özel öğretimin amaçlarına uygun olarak tasarlanmış öğretim materyalleri ile öğrencilere, “yaparak, yaşayarak” öğrenme imkânı verilmekte, eğitim sürecinin kolaylaştırılarak kalıcı hale gelmesi sağlanmaktadır.

Görme engelli öğrenciler için ders kitapları *Braille alfabesi* ile basılmakta, okullarda kabartma haritalar bulunmaktadır. Ayrıca ekran okuma yazılımı olan bilgisayar laboratuvarları ile eğitim ve öğretimleri desteklenmektedir. Braille okuma cihazı dağıtımı yapılmaktadır.

“Özel Çocuklara Özel Materyaller” projesi kapsamında onaylanan projelerin üretimi gerçekleştirilmekte ve özel eğitim sınıflarına ücretsiz dağıtılmaktadır.

Bakanlığımızca düzenlenen “*Fikirler Yarışın Engeller Aşılsın Özel Eğitim Materyal ve Etkinlik Yarışmaları*” sonucunda projeler değerlendirilmekte, AR-GE faaliyetlerinin ardından materyaller tasarlanıp üretimi gerçekleştirilmekte “*Özel Çocuklara Özel Materyaller*” projesi kapsamında özel eğitim sınıflarına ücretsiz dağıtılmaktadır.

Özel eğitim erken çocukluk ve okul öncesi dönemi ile görme engelliler okullarımız için hazırlanan 88 adet öğrenci ve öğretmen kitapları dijital platformlarda yayınlanmıştır. “*Özel Eğitim Uygulama Okulları Eğitim Araçları*” okullarda ücretsiz olarak öğrenci ve öğretmenlerimizle buluşmaktadır.

EĞİTİM ORTAMLARI

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyin Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM)’nde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca eğitsel değerlendirme ve tanınması yapıldıktan sonra birey, kendisi için en az sınırlandırılmış eğitim ortamına yönlendirilir. Özel eğitim ihtiyacı olan birey, yapılan değerlendirme sonucunda, gelişimsel özellikleri ve eğitsel performansı doğrultusunda olağan gelişim gösteren akranlarıyla bir arada eğitim alabileceği gibi, özel eğitim sınıfı ya da özel eğitim okulunda da eğitimini sürdürebilir.

Buna göre;

- Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla olağan gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim imkânı,
- Yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim kapsamında özel eğitim sınıflarında eğitim imkânı,
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyacı, özellikleri ve yetersizlik türlerine uygun hizmet veren özel eğitim okullarında eğitim imkânı,
- Zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sağlık problemi nedeniyle örgün eğitim kurumlarından yararlanamayanlar için evde eğitim imkânı,
- Zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan ve sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören öğrenciler için hastane sınıflarında eğitim imkânı sağlanmış olmaktadır.

BEP ZORUNLUDUR

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlamak amacıyla *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının* (BEP) hazırlanması zorunludur. Yılda bir kez hazırlanan bu rapor, aslında bir yıllık yol haritasıdır. Ve ailenin de onayı alınır.

BEP’lerin hazırlanması için özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin kayıtlı olduğu okul idaresi tarafından BEP geliştirme biriminin oluşturulması gerekmektedir.

BEP hazırlanması sürecinde takip edilmesi gereken aşamalar ve BEP’in içeriğinde yer alması gereken hususlar;

- BEP’i hazırlayacak ekibin oluşturulması,
- Öğrencinin eğitim performansının belirlenmesi,
- Takip ettiği öğretim programları temel alınarak öğrenci için yıllık amaçlar ve kısa dönemli amaçlar belirlenmesi,
- Eğitim ortamına ilişkin yapılması gereken düzenlemeler ile sunulacak destek hizmetlerin belirlenmesi (Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu

hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına ilişkin karar verilmesi),

- Öğretim ve değerlendirme sürecinde kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve öğretim materyallerinin belirlenmesi,
- Öğrencinin davranış problemleri var ise bunları önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve tekniklere karar verilmesi,
- BEP’in uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi için sorumlu kişilerin belirlenmesi gerekmektedir.

BEP’İN İLGİLİ TARAFLAR AÇISINDAN YARARLARI

Öğrenci açısından: Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye uygun eğitim hizmetlerinin sunulması, ona uygun ve gerçekçi amaçların belirlenmesini sağlar. BEP bu amaçların karşılanıp karşılanmadığının ortaya konulmasına hizmet eden bir doküman işlevi görür. Alanında uzman ve yetkili kişiler tarafından hazırlanan program ile öğrenci alması gereken mesafeyi en doğru bir yöntemle zamanında almış olur. Aşamalı bir sistemle gelişimi kontrol edilir.

Ebeveyn açısından: Çocuklarının eğitim performansları hakkında bilgi sahibi olup daha gerçekçi beklentilere girmeleri sağlanır. Çocuklarının eğitim hakkıyla ilgili kararlara katılım imkânı bulur. Okul ile daha olumlu iletişim ve iş birliği kurma imkânını yakalamış olur. Böylece çocuğuyla birlikte, gönül huzuru ile devam eden bir süreç gerçekleştirilmiş olur.

Öğretmen açısından: Öğrencinin var olan yeterlilikleri ve eğitim ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olur ve ve öğretmenin bu ihtiyaçları karşılamak üzere farklı disiplin alanlarında görev yapan uzmanlar ile paylaşım ve iş birliği yapmasını sağlar. Ayrıca bu belge öğretim ve değerlendirme süreçlerinde neyi nasıl yapması gerektiğine dair bir yol haritası niteliğinde olduğu için eğitim ve öğretim sürecini olumlu yönde etkilemektedir.

Dr. Muhammet Altıntaş

Hayat Boyu Öğrenmede Türkiye'nin Örnek Kurumu: İSMEK

Türkiye'de yetişkinlerin eğitime katılım oranı gelişmiş ülkelere göre oldukça düşük olmasına rağmen yerel yönetimlerin hayat boyu öğrenme alanındaki başarılı faaliyetleri dikkat çekmektedir. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hayat Boyu Öğrenme Merkezi (İSMEK) ulaştığı kursiyer sayısı, yakaladığı eğitim çeşitliliği ve şehrin dört bir yanına yayılmış olan merkezleri ile sadece Türkiye'de değil bütün dünyada model olarak alınan bir kurum haline gelmiştir. Bununla birlikte eğitim kurumlarının sürekliliklerinin sağlanması gerekmektedir.

Günümüz dünyasında bireyin sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan ayakta kalabilmesi için sadece iyi bir eğitim alması yeterli olmamaktadır. Küresel ölçekte yaşanan değişim ve dönüşümler geçmiş eğitimleri ne kadar iyi olursa olsun şahısların sonraki süreçlerde kendilerini geliştirmesini gerektirmektedir. Sürekli değişen şartların yeni bilgi, beceri ve değerler dayatması kişilerin bu kazanımları elde edebilmesi için eğitimlerini hayat boyu devam ettirmesini zorunlu kılmaktadır. Aksi takdirde bireyler üretime katılmayarak tüketici olmaktan öteye geçememekte ve zamanla sosyal hayattan dışlanmaktadır.

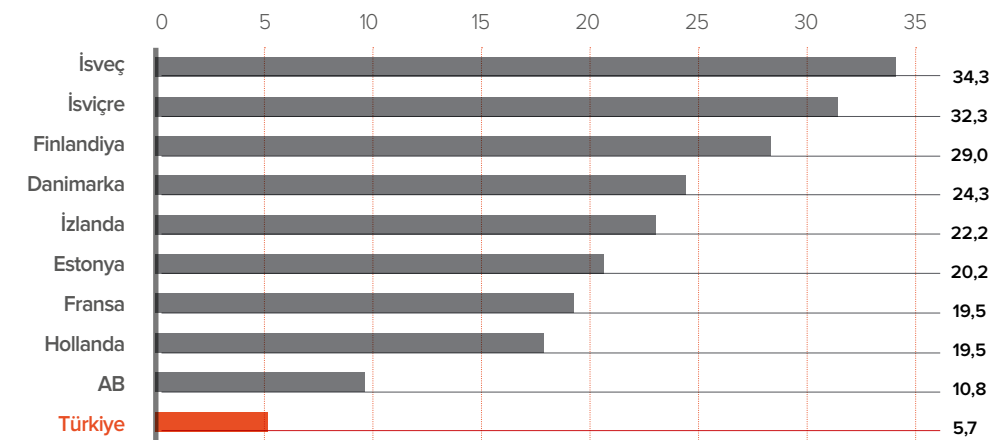
Eğitimin yegâne fonksiyonu hiç şüphesiz ekonomik kazanımlar değildir. Eğitim günümüz dünyasında var olmanın bir diğer adıdır. Bireyleri üretime götüren bilgi, toplumların yarınlarını şekillendirmekte hatta özgür veya bağımlı olup olmayacaklarını belirlemektedir.

Hayat boyu öğrenme (life long learning), "kişisel, toplumsal, sosyal ve istihdam ile ilişkili bir yaklaşımla bireyin; bilgi, beceri, ilgi ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla hayatı boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinlikleri" olarak tarif edilmektedir.¹ Hayat boyu öğrenmenin üç şekilde gerçekleştiği kabul görmekte olup, bunlardan ilki örgün eğitim kurumlarında bir müfredat dahilinde (*formal*), ikincisi okul haricinde daha çok beceri eğitimine yönelik olarak sertifika veya yeterlik belgesi verilerek (*nonformal*) ve üçüncü olarak da bireylerin istedikleri alanlarda kendilerini geliştirmek üzere katıldıkları (*informal*) öğrenmedir. Zorunlu eğitim yaşını geçmiş bireylerin kendi istekleri ile katıldıkları eğitimler yetişkin eğitimi (*adult learning-education*), yaygın eğitim (*nonformal learning*) vb. şekilde isimlendirilmektedir.

Her ne kadar insanlık tarihi kadar eski olduğu kabul edilse de dünya genelinde özellikle sanayi devrimi

Tablo 1: Bazı Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye'de 25-60 Yaş Yetişkinlerin Eğitime Katılımı (2019)

Kaynak: Eurostat (online data code: trng_lfse_01)

sonrasında bilgi toplumuna geçişte ortaya çıkan ve XX. yy. başlarında yavaş yavaş popülerlik kazanan "hayat boyu öğrenme" yaklaşımı Türkiye'de daha çok 2000'li yıllarla birlikte gündeme gelmeye başlamıştır. Yaygın eğitim kapsamında Türkiye'deki ilk örneğin 1922'deki halk mektepleri olduğu belirtilmekle birlikte uzun yıllar halk eğitim merkezleri vasıtası ile yürütülen bu çalışmalar maalesef kısıtlı kalmıştır. Nitekim Tablo 1'de görüldüğü üzere bazı gelişmiş ülkelerde %30'ları geçen yetişkinlerin eğitime katılım oranı Türkiye'de 2019 yılında %5,7 olarak gerçekleşmiştir.

Özellikle 1980 sonrasında küresel ölçekte yaşanan toplumsal hareketler, teknolojik gelişmeler vb. sebeplerle bütün dünyada pek çok alanda hızlı değişimlerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu süreçte Türkiye'de köyden kente göçün beraberinde getirdiği sorunların iyiden iyiye hissedilmeye başlanması ile toplumların sesi daha gür çıkmaya başlamış, demokratik kazanımların artması neticesinde çok seslilik ortamı oluşmuş, sosyal statülerde ve sermaye sahipliğinde hareketlenmeler yaşanmıştır. Halka en yakın yönetim birimi olarak gösterilen belediyelerin halkın taleplerine daha çok eğilmeye başlaması beraberinde bazı yenilikçi yerel yönetim uygulamalarını getirmiştir. Türkiye'de henüz yasal altyapısı olmamasına rağmen² 1995 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi ve hemen ardından 1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetişkinlere yönelik olarak eğitim faaliyetleri düzenlemeye başlamıştır. O tarihe kadar yerel yönetimlerin klasik hizmetleri arasında sayılan su, kanalizasyon, temizlik, yol, çevre, vb. hizmetlerin yanına böylelikle yaygın eğitim faaliyetleri de eklenmiştir. Son zamanlarda birçok yerel yönetimin gerçekleştirdiği söz konusu eğitimleri Türkiye'de en kapsamlı şekilde düzenleyen ve bir model haline gelen kurum ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hayat Boyu Öğrenme Merkezi (İSMEK) olmuştur.

HAYAT BOYU ÖĞRENME ALANINDA TÜRKİYE'NİN ÖRNEK KURUMU İSMEK

İSMEK, "İstanbululluların, genel eğitim ihtiyacına cevap verebilmek, mesleki ve sanatsal bilgilerini geliştirmek, onları tüketici olmaktan çıkarıp aktif üretici kılmak, kültürel, kentsel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmak, kent kültürü ve metropolde yaşama konusunda donanımlı hale getirmek amacıyla kurulmuş yaygın yetişkin eğitimi organizasyonu" olarak³ görülmektedir. 1996 yılında dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından kurulan İSMEK kursiyer, branş ve hizmet verdiği merkez sayısı bakımından erişilmesi oldukça zor rakamlara ulaşmıştır. İSMEK eğitimleri ilk defa 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II kapsamında düzenlenmiştir. Ücretsiz olarak verilen eğitimlere bugüne kadar katılan İstanbululluların sayısı 3,5 milyonu bulmuş, eğitim almak için başvuruların sayısı ise 6 milyon'u geçmiştir. İSMEK sadece Türkiye'nin değil dünyanın en önemli hayat boyu öğrenme kurumlarından biri haline gelmiştir.⁴ Tablo 2 yakından incelendiğinde İSMEK'in kursiyer, branş ve merkez sayısında genelde yüksek bir ivme söz konusu iken, İBB'de yönetim değişikliğinin yaşandığı 2019-2020 döneminden itibaren önemli bir düşüş gözlemlenmektedir.

İSMEK bünyesinde düzenlenen eğitimler 2018-2019 eğitim döneminde 752 branş (program) ulaşmıştır. Eğitim müfredatı olarak T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan modüller kullanılmakla birlikte görev yapan eğitimcilere göre ders

Geçmişte oldukça başarılı olmuş İSMEK vb. kurumların faaliyetlerini sürdürebilmesi pandemi sonrasında daha da önemli hale gelecektir. Yaşanılan salgın sonrasında Türk ve dünya toplumlarının ekonomik-sosyal ve kültürel anlamda aldığı yaraları sarabilmesinin en etkin yollarından birisi hayat boyu öğrenme faaliyetleri olacaktır.

içeriklerinde farklılıkların yaşandığı anlaşılmaktadır. Başlangıçta daha çok ev hanımlarının sosyalleşmesine yönelik branşlar dikkat çekerken son yıllarda bilişim teknolojilerinden sanat ve tasarıma, müzikten yabancı dillere, çocuk gelişiminden el sanatlarına, sağlıktan spora, hukuktan muhasebe ve finansmana kadar uzanan büyük bir eğitim çeşitliliği sağlanmıştır. Özel sektörle iş birliği yapılarak istihdama yönelik olarak Fırıncılık ve Pastacılık, Perakende, Çocuk Gelişimi, Türk İslam Sanatları, Mutfak Sanatları, Moda, Kişisel Gelişim, Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri, Müzik ve Gösteri Sanatları, Bilişim, Muhasebe ve Finansman, Grafik Tasarım, Dil, İklimlendirme vb. okullar açılmıştır.

İSMEK'te düzenlenen eğitimlerin yanı sıra sergi, seminer, yarışma, yayın, organizasyon, kursiyerlerin iş gücü piyasasına yönlendirilmesi, ürün satışı vb. diğer destekleyici faaliyetler de yürütülmüştür.

3.5 milyon+
Mezunu

6 milyon+
Başvuru

752
Branş

242
Merkez

HEDEF KİTLE VE ÖĞRENCİ PROFİLİ

İSMEK'in hedef kitlesi bir meslek sahibi olmak, mesleğinde ilerlemek, üretim yaparak ev ekonomisine katkıda bulunmak, yeni bir sanat ve beceri edinmek, çevre edinmek, istihdam edilmek isteyenlerin yanı sıra rehabilite ihtiyacı duyan ve kente adaptasyon gücünü çeken gruplardan oluşmaktadır. Kursiyerlerin eğitimlere katılma nedenlerine baktığımızda adeta kurumun sosyal fonksiyonlarının yansıması görülmektedir. İSMEK veri tabanı (proİSMEK) bilgilerine göre kursiyerler en çok meslek edinmek, mesleğinde ilerlemek (%50,47), sanat, müzik, spor vb. yeteneklerini geliştirmek (%25,36), üretim yaparak gelir elde etmek (%12,03), sosyal çevre edinmek (%12,14) istemektedir. Kursiyerlerin yaklaşık %20,12'si erkeklerden %79,88'i ise bayanlardan oluşmaktadır. Sanılanın aksine İSMEK kursiyerlerinin üniversite eğitimi alanlarının oranı oldukça yüksek olup %45,65'e ulaşmakta, lise ve dengi okul mezunu olanların oranı %29,85 iken, ilköğretim mezunu olanların oranı %23,02, okur-yazar olanların oranı ise %0,83'te kalmaktadır.

Yaş gruplarına bakıldığında gençlerin çoğunlukta oldukları görülmekle birlikte neredeyse her yaş grubundan kursiyere rastlanmaktadır. Buna göre 20 yaş altı kursiyerlerin oranı %7,91, 20-30 yaş arası %31,59, 30-40 yaş arası %21,71, 40-50 yaş arası %21,66, 50-60 yaş arası %12,76, 60 yaş üstü %4,36'dır. Bu tablodan da anlaşıldığı üzere İSMEK kursiyerlerinin %61,21'i 40 yaşın altındadır.⁵

İSMEK dezavantajlı gruplara da eğitimler düzenlemiş, 8 hastane ve rehabilitasyon merkezi, 8 cezaevi, 1 darülaceze, 5 engelliler eğitim merkezi ve iki sosyal yaşam merkezinde faaliyetler gerçekleştirmiştir.

İSMEK'in eğitim faaliyetlerine halkın gösterdiği büyük ilginin toplumsal sebepleri hakkında yüksek lisans ve doktora tezleri yapılmıştır.

SOSYAL KATILIM, DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM

Katılımcıları için zaman, yaş, eğitim düzeyi, gelir farklılıkları vb. kısıtlamaları ortadan kaldıran İSMEK eğitimleri örgün eğitime katılmayanlara fırsat sağlama, yeteneklerin keşfi, sosyal ve kültürel uyum, yeni bilgi ve beceri kazanımı, istihdam edilebilirliği artırma vb. pek çok fonksiyonu bünyesinde barındırmaktadır. Bu tür eğitimlerin özellikle ekonomik, toplumsal ve kültürel yoksunluk içinde olan kişiler üzerinde oldukça olumlu katkıları olduğu görülmektedir.

Tablo 2

YILLARA GÖRE İSMEK VERİLERİ

Dönem	Merkez Sayısı	Branş Sayısı	Kursiyer Sayısı
1996-97	3	3	141
1997-98	28	22	4956
1998-99	42	25	6265
1999-00	53	38	9700
2000-01	33	24	2521
2001-02	60	41	12617
2002-03	73	55	15000
2003-04	75	65	18800
2004-05	113	70	40392
2005-06	170	97	119389
2006-07	198	97	156237
2007-08	201	106	199723
2008-09	218	123	233013
2009-10	219	123	182582
2010-11	228	150	191000
2011-12	228	191	216500
2012-13	233	218	225866
2013-14	240	269	221367
2014-15	235	348	227935
2015-16	235	412	251988
2016-17	235	540	284948
2017-18	239	670	347302
2018-19	242	752	339657
2019-20	189	479	111817
2020-21	147	364	953
2019-21	uzaktan	64	105187
2020-21	uzaktan	100	140887

Kaynak: ProİSMEK Veritabanı

Katılımcıların herhangi bir zorunluluk olmadan dahil oldukları bu eğitimler bireylerin değişim ve dönüşümüne kapı aralamakta, bu tür ortamlarda kültürel alışveriş üst düzeyde gerçekleşmektedir. Modern toplumlarda bireylerin giderek yalnızlaştığı düşünüldüğünde bu tür eğitimlerde oluşan sosyal katılımın çok kıymetli olduğu anlaşılacaktır.

Türkiye'de yetişkinlerin eğitime katılım oranı gelişmiş ülkelere göre oldukça düşük olmasına rağmen yerel yönetimlerin hayat boyu öğrenme alanındaki başarılı faaliyetleri dikkat çekmektedir. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hayat Boyu Öğrenme Merkezi (İSMEK) ulaştığı kursiyer sayısı, yakaladığı eğitim çeşitliliği ve şehrin dört bir yanına yayılmış olan merkezleri ile sadece Türkiye'de değil bütün dünyada model olarak alınan bir kurum haline gelmiştir. Bununla birlikte eğitim kurumlarının sürekliliklerinin sağlanması gerekmektedir. Geçmişte oldukça başarılı olmuş İSMEK vb. kurumların faaliyetlerini sürdürebilmesi pandemi sonrasında daha da önemli hale gelecektir. Yaşanılan salgın sonrasında Türk ve dünya toplumlarının ekonomik-sosyal ve kültürel anlamda aldığı yaraları sarabilmesinin en etkin yollarından birisi hayat boyu öğrenme faaliyetleri olacaktır.

DİPNOTLAR

- ¹ Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, (Ankara: 2009) 7.
- ² Türkiye'de yerel yönetimlere yaygın eğitim faaliyetlerinde bulunma yetkisi 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile verilmiştir.
- ³ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, (İstanbul: 2014), 128.
- ⁴ İSMEK'i kendisine model olarak alan ve benzer faaliyetler düzenleyen belediyeler arasında BUSMEK (Bursa), KO-MEK (Kocaeli), KAYMEK (Kayseri), KOMEK (Konya), ASMEK (Antalya), GAMEK (Gaziantep), BELMEK-BELTEK (Ankara) vb. öne çıkmaktadır.
- ⁵ Bu veriler kursiyerlerin kayıt sırasında doldurdukları kayıt formlarından alınmıştır.

Dr. M. Ahmet Tokdemir
T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri
Genel Başkanlığı Başkan Yrd.

Avrupa'da Bir Mektep Teşebbüsü: Medrese-i Şarkiyye

Osmanlı tebaasından Avrupa'ya eğitim için giden Müslüman öğrencilerin daha çok oryantasyon ve dil eğitimi alabilmelerini hedefleyen Medrese-i Şarkiyye, Giritli Ahmet Kâmi Bey'in en büyük rüyasıydı.

Eğitim, yaşam boyu süren bir süreç olup bireyin davranışlarının olumlu yönde değiştirilmesi olarak tanımlanmıştır. Yaşamın ayrılmaz bir parçası olan eğitim nesilleri ihtiyaçları doğrultusunda yetiştirmenin yanı sıra onlara dini ve entelektüel bilgi aktarımı ile kültürel ve ahlaki değerleri kazandırmayı da kapsar. Böylesine geniş bir etki alanına sahip olması eğitimin her zaman ve her kültürde önemsenmesini beraberinde getirmiştir. Kuşaklar yeni nesilleri eğitmek için kendi doğal ortamlarında tedbirler almışlardır. Bu eğitimi yeterli görmeyen öğrenciler farklı şehir ve ülkelere seyahat etmek suretiyle bilgi ve görgülerini artırma yoluna gitmiştir. İstisnaları olmak birlikte -eğitim kurumlarının dini kurumların elinde olmasının da etkisi ile- ilkçağlardan 17-18. yüzyıla kadar eğitim seyahatlerinde temel motivasyon unsuru dindir. Bireyler dini bilgilerini genişletmek ya da kendi bilgilerini yaymak (tebliğ/misyonerlik faaliyetleri) maksadıyla şehir şehir gezmişlerdir. Bu durum bilgiye ulaşmanın zor olduğu ortaçağ, yeniçağ gibi dönemlerde bilginin yayılması ve yeni coğrafyalara ve yeni nesillere ulaştırılmasını sağlamıştır.

Şehirleşmenin artması ve modernleşme ile birlikte dinin eğitimdeki payı azalmış diğer taraftan örgün eğitimden daha çok kişinin yararlanması sağlanmıştır. Ulaşım ve iletişim imkanlarının artması da farklı şehir ve ülkelerde eğitim alanların sayısını arttırmıştır. Günümüzde birçok ülkede yükseköğrenim gören öğrenciler buldukları şehrin dışında farklı şehirlerde eğitim görmektedir. Benzer şekilde yurt dışı

eğitim gören öğrencilerin de sayısının oldukça arttığı görülmektedir. Eğitim amaçlı göç olarak değerlendirilebileceğimiz bu sürecin her göçte karşılaşılabilecek zorlukları da beraberinde getireceği aşikârdır. Göç aynı kültür ve ülke içinde başka bir şehre yapılmışsa yaşanan zorluklar daha az iken eğitim amacıyla gidilen yer başka bir ülke ve kültür coğrafyası ise yaşanan zorluklar daha çoktur.

Kültürümüzde yurt dışı eğitim geçmişinin oldukça eskilere gittiğini söylemek mümkündür. İslamlaşma ile birlikte istidadi olan gençlerin din eğitimi bağlamında Mekke ve Medine başta olmak üzere Şam, Kahire, Bağdat gibi şehir ve ülkelere gittikleri bilinmektedir. Osmanlı Devletinin son dönemlerinden itibaren de Avrupa'ya hatta Amerika ve Uzak Doğu'da bulunan farklı ülkelere de öğrenci gönderilmektedir.

Geçmişte öğrencilerin karşılaştıkları zorlukların aşılmasında dini kurum ve kuruluşların bazı faaliyetler yürüttüğü görülmektedir. Günümüzde ise devletler ve çeşitli organizasyonlar (vakıflar, dernekler vb. yerel, ulusal ve uluslararası organizasyonlar) yaşanan bu zorlukların aşılmasında öğrencilere yardımcı olmak-

Osmanlı Arşivi'nde yer alan belgelere göre İsviçre Hükümetinden okulun açılması için izin almayı başaran Ahmet Kâmi Bey, okul için kayıt ve kabul şartları ile öğretim içeriğini barından bir program oluşturmuş ve Osmanlı hükümetinden maddi yardım istemiştir.

tadırlar. Ülkemiz açısından bakıldığında Büyükelçiliklere bağlı eğitim ataşelikleri başta olmak üzere, MEB Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü, Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı gibi kurumların yurt dışında eğitim faaliyetleri yürüttüğü bu çalışmaların yanı sıra yurt dışında eğitim gören öğrencilere yardımcı olmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu yazıda 20. yüzyılın başında eğitim almak için Avrupa'ya ailelerin desteği ile giden Osmanlı tebaası öğrencilerin oryantasyon ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan bir teşebbüse yer verilecektir.

AHMET KÂMİ BEY VE MEDRESE-İ ŞARKIYYE

Osmanlı Devleti'nde her alanda Avrupa devletlerinden üstün olunduğuna dair bakış açısı Karlofça (1699) antlaşması sonra-

sında değişmeye başlamıştır. Avrupa'nın daha üstün yönlerinin olduğuna dair oluşan yeni kabul, 18. yy ve sonrasında daha da ilerlemiş ve birçok alanda Avrupa seviyesine çıkmak için ıslahatlar yapılmıştır. Bu bağlamda yaşanan değişiklikler ve yapılan ıslahatlardan eğitim sistemi ve kurumları da etkilenmiştir. Avrupa'ya öğrenci göndermekle başlayan süreç zamanla batılı okullar açma, Avrupa'da batılı okul açma ve eğitim sistemini Batılılaştırma şeklinde devam ederek günümüze kadar gelmiştir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde devlet tarafından gönderilen öğrencilerin yanı sıra zengin Müslümanlardan da çocuklarını eğitim için Avrupa'ya gönderenler olmuştur. Bu öğrenciler gittikleri şehirlerde bulunan okullara devam etmişler; bilimin yanı sıra Avrupa kültürünü de almak suretiyle Osmanlı Devletinde 19. yüzyılda

Yurtdışında eğitim gören öğrenciler zamanla kendilerini örgütsel faaliyetlerin içerisinde buldular. Bunların en önemlisi de "Jön Türkler" hareketiydi.

Cenevre'de faaliyet gösteren Jön Türkler grubu. Soldan sağa ayakta: İshak Sükûti, Serâceddin Bey, Tunali Hilmi, Âkil Muhtar, Mithat Şükrü, Emin Bey. Oturanlar: Eski Berlin Konsolosu Lutfi Bey, Doktor Şefik Bey, Nûri Ahmed, Doktor Reşid, Münif Bey

yaşanan değişimin öncülerinden olmuşlardır. Osmanlı tebaasından Müslüman öğrencilerin Avrupa'da sayılarının artması bu öğrencilerin gittikleri şehirlerde barınma ihtiyaçlarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu öğrencilerin gitmek istedikleri okullara ayak uydurabilmeleri bağlamında dil öğrenimi ve seçtikleri alanda desteklenmeleri de bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumu fark eden Ahmet Kâmi Bey Cenevre şehrinde Medrese-i Şarkiyye adıyla bir okul açma teşebbüsünde bulunmuştur.

1. Ahmet Kâmi Bey'in Sicil kaydı.
2. Ahmet Kâmi Bey'in okul açmak için yardım talebi üzerine Hariciye Nezaretinin Sadaret makamına bilgilendirme notu.
3. Ahmet Kâmi Bey ve teşebbüsüne ilişkin Cenevre Başşehbenderinin Hariciye Nezaretine gönderdiği yazının tercümesi.
4. Medrese-i Şarkıyye'ye ilişkin Ahmet Kâmi Bey tarafından oluşturulan matbu programın ilk iki sahifesi.
5. Medresenin tesis amacını (Maksad-ı Te'sisi) özetleyen bölüm.

Ahmet Kâmi Bey, Girit doğumlu bir Osmanlı vatandaşıdır. Osmanlı Devletinde çeşitli pozisyonlarda memurluk yaptıktan sonra Cenevre şehbenderliğinden emekli olmuştur. Türkçenin yanı sıra Fransızca ve Rumca'yı çok iyi bilen (okuma-yazma ve tercüme düzeyinde) Ahmet Kâmi Efendi, İtalyancayı da orta düzeyde öğrenmiştir. Ahmet Kâmi Bey, emeklilik sonrası yaşamını Cenevre'de sürdürmüş, orada Medrese-i Şarkıyye adında bir okul açma teşebbüsünde bulunmuştur. Öğretim programına bakıldığında okulun, Avrupa'ya eğitim için giden öğrenciler için daha çok oryantasyon ve dil öğretimi hedeflediğini söylemek mümkündür. Diğer taraftan okulun bir diğer hedefinde Osmanlı tebaasından olup Türkçe bilmeyen öğrencilere Türkçe öğretme çabası olduğu da görülmektedir.

Osmanlı Arşivi'nde yer alan belgelere göre İsviçre Hükümetinden okulun açılması için izin almayı başaran Ahmet Kâmi Bey, okul için kayıt ve kabul şartları ile öğretim içeriğini barındıran bir program oluşturmuş ve Osmanlı hükümetinden maddi yardım istemiştir. Osmanlı Arşivinde bulunan belgelere göre çoğu Giritli olmak üzere 20 kadar öğrenci okula kayıt yaptırmıştır. İsviçre makamlarından izin alınmış olması ve öğrenci kaydı yapıldığına dair bilgiler okulun açılmış olduğu kanaatini doğursa da oku-

Hazırlanan kitapçık incelendiğinde, Mekteb-i Şarkıyye'nin örgün eğitim dâhilinde işlev yürütecek bir okul olmaktan ziyade öğrenim görmek amacıyla Cenevre'ye gelen Osmanlı tebaası talebelere dil eğitimi ile gitmek istedikleri alana yönelik destekleyici eğitim verecek bir hazırlık okulu olarak planlandığı görülmektedir.

Okulun açılıp açılmadığına dair bir bilgiye ulaşılamamış bu sebeple de girişim bir teşebbüs olarak adlandırılmıştır.

MEDRESE-İ ŞARKIYYE PROGRAMI

Ahmet Kâmi Efendi tarafından kurulmak istenilen Medrese-i Şarkıyye'ye ilişkin bilgiler aynı başlık altında hazırlanan program kitapçığında yer almaktadır. 16 sayfa olarak hazırlanan kitapçığın kapağında okulun açılıp açılmadığına dair bilgiler okulun açılmış olduğu kanaatini doğursa da oku-

tilmiş; kurucu müdür olarak da "Saltanat-ı seniyyenin Cenevre Şehbederliğinden mustafi' Giritli Ahmed Kâmi" adına yer verilmiştir. Kitapçığın ilk sayfasında okulun açılış tarihi 1318/1900 olarak belirtilmektedir.

Hazırlanan kitapçık incelendiğinde, Mekteb-i Şarkıyye'nin örgün eğitim dâhilinde işlev yürütecek bir okul olmaktan ziyade öğrenim görmek amacıyla Cenevre'ye gelen Osmanlı tebaası talebelere dil eğitimi ile gitmek istedikleri alana yönelik destekleyici eğitim verecek bir hazırlık okulu olarak planlandığı görülmektedir.

Okulun açılma gerekçelerinin anlatıldığı ilk bölümde Ahmet Kâmi Bey, Avrupa'nın bilim ve sanayi bakımından Müslüman toplumlardan daha ilerde olduğunu ve bu sebeple her geçen gün Avrupa'da Müslüman öğrencilerin sayısının arttığını belirtmiştir. Fransızcanın lisan-ı umumi hükmünde (uluslararası dil) olduğu belirtilmiş, bu sebeple de Fransa'nın eğitim için iyi bir yer olacağına vurgu yapılmıştır.

Programda Cenevre şehrinin neden seçildiğine ilişkin satırlara bakıldığında, Fransız eğitim usulü ile ve Fransızca eğitim verilen bir yer olduğu, küçük olmasından sebep burada eğlence hayatının pek gelişmediği, halkın da nispeten ahlaklı olduğu vurgulanmış; Cenevre şehrinin eğitim açısından avantajlarına değinilmiştir. Programda Cenevre şehrinin havasının ve suyunun da

güzel olduğu ifade edilerek şehrin eğitim açısından Avrupalıların da tercih ettikleri bir yer olduğu bilgisine yer verilmiştir.

Hazırlanan programda Avrupa'ya eğitim için giden Müslüman öğrencilerin zıt kültüre sahip yeni toplum ve sosyal ortamlarda zorlanacakları ifade edilmiş ve Avrupa'ya gelecek öğrencilerin dini ve milli kimliklerini muhafaza etmelerine katkı sağlayacak destekleyici eğitim veren yatılı okulların (Leyli Medâris-i hususiye) açılması gerektiği ifade edilmiştir.

Programda belirtildiğine göre açılmak istenilen okul sadece Osmanlı tebaası öğrencilere değil, bütün Müslüman ülkelerden öğrencilere yönelik olarak açılacaktır. Hazırlanan programa göre açılacak olan bu okulda öğrencilere Avrupa dillerinden Fransızca, Almanca ve İngilizce ile farklı ülkelerden gelip Osmanlıca bilmeyenlere Osmanlıca (Türkçe) eğitim verilecek ayrıca öğrenciler gitmek istedikleri programlar doğrultusunda alacakları değişik derslerle desteklenecektir. Bunların yanı sıra öğrencilerin İslam adet ve ahlakı üzerine yetiştirilmesine özen gösterileceği belirtilerek yetişecek öğrencilerin gelecekte millet ve memleketlerine faydalı olmasının amaçlandığı vurgulanmıştır.

Hazırlanan programda okulun kâr amacı gütmeyeceği belirtilmiştir. Sadece Müslüman öğrencilerin kabul edileceği

ifade edilmiş ve öğrencilerin İslam ilimlerinden haberdar olması kabul şartları arasında sayılmıştır. Programda öğrencilerin günlük aktiviteleri ve göreceklere dersler bulunmaktadır. Buna göre Türkçe bilmeyenlere Türkçe dersleri zorunlu kılınmış, diğer Avrupa dillerinin (Fransızca, Almanca, İngilizce) öğrenilmesi ise isteğe bağlı bırakılmıştır.

Hazırlanan ders içeriği cetvelinden anlaşıldığı kadarıyla çok detaylı olmamakla birlikte okul dil eğitimi ve fakültelere hazırlık olmak üzere iki temel kısma ayrılmıştır. Çizelge ve açıklamalardan anlaşıldığına göre dil şubesinde ağırlıklı olarak Fransızca öğretimi yapılacak ancak Türkçe bilmeyenlere Türkçe dersler verilmek suretiyle Türkçe de öğretilecek; isteyen öğrenciler ise diğer Avrupa dillerine ilişkin dersler alabilecektir. Matematik, Resim ve Tarih-i Umumi dersleri ise dil şubesinde verilecek diğer dersler durumunda görülmektedir. Okuldaki ikinci kısım ise öğrencilerin gitmek istedikleri fakülteye yönelik hazırlık şubesi durumundadır. Hazırlanan programda bu şubeye ilişkin ders içerikleri hakkında bilgi verilmemiş ancak bu şubeye devam etmek için dil hazırlık sınıfını geçmenin zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Hazırlanan programda öğrencilerin tatil günleri, iâşesi, okul için yol hazırlıkla-

rı ve hangi yollarla Cenevre'ye gelinebileceği gibi hususlara da değinilmiştir.

Medrese-i Şarkıyye; okula ilişkin bir program oluşturulmuş olması ve bu programın okulun amaçları ve işleyişine ilişkin bilgileri ihtiva etmesi bakımında önemlidir. Programda açıkça Avrupa'daki Müslüman Osmanlı tebaası çocukların İslami kültür ve dinamiklerini korumaya yönelik tedbirler alınacağı belirtilmiştir. Benzer şekilde Osmanlı tebaasından olduğu halde Türkçe bilmeyenlere Türkçenin zorunlu kılınmış olması Osmanlılık ve Türk kültürünün öğretimine de önem verildiğini göstermektedir.

Programı oluşturulmuş olsa da okulun açılıp açılmadığına ilişkin herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Osmanlı hükümetinden talep ettiği maddi yardım Ahmet Kâmi'nin Cenevre'deki bazı ittihatçı liderlerle irtibatlı olduğu gerekçesi ile (bu dönemde İsviçre ittihatçı liderlerin aktif olduğu bir şehir durumundadır) muhtemelen karşılanmamıştır. Ahmet Kâmi Bey'in aynı yıl Hariciye Nezaretinden tekrar görev istemiş olması okulun açılmamış olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Açılmış olsun ya da olmasın eğitim amacıyla Avrupa'ya giden Müslüman öğrencilerin yaşadığı sorunlara yönelik somut öneriler içermesi Medrese-i Şarkıyye teşebbüsünü anlamlı kılmaktadır.

Prof. Dr. Ahmet Taşağıl
Yeditepe Üniversitesi

İslam Öncesi Dönemde Türklerde Eğitim

İslamiyet öncesi dönemde konar-göçer hayatı süren Türklerin hayatta kalması töreye bağlılık temelinde katı bir disiplin ve eğitimle mümkün olabilmektedir. Özellikle askeri eğitim bu yaşam tarzının ayrılmaz bir parçasıdır.

Bozkır Türk topluluklarının kendilerine özgü bir sosyal sistemleri vardı. Eski Türklerde eğitim sistemi de buna bağlı olarak gelişmiştir. Kaynakların azlığı eğitim kurumları hakkında daha fazla bilgi edinmemizi engellemektedir. Aslında “boy” yapısı üzerine kurulu bu sosyal sistem bazı Türk kökenli topluluklarda 21. yüzyıla kadar ulaşma fırsatı bulmuştur. Yerleşik toplumlara göre oldukça farklı olan söz konusu sistem, doğal olarak yaşanan coğrafi çevrenin ortaya çıkardığı bir durumdur. Hayatta kalabilmek ve gelecek nesillere ulaşabilmek için her türlü iklim ve benzeri ağır şartlara uyum sağlanıyordu. Hayat, su kaynaklarına ve otlaklara göre belirleniyor, hayvanların doyacağı, besleneceği ortamlara bel bağlanıyordu.

Tarihin en erken devirlerinden itibaren bozkır Türklerinin sosyal hayatı kaynaklarda anlatılmaya başlanmış, bunun için de eğitimin en erken devirlerde verildiğine dair bilgiler kaydedilmiştir. Orta Asya tarih sahnesinde devlet ve toplum modeli olarak ilk defa açık bir şekilde örgütlenen Asya Hunlarının tarihinde buna ilişkin ipuçları görürüz. Hunların sosyal hayatı hakkında elimizdeki kaynaklarda binlerce yıllık bozkır hayatının farklı evrelerine ulaşmak mümkündür. Bu yüzden İslamiyet öncesi Türk tarihinin bu dönemine dair bilgiler çok önemlidir. Daha sonraki devirlerde kaydedilen bilgi bu malumatı takip etmiştir.

Bozkırlarda yaşayan Hunların halkı sürekli bir yerde ikamet etmezdi. Hayatlarının temel kaynakları olan su ve meraları takip ederek yaşarlardı. Ekonomileri at, sığır, koyun, keçi ve deveden oluşan hayvan sürülerine dayanıyordu. Orta Asya'nın sert iklimi, özellikle Gobi Çölü ve yüksek Moğolistan stepleri tarıma imkân vermiyordu. Ancak Altay Dağları ve bazı bölgelerde tarımla ilgili arkeolojik kalıntılara ve çok gelişmiş sulama sistemlerine rastlanmıştır. Bozkır Türklerinde yazı sistemi çok geç dönemlerde ortaya çıkmıştır. Sözlü bir kültür baskındır.

EĞİTİM HAYATTA KALMANIN OLMAZSA OLMAZDIR

Bahsedilen bozkır şartlarında hayatta kalmak çetin bir mücadeleyi gerektirmektedir. Bu nedenle toplumu oluşturan bireylerin hayatta kalabilmek için pek çok bilgi ve beceriyi öğrenmiş olmaları zaruridir. Asya Hunlarında erkek çocuklar yürümeye başladıklarında koyunlara binerek biniciliğe alışırlar; avcılığı öğrenmek içinde kuş ve farelere ok atarlar; biraz büyüyünce tavşan ve tilkilere nişan alırlardı. Bizzat hayatın içinde pratiğe dâyanan bir öğrenme süreci işlerdi.

Bozkır geleneğinde yaşlıların özel bir yeri vardı. Onların bilgeliklerine ve tecrübelerine çok değer verilirdi. Atalardan tevarüs edilen geleneğin yaşatılmasında onların sözel aktarımlarının önemi büyüktü ve toplumu bir arada tutmak ancak bu anlatıların gücüyle mümkün olabiliyordu.

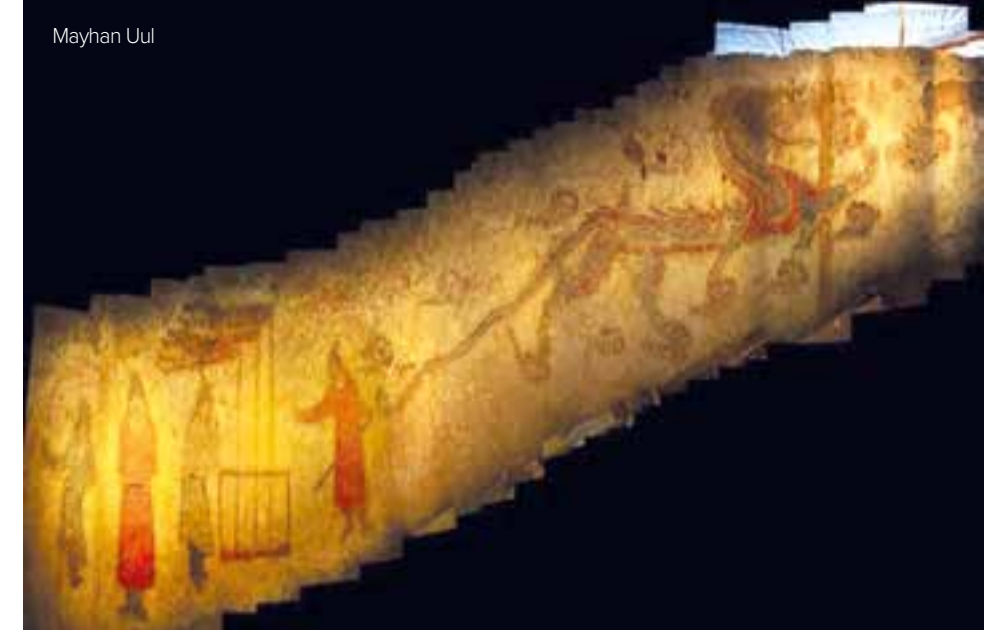
Yukarıda bahsettiğimiz model Orta Asya tarihinin derinliklerinde karşımıza çıkan ilk askeri ve sosyal model olup 20. yüzyıla kadar etkisini devam ettirmiştir. “Asker millet” söyleminin köklerinin buralarda aranması gerekir. Çok sağlam iç dinamiklere sahip olan bir toplumun çok sıkı ve disiplinli bir eğitime tabi tutulduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır.

Bozkır ve göçebe hayatının getirdiği zorunluluklara paralel olarak, hayata dair bilgilerin aktarıldığı eğitim ile askeri eğitim iç içedir. Toplumun genel yaşam biçimi açısından hiçbir zaman birbirinden ayrılması mümkün değildir. Dolayısıyla çocuklara henüz yürümeye başladıkları andan itibaren her iki eğitim birlikte verilir. Burada hayatta kalabilmek için ölüm kalım mücadelesinden galip çıkmak esas gayedir.

Bozkırlı Türklerin dayandığı askeri sistemin sağlamlığı ve başarısı dünyaca meşhurdur. Katı bir disiplinle çok sıkı kuralların uygulandığı bu askeri sistemin iyi kurgulanmış bir eğitim modeline dayandığı izaha muhtaç değildir. Bu sistemin kurucusu Çin kaynaklarında *Mo-tu* denilen *Mete Han*'dır. M.Ö. 209'da ordusunu özel olarak eğiten *Mo-tu*'nun kurduğu onlu sistem çağlar boyu hem Türk ordusuna hem de yabancı ordulara model teşkil etmiştir.

Hunlarda önceden beri çocuklar koyunlara binip, kuşlara, gelinciklere ve farelere ok atarlardı. Savaşçıların güç ve yetenekleri, yay çekmelerindeki ustalıkları ile ölçülürdü. Erkekler savaş için eğitim yaparlar, çok ani baskın ve hücumlarda

Bozkırlı Türklerin dayandığı **askeri sistemin sağlamlığı ve başarısı** dünyaca meşhurdur. Katı bir disiplinle çok sıkı kuralların uygulandığı bu askeri sistemin iyi kurgulanmış bir eğitim modeline dayandığı izaha muhtaç değildir.

Mayhan Uul

Mayhan Uul kompleksindeki duvar resimleri bugüne kadar bulunan, Göktürk dönemine ait ilk duvar resimleridir. Bu resimler Göktürklerin gömü geleneği, kılık kıyafetleri ve sanatlarıyla ilgili önemli bilgiler veriyor. Duvar resimleri ve açığa çıkarılan onlarca heykel, eski Türk sanatı hakkında önemli bilgiler edinmemizi sağlıyor.

bulunurlardı. Okçuluk bozkır geleneğinde çok önemli bir yer tutardı ve askeri eğitimde de önemli bir unsurunu teşkil ederdi.

TOPLUMUN TEMELİ: TÖRE

Hunlardan sonra Orta Asya'da kurulan bir diğer büyük Türk devleti de Göktürklerdir. *Göktürk Kağanlığı* 552 yılında ku-

rulduğunda aynı sosyal ve askeri sistemi devam ettirdi. Bu dönemde de askeri eğitimle sosyal eğitim iç içeliğini sürdürdü. Kağanlığı sırasında büyük başarıyla kazanan *Mukan* (553-572), stratejileri, askeri dehası, planlamacılığı sayesinde devletini bütün Orta Asya'ya hakim hale getirdi. *Mukan Kağan*'ın cesaretinin yanında üst düzey bir devlet yönetimi eğitimi aldığı görülmektedir.

Töre Göktürklerde çok önemlidir ve nesilden nesile aktarımı kendi usulünce, sözlü geleneğe dayalı bir biçimde yapılır. Sosyal yapının törenin canlı tutulmasıyla bir arada kalması sağlanır.

Uygur Kağanlığını 747-759 yılları arasında yöneten *Bayan Çor Kağan* için de durum aynıdır. O da ülkesi içinde boy birliğini sağlayarak, dışarıda Çin'e karşı başarılı bir politika uygulamıştır. Özellikle onun döneminde dikilen yazıtlar eğitime verilen değere işaret eder.

Genel olarak taşlara kazınmış eski Türk yazılarına baktığımızda, “bilge” ve “bilgelik” kavramının çok ön planda olduğunu görürüz. Bundan dolayı birçok kağan ve devlet adamının unvanı bilgedir. Bilgelik

makamına yükselmek ve bu halkın gözünde bilge kişi olmak için de bir eğitimin gerektiği muhakkaktır. Ünlü devlet adamı *Tonyukuk* da ürettiği stratejiler ile sağlam bir eğitim tecrübesinden geçtiğini kanıtlar.

Dede Korkut ve Oğuz destanlarında anlatılan olay örgüleri içinde eğitim ile ilgili çok değerli bilgiler bulmak mümkündür. Özellikle kahramanların eğitimi abartılarak anlatılır. Onların şahsında sıkı bir eğitimden geçmenin önemi üzerinde durulur. İsim bile eski Türklerde doğduktan sonra verilmez. İsmi hak edilmesi gerekir. Bunun için de çocuğun örnek bir başarı veya kahramanlık göstermesi beklenir.

İslamiyet öncesi, daha yakın dönemlerde bazı Türk topluluklarının *Budizm* ve *Maniheizm* dinlerine girdikleri görülür. Bu topluluklarda da adı geçen dinlerin öğretilerine göre bir eğitim sisteminin olduğu bilinmektedir.

Türklerin kullandıkları *On İki Hayvanlı Türk Takvimi* de zaman ve sayı hesabına dayanıyordu. Bu da bize matematik hesaplamalar konusunda Türklerin belli düzeyde bir eğitimlerinin olduğuna dair ipucu vermektedir.

Hayvancı bir toplum olan Eski Türklerin hayvanların bakımı ve tedavisi için bitkiler ve ilaçlar hakkında ileri düzeyde bilgi sahibi oldukları rahatlıkla söylenebilir. Buradan hayvan eğitimi ve bakımı ayrı bir dalmış gibi değerlendirilebilir. Metal işçiliği, dericilik, dokuma Türkle-

Metal işçiliği, dericilik, dokuma Türklerin maharetli olduğu zanaatlardır ve bu zanaatlar daha ziyade usta çırak ilişkisiyle bir sonraki nesillere aktarıldı.

Türklerin kullandıkları On İki Hayvanlı takvim zaman ve sayı hesabına dayanıyordu. Bu da bize matematik hesaplamalar konusunda Türklerin belli düzeyde bir eğitimlerinin olduğunu göstermektedir.

rin maharetli olduğu zanaatlardır ve bu zanaatlar daha ziyade usta çırak ilişkisiyle bir sonraki nesillere aktarıldı.

Netice olarak İslam Öncesi dönemde Türk kökenli topluluklarda eğitimin dayandığı temel prensipler şöyle değerlendirilebilir: Öncelikle Türklerin içinde bulunduğu coğrafi ortam ve buna bağlı hayatta kalma mücadelesi eğitim anlayışını da şekillendirmektedir. Geleneklerin çocukların eğitiminde çok etkili olduğu, töreye bağlı bir toplum arzusunun göre eğitilmelerinden anlaşılmaktadır. Bozkır kültürünü sürdüren topluluklarda özgün eğitim kurumları ile karşılaşılmasa da Mani ve Buda dinlerine giren Türk halklarının adı geçen dinlerin ibadethanelerinde ve manastırlarında eğitim aldıkları bilinmektedir. Yazılı kaynaklara baktığımızda daha çok ahlaki ve milli hedefleri öne çıkaran bir toplum tasavvurunun yerleştirilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bu yazıtlarda insanlara yol gösteren ve doğru yolu işaret eden nasihatvari bir üslup dikkat çeker. İyilik, cömertlik bilgelik, cesaret ve büyüklere saygı gibi değerler üzerinde durulur. Özellikle destanlarda söz konusu edilen “alp” tipine çok önem verilir. Alpliğin yanında bilgeliğe de çok değer verilir. Arkeolojik bulgular dikkatle incelendiğinde zanaat öğretimine, dolayısıyla mesleki eğitime daha fazla önem verildiği tespit edilebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Ankara 2019.
- Sadri Maksudi Arsal, Türk Tarihi ve Hukuk, İstanbul 1947.
- İbrahim Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, İstanbul 1987.
- Bahaeddin Ögel, Türk Kültürünün Gelişme Çağları, İstanbul 1987.
- Bahaeddin Ögel, Büyük Hun İmparatorluğu, Ankara 1981.
- Bahaeddin Ögel, Türk Mitolojisi, Ankara 1994.
- Ahmet Taşağıl, Hunlar, İstanbul 2020
- Ahmet Taşağıl, Gök Türkler, Ankara 2019
- Ahmet Taşağıl, Çin kaynaklarına Göre Türk Boyları, İstanbul 2016.

Önce Müzik, Sonra M-Ü-Z-İ-K: Müzik Eğitimi Hakkında Kavramsal Bir Çerçeve

Müzik Eğitiminin alınması kadar bu eğitimin ne zaman başladığı da insan beyninin gelişimini çok önemli oranda etkilemektedir.

Yusuf İhsan Tökel

Her sanat dalı için benzer bir biriciklik vurgusu yapılsa da, müziğin diğer sanatlardan çok daha temel bir yerde olmasının çeşitli sebepleri vardır. Paul Hindemith, aşağıda alıntılanmış gibi söz konusu bu durumu karşılaştırmalı olarak çok yalın bir şekilde ifade etmiştir:

“Diğer bütün sanat dallarında, sanatçının yaratısından estetik bir tat alabilmek için önce muhakeme yetimizin bir doyu-

ma ulaşması gerekir: Bir şiirin yapısal güzelliğinin veya manevi değerlerinin yüceliğinin takdir edilebilmesi için, öncelikle, sözcüklerin anlamları kavranmalıdır; bir resmin bizde herhangi bir duygusal tepki oluşturması için, onun konusunun ya da soyut çizgilerinin bilincimize yerleşmiş olması gerekir. Müzik söz konusu olduğunda durum farklıdır: O, önce bizim duygularımıza el atar ve biz bu saldırı karşısında çaresiz kalırız.”¹

Bu sarıh çıkarımda özellikle vurgulan-

mak istenen yer son kısım olacak: bizler, müzik karşısında savunmasızdır. Çünkü müzik, diğer disiplinlerden farklı olarak aklımızdan evvel duygularımıza seslenir. Ve eğer orada bir karşılık bulursa, etkilenmek/etkilenmemek bizim elimizde değildir. Saldırı/savunma alegorisi burada bir savaş ortamını çağırırsa da aslında burada anlatılmak istenen, müzikten etkilenmek konusunda elimizin/kolumuzun bir nevi bağlı olması ve doğduğumuz dünyada müziğin çok temel bir yeri işgal ettiğidir. Bu çıkarımı desteklemek için birçok sav ortaya atılabilirse dahi, istisnasız olarak her kültürde (müziğin olmazsa olmaz olduğunu belirtmek yeterli olacaktır).

Bu çıkarım, aslında bizi şöyle düşünmeye itiyor: eğer müzik, her kültürde istisnasız olarak yer alıyorsa demek ki müziğin kâinatın kendisiyle ayrılmaz bir bütün olduğu ve her insanın doğuştan müziğe duyarlı olduğu iddia edilebilir. Tam da bu noktada, günümüzde bu konuyla ilgili çalışmalar yapan nörobilim uzmanlarına bakılmasında fayda var:

“İnsan beyni, özellikle erken yaşlarda, müziği ve dili iki ayrı alan olarak ayırmaz; dili, özel bir müzik durumu/türü olarak sınıflandırır.”²

Bu bilimsel sonuç, erken yaşlarda, daha “dil” sentaksı bir bebekte oluşmuşken dahi müziğin beynimiz tarafından ayrırt edici olarak algılanabildiğini göstermektedir. Yani, Dilden önce müzik vardır; dil müziğin bir alt kümesi olarak zihnimizde şekillenmeye başlar. Bu son derece önemli bulgudan hareketle, müziğin beyin üzerinde ne gibi etkileri olduğu, müzik-dil ilişkisinin ne seviyede geçişken olduğu, müzik öğreniminin başlangıcının, yoğunluğunun bu gelişimi ne ölçüde etkilediği gibi sorulara cevaplar aranacaktır.

MÜZİK-BEYİN İLİŞKİSİ

Bazı araştırmalara göre müzisyenlerin dili özümsemesi ve bir dilin sentaksını anlamasının müzisyen olmayan kişilere oranla

daha hızlı ve sorunsuz olduğu ve bu etkinin beynin **Ayna-Nöron Sistemi** adı verilen bölgesinde olumlu gelişmeler kaydettirdiği keşfedilmiştir. Beynin bu bölgesi, **Yürütücü İşlevler (Executive Functions)** olarak adlandırılan bir grup beceriyle ilişkilidir.

Yine bazı araştırmalar müzisyenlerin çoğunlukla görevlendirme (multi-tasking), planlama, strateji oluşturma, hedefler belirleme, ayrıntılara dikkat etme, iç / dış çatışmaları ve problemleri verimli bir şekilde çözme gibi birbiriyle bağlantılı bilişsel alanlarda, müzisyen olmayanlara oranla daha yüksek yönetici işlev seviyelerine sahip olduklarını ortaya koymuştur.³

Bugün belki de en çok şikayet edilen “dikkat eksikliği” bahsinde de *Putkenin*'in araştırma sonuçları, iki yıldan daha uzun süre düzenli müzik eğitimi alan çocukların, yeteri kadar veya hiç müzik eğitimi almamış çocuklara kıyasla çok daha avantajlı bir durumda olduklarını ortaya koymuştur.

“2-3 yaşındaki çocuklar özelinde yürütülen bir bilimsel araştırmaya göre bir müzikle profesyonel olarak ilgilenen çocukların müzikle ilgilenmeyen çocuklara kıyasla işitsel ayırmsama ve dikkatlerini stabil tutma açılarından çok daha avantajlı oldukları sonucuna varılmıştır. Daha fazla müzikal aktiviteyle karşılaşan çocuklar, işitsel malzemeleri daha olgun bir şekilde işleyebilir ve seslerin zamansal yönlerinde daha yüksek hassasiyet gösterebilirler. Ayrıca, şaşırtıcı ve ani seslerin olduğu ortamlarda dikkat ve odak gerektiren işlerde müzik eğitimi alan çocukların, dikkatlerini müzik eğitimi almamış çocuklara göre daha iyi kontrol edebildikleri görülmüştür.”⁴

Müzik Eğitiminin alınması kadar bu eğitimin ne zaman başladığı da insan beyninin gelişimini çok önemli oranda etkilemektedir. Yapılan bazı araştırmaların sonuçlarına göre 7 yaşın altında profesyonel müzik eğitimine başlayan kişiler ile daha geç eğitime başlayan kişiler arasında ciddi farklılıklar vardır. En önemli farklardan birisi, beynin *korpus kallozum* adı verilen beynin sağ ve sol yarımkürelerinin birbiriyle iletişimi-

ni sağlayan bölgesinin erken yaşta müzik eğitimi almaya başlamış kişilerde daha büyük ve gelişmiş olmasıdır. Beynin ön lobu ile arka lobunu birbirinden ayıran ve çok genel anlamda kişinin motor becerilerini yöneten bölüm olan *Merkezi Sulkus*'da da aynı bulguya rastlanmaktadır: 7 yaş öncesinde müzik eğitimine başlayan kişilerde bu bölümün daha gelişmiş ve büyük olduğu keşfedilmiştir. Ayrıca, daha yoğun ve genç yaşta müzikle ilgilenen kişilerde gelişim gösterilen alanların en yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.⁵

MÜZİK İCRA ETMEK & MÜZİK DİNLEMEK

Müzikle profesyonel olarak ilgilenmenin yukarıda saydığımız faydaları sağladığını gördük; peki aktif olarak müzik üreten ve

2-3 yaşındaki çocuklar özelinde yürütülen bilimsel araştırmalar, müzikle profesyonel olarak ilgilenen çocukların işitsel ayırmsama ve odaklanma konusunda çok daha avantajlı olduklarını ortaya koymuştur.

bunu çeşitli vasıtalarla (ses, enstrüman, ışık, vb.) açığa çıkaran bir insanın beyni ile, hayatı boyunca herhangi bir düzenli müzik eğitimi görmemiş ama kendisini bir dinleyici olarak yetiştirmiş birisi arasında ne gibi farklılıklar vardır?

Bu noktadan hareketle müzik dinlemekle ilgili öncelikle şöyle bir ayırım yapmamız gerekiyor: Kulağımız, müziği hem “duyan” hem de “dinleyen” bir organımızdır. Biz, sesleri tesadüfen de olsa duyabiliriz; ama hiçbir sesi farkında olmadan, ya da dikkat kesilmeden dinleyemeyiz. Bu yüzden, her müziğe maruz kalma hadisesini dinleme eylemi olarak algılamamamız, bu ayırma dikkat etmemiz gerekmektedir.

Dinleme tipleri, yoğunluklarına göre üç farklı başlıkta ele alınabilir:

Bunlar; *Pasif Dinleme, Duyarlı Dinleme, Aktif Dinleme* dir.

Böyle bir ayırım yaptıktan sonra en değerli ve yoğun dinleme “Aktif Dinleme” olduğu için her dinleme aktif olmalı gibi bir sonuca varılmamalıdır. Bu zaten mümkün olmadığı gibi gerekli de değildir; aktif olarak dinlediğimiz bir konserde çalınan müziği dinlemediğimizi ve farklı şeylere konsantre olduğumuzu; ya da çalışırken arka planda kalmasını amaçladığımız bir parçayı, yeri geldiğinde aktif olarak dinlediğimizi çoğu zaman farkında bile olmadan idrak etmişizdir. Bu iki basit örnek de dinleme biçimlerinin birbirlerine ne kadar geçişken olduklarını ve hayatımızın bir parçası olduğunu göstermektedir. Fakat aktif dinleme, eğitiminin verilmesi gereken ve öğrencilerin gelişimini en fazla destekleyen dinleme

“*Korpus kallozum*” adı verilen beynin sağ ve sol yarımkürelerinin birbiriyle iletişimini sağlayan bölgesinin erken yaşta müzik eğitimi almaya başlamış kişilerde daha büyük ve gelişmiş olduğu tespit edilmiştir.

biçimi olduğu için özellikle bu alana yoğunlaşılması gerekmektedir.

Aktif müzik dinlemek, diğer birçok duygusal ve hafızaya yönelik faydalarının yanında bilişsel ve motor becerilerin, uzamsal-zamansal öğrenmenin ve beynin nöron üretmesini sağlayan nörojenezinin geliştirilmesini olumlu yönde etkiler. Fakat her koşulda bu avantajlar, maalesef kalıcı olmamaktadır: Müzik dinlerken bu etkiler geçici olarak etki gösterse de dinleme eylemi bittikten sonra, beyinde gelişim gösteren bu alanlar en geç 15 dakika içerisinde eski haline dönmektedir. Bunun aksini iddia eden ve yıllarca popüler kültürde desteklenen “Mozart Etkisi”nin aslında kalıcı etkisinin olmadığı birçok bilimsel makaleyle kanıtlanmıştır.

Özellikle bir müzik enstrümanı çalarken, beynin başka hiçbir eylemde bu kadar bütünsel ve senkronize çalışmadığı bilim adamları tarafından belirtilmektedir.

MÜZİK EĞİTİMİNDE SÜRE FAKTÖRÜ

Eğer mesele bir çocuğun müzik aracılığıyla nörolojik gelişimini desteklemekse, öğrenim sürecinin kendisi, nihai olarak öğrencinin herhangi bir müzikal etkinliğinde performans göstermesinden çok daha önemlidir. Bu yüzden, okullardaki enerjinin, öğrenimin nihai çıktısı olan konserlerin monoton bir şekilde gerçekleştirilmesi yerine öğrencilerin pozitif etkilerini hayatlarının her alanında hissedecekleri öğrenme sürecine aktarılması çok daha faydalı olacaktır.

Müzik eğitiminin süresi ile ilgili çalışmalar da bu kanyı destekler niteliktedir: Müzik eğitimi haftada bir düzenli aralıklarla 2 ila 15 ay arasında sürdüren öğrencilere yönelik yapılan çalışmalarda müzik eğitimi alan öğrencilerin beynin yapısal veya fonksiyonel işlevlerinden birisinde kısmi gelişimler görülsede, en az iki yıl düzenli eğitim alan öğrencilere yönelik çalışmalarda her iki işlevin de çok daha yüksek oranlarda geliştiği görülmüştür.

Özellikle bir müzik enstrümanı çalarken, beynin başka hiçbir eylemde bu kadar bütünsel ve senkronize çalışmadığı bilim adamları tarafından belirtilmektedir.

SONUÇ

Tüm bu bilimsel göstergeler, belki de K-12 düzeyinde okul ders programlarında yer alan müzik derslerinin konumunun tekrar gözden geçirilmesine, veya matematik/fen bilimleri gibi temel ders statüsünde görülen dersler için gayriresmî etüt saati olarak değerlendirilmesinin yeniden sorgulanmasına vesile olmalıdır.

KAYNAKÇA

Anita Collins, Music Education and the Brain: What Does It Make to Make a Change?, National Association for Music Education, 2013, sf:1-7

Catherine Y. Wan and Gottfried Schlaug, Music Making as a Tool for Promoting Brain Plasticity across the Life Span, 2010, Neuroscientist 16; sf:566-577

Elizabeth Peterson Inspired by listening: Teaching your curriculum while actively listening to music: Strategies for all teachers Hampton Falls, 2006, NH: Yeogirl Press

Frances H. Rauscher, Gordon L. Shaw, Linda J. Levine, Katherine N. Ky, Music and Spatial Task Performance: A Causal Relationship, University of California: Irvine, 1994

Natalie Sarrazin, Music and the Child, Chapter 7: Music And The Brain, Open Suny Textbooks, 2016

Paul Hindemith, Bestecinin Dünyası: Ufuklar ve Sınırlar, Norgunk Yayıncılık, 2014

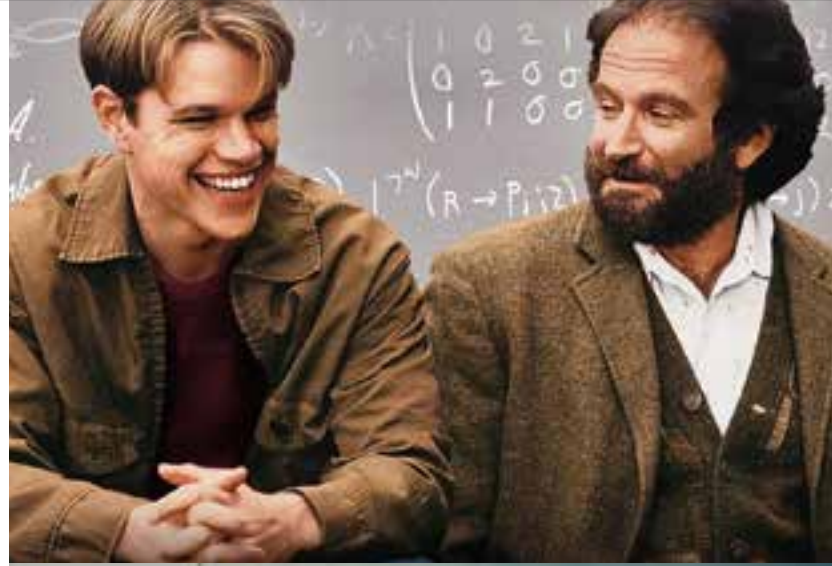
Putkinen, V., Teraviemi, M., & Huotilainen, M. (2013). Effects of informal music activities on auditory discrimination and attention in 2-3-year-old children. European Journal of Neuroscience 37(4), 654-61

Stefan Koelsch, Toward a neural basis of music perception: A review and update model, Frontiers in Psychology, 2, sf:1-20

İnsana ve Eğitime Dair Bir Şaheser: Can Dostum (Good Will Hunting)

Can Dostum, her şeyin kendini keşfetmekle başladığını ve ancak gerçek sevginin engelleri kaldırdığını insana hatırlatan etkileyici bir film. 1998 yılında, 8 dalda Oscar'a aday gösterilen film 3 dalda Oscar aldı.

Şeyma Harmanyeri

İnsanı Tanımlamadan Önce Anlamak Gerek

Filmin belki de en çarpıcı vurgusu, bireysel farklılıkları gözetmeyen bir eğitim anlayışının, standartlara uymayan deha seviyesindeki öğrencileri sistem dışına itme potansiyeli barındırmasıdır. Filmin ana karakteri (Will), Harvard'lı öğrencilerle karşılaşmasında, aslında yılda 150 bin dolar ödeyerek havalı üniversitelerde öğrendikleri bilgileri, halk kütüphanesine yıllık 1,5 dolar üyelik aidatı ödeyerek hem de fazlasıyla edinebileceklerini söyler. Burada eğitimin standartlaştırılmasına ve sadece diplomaya bağlı bir değerlendirme ölçütüne itiraz söz konusudur. Ancak bir taraftan da böyleli parlak bir zekanın kazanılması gerekmektedir. Bunun yoluysa, Will'i yönlendirmeye çalışmak değil, onu bütün yönleriyle anlamaktan geçmektedir.

kadaşı Chuckie (Ben Affleck) ve yeni tanıştığı kız arkadaşı Skylar (Minnie Driver) bu süreçte ona destek olacaklardır.

Film boyunca, herhangi gibi bir unvana ya da iyi bir eğitime sahip olmasa da birçok profesörün çözemediği soruları çözdüğüne şahit olduğumuz Will'in hikayesi, kimi zaman eğlencenin, kimi zaman hüznünlendiren bir anlatı ile seyirciyi etkilemektedir.

Çalışmadığı zamanlarda genellikle kütüphanede araştırmalar yaparak, kitap okuyarak, doğuştan gelen yetene-

ğine yönelerek zamanını değerlendiren kahramanımız, öğrenme arzusunun, ilginin, okumanın kıymetini yoğun bir durum hikayesiyle bizlere anlatıyor.

Yaşadığı çocukluk travması ve yaralarından dolayı kendini suçlu hissettiği için, sosyal hayattan kendini soyutlayan Will'in hikayesi, onu hayata kazandırmaya çalışan Sean ve Gerald'in çabaları etrafında şekilleniyor gibi görünse de filmin sonunda, sadece Will'in değil dört ayrı hayat hikayesinin farklı yönleriyle ele alındığını hissediyorsunuz.

Aradan geçen uzun zamana rağmen kendini unutturmayan ve sinemaseverlerin hafızasına kazınan Can Dostum, zorlukları aşmanın, kişinin kendini keşif yolculuğunun ve hayatta en önemli şeyin başarı ya da başarı hırsı değil, insanın mutlu olacağı işi keşfederek, üzerine gitmesi ve o işi yapması gerektiğini bizlere aktarıyor.

Sıcak bir gençlik filmi olan Can Dostum'un sinematografisi de en az hikayesi kadar etkileyici. Dürüstlük, dostluk ve değerler kavramlarının birbirine geçtiği, bilgiyle sevginin harmanlandığı pek çok sahnesi ve etkileyici diyalogların yer aldığı film, romantik bir dram.

IMDB puanı 8.3/10 ve Beyaz Perde puanı 4.4/5 Can Dostum, sinema eleştirmenleri ve eğitimcilerin önerdiği bir film olarak da izlenmeye değer.

Can Dostum; insanların aynı özelliklere sahip olmadığını, eşit şartlarda doğmadığını ve eşit şartlarda yarışmadığını, her insanın "biricik" olduğunu ve aslında tam olarak bu durumun onu özel kıldığını, insanın elinde olmayan şeylerin ve yaralarının onun suçu olmadığını fark etmesini sağlayan ve başarıya giden yolda bu bilincin insana kapılarını açacak anahtarları sunduğunu anlatan; diğerlerinden farklı olduğumuzu anladığımız, bu farkı sevdiğimiz, bu farka yöneldiğimiz bir farkındalıkla, her şeyin kendini keşfetmekle başladığı ve ancak gerçek sevginin engelleri kaldırdığını insana hatırlatan etkileyici bir film.

Gönül Diplomalı İnsan

Düzenleyen: Ahmet Yavuz

BİR KÜLTÜR DUAYENİ: AHMET HALÛK DURSUN

1957 yılında Hereke’de dünyaya gelen Prof. Dr. Ahmet Halûk Dursun, hayatı ve eserleriyle rol model olmuş bir kültür insanıydı. Akademisyen kimliğinin yanı sıra seyyah ve yazar olan ve kamusal alanda da önemli görevler ifa eden Halûk Dursun; sevdası Balkanlar, Anadolu, İstanbul ve Çanakkale; derdi ve duası Ayasofya olan bir tarihçi ve bir mütefekkindi.

Kendisi okumaya doyulmayan bir kitap olan Hocamız, ardında okunmayı bekleyen pek çok eser bıraktı: İstanbul’da Yaşama Sanatı, Nil’den Tuna’ya Osmanlı Yazıları, Tuna Güzellemesi, Osmanlı Coğrafyasına Yolculuk, Boğaziçi’nde Kırk Yılım, Ayasofya Müzesi Kültür Envanteri, Şehir ve Kültür: İstanbul, İncir Çekirdeği: Hereke’den Çıktım Yola, Medeniyet Köprüsü Beş Şehirli başlıca eserleriydi.

İnsan-ı kâmil yetiştirmek için gayret gösteren, söylediklerini önce kendi hayatında tatbik eden ve her haliyle gençlerin örnek alabileceği mihver insanlardan biri olan Prof. Dr. Halûk Dursun, 19 Ağustos 2019’da dâr-ı bekâya irtihâl eyledi.

Vefatından bir yıl önce Vakfımızda Maarif Söyleşileri programına katılan Hocamız, eğitim ve kültür hayatımıza dair ideallerini bizimle paylaşmış ve ufkuna hepimizi hayran bırakmıştı. Bizler de onun “Hafızanıza güvenmeyin. Devamlı not alın, kayıt tutun, arşiv yapın.” nasihatine uyarak, ardından güzel izler bırakan Hocamızı rahmet, minnet ve yâd-ı cemille anıyor ve söyleşiden derlediğimiz görüşlerini sizlere takdim ediyoruz.

Kültürün Temeli Maariftir. “Maarif”, “mim” harfi ile başlıyor. Bu mim, onun önemi işaret ediyor. Osmanlı bürokrasisinde, kaleme gelen evrak mühimse, mim konulurdu. Altına da ‘Mucibince amel oluna’ notu düşülürdü. Her evraka mim konmaz. Şimdi hayatta ve bürokraside yolun sonu görününce, hayatım boyunca “mim” koyduğum konulara bir kere daha bakıyorum. Maarif, değişmez “mim”lerimden bir tanesi olmuş.

Kültürün temeli maariftir; çünkü Maarif’te; marifet, talim ve terbiye iç içedir. Bu kavramların içini iyi doldurmamız lazım.

“**Talim**” nedir? “**Terbiye**” nedir? “**Maarif**” nedir, “**marifet**” nedir, “**irfan**” nedir? Tüm bu kavramlar üzerine yeniden düşünmek gerekir.

MARİFET, MÜKTESEBAT, MUAMELAT, MUHKEM, MÜDAVEMET, MEKTEP... HEPSİNE MİM!

Marifet önceliklidir. Mim’den devam edersek, “**müktesebat**” bunun arkasından gelir. Eğitim öğretimin taşıyıcısı müktesebattır. Elinde ne var? Bugüne kadar ne iktisab ettin?

Müktesebattan hemen sonra bana göre, “**Muamelat**” gelir. “**Marifet, Müktesebat, Muamelat**” ... Bunlardan biri eksik olur veya aralarındaki irtibat kesilirse yaptığınız işin bir kıymeti olmaz. Bunlarla mücehhez olmaya, bu hasletlerle donanmaya gayret etmeliyiz. Sağlam bir duruşun şartı budur. Bu tavır da bizi başka bir mim’e, “**Muhkem**”e götürür.

Bir diğer önemli kavramımız “**Müdevemet**”. Şimdilerde sürdürülebilirlik diyorlar. Bir işte berdevam olmak, sebat ve devamlılık göstermek, o işin müdavimi olmak demektir.

Ve geldik “mim” konulacak kavramların sonuncusuna; o da “**Mektep**”. Mekteple müdavemet bir arada değer kazanır.

Entellektüel cehalet

Eskiler, “Cehlin ol mertebesi ancak tahsille olur” derlerdi. En tehlikelisi odur. Diplomalı bir cehil, cehalet.

Maarif Vakfı’nın temeli Ayasofya’dır aslında. Ayasofya’da kurulan vakıfta medrese dışında, halkın her kesiminin ilim öğrenebileceği bir sistem kurulmuş.

“Bir mektebe oldu kim müdâvim, Allah idi zâtına muallim.”

Edebiyatımızda, ilmin kapısı kabul edilen Hz. Ali’ye ithafen yazılmış bu beyit, mekteple müdavemet ilişkisini çok nezih bir üslupla özetliyor.

İRFANSIZ MEKTEP OLMAZI!

Mektep irfana tabi olmazsa tehlikelidir.

“**Gör zâhidi kim sâhib-i irşâd olayım der,**

Dün mektebe vardı bugün üstâd olayım der.”

Mektep, ilimde gurura sebebiyet verebilir. Mektep cehaleti giderir mi? Her zaman

değil, bazen cehaleti kavileştirir bile. Temel meselelerimizden biri budur. Hatta eskiler: “**Cehlin ol mertebesi ancak tahsille olur.**” derlerdi. **Mektebin en tehlikeli yönü, diplomalı cahiller yetiştirme ihtimalidir.**

MAARİF’İN TEMELİ AYASOFYA’DIR

Ayasofya, marifet eğitimi yönüyle hususi önemi haizdir. Ayasofya medresesinin haricinde Ayasofya’nın cami içi, harimi de Maarif Müessesesi olarak düzenlenmiş. Maarif Vakfı’nın temeli Ayasofya’dır aslında. Ayasofya’da kurulan vakıfta, medrese dışında halkın her kesiminin ilim öğrenebileceği bir sistem kurulmuş. Resmi yapıya alternatif değil ama, halkın daha kolay ulaşabileceği, zamanla mukayyet olmayan, ilim alınacak kişiyi tercih edebileceğin, bu nedenle de kurumsal yapının dışında hayat boyu öğrenme anlayışına dayanan bir sistem...

Medrese tahsili görme imkanı bulamamış ama ilim heveslisi insanlar, Ayasofya’da kendilerini yetiştirme imkanı bulmuşlar, binaya da hiç ihtiyaç duyulmamış. Ayasofya’nın sağladığı imkanlar dolayısıyla

binaya değil “insana” yatırım yapmışlar. Ders halkasına bağdaş kurmak yetmiş.

KAPISIZ, PENCERESİZ, AÇIK SINIFLARDA EĞİTİM

Nasıl olmuş? Ayasofya Camii'nin namaz kılınan yerlerinin bir kısmını yükseltmişler. Buralara maksure adı verilir, mahfil gibi düşünün, loca yani. Çok ince tahta bir sırayla etrafı çevrilmiş bu alanların. Orada açık sınıflar kurulmuş. Kapısı yok, penceresi yok. Dışarıdan pedagojik formasyonu olan dersiâmlar, yani ammeye ders verme kabiliyeti olan hocalar, namaz aralarında sütuna yaslanıp derslerini vermişler.

OSMANLIDA GÖNÜLLÜ HAYAT BOYU AÇIK ÖĞRETİM

İlim heveslileri, ders anlatan hocalara kulak kabartıp derslerini ve muallimlerini kendileri seçiyorlar. Biraz hadis dinliyor, istidadı olduğuna kani olursa müdâvîm oluyor, baktı ilgisini çekmiyor, yan taraftaki kelimelerine geçiyor.

Açık ders, açık sınıf, modeli yani. İçeriye girmeden önce kenarda durarak dinliyorsun. Eğer anlatılan ders ve ders veren, seni bir şekilde cezbediyor, dersin sana bir şey katacağına inanıyorsan yukarıya çıkıp, diz çöküp, halkaya dahil oluyorsun. Kayıt, prosedür yok. Tespit edebildiğim kadarıyla Ayasofya'da 12 farklı alanda ders veriliyor. Aynı anda 12 farklı insan da bu dersleri anlatıyor.

Bir yerde Üsküdar Mevlevihanesi Şeyhi Ahmet Remzi Dede, öbür tarafta Nakşi Halidi Şeyhi Abdülhakim Arvasi Hazretleri... Aynı anda Ayasofya'nın kubbesi altında ders verebiliyordu.

KİŞİYE ÖZGÜ EĞİTİM

Burada da “müdâvemet”, dersin müdâvimi olmak gerekli; eğer ilimde derinleşmek istiyorsan. Sen kendi hayat anlayışına göre, karakter özelliklerine göre katılacağın dersi belirliyorsun ve devam ediyorsun, bir nevi çoktan seçmeli ders.

Haluk Dursun,
Prof. Dr. Fuat
Sezgin ile
birlikte.

Maarifin, yazılı olmayan skolastik dışı kaynaklarını çok ciddiye almamız lazım. Adam adama markaj. Aslında metot önümüzde; yapacak yiğit lazım. O kadar açık söylüyorum.

Beşiktaş'ta turşucu çırağı, Kapalı Çarşı'da yorgancı kalfası olan, okuyamayan ama ilim aşkıyla dolu nice insan ilim öğrenme imkanına sahip olabiliyor. Bir derisi sürekli takip eden bir talebe, o derste yeterli seviyeye geldiğine kani olduğunda imtihana alınma talebinde bulunabiliyor, imtihanı başarıyla verenler, icazete hak kazanabiliyordu.

Dışardan imtihanla Rüşuh Diploması almak suretiyle ilimde mevki kazanabiliyordunuz. Tarihte bu yöntemle hem marifet hem de irfan sahibi olan önemli şahıslar vardır.

BİZE AİT, BİZE HAS BİR İNSAN TİPİ VARDI...

Geleneksel kültürü, ananevi hayatı bilen, onu yaşayan ve onu aktarma kabiliyeti olan insana yaklaşmak, o insanın peşinde olmak çok önemlidir. Şu anki en büyük kaybımız bu tür insanların giderek kaybolması ve yerlerine yenilerinin gelmemesidir. Bize ait, bize has bir insan tipi vardı. Tavrıyla, haliyle, esrariyle... Artık çevremizde o insanları göremiyoruz.

BİR MEDENİYET, BEŞ İNSAN: Mahir İz, Fethi Gemuhluoğlu, Ali Fuat Başgil, Süheyl Ünver, Ekrem Hakkı Ayverdi

Kültür Bakanlığındaki müsteşarlık dönemimde bir çalışma yaptık. Medeniyet vasfını üzerinde taşıyan ve bunu aktarma kabiliyeti olan kişileri belirledik.

Bazı insanların yazdıklarından çok, sohbetleri ve tavrı bereketli olur. Etrafında bir hâle oluşturur ve o hâleden bir ekip, bir kadro ve bir nesil ortaya çıkar, Mahir İz gibi. İlk akla gelen öncü münevverlerimizden biriydi Fethi Gemuhluoğlu ve gençler üzerine çok düşünen ve onlara hitaben de bir eser kaleme alan Ali Fuat Başgil rahmetliyi listeye dahil ettik.

Listeye dahil ettiğimiz bir diğer önemli isim Süheyl Ünver'di. Süheyl Ünver de tanınmazsa medeniyetimize dair bakışımız eksik kalır. Mimari alandaki fikirleriyle de Ekrem Hakkı Ayverdi listemizde yer verdiğimiz bir diğer önemli şahsiyetti. Osmanlı mimari coğrafyasını bize hatırlattığı, mimari mirasımızı gündeme getirdiği için gözden kaçırılmaması gereken büyük bir insandı.

Bu insanları bir medeniyet tasavvurunun mütemmim cüzleri gibi düşünmek lazım. Maarifin, marifetin kitaplar ve skolastik eğitim dışındaki kaynaklarını çok ciddiye almamız lazım. Adam adama markaj. Aslında metot önümüzde; yapacak yiğit lazım, o kadar açık söylüyorum.

KİŞİYİ ŞEKİLLENDİREN MEKTEPTEN ZİYADE MUHİTTİR.

İki tane anahtar kelime daha var. Bunlardan bir tanesi **muhit**, ikincisi **mahfil**. Zamanını geçirdiğin muhit önemlidir. Okulda, kurum içinde ne tür bilgi verirsen ver, o bilginin hayata aksettiği yer muhittir. Okuldan çıkınca hangi mahalleye gidiyorsun, hangi mahfillere takılıyorsun? Bu çok önemlidir. Kişiyi şekillendiren, asıl karakterini veren, mektepten ziyade muhittir.

Eski İstanbul'da birisi hakkında kanaat

oluşturmada, muhit ve mahfil önemliydi. Dar çevresi nedir, onun mahfili nedir? Yani kurum dışındaki ortamların sıhhati de önemlidir. Eğitim verdiğiniz talebe, dışarı bıraktığımız zaman sizden kaçırıyorsa o eğitimin çok fazla tesiri olmaz. Bu nedenle okul dışındaki çevrenin de düzenlenmesi gerekir.

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIMIZ: MUSAHİPLİK

Bana göre maarif meselesinde çok önemli bulduğum, fakat unuttuğumuz bir özellik daha var. O da musahipliktir. Musahip nedir? Padişahların sohbet arkadaşlarına musahip denirdi. Padişah, onlarla önemli mevzuları istişare eder, onlarla sohbet

Ardında onlarca eser ve hizmet bırakan Haluk Dursun Hoca, 19 Ağustos 2019 günü Malazgirt Zaferinin yıldönümü etkinlikleri için gittiği Erciş'ten dönerken trafik kazasında hayatını kaybetti. Kendisini rahmetle anıyoruz.

Bize ait, bize has bir insan tipi vardı. Tavrıyla, haliyle, esrariyle... Şu anki en büyük kaybımız geleneksel kültürü aktarma kabiliyeti olan insanların giderek kaybolması ve yerlerine yenilerinin gelmemesidir.

ederdi. Musahipler ya ilmiye sınıftan veya hikmet ve irfan sahibi zatlar arasından seçilirdi. Bazen sadece bilgi sahibi olmak kifayet etmez. **Hikmet ve irfan; sezgi ve geçmişin bilgisi ile geleceğe projeksiyon tutmaktır.**

Musahiplik; eğitimde, siyasette, gündelik hayatta ihtiyaç duyulan bir konudur. Çocuklarımız kimlerle musahiplik ilişkisi kuruyor, sohbet arkadaşları kimler? Musahibi yanlış ise, verdiğiniz eğitimin de bir değeri olmayacaktır.

Musahibin çocuğa raptedilmesinden eğitimci sorumludur. Ders bittiği zaman değil sadece, kimle çıkacak, hangi muhite, hangi mahfillere gidecek ve sonu ne olacak? Bu konuyu hafife almamalıyız, hele eğitimde!

UNESCO, somut olmayan kültürel mirasımız olarak neyi seçti biliyor musunuz? Musahiplik ve Yarenlik'i...

TALEBELİKTE ESAS OLAN, OCAKLI OLMAK

Talebelikte esas olan yatılı olmak, yani ocaklı olmaktır; devamlı olmak, ocak kıyasında yatmaktır. Topkapı Sarayı içerisindeki Enderun'da her bölümün eğitim yerinin kendi ocağı vardı, ocak etrafında talebe olunur, yatakları oraya serilir, ders de o ocağa yapılırdı. Bu eğitim sistemini yeniden düşünmekte yarar var.

MÜHİM OLAN GÖNÜL DİPLOMASI VERMEK

Bizim en büyük sıkıntımız geleneksel kültürümüzü, ananevi kültürümüzü unutmamızdır. Maalesef köprüleri yıktık. Onun için o köprüleri bir şekilde mutlaka tamir etmeliyiz; yeniden kendi insanımızla, tarihi kültürel hafızamızla irtibat kurmanın yollarını bulmalıyız. Diplomalardan değil, bu tür gönül diplomalarından beslenen bir nesle ihtiyacımız var. Gençleri bu yola doğru çekmemiz lazım.

Marifetiniz bereketli olsun. Allah'a emanet olun.

Tarihi Seyir İçerisinde Türkiye’de Uluslararası Okullar

Türkiye’de yabancı, azınlık ve milletlerarası özel okulların yönetimine ilişkin hukuki düzenlemelerin temeli, 1915 yılında yürürlüğe giren Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi’ne dayanmaktadır. Esasen Osmanlı tebaası olan Gayri Müslimler, kendi eğitim kurumlarını açmakta özgürdüler. Tanzimat’tan sonra modernleşme çabalarının da etkisiyle Osmanlı topraklarında yabancı okullar da açılmaya başlandı.

Dr. Kemal ŞAMLIOĞLU

T.C. Cumhurbaşkanlığı Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurul Üyesi

Osmanlı Devleti’nde Tanzimat dönemi öncesinde toplum dinî temelde örgütlendiği için eğitim de her inanç grubunun kendi inanç sistematığı içerisinde düşünülmüştür. Bu çeşitlilik içerisinde Rum, Ermeni ve Musevi azınlıklar tarafından kurulan özel okullar dikkat çekmektedir.

Osmanlı Devleti’nin sınırlarının zamanla genişlemesi ve Avrupa devletlerinin birçoğuyla ticarî ve siyasî münasebetlerinin artması sebebiyle bazı yabancı unsurlar Osmanlı coğrafyasında kendi dillerini yayma ihtiyacı duymuşlardır. Bu amaçla yabancı millî cemiyetler yahut bizzat yabancı hükümetler aracılığıyla çeşitli dillerde öğretim gerçekleştiren birçok yabancı okul kurulmuştur. İçlerinde Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Avusturya ve Rusya’nın da bulunduğu ülkelerin açtıkları okulların amacı, kendi kültürlerini Osmanlı Devleti sınırları içinde yaymaktır.

Azınlık okulları ve yabancı okullar, Müslüman çoğunluk tarafından önceleri tepkiyle karşılanmış, zamanla Batı modernleşmesi-

nin etkisini iyice arttırdığı bir ortamda, kolay yoldan statü elde etme amacı güdenlerin tercihi haline gelmiştir. Diğer yandan bu okullara çocuklarını göndermek istemeyenlere yönelik olarak bazı Türk girişimciler tarafından Batı eğitim sistemini örnek alan özel Türk okulları da açılmaya başlanmıştır.

Milletlerarası okullar ise yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 1983 yılında *Özel Öğretim Kurumları Kanunu*’nda yapılan düzenleme ile ihdas edilmiştir. Günümüzde; Türkiye’de özel Türk okulları, azınlık okulları, yabancı okullar ve milletlerarası okullar olmak üzere dört tür özel okul bulunmaktadır.

Özel okulların ve dolayısıyla yabancı, azınlık ve milletlerarası özel okulların yönetimine ilişkin hukuki düzenlemeler incelendiğinde, 1915 yılında yürürlüğe giren *Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi*’nin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Söz konusu talimatname ile özel okulların açılış, işleyiş, personel ve kurucu niteliklerine ilişkin önemli düzenlemeler yapılmış-

Cyrus Hamlin tarafından 1870 yılında inşa edilen Robert Koleji’nin ilk binası Hamlin Hall.

Columbia Üniversitesi Robert Koleji Nadir Eserler Koleksiyonu.

Haliç sahilllerinden Fener Rum Okulu’nun Görünüşü yukarıda, tepede) Altta, sahile bitişik durumda Bulgar Kilisesi.

tır. 1960’lı yılların ortalarına kadar özel okullar, Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi’ne dayanarak sevk ve idare olunsada yaklaşık elli yıl önce hazırlanmış bir talimatnamenin, özellikle eğitim ve öğretim alanında günün ihtiyaçlarına cevap vermesi imkânsız hâle gelmiş, bu nedenle özel okulların tâbi bulunacağı esasların yeniden belirlenmesine ilişkin 1961 Anayasasında ifade edilen kanuni düzenleme, 1965 tarihli *Özel Öğretim Kurumları Kanunu*’nun kabul edilmesi ile gerçekleştirilmiştir. 2007 yılında ise kendi içinde tutarlı, güncel ihtiyaçlara cevap veren kanuni düzenleme yapılmıştır.

1. AZINLIK OKULLARI

Osmanlı Devleti’nde eğitim ve öğretim çoğunlukla dinî faaliyetlerle bir arada değerlendirilmiştir. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul’u fethettiğinde üç önemli topluluk ile karşılaşmıştır. Bunlar; **Ortodoks Kilisesi’ne bağlı Rumlar, Gregoryen Kilisesi’ne bağlı Ermeniler ve Musevilerdir**. Fatih; fetihden hemen sonra “Galata Ahitnamesi” ile buradaki topluluklara, kendi dillerini kullanma ve eğitim görme, dinlerini ve inançlarını serbestçe yaşama gibi önemli haklar vermiştir.

Rum, Ermeni ve Musevilere tanınan din, dil ve ayin serbestisi kilise okullarının açılması için imkân oluşturmuştur. Başlangıçta bir iki sınıflı açılan kilise okulları, her cemaate göre ayrı ayrı organize edilerek zamanla birer cemaat okulu hâlinde eğitim vermeye başlamıştır.

Rum Okulları

Fener Rum Okulu, Rumların İstanbul’da tesis ettiği en eski okuldur. Bu itibarla, azınlık okullarının ilkinin 1454 yılında açılan Fener Rum Okulu olduğu genel olarak kabul görür. Zira söz konusu okul, İstanbul’un fethinden önce patrikhanenin himayesi altında bulunduğundan Patrikhane Mektebi adıyla da anılır.

Diğer bir Rum Okulu Kuruçeşme’de hastaneleriyle birlikte bulunan Kuruçeşme Üniversitesi’dir. Bu üniversitenin patrikhane ile doğrudan bir ilişkisi bulunmadığı gibi okulun bünyesinde var olan tıbbiye kısmı, resmi tıp mektebi olarak kabul edilmiştir. Bu okul, 1820 Rum isyanına ve Rum tercümanların Babıali’den uzaklaştırıldığı tarihe kadar faaliyetlerine devam etmiştir.

Ermeni okulları

İstanbul’un fethinden 18. yüzyılın sonuna kadar, Ermenilerin Osmanlı Devleti sınırları içinde okul mahiyetinde müesseselerine rastlanmamaktadır. 1790 yılına kadar Ermenilere ait dinî eğitime özgü bazı müesseseler bulunmakla birlikte bunlar varlıklarını şahsi nüfuzlar sayesinde geçici süreliğine muhafaza edebilmiştir. Bununla birlikte 1719’da İstanbul’daki Ermeni Patriği *Ohannes Goloda*’ya verilen fermanla, İstanbul’un Fatih tarafından zaptı üzerine Kumkapı ve civarına yerleşen Ermenilerin *Mangantz Varjadun* (*Çocuk Terbiye Evi*) adlı bir kuruma sahip oldukları ifade edilmiştir.

Diğer taraftan 15. yüzyılın başlangıcında Bitlis civarında *Amlorti* adındaki Manastır’da bir okulun kurulduğu, 1710 yılından sonra *Darülfünun* adıyla anıldığı bilinmektedir. 1741-1745 yılları arasında *Patrik Nalya*’nın himayesinde bir de Kız Mektebi kurulmuştur. 1790 yılında ise *Amira Miricanyan*, ilk resmi okulu Kumkapı’da açmıştır. Miricanyan aynı zamanda Langa’daki *Surp Lusavoriç* ile Balat’taki *Surp Hreştagabed* mekteplerini kurmuştur. Bu devirde Hasköy’deki *Nersesyan Mektebi* büyük bir önem kazanmıştır. İlkokul mezunları için yüksekokul açma ihtiyacı doğrultusunda 1838 yılında Üsküdar’da kurulan *Cemaran Mektebi* Ermenilere ait bir diğer okuldur.

Musevi okulları

1453 yılında İstanbul’da Musevilerin nüfusu önemli bir yekûn oluşturmamaktadır.

Azınlık okulları üzerinde hükümetin görünüşte denetimi mevcut olmakla birlikte gayrimüslim cemaatler, patrikhaneleri ve hahamhaneleri vasıtasıyla okullarını çoğunlukla bağımsız olarak idare etmişlerdir.

Fakat 1492’de İspanya’dan ve bir müddet sonra Portekiz’den göç eden Museviler, Osmanlı topraklarında yoğunlaşmaya başlamıştır. Ülkede sayıları artan Museviler, zamanla çeşitli okullar açmaya başlamışlardır.

Azınlık okulları üzerinde hükümetin görünüşte denetimi mevcut olmakla birlikte gayrimüslim cemaatler, patrikhaneleri ve hahamhaneleri vasıtasıyla okullarını

çoğunlukla bağımsız olarak idare etmişlerdir. Bu okullar, çocuklara yalnız ana dilini öğretmekle yetinmemiş, cemaatin siyasî nüfuzunu artırma ve azınlıkların bağımsızlığını kazandırma anlayışla hareket etmişlerdir. Zira batılı devletler Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde azınlıklara her bakımdan destek olmuş ve bu yolla Osmanlı toplumu ve yönetimi üzerinde etkinlik kurmayı amaçlamıştır. Birçok devlet, Osmanlı Devleti’ne yönelik siyasî, askerî ve ekonomik müdahaleler planlayarak çıkarına hizmet edebilecek, kendine yakın bir topluluğu yanına çekmeye çalışmıştır. Yabancı devletlerin bu azınlık gruplarına desteği *İstiklâl Savaşı* süreci ve sonrasında da devam etmiş, millî mücadelenin başarıyla sonuçlanmasının ardından gerçekleştirilen barış görüşmelerinde azınlıkların kurduğu okulların akıbeti önemli bir tartışma konusu olmuştur.

Sonuç olarak azınlık okulları; Rum, Ermeni ve Musevi azınlıklar tarafından kurulmuş, Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmış, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrencilerin devam ettiği özel okullardır. *Bu okullar, 1923 tarihli ve 340 sayılı Kanuna bağlı Antlaşmanın 40 ve 41.*

İstanbul Amerikan Kız Lisesi’nde kız öğrenciler toplu halde.

maddeleri ve Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümleri çerçevesinde eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam ederler. Hâlen ülkemizde faaliyet gösteren elli dokuz azınlık okulunda kendi azınlığına mensup 3.453 öğrenci eğitim görmektedir.

2. YABANCI OKULLAR

Osmanlılarda azınlık okullarının açılıp gelişmesi Fatih’in azınlıklara tanıdığı

imtiyazlardan ve kiliselerin faaliyetlerinden ayrı düşünülmemeyeceği gibi yabancı okulların açılması da kapitülasyonlardan ve Batılı ülkelerin Osmanlı topraklarında nüfuz elde etme çabalarından bağımsız düşünülemez.

Fransızlara verilen kapitülasyonların ardından Galata Latinlerinin papadan kendi çocuklarına eğitim verilmesi için rahip talep etmesiyle 1583’de beş Cizvit

Solda Osmanlı topraklarında açılan ilk yabancı okul olan *Saint Benoit*; sağda *Notre Dame de Sion* Fransız Lisesi

rahibi İstanbul’a getirilmiştir. Bunlar Galata’da *Saint Benoit Kilisesi*’ne yerleşerek *Saint Benoit Mektebi* adlı bir okul açmıştır. Osmanlı’da kurulan ilk yabancı okul budur. *Saint Benoit*’ten sonra 1629’da da Kapüşen denen Fransız rahipleri Galata’da *Saint Georges Kilisesi* yanında *Saint Georges Mektebi*’ni kurmuştur. İlk Protestan Amerikan misyoner okulu ise 1824’te Beyrut’ta açılmış olup bu tarihten sonra yabancı okul sayıları çok hızlı bir şekilde artış göstermiştir.

Yabancı okulların kuruluşu ve gelişimi temel olarak misyonerlik faaliyetlerine dayanır. Bu bağlamda 17. yüzyılda önce Katolik teşkilatı ön plana çıkmıştır. Roma’da papalık makamı tarafından misyonerlerin yetiştirilmesi için *Propaganda Rahipler ve Yardımcılar Cemiyeti*, Paris’te *Ecnebi Misyoner Cemiyeti ve Mektebi* kurulmuştur. 18. ve 19. yüzyıllarda birçok yeni cemiyet hızlıca kurulmaya devam etmiştir. Protestan misyonerlerin faaliyetleri ise 19. yüzyılda ivme kazanmıştır. 1849’da Londra’da parlamento, Hıristiyanlığın yayılması için bir cemiyet teşkil etmiş bu itibarla İngiltere, Almanya, İsviçre, Danimarka, Amerika ve Rusya’da binden fazla merkez tesis olunmuştur.

Çoğu dinî vakıflar tarafından yönetilen eğitim kurumları, eğitim faaliyetleri kapsamında okullar açmış, hedeflerine yönelik neşriyatta bulunmak için matbaalar açmışlardır. Okullarda okutulan farklı dillerde pek çok dinî eser, bu matbaalarda basılmıştır.

Osmanlı coğrafyasının her tarafına yayılmış olan Katolik ve Protestan misyonerleri, dinî teşkilât, okul ve kurumlar aracılığıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Kutsal kitapları dağıtmak, dergiler yayımlamak, telkinlerde bulunmak ve büyük küçük yardımlar yapmak bu faaliyetlerden bazılarıdır. İngilizlerin bu maksatla birçok yerde kurumları ve bunların idaresinde birer okulları olmuştur.

Ülkemizde hâlen Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında Fransız, Avusturya, Alman, İtalyan ve Amerikalılar tarafından açılmış on iki okulda 6.993 öğrenci eğitim ve öğretim görmektedir.

Günümüzde Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında faaliyet gösteren yabancı okullar, hukuki statüsünü Lozan Antlaşması'na ekli olarak teati edilen mektuplardan almaktadır. Lozan Antlaşması'nda "Yabancı" eğitim kurumlarından hiç bahsedilmemesine rağmen Lozan Mektuplarıyla 30 Ekim 1918'den önce Osmanlı Devleti'nde mevcut yabancı okulların imtiyaz ve garantilerinin devam edeceği bildirilmiştir ve Türk Devleti bu mektuplara, Lozan Antlaşması'nın bir maddesiymiş gibi bağlı kalmıştır. Ülkemizde hâlen Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında Fransız, Avusturya, Alman, İtalyan ve Amerikalılar tarafından açılmış on iki okulda 6.993 öğrenci eğitim ve öğretim görmektedir.

3. MİLLETLERARASI OKULLAR

1983 yılında Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda yapılan düzenleme ile milletlerarası okullar ihdas edilmiştir. Milletlerarası okullar, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulmuştur.

Kanun'la bu okulların açılmasına müsaade edilse de açılışa ilişkin ağır şartlar sebebiyle iki yıllık süre zarfında milletlerarası okul açılmamıştır. Bu nedenle 1985 yılında Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda yapılan düzenleme ile milletlerarası mahiyette okulların, yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından doğrudan doğruya veya Türk vatandaşlarıyla ortaklık yolu ile Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde açılabilmesi kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Türk vatandaşları ve tüzel kişilerinin kendi adlarına milletlerarası mahiyette okul açabileceği ifade edilmiştir. İlk defa 1987 yılında açılan milletlerarası okullar, hâlen Türkiye'de faaliyetlerine devam etmekte olup şu an faaliyet gösteren 228 milletlerarası okulda 12.592 öğrenci bulunmaktadır. Program çeşitlilikleri ve Türkiye'nin diğer ülkelerle kuracağı ilişkiler bağlamında milletlerarası okullar büyük imkânlar barındırmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde Azınlık Okulları Lozan Antlaşması ile ikame edilirken, Lozan Mektuplarıyla yabancı okullar da belirli sınırlılıklar çerçevesinde faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Zaman içerisinde yapılan bazı yasal düzenlemeler ile milletlerarası okulların da açılmasına imkân sağlanarak Türkiye'de yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim görebilmesinde yeni çeşitlilik alanı oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2013). Türk Eğitim Tarihi M. Ö. 1000-M.S. 2009. Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akbulut, O. (2016). Türk Eğitim Tarihinde Özel Okulların Hukuki Dayanağı ve Tarihi Gelişimi. Milli Eğitim Uzmanlık Tezi. Ankara.
- Atuf, N. (1930). Türkiye Maarif Tarihi Hakkında Bir Deneme. Ankara. Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.
- Ergin, O. (1977). İstanbul Mektepleri ve İlim, Terbiye ve Sanat Müesseseleri Dolayısıyla Türk Maarif Tarihi. Cilt 1-5 İstanbul. Eser Matbaası.
- Güven, İ. (2013). Türk Eğitim Tarihi. Edirne. Paradigma Akademik Yayınları.
- Haydaroglu, İ. P. (1990). Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar. Ankara. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kocabaşoğlu, U. (1988). Osmanlı İmparatorluğunda XIX. Yüzyılda Amerikan Matbaaları ve Yayıncılığı. Murat Sarıca Armağanı. İstanbul. Aybay Yayınları.

Koçu, R. E. (1934). Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar 1300-1920 ve Lozan Muahedesi 24 Temmuz 1923. İstanbul. Maallim Ahmet Halit Kitaphanesi.

Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri. (2020). Özel Öğretim Kurumları Modülü İstatistikleri.

Miroğlu, İ. (1989). Fatih Devrinde Osmanlı İmparatorluğu. C-10. İstanbul. Çağ Yayınları.

Özel Öğretim Kurumları Kanunu. (14/2/2007). Resmi Gazete (Sayı: 26434). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5580.pdf>

Özkan, S. (2014). Türk Eğitim Tarihi. Ankara. Nobel Yayınevi.

Tozlu, N. (1991). Kültür ve Eğitim Tarihimizde Yabancı Okullar. Ankara. Akçağ Yayınları.

Vahapoğlu, M. H. (1990). Osmanlı'dan Günümüze Azınlık Ve Yabancı Okullar (Yönetimleri açısından). Ankara. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Yazıcı, A. (2010). Türkiye'de Azınlık, Yabancı ve Türk Özel Okulları (1950-1960). (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi. (Tez No. 277471).

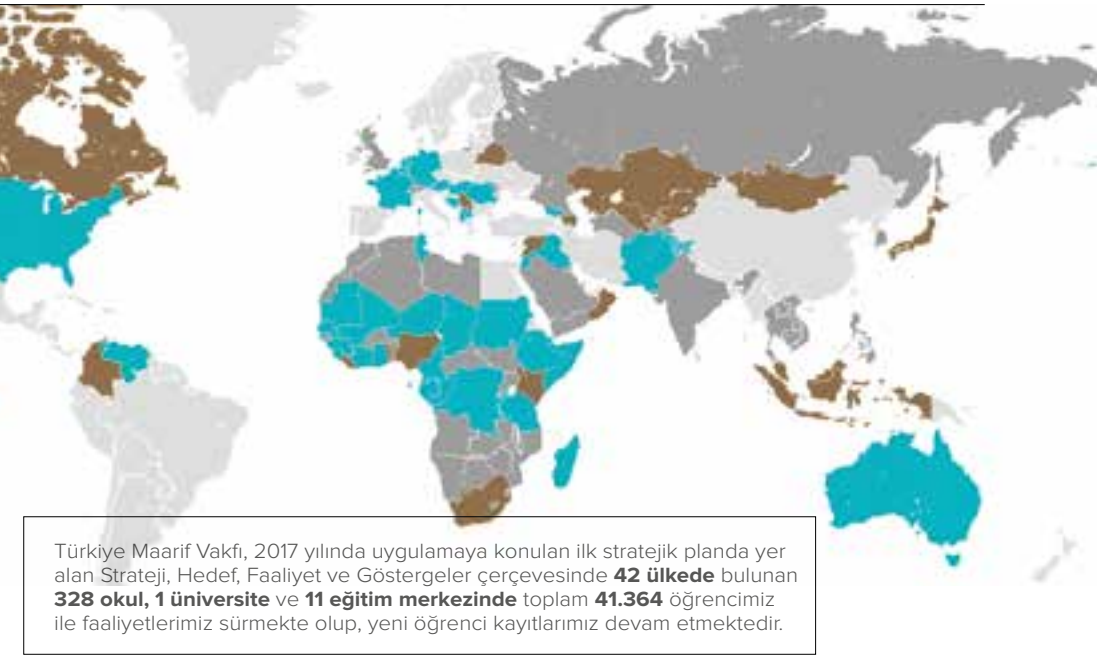
Yelkenci, Ö. F. (Ed.). (2010). Türk Modernleşmesi ve II. Abdülhamid'in Eğitim Hamlesi. İstanbul. Kaknüs Yayınları.

Türkiye'nin Küresel Eğitim Markası: Maarif Vakfı

Eğitim alanında öncü ve güvenilir bir marka olmayı en temel vizyonu olarak belirleyen Türkiye Maarif Vakfı; 2017-2019 (3 yıllık) Strateji Planı ile kuruluş faaliyetlerine odaklanılırken, 2020-2023 (4 yıllık) ikinci strateji planında kurumsal gelişim ve eğitimde kaliteye odaklanmıştır.

Metin Zamantioğlu

İnsanlığın ortak birikim ve değerlerini esas alarak yurt dışında örgün ve yaygın eğitim hizmetleri vermek ve bu hizmetleri geliştirmeyi temel amacı, bütün dünyada insanlığın ortak birikimini ve Anadolu'nun kadim irfan geleneğini esas alan kapsamlı eğitim faaliyetleri yürütmeyi temel misyonu, ilmini ve irfanını insanlığın barış ve huzuru için kullanacak erdemli bireyler yetiştiren, alanında öncü güvenilir bir marka eğitim kurumu olmayı en temel vizyonu olarak kabul eden Türkiye Maarif Vakfı; güven, işbirliği ve dayanışma, şeffaflık, ehliyet ve liyakat, eğitimde kuşatıcılık ve kültürel

derinlik, evrensellik, iyilikte ısrar ve yerele saygı ilkeleri çerçevesinde faaliyetlerini yürütmektedir.

Vakıf yönetimince hazırlanan ve 2017-2019 yıllarını kapsayan I. Stratejik Plan'ı vakfın misyonunu "ilmini ve irfanını insanlığın barış ve huzuru için kullanacak iyi insanların yetiştirdiği öncü bir eğitim kurumu olmak" olarak tanımlamıştır. Beş kıtaya yayılmış Maarif Eğitim Kurumları ağı, uluslararası eğitim fuarları, kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler arasında gerçekleştirilen işbirliği protokolleriyle Türkiye'deki eğitimin uluslararasılaşmasına katkı sağlamakta; yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın ve soydaşlarımızın talepleri doğrultusunda merkezler açarak Türk diasporasıyla bağ kurmakta; uluslararası gelişmelere uygun faaliyet yöntemleri ile ülkemizin girişimci ve insani dış politikasına ve ayrıca kamu/kültür/egitim diplomasisine önemli katkılar sunmaktadır.

9 strateji, 21 hedef, 53 faaliyet, 155 gösterge ile oluşan 2017-2019 Stratejik Plan; yeni bir kurum olan Türkiye Maarif Vakfının yönetim kültürünün inşası ve geliştirilmesi adına önemli göstergeler içermektedir.

Türkiye Maarif Vakfı bugüne kadar, 100 ülkeyle resmi temas kurmuş 50 ülkede de temsilcilik açmıştır. 2017 yılında uygulamaya konulan ilk stratejik planda yer alan Strateji, Hedef, Faaliyet ve Göstergeler çerçevesinde 42 ülkede bulunan 328 okul,

1 üniversite ve 11 eğitim merkezinde toplam 41.364 öğrencimiz ile faaliyetlerimiz sürmekte olup, yeni öğrenci kayıtlarımız devam etmektedir.

Vakıf 2017-2019 (3 yıllık) Strateji Planı ile kuruluş faaliyetlerine odaklanılırken, 2020-2023 (4 yıllık) ikinci strateji planında kurumsal gelişim ve eğitimde kaliteye odaklanmıştır.

Türkiye Maarif Vakfı, uygulamakta olduğu programları, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, modern eğitim kriterlerine ve benimsediği eğitim felsefesine uygun biçimde bilgi, beceri ve değer alanlarında geliştirerek çok yönlü uygulamalarla etkin bir eğitim faaliyeti yürütmektedir. Eğitim, müfredat, beşeri kaynaklar ve fiziki ortamların kalite standartlarının yukarıya çekilmesine yönelik yeni strateji, hedef ve göstergeleri 2020-2023 stratejik plana dahil edilmiştir. Türkiye Maarif Vakfı okullarının bulunduğu 42 ülke ve faaliyette bulunduğu 55 ülke dahilinde eğitimin uluslararasılaşmasına "uluslararası tecrübe aktarımı" şeklinde katkı sunmakla birlikte, eğitim sistemlerini karşılaştırma ve değerlendirme imkânı ile farklı ülkelerden elde etmiş olduğu bilgi birikimiyle kendi sistemini sürekli geliştirmektedir.

Kalite-Kapasite-Kaynak çerçevesinde ele alınmış olan yeni 2020-2023 Stratejik Plan'ın strateji, hedef ve performans

göstergeleri verimlilik, etkinlik ve sürdürülebilirlik kriterlerini kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Yeni stratejik plan, vakfın yakalamış olduğu büyüme ve gelişme trendine uygun bir biçimde, gelecek dört yıllık dönemdeki faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini ve belirlenen “kalite odaklı” kurumsal yönetim yapısına ulaşmasını sağlayan bir yol haritası niteliğindedir.

Birinci önceliği olan Kurum Kültürü ve Kalitenin Geliştirilmesi stratejisinde “Uluslararası standartlara sahip yetkin ve güvenilir bir “Marka Kurum” olmak; Yönetim kültürünün geliştirilmesini sağlamak, İş süreçlerinde dijital dönüşümü sağlamak; Kurumsal iletişim ve tanıtım çalışmalarını geliştirmek, İlgili ülkeler ile Türkiye arasında köprü olmak; Türkçenin uluslararası bir dil olmasına katkıda bulunmak; Rehberlik ve denetim sistemini güçlendirmek.” gibi hedefler yer almaktadır.

Finansal kaynak çeşitliliği, etkinlik, verimlilik ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için oluşturulan ikinci stratejide “Finansal Yeterliliğinin Sağlanması” hedeflenmiştir.

İnsan kaynağının güçlendirilmesi üçüncü strateji kapsamında ele alınarak; “Ulusal ve uluslararası standartlarda mesleki yeterliliğe sahip insan kaynağı yetiştirmek; Nitelikli istihdamı sağlamaya yönelik çalışmalarını yürütmek; İzleme ve rehberlik süreçlerini yürütmek.” hedefleri belirlenmiştir.

Son strateji olarak Eğitimde Uluslararası Bir Marka Olunması stratejisi kapsamında “Eğitim kalitesini arttırmak; Ölçme ve değerlendirme sistemi geliştirmek, Okul çeşitliliğini sağlamak; Eğitimde dijital dönüşümü sağlamak; Uluslararası Maarif Eğitim Akreditasyon Sistemi'ne geçmek.”

Yukarıda özetlenen 4 stratejiye ait 17 hedef, 44 faaliyet ve 150 gösterge ile aşağıdaki faaliyetlerin hedeflendiğini söylemek mümkündür.

- Vakfın faaliyetlerinin finansmanında imkanlar ölçüsünde kendi kendine yeter hale gelme,

- Birleşmiş Milletler Organizasyonu'na kayıtlı ülkelerin en az yarısında eğitim faaliyetlerinde bulunma,
- Maarif Eğitim Standartlarının geliştirilerek rekabetçi bir yapıya ulaşma,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı uzaktan eğitim merkezlerinin sayısını artırma,
- Eğitim-Öğretim-Yönetim süreçlerine katkı sağlayan dijital eğitim içerikleri hazırlama ve uluslararası alanda tercih edilen eğitim ağlarıyla iş birliği içerisinde yenilikçi eğitim modellerini uygulama,
- Kurum kültürü ve kalitenin geliştirilmesi amacıyla uluslararası standartlara sahip yetkin ve güvenilir bir marka olmak,
- Kurumun, yönetim süreçlerinde ve eğitimdeki dijital dönüşümünü ideal seviyelere taşımak,
- Türkiye ile ilgili ülkeler arasında eğitim yoluyla bir köprü vazifesi görmek,
- Vakfın kaynak çeşitliliğini artırarak finansal verimlilik ve sürdürülebilirliğini sağlamak,

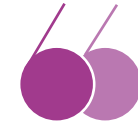
- Ulusal ve uluslararası standartlar ile mesleki yeterliliğe sahip nitelikli istihdamı sağlamak,
- Eğitimde müfredat, materyal ve eğitimci yetkinliğine sahip uluslararası bir marka olmak,
- “Uluslararası Maarif Eğitim Akreditasyon Sistemi'ni kurmak,
- Okullarda bilim, sanat, müzik, spor ve kültürel odaklı düşünme-tasarlama ve üretme amaçlı kişisel gelişim uygulamalarını yürütmek.

Türkiye Maarif Vakfı güven, işbirliği ve dayanışma, şeffaflık, ehliyet ve liyakat, eğitimde kuşatıcılık, saygı ve evrensellik temel ilkeleri çerçevesinde halihazırda dünya genelinde 52 ülkedeki temsilcilikleri, yurtiçi ve yurtdışında istihdam ettiği personeli ve kırk bine yakın öğrencisi ile faaliyet göstererek tüm dünyada “iyi insanlar” yetiştirerek dünya barışına katkı sağlayan ve Türkiye ile dünya milletleri arasında insani ve kültürel bağları güçlendiren bir eğitim kurumu haline gelme yolundadır. 2020-2023 Strateji Planı ile kalite odaklı bir yönetim sürecinde Vakfımızı küresel bir eğitim markası haline getirmek amaçlanmaktadır.

Öğrenme Sürecinde Bir Yenilik: Uyarlanabilir Öğrenme Algoritmaları

Eğitim dünyasında meydana gelen birçok gelişme ve araştırma sonucunda öğrenme ve öğretme süreçlerinde tek bir formülün doğru kabul edildiği, tek bir değerlendirme ve öğrenme metodolojisinin makbul sayıldığı, diğerlerinin göz ardı edildiği dönem geride kalmıştır. *Uyarlanabilir Öğrenme (Adaptive Learning)* algoritmalarının eğitim teknolojilerinde daha sık kullanılmasıyla birlikte herkesin öğrenme deneyiminin ve sürecinin biricik olduğu, öğrenme tecrübelerinin yapay zekâ ve makine öğrenmesi algoritmalarının yardımıyla kişinin özel ihtiyaçlarına göre çeşitlendirilebildiği görülmüştür.

Pearson'ın Edsurge firmasıyla beraber hazırlanmış olduğu bir raporda “*Dijital Uyarlanabilir Öğrenme Araçları*”, bir öğrenciye gerçek zamanlı bireysel destek sağlayan, öğrencinin bir içerikle mümkün olduğu kadar etkileşime girmesine izin veren eğitim teknolojileri olarak tanımlanmaktadır. Bu araçlar, soruları nasıl yanıtladıklarını izleyerek öğrencilerin davranışları ve bireysel alışkanlıkları hakkında belirli bilgiler toplar. Daha sonra, topladığı bilgiler ile öğrencilerin biricik davranışları ve yanıtlarına göre öğrenme deneyimini öğrencinin ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak şekilde yönlendirir. Bu sayede öğrencinin eksiklerinin farkında olmasına katkı sağlar ve hangi sorunların üstesinden gelmesi gerektiğini gerçek zamanlı olarak öğrenciye bildirir.

“*Dijital Uyarlanabilir Öğrenme Araçları*”, bir öğrenciye gerçek zamanlı bireysel destek sağlayan, öğrencinin bir içerikle mümkün olduğu kadar etkileşime girmesine izin veren eğitim teknolojileri olarak tanımlanmaktadır.

Uyarlanabilir Öğrenme araçları, genel olarak üç farklı başlıkta hizmet vermektedir; bu hizmeti veren yazılımların birçoğu bunlardan en az bir tanesini içermektedir:

• **Uyarlanabilir İçerik (Adaptive Content):** Basitçe, bu hizmeti sağlayan araçlar öğrenci bir konuda yanlış cevap verdiğinde verdiği yanlış cevabın kaynağında olan konuya yönelik ilave kaynak yönlendirmesi yaparlar.

• **Uyarlanabilir Değerlendirme (Adaptive Assessment):** Bir test esnasında öğrencinin bir önceki soruya verdiği yanıtı göre bir sonraki sorunun zorluğunu, konusunu algoritmik olarak sunan araçların uyarlanabilir değerlendirme yaptığı

söylenbilir. Eğer öğrenci, bir soruyu yanlış yaparsa, sorulan sorunun daha kolay bir seviyesine yönlendirilir, yanlış yapmaya devam ettikçe sistem soruların zorluk seviyesini kademeli olarak düşürerek öğrenciye en uygun zorluğu ve seviyeyi sağlar.

• **Uyarlanabilir Sıralandırma (Adaptive Sequencing):** Uyarlanabilir Öğrenme araçlarında en kapsamlı çalışan algoritma, uyarlanabilir sıralandırmadır. Bu araçlar, devamlı olarak öğrenci hakkında veri toplar ve bu verileri eş zamanlı analiz eder; bu bilgilere göre bir sonraki sorunun zorluğunu, konusunu, öğrencinin becerisine uygun olarak planlar.

Eğitimde kuşatıcı olmak, öğrencileri olduğu gibi kabul etmenin yanında zayıf yönlerinin farkında olmalarını ve bunları güçlendirmeleri için destek olunmasını da gerektirir. Bu, bir bireyin engellerine odaklanmaktan ziyade bireyin potansiyellerini gerçekleştirme-lerinin önündeki engelleri kaldırmakla ilişkilidir. Bu konuda Uyarlanabilir Öğrenme araçlarının öğrencilerin bireysel gelişimlerinde oldukça önemli bir etki sağlayacağı düşünülmektedir.

<https://www.pearson.com/content/dam/one-dot-com/one-dot-com/global/Files/about-pearson/innovation/Pearson-Decoding-Adaptive-v5-Web.pdf>

Çocuk Gelişiminde Sporun Önemi

Çağımızın en önemli sorunlarından biri olan fiziksel aktivite azlığı, çocukların sağlıklı büyüme ve gelişmesinde önemli bir yeri olan sporu daha da önemli bir pozisyona getirmektedir. Çocuklar için spor sadece fiziksel anlamda değil, aynı zamanda ruhsal, mental, sosyal ve kişisel gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Aktivite ve spor azlığı çocuklarda obezite, diyabet ve dikkat eksikliği gibi hastalıkların oluşmasında önemli oranda rol oynamaktadır. Uzun süre tablet, televizyon ve bilgisayar karşısında zaman geçiren, spordan uzak duran çocuklar, ilerleyen dönemlerde kronik hastalıklara davetiye çıkarmaktadır. Düzenli olarak spor yapan çocukların gelişim süreçleri akranlarına göre farklılık göstermektedir.

Mental Dengeyi Sağlar

Özellikle takım halinde spor yapan çocuklarda sosyal beceriler gelişmektedir. Grup içerisinde veya karşılaştıkları problemlere karşı hızlı çözüm üretebilme yeteneği kazanmaktadırlar. Ayrıca sportif çocuklarda refleks ve odaklanma konusunda ciddi farklılıklar gözlemlenmektedir. Dikkat dağınıklığı ve zihinsel yorgunluk ile hem gelişim çağında hem

de ileriki yaşlarda daha az karşılaşmaktadırlar. Aktivitelerin düzenli olarak yapılması çocukları depresif zihinsel yapıdan uzak tutmakta etkin bir yol olarak öne çıkmaktadır.

Bağıışıklığı Güçlendirir

Gelişim çağında spor yapan çocuklarda kalp ve akciğer gibi hayati organlar ve sindirim sistemi daha sağlıklı geliş-

mektedir. Kas ve eklem gelişiminde, akranlarına kıyasla belirgin farklılıklar görülmektedir. Spor yapan çocuklardaki bu gelişim, ileriki yaşlarda kalp ve dolaşım hastalıklarını yaşama ihtimallerini ciddi anlamda düşürmektedir.

Disiplin ve Sorumluluk Bilincini Arttırır

Özellikle lisanslı olarak spor yapan çocuklarda, sorumluluk bilincinin yaşlıtlarına göre oldukça ön plana çıktığı fark edilmektedir. Belirli bir hedef doğrultusunda düzenli ve sıkı antrenman yapmak yaşamlarının diğer alanlarında da sorumlu davranmalarına zemin hazırlamaktadır. Ayrıca takım halinde spor yapan çocuklarda disiplin ve kurallara uyma konusunda ciddi kazanımlar elde edilmektedir.

<https://www.cocukludunya.com/uzman-yazilari/cocuk-gelisiminde-sporun-onemi.html>

Uluslararası Eğitim Programlarında Çevrimiçi Eğitim

Dünyada birçok ülkede geçerliliği bulunan Uluslararası eğitim programlarının pandemi nedeniyle uzaktan eğitimi yaygın olarak kullandığı görülmektedir. Pandemi dönemi bittiğinde ise örgün ve uzaktan eğitimi birlikte kullanmayı hedefleyen bu programlar etkin bir öğrenme ortamı oluşturmak için birçok dijital servis sağlayıcısı ile işbirliği yapmaktadır.

IB uluslararası eğitim programı 2004 yılında dünyanın ileri gelen eğitim tekno-

lojileri şirketlerinden Pamoja ile online diploma programı geliştirmeye başladı. Geçmiş 15 yılda öğrencilerin ihtiyaçları çerçevesinde geliştirilen programla, IB Diploma derslerinin büyük bir çoğunluğu online olarak bu platform aracılığıyla verilmektedir. 2019 yılından itibaren Pamoja, Cambridge akredite okullarda da aynı hizmeti vermeye başlamış, bu okullardaki öğrencilerin de Cambridge müfredat portföyündeki derslerin Online versiyonlarından faydalanabilmesi mümkün hale gelmiştir.

İstatistiksel olarak da Pamoja platformu aracılığıyla derslerinin bir kısmını online olarak alan öğrencilerin genel ortalamasının üzerinde başarı gösterdiği saptanmıştır.

“IB küresel diploma ortalamasının 4,66 olduğu 2014-2018 yılları arasında, Pamoja’dan ders alan öğrencilerin ortalamalarının 4,78 olduğu görülmüştür.”

Bu göstergeler, tüm dünyanın yeniden konvansiyonel eğitime döneceği yakın gelecekte online öğrenme süreçlerinin de değerlendirilmesine ve müfredat süreçlerinin bu parametrelere göre yeniden organize edilmesine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

<https://www.studyinternational.com/2020/04/29/5-reasons-ib-courses-online/>
<https://www.ibo.org/programmes/diploma-programme/dp-online/>

Öğretmeyi Öğretmek: Çevrimiçi Dersler Nasıl Daha Etkili Hale Getirilebilir?

Pandemi sonrası değişen eğitim-öğretim yaklaşımlarında her ne kadar öğrencilerin adaptasyonu daha fazla konuşulsa da Öğretmenlerin de bir adaptasyon sürecine girmeleri gerektiği görülmüştür. Sınıf düzeni, sınıf yönetimi gibi konularda öğretmenler, bir nevi paradigma değişimiyle karşı karşıya kalmışlar ve özellikle teknoloji okur-yazarlığı yetersiz öğretmenler büyük sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu sorunların öğretmenler üzerindeki olumsuz etkilerini minimize etmek için, k-12 seviyesinde dünyaca ünlü dijital içerik sağlayıcısı ClickView firması, Makematic, Adobe ve iCivics firmalarının da desteğiyle TOM (Teaching Online Masterclass) adını verdikleri bir girişim başlattılar. Program, dünyanın dört bir yanından gönüllü öğretmenlerin katılımlarıyla oluşturulmuş olup tamamen ücretsizdir. Programda 6 alan bulunmaktadır.

- Online Eğitimin Farkı,
 - Online Öğrenme Deneyimlerinin Tasarımı,
 - Pedagoji Stratejileri,
 - Bir Araç Olarak Teknoloji,
 - Topluluk Oluşturma,
 - Dijital Sağlık
- %100 ücretsiz olarak erişime açılan ve tamamen gönüllülük esasına göre oluşturulan bu programa katılım sağlandığında, öğretmenlerin online eğitim öğretime adaptasyonun hızlanacağı beklenmektedir.

<https://edtechnology.co.uk/sponsored/leading-edtech-companies-join-forces-to-create-free-online-teaching-masterclass/>

Ebeveynler Daha Önce Hiç Olmadığı Kadar İzliyor 'Bize Güven' Yeterli Değil

Eğitim öğretim süreçlerinde öğretmen ve öğrencilerin yanı sıra üçüncü önemli paydaş ebeveynlerdir. Sosyo-kültürel ve akademik geçmişleriyle yahut farklı unsurlarla bağlantılı olarak ilgi düzeyleri değişmekle beraber, her bir ebeveyn çocuğunun eğitim hayatını takip etmektedir. Eğitimde dijitalleşme sürecinin hız kazanması, uzaktan eğitim çalışmalarının yaygınlaşmasıyla beraber ebeveynler çocuklarının eğitim hayatlarını daha yakından takip edebilme fırsatı elde etmişlerdir.

Online öğrenmeyle birlikte öğretmenler öğrencilerinin ev hayatlarına, veliler ise sınıf ortamına daha da yaklaşarak daha şeffaf bir ortam oluşturulmuştur. Ebeveynler çocuklarına tam olarak ne verildiğini ve ne verilmediğini görebilmiş, öğrencilerle öğretmenler arasındaki iletişime tanıklık edebilmiş, öğretmenlerin

çocukları hakkında neye inandığını öğrenmeye başlamışlardır.

Oluşturulan bu şeffaflık daha samimi ilişkiler geliştirilmesine katkı sağlamakla birlikte, her bir paydaşın sorumluluklarını da artırmıştır. Ebeveynler, çocuklarının uzaktan eğitim platformlarına erişimi, sistemi kullanabilme konusunda beceri elde edebilmesi ve öğrenme süreçlerinin desteklenmesi konusunda etkin rol oynamaktadır.

Bu süreçte edinilen tüm tecrübelerle birlikte, tüm paydaşların birbirleriyle etkileşim içinde oldukları, “yeni normal” eskisinden daha iyi hale getirebilme ortak hedef haline gelmiş durumda.

.....
<https://www.edweek.org/ew/articles/2020/11/19/parents-are-watching-like-never-before-trust.html?intc=main-mpsmvs>

Microsoft İrlanda şubesi ve İrlanda'nın ileri gelen yenilenebilir enerji firmalarından SSE Airtricity ortaklığında yatırım değeri 1 milyon Pound'u bulan bir yenilenebilir enerji projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında İrlanda'daki okulların çatılarına inşa edilecek sistemlerle okulların kendi enerjilerini üretmeleri planlanmaktadır. Proje, öğrencilerin iklim değişikliği ile mücadelede konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamayı da hedeflemektedir.

27 okulda tesis edilen dijital ekranlar vasıtasıyla öğrenciler enerji kullanımını gerçek zamanlı olarak takip edebileceklerdir. Projeye, öğrencilere iklim değişikliğinin doğuracağı olumsuzluklar konusunda bilgiler de verilmesi planlanmaktadır. Teknolojinin, bu olumsuzluklara karşı yapılan mücadelede nasıl etkin bir rol oynayabileceği konusunda bilinçlendirme faaliyetleri de proje kapsamında hayata geçirilecektir. Proje 3 bölümde ele alınmaktadır, müfredat enerji, sürdürülebilirlik ve teknoloji.

Proje kapsamında Connaught, Leinster ve Munster bölgelerindeki 27 ilk ve ortaöğretim kurumunda tesis edilecek sistemler, Azure IoT üzerinden Microsoft Azure bulut sistemine bağlı olacaktır. Kurulan sistemin 15 yıl içerisinde 2.1 milyon kilogramlık CO₂ salınımını önleyeceği tahmin edilmektedir.

.....
<https://www.renews.biz/63394/microsoft-sse-airtricity-saving-irish-schools-energy/>

140

İŞ KONSEYİMİZ İLE TÜRK ÖZEL SEKTÖRÜNÜN GÜCÜNÜ DÜNYAYA TAŞIYORUZ

#İşimizTicariDiplomasi

Senin desteđin olmasa,
Kızılay da olmaz.

KIZILAY#SENSİZOLMAZ

Desteđinin verdiği gle,
her gün ihtiyaç sahiplerinin yanındayız.
Biz iyiliğini, senin adına yaymak için varız.